פרשת **מטו"מ** תשפ"ד לפ"ק | גליון תתתקנ"ח שנה כ"ח

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

כל רודפיה השיגוה בין המצרים

המולה רבתי ותכונה גדולה ועצומה ריחפה בחלל הכפר, וכי לא לחינם הוא שהכפר אשר ממוקם במקום שומם ונידח זכה לאורח נשגב ונעלה הלא הוא המלך המהולל והנכבד אשר לא מזמן שלט על מדינות רבות וחיתתו הפיל על כל יושביה, אמנם ביום מן הימים כאשר כמה מפקדים וקציניים המרידו את האנשים בקצה המחנה ואספו אגודות אגודות של שכירי חרב ומשוללי נימוסין וכבשו בכח הזרוע את ארמון המלוכה ואת המלך בכבודו ובעצמו לקחו בשביה כשידיו כבולות בשלשלאות של ברזל.

משנגנבה השמועה לאזני בני הכפר שהמלך מלווה בשוביו עומדים לפוש בהכפר לחניית בינים, יצאו בני הכפר במזון וצידה מלובשים במיטב מלבישהם לקבל פני מלכם הגדול, והנה לפתע הגיחה מרכבה שחורה ובחריקת גלגלים נעצרה, והמלך ירד ממנה בבגדים קרועים ושסועים כשראשו מורכן כלפי מטה.

בני הכפר לא ידעו איך להגיב בראשונה, וכאילו מאליהם התחילו להוזיל דמעות חמות אשר מחד גיסא היו דמעות של גיל ורנה על אשר זכו להיות אכסניא להמלך האהוב והמהולל, אך מאידך גיסא בכו משברון לבם לראות האיך שהמלך ששלט בכל המדינות נתון ביד שוביו בצורה משפילה ומחפירה כגנב הנמצא במחתרת, ובאלו רגשות מעורבים עמדו מול פני מלכם.

משל זה מביא רבינו ז"ל בספרו הק' ברך משה (פ' מסעי עמ' רצא) בשם הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, הנמשל מובן מאליו, דהנה כפי אשר מובא בספה"ק עבודת ישראל לפרש הפסוק (איכה א, ג) כל רודפיה השיגוה בין המצרים, שעתה בימי בין המצרים המלך מלכו של עולם כביכול שט בעולם ומתהלך בה, ועתה הוא הזמן המוכשר לקבל פני מלכינו בהיותו קרוב אלינו, אבן אם יתבונן אדם לרגע קט הרי יזיל דמעה כמים בשני מובנים, כי קודם יבוא ההתרגשות אשר אנו קרוצי חומר זוכים לקבל פני המלך בעולם השפל ולחוש בקרבתו, אמנם מצד שני אם מתבוננים בבחינה של מלך אמור ברהטים הרי נפשינו עלינו תשתוחח מצער גלות השכינה.

ומסיים רבינו ז"ל אשר דבר זה מביא רוח נחמה והתחזקות לבני ישראל באורך גלותם, ע"ד שאחז"ל משל לשפחה שהלכה לשאוב מים מן הבאר ונפל כדה של חרס לתוך הבאר, והיתה מצטערת ובוכה, עד שבאתה שפחת המלך לשאוב ובידה כלי של זהב ונפל אותו כלי שם, התחילה הראשונה לשורר, אמרה מי שיוציא כד של זהב יוציא כד של חרס עמו, ובכן מאחר ששכינתא בגלותא אזי בטוחים אנו בזאת כי בשעה אשר ה' יושיע ציון ויבנה ערי יהודה, ויכונן בית המקדש על תילו, ממילא יוושעו גם בני ישראל ובמהרה נזכה לראות בנחמת ציון וירושלים והימים האלו יתהפכו לששון ולשמחה בביאת משיח צדקינו ומלכינו בראשינו בב"א.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
תורה ותפילה ..... ב
דגש תפרים - לקיטת תפרים ..... ג
קדוש י"י"ד ..... ד
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ה
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ו
שברי"ו רפב"ן ..... ז
עומד על הפר"ק ..... ח
חוקים להורותם ..... ט
פשיטא כהלכה ..... י
הלכה ברורה - לשכת הסנ"ם ..... יא
היכולא רבא ..... יב
דבר בעתו ..... יג
נועם שבתי ..... יד
פשוטלהן פלכים ..... טו

אגרת פרק ג'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו

הנה מלכך בא

קהל יטב לב
דסאטמאר
אנטווערפען יצ"ו

CONG. YETEV LEV
D'SATMAR
ANTWERPEN BELGIUM

בהתרגשות עצומה ובהתרוממות הלבבות
מתכוננים קהל עדתינו אנשי שלומינו
לקראת יומא טב"א אשר נזכה לקבל
פני מלכינו, הדרת גאון עוזינו,
עטרת תפארת ראשינו

כ"ק מרן רבינו
הגה"ק שליט"א

אשר יופיע בהדר כבוד מלכותו
לפאר את עירנו בביקור קצר ומרומם

מלך ביפיו תחזינה עינינו
וישכון כבוד בתוכינו בהאי יומא טב"א
ביום **ה' מטות מסעי** הבעל"ט

כ"ק מרן רבינו שליט"א
יגיע בעז"ה לעירנו עם הרכבת
בשעה 7:32
בסענטראל סטאנציע

די בחורים וועלן אפווארטן
אויבן ביי די קיוויט סטאנציע

"זה הדבר אשר צוה ה'" להאמין שכל היוצא מפי ראשי עם קודש הוא כציווי ה' עצמו

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה'. יש לומר, כי משה דיבר על "**ראשי המטות**", ואמר "**לבני ישראל**" שירגילו בני ישראל עצמם "**לאמר**" על דברת ראשי המטות "**זה הדבר אשר צוה ה'**" רצ"ל, **שכל היוצא מפי החכם בדורו יהיה בעיני עם ה' כאילו ה' ציוה לעשות כן, כי מסתמא רוח ה' נוספה ברועה צאן קדשים.**

חתם סופר (תקפ"ג)

אופן הנכון בשמיעת דברי הצדיק, שיחפש בדבריו תועלת לתורה ועבודה ותשובה

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה'. "**קבלתי מרבותינו הקדושים**", אותן השומעים דברי תורה מצדיקי הדור, מחוייבים להתבונן בעומק הדבר ולהטות אוזן לכל מלה ומלה, כדי שיתבוננו מדבריהם איזה הנהגה לעבודתו ית"ש, **כי הנה בודאי רוח ה' דיבר בם, ודיבורם דבר כללי מגיע תועלות לכל נפש מישראל.** וכך קבלתי מרבותי, שיטה אוזן לדברי הצדיקים **אפילו אינו מבין כעת איזה תועלת, אף על פי כן יקשור ציור הדברים בהם במחשבתו, ובמשך הזמן יעזרהו הש"י להתבונן מדבריהם עמקות ותועלת גדול**, כי לא לחינם שמע דיבורים כאלה מהנשמה הכוללת כמה אלפי נשמות, והוא בקבלה ובנסיון.

אבל האנשים המטים אזן לשמוע אם הוא דבר נחמד למראה עינים, עיני בשר, בפסוק או במדרש, ובאם לדעתו הקלושה בתחלת התבוננותו לא יסבול הפסוק או המדרש דברי הצדיק, אזי ידחה הדבר ממחשבתו חלילה חלילה, כי מי שכן מנהגו, **רחוק הוא מישועה בהסתופפו בצל הצדיקים.** וזהו: **וידבר משה** בכל דור, הדעת נקרא 'משה' (ראה זוה"ק ח"ב רכא, א) **אל ראשי המטות לבני ישראל** 'בני **ישראל**' הם החשובים, כנודע מדריגת 'בני ישראל' בזוה"ק (ח"א קעד, א) **ו'ראשי המטות'** הם אותם המטים ראשם לשמוע מבני ישראל החשובים דברי תורה ויראה, דיבר משה אל אותם הראשים המטים אזן לבני ישראל '**לאמר**' ר"ל שיתבוננו בדבריהם אמירה פנימיות בלחישה, כנודע תואר 'אמירה' הוא בחשאי (שם ח"א טז, ב) '**זה הדבר אשר צוה ה' שיגיע לו מפנימיות הדבר איזה תועלת לתורה ולעבודה ולתשובה**, ולא יתבוננו אל גשמיות ופשוטן של דברים, **כי יש בדבריהם אמירה בחשאי לכל נפש מישראל, ואם לא יבין כעת, חנה עתיד להתבונן** וכנ"ל, השם יתברך יהיה בעזרינו.

אגרא דכלה

קריאת פסוק שמע ישראל ופר' ואהבת בכונת מסי"פ מכפרת על הנפש

ואת הערים אשר תתנו ללוים את. שש ערי המקלט אשר תתנו לנום שמה הרוצח ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר (לה, ו) בהעיר לב להבין ולדעת יש לרמז בזה, כי מצוה זו נוהגת בכל זמן, כי התורה נצחית וע"כ אפי' בזמן הזה יש לה שייכות, והוא תיקון למכה נפש בשגגה, ר"ל **מי ששגג בחטאים ועונות ומשחית את נפשו שיעשה תיקון זה בקבלת עול מלכות שמים באהבה שלימה ובמסירות נפש גדול באמת בכל לבבו לחש"י**, בהששה תיבות: 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, והמה בחינת '**שש ערי מקלט**'. '**ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר**' הוא בחי' פרשה ראשונה של קרי"ש, שהוא 'ואהבת' שיש בה מ"ב תיבות, והיינו קבלת אהבתו ית' ותורתו בכל לב ונפש, **וע"י המסירות נפש באמת בכל לבבו לקבל עליו עול מלכות שמים, וע"י קבלתו באמת אהבת השי"ת בכל לבבו, בזה נתכפר לו על שהכה את נפשו בשגגה.**

אוהב ישראל

השפעות טובות לישראל ק"ו מאוה"ע

וחיה לכם מפאת נגב ממדבר צין על ידי אדום (לד, ג) נראה לפרש "**על פי מה ששמעתי ממורי מהר"י סג"ל**" (הרב הקדוש מלובלין זללה"ה) שאמר **הטעם שהשי"ת חזר על כל אומה ולשון לקבל התורה עד שבאו ישראל וקיבלו עליהם,** שהוא אינו מובן, דאין דבר נעלם מאתו ית"ש, והיה יודע שלא יקבלוה למה חזר עליהם. ואמר הטעם, **כדי שיוכל הש"ת להשפיע לישראל הרבה השפעות טובות,** שיהיה לו טענה הגונה: אם משפיע לעכו"ם עוברי רצונו שלא רצו לקבל את התורה, על אחת כמה וכמה לישראל שקיבלו תורתו איך ראוי להשפיע להם עושר חכמה וכבוד. וזה: '**וחיה לכם פאת נגב תימנה**' שיהיה 'לכם' השפעות גשמיות עושר וכבוד עם ה'**פאת נגב**', החכמה שהיא בחינת דרום, בסוד 'הרוצה להחכים ידרים' (ב"ב כה:). ואמר: '**ממדבר צין**', שזכו לזה כשהיה הקב"ה רוצה ליתן להם התורה במדבר סיני: '**על ידי אדום**' שלא רצה לקבל, עי"ז היה לו להש"ת ית"ש טענה עצומה, כאמור.

אמת ליעקב [להגה"ק בעל "מלא הרועים" זי"ע]

זהרורי אורה
למספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות איתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

ראשית פתח מעלות הקדושה הוא הזריזות לעסק התורה, ומשם ואילך יוכל להתעלות מעלה מעלה

ויסעו מרפידים ויחנו במדבר סיני. הנה היצר הרע כשמתעה את האדם מדרך הטוב חלילה בתחלה משים בלבו של אדם עצלות **ואם האדם לא יתגבר עליו בכל כוחו להיות זריז מתוך שהוא מתעצל לעמוד בבוקר לעבודת בוראו מתוך כך הוא בא לידי ביטול תורה ומתוך שאינו עוסק בתורה הוא בא לידי תאוות רעות חלילה, על כן העיקר הוא להתגבר על יצרו צריך האדם לעשות כל מגמתו ולראות שיבא לידי מדת הזריזות ומתוך כך הוא מזדרז את עצמו לעסוק בתורה והתורה מלמדו להזהר מתאוות רעות וממעשים רעים.** וזהו ביאור הכתובים **'ויסעו מרפידים'** פירוש כיון שהסיעו עצמם מן הריפוי ידים היינו מן העצלות, **'ויחנו במדבר סיני'** היינו תורה שהיו עוסקים בתורה. **'ויסעו ממדבר סיני'**, פירוש שעל ידי עסק התורה לא היו צריכים עוד לעשות תחבולות להתגבר על יצרם לעסוק בתורה רק בתחלה, ואחר כך נעשה דברי תורה ערבים עליהם והיו עוסקים בתורה כאדם העושה בשלו ואין מי שימחה בידו והיתה התורה מלמדם איך לשבר התאוה. וזהו **'ויחנו בקברות התאוה'**, פירוש שקברו את התאוה שלא היו מתאוים לתאוות רעות ח"ו.

עבודת ישראל

תפילה

תפילה אינה בקשת צרכי עוה"ז בלבד אלא גנוז בה עבודה רבה לגבוה, לעשות נח"ר להקב"ה כנ'

וידבר וגו' אל ראשי המטות, דידוע דנשמת ישראל יש להם שורש למעלה ופרי למטה וכו' והנה כל תפלתינו הגם שמדברים מצרכי העוה"ז, כוונתו צריך להיות רק בשביל השורש שיתעלה למעלה מעלה בהשפעות אור הקדושה ממרום עליון כדי לעשות נח"ר להקב"ה שנעשה רצונו בכוונת הבריאה שיהא הדביקות ממטה למעלה וכו', **והיינו לא יחל דברו – לא יעשה דבריו חולין כענין בקשת צרכי עוה"ז לשמה בלבד, רק ככל היוצא מפיו יעשה, שיהיה בבחי' עשיה ועבודה רבה לשמים ע"י קדושת אותיות התפילה.** (ע"י"ש)

דברי חיים

אף זכות 'סור מרע' כשלעצמו מספיק שיהיה כח בתפילתו לפעול ישועות גדולות

לא יחל דברו היינו כי האדם צריך לידע בעצמו שכח הדיבור שיש בו הוא חלק אלקי ממעל וכו', וכשהאדם עושה את עצמו דירה נאה לשכינה הק', ועושה מצות ומע"ט ואפילו כשאינו במדרגה הגדולה, אלא שהוא אוסר איסר על נפשו **היינו שאינו עושה דבר האסור והוא רק סור מרע, אז ממילא הקב"ה שוכן בו ואז כל היוצא מפיו יעשה** וגו', כי נודע שלכן אנו צריכין לומר כל התפלות בפה ולא די במחשבה כי הדיבור הוא בחי' מלכות ועולם העשי' נגד מלכות, **ואנו רוצים שהש"י ישמע לקול תפילתינו ויתן את הדברים שאנו מתפללים עליהם להמשיכם לעולם העשי', ע"כ צריך לומר בפה וכו'. ולכן אל יחשוב את 'דבריו', היינו כח תפילתו במו פיו חולין.**

שפת אמת

מי שבידו להתפלל להמתיק הדינים מעל ישראל ואינו עושה כן, נקרא חוטא

ויסעו ויחנו. רוצה לומר מה שנסעו מקדמונו של עולם קצת וקלקלו באיזה עולם. ויחנו פירש שהיה הצדיקים שביניהם מתקנים כנ"ל כו', ולפעמים היו ממתיקים הדינים שנתעוררו על ידי המעשה לא טוב. ולפעמים היו מעוררים רחמים כל עולם לפי ענינו # ולכן הצדיקים הבאים אחריהם יוצאים בעקבותיהם ועושים גם כן כמעשיהם בב' קצוות כנ"ל # וזהו מוצאי בקר רוצה לומר שהם ממציאים ופועלים רחמים הנקרא בקר # וערב תרנין הם הדינים הנקראים ערב וממתיקים אותם לרחמים ונמצא גם הם מרננים ברנה ושמחה ואור ליהודים אמן.

ומי שבידו להתפלל ולהמתיק אותם ואינו עושה זאת הוא נקרא חוטא כמש"ה גם אנכי חלילה לי מחטוא מחדול להתפלל כו', **שלא היה איזה דין חלילה על איזה אדם ולא היו ממתיקים אותו זה לא היה כלל, שלא היה המכשלה הזאת תחת ידם שיראו איזה דינין ולא היו מתפללים וממתיקים כי תיכף ומיד התפללו ופעלו בתפלתם הזכה ועובדות הכשרות להמתיק הכל ולהפכו לרחמים.**

נועם אלימלך

דבש תמרים

פנינים יקרים, מעצר חפרוה שרים, רעותנו הקדושים עצי התמרים

וידבר משה אל ראשי המטות, וני"ל עפיי"מ שפי המפרשים על הא דדרשו חז"ל היום לעשותם ומחר לקבל שכרם ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא, קשה הלא הקב"ה שומר משמרתה של תורה והרי כתיב ביומו תתן שכרו, ולא תלין פעולת שכיר, אלא דקיימ"ל אם שלח הבעה"ב שליח לשכור הפועלים אינו עובר על לא תלין, וידוע דהתורה נתנה לנו מפי הי עיי משה אי"כ הוי מצוות התורה עיי שליח לכן ליכא חששא דלא תלין, והנה קיימ"ל נמי שאין בעה"ב עובר בליית אא"כ הפועל תבעו, אבל אם אינו תבעו אינו עובר, ובזה יבואר דמשרע"ה נתנבא בכה ואף בזה הדבר, כי בעת שאמר בבחיי כה אמר הי הוה עיי שליח, ובעת שאמר בבחיי זה הדבר אשר צווה הי הוה השכינה עצמו מדברת מתוך גרונו בלא שליח, ולפיי"ז נראה דלבני עליה אמר משה בבחיי זה הדבר אף דבזה הוה עיי הקב"ה בעצמו ויתחייב בליית, מ"מ הרי אם הפועל אינו תבעו אינו עובר, והבני עלייה ודאי לא יתבעו שכרם בעוה"ז עולם עובר, ביודעם חין ערך שכרם המתוקן להם לעוה"ב בעלמא דקשוט, משא"כ לחמוז עם אמר משה בבחיי כה אמר הי דבזה הוה שליח מאת הקב"ה, וא"כ אף אם יתבעו שכרם בעוה"ז מקוצר שכלם, הרי אין הקב"ה עובר בליית כי שוכרם וציווים עיי שליח.

(ישמח משה)

☆

ויקצוף משה על פקודי החיל וגו'. אפשר לרמז כי כתיב כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו וגו', דידוע דעיקר המלחמה היא מלחמת היצר כמו שפירשיי במלחמת הרשות הכתוב מדבר, ופי המפרשים דהיינו מלחמת היצר דהרשות נתונה לכל אדם להטות לבו לטוב או להפכו והבחירה חפשית, וצריך האדם שידמה בעיניו מדי יום יום שבא ללחום מלחמתו ולא ידמה שכבר גבר על יצרו ושב ממלחמתו, וזשיה כי תצא למלחמה על אויבך, שתדע שאתה יוצא למלחמה על היצה"ר אז ונתנו הידך, משא"כ אם ידמה בעיניך שאתה שב ובא מהמלחמה, וזשיה ויקצוף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה, כלומר שנדמה להם שכבר באו מצבא המלחמה והם צדיקים גמורים, כי כבר אמרו עיז חזיל אפיי כל העולם אומרים צדיק אתה תהא בעיניך וכוי.

(ייטב לב)

☆

איש כי ידור נדר להי או השבע שבועה לאסור איסר על נפשו לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה. וייל בהקדם מה דאיתא ביורה דעה הלכות צדקה (פימן רניח סייג), כתב הרמיא זיל אם חשב בלבו ליתן איזה דבר לצדקה חייב לקיים מחשבתו, ואין צריך אמירה וכוי, ויש אומרים דאם לא הוציא בפיו אינו כלום. ואמרתי דהא דלא מהני אם חשב בלבו זהו דוקא אצל פשוטי עם שמחשבתם עשוי להשתנות, אבל אצל צדיקים שאין

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

הסימן הנכון של רועה ישראל הנאמן, שאהוב על יראי ה' ושנוי להערב רב

וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא. וברש"י ד"ה וימסרו. **להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבין על ישראל** כו'. ודברי רש"י תמוהין, שהרי אצל 'עוד מעט וסקלונו' נאמר זאת על "העם", שהם ערב רב, ורק הם שרצו לסוקלו, ואילו בפרשתנו שלא רצו לילך למלחמה היו אלו הצדיקים, בכדי שלא ימות משה, ועוד יש להבין מהו שבחם של הרועים, והרי שבחן של ישראל הוא, שבחרו שלא להלחם בשונאיהם המדינים, ובלבד שלא ילקח מהם משה, וביותר יש לתמוה, שהרי כשאמרו עוד מעט וסקלוני, היה זה מפני שלא היה איכפת להם במיתתו, והרי שלא היה אהוב עליהם בשעה זו.

אך יש לבאר דברי רש"י באופן אחר - **ויסוד דברים אלו שמעתי מהגה"ק מהר"י ט"ב אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל, ונתבארו כאן הדברים בעזהשי"ת באר היטב** - ודקדק עוד בהלשון "רועי ישראל", שנוהגים את צאנם ואינם מונהגים על ידי ישראל, ולכן לא יגורו מפני איש, ומתריעים ולוחמים לתקן ולגדור פרצות הדת, ולא ישובו אחור מפחד תקיפי וחצופי הקהל, וממילא אהובים הם דוקא על הצדיקים, ואילו הרשעים שונאים אותם עד שרוצים לסקלם. **וזהו שפירש"י שבחם של רועי ישראל, שאינם כמנהיגים הנמשכים אחר העם, ומשתדלים לשאת חן בעיני תקיפי העדה, ומעלימים עין מלתקן ולחזק בדקי הדת, ואדרבה בהיותם רועים נאמנים לעמם, מוסרים הם נפשם להלחם נגד כל המהרסים ומחבלים בכרם ה', ומשניאים עצמם בכך על הרשעים וזהו שבחם, כי בהנהגתם זו מוסיפים ומעמיקים הם בלבות הצדיקים רחשי אהבה כלפיהם, בעוד שמשנאי ה' כמו ערב רב ישנאום בתכלית השנאה.**

טעם ודעת [למרא דארעא קדישא הגר"מ שטערנבוך שליט"א]
(מטות, דף קנ"ז)

חושבים במחשבתם רק מה שהוא רצון הבורא, בודאי אצלם די בזה אם נודרים אף במחשבה בעלמא. וז"ש איש כי ידור נדר להי, דהנה איש נקרא האיש המורם מעם, דאצלו יחשב נדר, אף שהוא רק להי בלתי להי לבדו, שאין לזולתו שום ידיעה כלל, והיינו אף שהוא רק במחשבה לבד נדרו נדר גמור, אבל מי שאינו במדרגה זו צריך לשבוע שבועה ולאסור איסור על נפשו, ורק ככל היוצא מפיו יעשה, להוציא בשפתיו, כי על ידי המחשבה לבד אינו נחשב לנדר רק כשהוציא בשפתיו.

(קדושת יו"ט)

☆

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן. ויובן דאיתא במדרש בשעת מתן תורה ראו ישראל מלאכי השרת עשויים דגלים והתאוו להם ומלא הקב"ה משאלותם, אך איתא במדרש אחר להיפך כי התאוו לשור שבמרכבה ועשו העגל, וכתב בחת"ס לבאר דהמתאוים לשור שבמרכבה היו שארי ישראל, אבל משה ואהרן הם התאוו לדגלים, ולכן אחר פרשת הדגלים אמר הקב"ה, ע"כ, וזהו הביאור אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאות"ם, רומז על ענין הדגלים כמו שדרשו חז"ל אין דגלים אלא צבאות שנאמר דגל מחנה יהודה לצבאותם, וע"ז אמר הכתוב ביד משה ואהרן, ללמדינו שזכו בני"י לענין הדגלים רק בזכות משאלותם של משה ואהרן, אשר התאוו לזה בשעת מתן תורה כאשר ראו מלאכי השרת עשויים דגלים, ומלא הקב"ה משאלותם.

(ברך משה)

☆

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה'. ונראה לפרש לפי מה שכתב בנועם אלימלך לתרץ טענת אוי"ה שבני ישראל בטלין ברוב לגבייהו כי אתם המעט מכל העמים, עפי"מ דקוי"ל דבדבר הדבוק צריך ביטטול כנגד כל הדבוק, וכאשר בני"י עושים רצונו של מקום הרי הם דבוקים בו ית"ש, וכשאנו דבוקים בו יתי אינם יכולים לבטל אותנו ע"כ, והנה כתיב על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, וכתב בעצ"ח דהכוונה בחנייתם ובמסעם היה בהם השראת השכינה ע"ש, וא"כ י"ל דלהכי לא נתבטלו בני"י ברוב האומות אע"ג דניידי, משום דהשכינה שרויה בהם והיו דבוקים בו ולכן לא יכלו האומות לבטל אותם, וזהו ביאור הכתוב אלה מסעי בני"י אשר יצאו בני"י מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן, והביא בילקוט ראבוני שנרמז כאן שאר הגליות שעתידין היו לחגלות כי אלה מסעי בני ישראל ר"ת אדום מדי בבל יון ע"כ, ולכן מאחר שיגלו בני"י בין האומות ונתבטל קביעותם נתעורר החשש שמא יתבטלו ברוב האומות, ע"ז המשך ואמר ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה', דהשכינה הקי שרויי עמנו ואנחנו דבוקים בו יתי"ש ע"כ אינם יכולים לבטל אותנו.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

רמזי שמות הפרשיות לימי ענינו וגלותינו, וגאולתינו ופדות נפשינו בב"א

'מטות מסעי דברים', המה תמיד בין המצרים, לאפוקי 'פנחס' דלאו בכל שנה הוי בין המצרים. נ"ל רמז לתמידין הללו בעוה"ר, כי בחורבן בית המקדש נאמר ותרד פלאים (איכה א, ט), השליך משמים ארץ תפארת ישראל (איכה ב, א), ואין מטה יותר מארץ, כמ"ש (תהלים מד, כו) כי שחה לעפר נפשינו דבקה לארץ בטננו, וכמו שאמרו חז"ל (מגילה דף ט"ז ע"א) כשהן עולין עולין עד כו', וכשהן יורדין יורדין עד לעפר, והיינו מטה מטה שני חורבנין. והיינו **'מטות'** ר"ל שני פעמים מטה מטה, כי ידוע כי בתחילה גלו לבבל או לרומי, אחר כך גם שם לא עמדו ונתפזרו כידוע מהרמב"ם, ויסעו ויתהלכו מגוי אל גוי וממלכה לממלכה, והיינו **'מסעי'** ואחר כך **'דברים'** נתקיים בהם כל דברי נביאים שנתנבאו פורעניות דברים קשים כגידין, כי דבור לשון קשה כי כבר נתקיים הכל. אחר כך הגיע עת לחננה **'ואתחנן'** כי מקודם שנתקיים דברי נביאים שתם תפילתם, סכות בענן לך מעבור תפילה (איכה ג, מד). **'עקב'** הסוף יהיה **'ראה'** יראו כל בשר כי גאל ה' את עמו, חשף את זרועו קדשו (ישעיה נב, י). **'שופטים'** יכונו ללצים שפטים (משלי יט, כט), שבט מוסר לגיו כסילים מצירי ישראל למשנאי אשלם (האזינו לב, מא). **'כי תצא'** יצאו כל צבאות ה' מארץ גלותם. **'כי תבא'** את הארץ אשר ה' אלהיך נותן לך נחלה (תבא כו, א), כי יקבצנו לארצנו, ואז אתם **'נצבים'** כולכם לפני ה' אלקיכם (נצבים כט, ט), כי יעביר רוח הטומאה מן הארץ ומל ה' אלקיך את לבבך כו' (שם ל, ו), ולא יהיה עוד שורש פורה ראש ולענה איש אשר לבבו פונה היום מעם ה' אלקיך (שם כט, יז). ואז **'וילך'** לשון יחיד ויחן ישראל כולם בלב אחד לאביהם שבשמים, וילך איש ישראל ממדריגה למדריגה, כענין שפירשו ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה (זכריה ג, ז). ועל פי מה שפירשתי בהפטורת שמות (ישעיה כז, ו) **הבאים** ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל, ואז יהיה מדריגת ישראל בשמותם דהיינו למעלה ממלאכים כי שרית עם אלקים (וישלח לב, כט), כמו שאמרו חז"ל עתידין ישראל שיהיו מחיצתן לפנים ממלאכי השרת, שנאמר (בלק כג, כג) כעת יאמר ליעקב כו' (במדב"ר פ"כ, כ). ואחר כך **'האזינו'** תורת אלקינו, כי דרוש ידרוש לעמו, ופעמינו ירוצו לשמוע דברי עתיק יומין, והיו עיניך רואות את מוריך (ישעיה ל, כ), כאמרם (ע"ז דף ב.) יקח הקב"ה ספר תורה בחיקו ויגלה טעמי תורה. אחר כך **'וזאת הברכה'** עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו (ישעיה סד, ג), והוא הברכה האמיתית עדי עד ולנצח נצחים עולם הבא אחר התחיה. אחר כך **'בראשית'**, כי יחדש עולמו ונעוץ סופו בתחילתו אשרי המחכה ויגיע אמן.

ישמח משה (דברים ד"ה עוד נ"ל)

קדוש יאמ"ר

ליקוטי אמרים מפרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאור

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר. אחר תקע הענגל התפלל משה על ישראל, אמר לו ה' כבר נשבעתי וגזמ לאלהים יחרם (שמות כב:), אמר לו משה נגזמ שבעולם זקן שמצוה ליזה מצוה, צריך הוא לקיימה תחלה, ואתה למדתני פרשת נדרים שכמוד הם לא יחל דברו, הוא לזה מיחל, אבל אחרים מותלין לו, אם כן צריך אתה לקיימה תחלה, מיד נתעטף בטליתו ויצא לו בזקן, וה' שחל על נדרו והתיר לו משה (שמות רבה מג). ובזה יובן למה התחיל **וידבר משה**, ולא כדרך שאר הפרשיות שמתחיל וידבר ה' אל משה, משום דפרשה זו הולרך משה לאמרה לה', שהיה צורך בהתערותא דלתתא, ולא היה יכול ה' בעצמו לומר זאת אליהו את השבועה, על כן הולרך משה לומר זאת לה'. (תשעט)

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר. לכאורה למה נשתנה מצוה זו, שפרט הם את ראשי המטות. ונראה לומרו (קידושין לח.): גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה, ויליף (תוספות): מפני שהמצוה ועושה מתגרה בו היצר, ויש לו כח המגרד שמתגבר עליו, לכן עבודתו יותר חשובה ממי שאינו מצוה ועושה, ולא מתגרה בו היצר כל כך; **ופ"א הקדושת יום טוב** (שבת הגדול ד) כתב: דורות הראשונים שהיו גדולים מאוד, ולא היו יראים מהתגברות היצר, לזאת עשו להציל עצמם לידי חיוב, אבל דורות האחרונים שלא יוכלו לעמוד נגד התגברות היצר, אינם רשאים לעשות כן, רק מי שבטוח שיוכל לעמוד נגד יצרו, שיתגבר עליו כשיהיה מצוה על הדבר; לפי זה נראה, שהכתוב מדבר כאן במי שנודר לעשות ליזה דבר שלא נתחייב בו מהר סיני, ורוצה להציל עצמו לידי חיוב על ידי הנדר, וזהו **אליה כי ידור נדר לה'**, שנודר לעשות ליזה מצוה שלא נצטוה עליה, ודבר זה לא היה יכול לומר רק **לראשי המטות** הנזדיקים שבדור, אבל פשוטי העם מוטד להם שלא יהיו נודרים, ולכן נשתנה מצוה זו שפרט הם את **ראשי המטות.** (דברי יואל)

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר. שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:). לכאורה למה כתבה התורה שכר וגמי על כמה מצות, כגון (ויקרא כו): ונתתי גשמיכם בעתם. ונראה דכיון שיש פשוטי עם לחם לא יוכלו לעורר לבבם מצד השכר, אזי יכולים על ידי זה להתרפות לגמרי מעבודת ה', לכן כתבה התורה שכר וגמי, כדי שיתעוררו לעבוד את ה', ומתוך שלא לשמה יבא לשמה (פסחים נ:). ונראה **לאיש כי ידור נדר לה'**, אין הכוונה על נדרי מצוה, שהרי כבר מוצטע ועומד מסיני, אלא הכוונה שנודר לקיים המצוה בזריזות יתירה. והנה **המהרש"א** (סוטה יד.) כתב: על דבר שאין האדם מחויב ומשתדל לעשותו, הרי הוא מקבל עליו שכר גם בעולם הזה; נמצא שעל התעוררות זריזות למצות מגיע שכר גם בעולם הזה, אמנם זהו רק כשעושה את הדבר בלי טירוד עליו לעשותו, דכשנדר הרי יש עליו חיוב לעשותו מכח הנדר, ונמצא שעל ידי זה יפסיד שכר עולם הזה. וזהו **וידבר משה אל ראשי המטות**, שהם יעבדו את ה' בשמיטת **זה הדבר אשר צוה ה'**, שצא למעט שרק זה לשם ה', ולא לשום פניה אחרת, ולא על מנת לקבל פרס, והם **ידור נדר לה'** לזרוזי נפשיה אף כמה שאינו מחויב, כי על ידי זה יפסידו השכר המגיע על כך בעולם הזה, ונמצא שיעשו המצוה ואף ההכנות והזריזות שליה רק למען ה', ולהפשוטי עם שאינם עדיין במדריגה זו, וזקוקים להתעוררות מצד שכר המצוה, אלא טוב יותר שלא יעשו את הדבר בנדר, כדי שלא יהיה בחיוב, וככה יוכלו לקבל שכר גם בעולם הזה. (דברי יואל)

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן. עתידין מקומות שלו שבמדבר, שחנו שם ישראל בצאתם ממצרים, להיות נקבעים בארץ ישראל, ויתישבו שם מישראל, כי הלא אמרו (מגילה כט.): עתידין בני מדרשות שבבבל לקבוע

בארץ ישראל; ובודאי לא יגרעו מקומות אלו שבמדבר, וכי יעויר קדושת בית המדרש יותר ממקומות אלו, שלמדו שם משה ושבעים רבוא ישראל דור דיעה את התורה, ועבדו את ה' במקומות ההם, ופעלו שם תיקונים נפלאים, כדלכתב בזרע קודש: שתכלית המסעות היו להעלות את הניצוצות הקדושים במקומות ההם; ובודאי שיש עליהם קדושת בית המדרש, ודבר ברור הוא שיקבלו כל אותם המקומות שכרם על שקבלו את ישראל, ויקבעו בארץ ישראל ויתייצבו שם על ידי ישראל, ויהיה שם לישראל חניה עולמית. (דברי יואל)

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן. כל מקום שנאמר אלה פסל את הרשעים (שמות רבה ה). הנה **הרמב"ן** כתב על (שמות יב): ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה, הגזירה היתה ארבע מאות שנה מן היום של ברית בין הבתרים, והשלשים שנה הללו הם תוספת עליהם בעבור תועפת, ופשטו שזה היה טעותם של בני ליפרים שיצאו ממצרים שלשים שנה קודם; ולכאורה הרי מקום יש לטעות ולומר שגם יצילת בני ליפרים יהיה נחשב למסע בין שאר מסעות ישראל. ועל כן דקדק **אלה** שפוסל את הרשעים **ממסעי בני ישראל**, להודיע שמסע זה אינו נמנה בין המסעות, ונתמעטה מכלל אלו שלא היתה **ביד משה ואהרן**, וזהו **ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה'**, להורות שנחשב במסעות הללו רק מה שהלכו **על פי ה'**. (דברי יואל)

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן. בכל אלה המסעות עשו ישראל תיקונים גדולים לברר את הניצוצות הנמצאים שם, נמצא שבכל מסע ומסע ניתוסף להם קדושה, על ידי הניצוצות שנתברפו עליהם ונבלעו בתוכם, וכפי הסיעור שנכנסו בהקדושה יותר, זה לעומת זה נתרחקו מטומאת מצרים יותר (זרע קודש). וזהו **אלה מסעי**, שפוסל את הרשעים, שבכל מסע היה פוסל את בחינת המסע הקודם, שבכל מסע **יצאו** ונתרחקו מטומאת **ארץ מצרים**, ונתקרבו אל בחינת הקדושה כפי סיעור ההוא. (דברי יואל)

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן. כמיגלנו ה' מהגלות הקשה הזו ממלכות אדום בגאולה העתידה, יהיה זאת בנסים גדולים, עד שלפי בחינתה יהיו ניסי גאולת מצרים טפלים אליה (ברכות יב:). הנה **הרמ"ע מפאנו** (הובא בילקוט לתורני בפרשתנו) כתב: ג'לה מ'סעי ב'ני י'שרא'ל, הם רמזי תיבות ג'דול מ'די ב'צל י'ון, שהם ארבע גליות שיהיו סובלים עד בוא המשיח; ונרמזה שלכן נרמז גלות אדום לרמזונה, לפי שבזמן היתה למחרונה מכל הגליות, לפיעל (בראשית רבה ג): על פני תהום זו מלכות הרשעה, שאין לה תקר כמו התהום; וזהו הגלות הקשה ביותר, כן שהתארכה יותר משאר הגליות, וכן שהיתה קשה ביותר מכולם. וזהו **אלה מסעי**, שפוסל את הרשעים, דכמיגלנו ה' מהגליות הרמוזים בפסוק זה, ובמיוחד מגלות אדום שהוא הקשה שבכולם, אז תהיה בחינתה גדולה כל כך ונסים נפלאים ביותר, עד שיפסלו את הרשעים, שהיו בעת **אשר יצאו מארץ מצרים.** (דברי יואל)

אלה מסעי בני ישראל. אין כאן מקום מרגיעים ושתים מסעות (רש"י). לכאורה כשמונים פרטן של מסעות לא תמנע אלא מ"ל. ונראה לפרש (תרגום יונתן שמות יט): שהעניים נשאו אותם מרעמסס לשתר בית מקדשך למעבד תמן פסחא, ובההוא ליליא השכחי אתכם לרעמסס, וביום ט"ו יצאו מרעמסס שנית; ופשטר דנסיעה זו לשתר שנסעו עם העניים למקום המקדש נחשבה למסע אחד, ומשלים למספר המ"ב מסעות. וזהו **אלה מסעי בני ישראל**, והתמיל הכתוב לפורטם, **ואשר יצאו מארץ מצרים**, ירמוז על מסע זה. או אפשר דעל כן בכל הכתוב לומר **ויסעו מרעמסס** שני פעמים, על כי היה שתי נסיעות מרעמסס. (דברי יואל)

והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם. אין והיה אלא לשון שמחה (בראשית רבה מב). לכאורה לשמחה מה זו עושה. אך כל זמן שאדם מכיר שהרשעים הם כמו קוצים בעיניו, עדיין הוא בלה פורענ, שהרי מתוך כך יודע להשמר מהם, אבל אם יכירו בריה עמהם ויעשו תשובה, אז רע ומר מחוך. וזהו **והיה** לשון שמחה, אם תכירו שהגוים **אשר תותירו מהם הם לשכים בעיניכם**, וזהו קצת שמחה. (תירוש תורה)

סיפורי צדיקים, גבי אזור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

לאמר זה הדבר אשר צוה ה'

אחר הסתלקות הגה"ק מהרי"א מזידיטשוב זי"ע היה בנו הרה"ק רבי אליהו זצ"ל אצל מחותנו הגה"ק ר' יהושע מבעלזא זי"ע שהיה אז במרחץ לאבין, סמוך לק"ק גריידינג, והיה שם על שבת קודש פרשת מטות, ואמר לו הרה"ק מבעלזא להרה"ק ר' אליהו שיאמר תורה, ואמר לו איזה פעמים ולא רצה, עד שהפציר בו, ואמר כך: שמעתי מאבי הק' שאמר בשם רבו הק' מרן ר' צבי הירש מזידיטשוב זי"ע שאמר בשם הגה"ק ר' יצחק מדראהביטש זי"ע כאשר רוצים לומר תורה לפני בני ישראל, צריך להיות על כל פנים על אחד מג' אופנים, א. שיהיה דברי התורה לטובת נפש האומר, אופן ב' שיהיה התורה שיאמר לטובת כלל ישראל, אופן ג' שלא יאמר תורה עד ששמע מפי הגבורה, עכלה"ק. ואמר הרה"ק ר' אליהו זצ"ל, כל הג' אופנים מרומז בזה הפסוק, והיו כולם במשה רבינו, "וידבר ה' אל ראשי המטות" מרומז אופן הא' לטובת נפש האומר, והוא מרומז ב'ראשי המטות' כי משה רבינו ע"ה היה הראש על כל הנשיאים ועל כל בני ישראל, אופן הב' "לבני ישראל" שהתורה שאמר היה לטובת כלל ישראל, "לאמר זה הדבר אשר צוה ה'" שלא אמר דברי תורה עד ששמע מפי הגבורה. עכלה"ק.

את אוי ואת רקם ואת צור

ר' אייזל חריף התפלל פעם שחרית בעיר מסויימת, וכשהגיע לקריאת התורה לא נקרא לעלות שלישי כנהוג אלא אחד מעשירי הקהל נקרא במקומו, אחרי קריאת התורה התנצל הגבאי לפניו שמפני היראה הוצרך לתת את העליה של שלישי להעשיר מפני שבתו של עשיר זה קרובה אצל השלטון ויכולה לגמול לנו רעה כשתיוודע שלא נתנו לאביה את העליה המכובדת ביותר, בתום התפילה ניגש ר' אייזל לאותו עשיר ואמר לו: אכן על פי פירש"י צריכים לתת לך שלישי, כשראה ר' אייזל את תמיהת העשיר הסביר לו: בפר' מטות מונה הכתוב מלכי מדין "את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע", ואומר רש"י, צור היה חשוב מכולם ולפי שנהג בזיון בעצמו "להפקיר בתו" מנאו "שלישי".

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא

הגאון רבי יאשע בער מבריסק ישב פעם בדין תורה ושמע הדין ודברים בין שני הבעלי דינים, תוך כדי הטענות קפץ אחד מהם ממקומו וצעק בקולות משונות כלפי הצד שכנגד, כעס עליו הגרי"ב מבריסק וגער בו בנזיפה "עזות פנים צא מכאן", כשנתיישבה עליו דעתו קם הגאון ר' יאשע בער ואמר לחבריו הדיינים: רבותי פסלתי עצמי מלדון עוד בדין תורה זה ואני מסתלק ממנו על מנת שתושיבו אחר במקומי, אמרו לו, והלא בדין עשית שכעסת עליו שהתחצף כולי האי, ומפני מה ולמה יסתלק מן הדין הזה, אמר להם: דבר זה מתורת משה למדנו שהלא משה איש האלוקים הי' רגע באפו שנאמר ויקצוף משה על פקודי החיל, ובוודאי מיד שככה חמתו וחזרה חכמתו ותורתו למקומם, ואעפ"כ לא הורה עוד הלכה בגיעולי כלים, אלא אמר לאלעזר להורות בהלכה זו, ק"ו להדיוט שכמוני שיש לנו ללמוד ממשה שכל רב ודיין כיון שבא לכלל כעס ובא לכלל טעות ונעלמה ממנו הלכה שעה אחת, שוב אין לו לדון ולהורות עוד באותה הלכה.

ומקנה רב היה לבני ראובן

הרב החסיד ר' פרץ מפרשיסחא חשקה נפשו לנסוע לארץ ישראל, וכשרצה ליטול רשות מרבו היהודי הק' לא נתן לו, ולא עברו ימים מועטים ור' פרץ חלה, ובא אליו היהודי הק' לבקרו ושאלו אם עדיין בדעתו לנסוע לארץ ישראל, אמר לו ר' פרץ: כתוב בתורה "ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד" למה התורה מספרת לנו זאת, וכי שבח הוא זה להצדיקים בני גד ובני ראובן, אלא שהצדיקים הללו טענו ומקנ"ה ר"ב שיש להם קנין ברבם משה רבינו ע"ה, וכיון שמשה רבינו נקבר בעבר הירדן, אינם רוצים להיפרד ממנו, וטענתם הועילה, וכמו כן אני רואה שהרבי יסתלק בזמן קרוב מן העולם הזה, ולכן איני רוצה עוד להיות בארץ ישראל, אלא להיות ביחד עם הרבי כי יש לי קנין בו, ואכן כך הוה, שר' פרץ נסתלק באותו חולי, וזמן קצר לאחמ"כ נסתלק גם היהודי הק'.

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו ומישרים, בדרך צחות ומלי צה נאמרים

וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה. מתאמרא משמיה דהרב הקדוש מרוזין שאמר לפרש בדרך צחות, תיבת 'וימסרו' שהוא מלשון מסירה ומלשינות. דהנה אמרו חז"ל (חולין קט:) כל מה דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה. ואיך יתכן מלשינות ומסירות המותרת. ואפשר, דאם האדם מלשין על חבירו, לומר עליו שהוא מסתיר את צדקתו בפני אנשי תבל, ומספר ומגלה לפני כל שהוא צדיק, מלשינות כזו מותרת. והנה בעת ההיא כאשר צוה ה' לבחור אנשים צדיקים, אזי בוודאי מחמת עניוות, כל אחד ואחד שבחרו בו לומר עליו שהוא צדיק, טען שחושדים אותו בדבר שאין בו, כי הוא אינו בכלל צדיק, **לכן לא היתה עצה אחרת אלא** 'וימסרו', **שבניהם של האנשים האלו, אשר הצניעו את מעשיהם, אשר הכירו תהלוכתם וצדקתם**, 'מסרו' **והלשינו עליהם, שהם צדיקים.**

נר ישראל

אלה מסעי בני "ישראל"

עי' בס' תולדות יעקב יוסף (בסופו דר"ח ריש ע"ד), וז"ל: עוד שמעתי בשם מורי [מרן הבעש"ט הק'] כשהלך בנסיעה הידועה, הראה לו רבו במקום זה היה מרומז הנסיעה שהיו נוסעין ישראל במדבר במסע זה, וכל נסיעות האדם מרומז בתורה וכו', וכן כשנשברה לו הספינה והיה בעצבות גדול, ובא רבו ותמה עליו, והראה לו באיזה עולמות הוא עכשיו, והיה שמות אהיה וצרופי אהיה וגו', ואז התחזק בלבו למתקן בשרשן כידוע לו.

ועי' בס' דגל מחנה אפרים (פ' מסעי), וז"ל: ובוודאי נכתבו המסעות בתורה להורות הדרך הישר לאיש הישראלי, לידע הדרך הישר אשר ילך בו כל ימי חייו, ליסע ממסע למסע, וידוע שכל המסעות הם בחינות קדושים וטהורים, עיי"ש באריכות.

לטוב בעיניהם תהיינה לנשים

מקובל בשם הרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר זי"ע [כמדומה בשם הרה"ק מלובלין זי"ע] שאין לומר שום דעה בשום שידוך, רק כפי שיוטב בעיני המחותנים והזוג, ואמר שמפורש בתורה כן, שאמר השי"ת למשה בבנות צלפחד "לטוב בעיניהם תהיינה לנשים", ומדוע לא אמר למי ינשאו, ועל כרחך שאין לומר בזה שום דעה, עכדה"ק, ובס' אור הנפלאות מובא דהרה"ק ר' יוסף מטארטשין זי"ע שאל פעם את אביו הרה"ק מלובלין זי"ע אודות שידוך, השיב לו אביו: אין לנו ידיעה ברורה, כי זה הוא בכיפת השמים, אמר לו בנו: הלא כל הדברים הם מהשמים, השיבו הרה"ק מלובלין: בתנאים כותבים "המגיד מראשית אחרית", אחרית הוא עד סוף כל הדורות, וזה רק השי"ת לבדו יודע, עכדה"ק.

ובספר שיח שרפי קודש מובא שפעם אחת שאל הרה"ק מקאצק לאחד מחסידיו, למה אינו שואל ממנו עצה בשידוכין, והשיבו כי יש לו קבלה בענין שידוכין שגם לרבי אין ידיעה, אמר לו הרה"ק: אבל עצה טובה יוכל עכ"פ רבי ליתן, ובס' שיח שרפי קודש מובא דהרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע סיפר: בעיר קריסטענפאלע היו האנשים מאדערענע חסידישע אידן, ואיש אחד משם היה רגיל לנסוע לזקיני ז"ל הרה"ק ר' יהושע מבעלזא זי"ע, פעם אחת אמר אחד מהמאדערענע חסידים להחסיד הזה: למה אתה נוסע לבעלזא, השיב לו: כשאני רוצה שידוך, אני שואל באיזה מן הרבה שידוכים ששידכו לי אסכים, והוא אומר לי: "מה שהלב מושך אותך אותו שידוך תעשה", אמר לו הנ"ל: למה אתה צריך לנסוע להרה"ק? גם אני אומר לך כן, ובוודאי שהשידוך המושך אותך תעשה, ציית הנ"ל לאותו האיש והפסיק מלנסוע, לאחר שני שנים נסע עוד הפעם לזקיני, שאל אותו זקיני: למה הפסקת לנסוע משך שני שנים? וסיפר לו את כל המעשה הנ"ל, שאל לו זקיני, א"כ למה לא המשכת בהפסקתך? ענה הלה: כשהרבי היה אומר לי מימרא הנ"ל היה לבי מושך אותי, אמנם כשהפסקתי לבוא לא משך אותי הלב לשום שידוך, ואמר הרה"ק מבעלזא זי"ע שזהו הפשט בדברי המשנה (אבות ו א) ונהנין ממנו עצה ותושיה, ולכאורה למה לא כתיב ונותנין עצה ותושיה, אלא י"ל דהנה כשאחד בא לשאול עצה על שידוך, אי אפשר לומר לו תתחתן עם איש זה דווקא, דאם כן נמצא שאתה מייעצו לא להתחתן עם איש אחר, וזה אסור לעשות, אלא העצה הוא שמייעצים לו באופן כזה ש"ונהנין ממנו עצה", היינו שהלב מושך לזה השידוך אשר הגון בשבילו.

(בישורון מלך)

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו ישרים, ברוך צחות ומליצה נאמרים

ויסעו מחרדה ויחנו במקהלות. יש לפרש בדרך צחות קצת על פי מעשה שהובא בסה"ק שער יששכר כו' וז"ל שם עפ"י המקובל אצלינו בשם זקני הגה"ק מראפשיץ זי"ע בעל זרע קודש מעשה בחסיד אחד (ונודע אצלינו מי הי' החסיד שהי' אז) שהסתופף בצלו בש"ק בביהמ"ד שלו שהתפלל בין העולם. ובעת שהי' הבעל תפלה והציבור אומרים בשב"ק בפי ישרי"ם תתרומם הי' אותו החסיד מהרהר בלבו (בענוותנותו) מה אני בכלל ישרי"ם, וא"כ אין לו חלק לרומם השי"ת בפי ישרים, ועי"ז נפל בלבו ונתעצב אז ובאומרו ובשפתי צדיק"ם תתברך נמס לבו עוד יותר כי בכלל צדיק"ם בודאי אינו, וכן להלאה. ואח"כ כשהתחילו הצבור בקול רעש שהיו מתפללים שם, ובמקהלות רבבות עמך בית ישראל, חשב הלא אני ג"כ בכללן, ע"כ יש לי חלק להיות ברנה יתפאר שמך מלכנו וכו', והתפלל עמם בחשק דקדושה כראוי, זה הי' במחשבתו בעת התפלה בש"ק, ואיש לא ידע מזה וגם לא גילה זאת לשום ב"א מה שעלה במחשבתו.

אח"כ בסעודת צהרים בש"ק נתן לו זקני הקדוש מראפשיץ כוס יין ואמר אתן כוס יין לבעל 'המקהלות' ('פארן מקהלות'ל' בלשון אשכנז ובלשון צחות), והעולם לא הבינו דבריו וחידותיו, אך החסיד הלז הבין בלבבו וידע מיד את הרוה"ק של רבו אשר הגיד לו בפירוש מה הי' במחשבתו וכוונתו בשעת התפלה ע"כ שמעתי מאבותי הקדושים זי"ע ע"כ דברי קדשו בספ"ק שער יששכר. **ובזה יש לומר בדרך צחות ויסעו מחרדה שהי' בו מקודם חרדת התפלה, אך ויחנו שהיה נח דעתו במקהלות כשהגיע ל'ובמקהלות עמך ישראל'.**

חיי צבי

נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך. ולכאורה תמוה, למה תלה הקב"ה מיתת משה בנקמת מדין. וי"ל בביאור הענין שמיתת משה היה קשור בנקמת מדין דהנה משה רבינו נענש שימות במדבר ולא יכנס לארץ ישראל משום שעבר על עשה, שאמר לו הקב"ה שידבר אל הסלע והוא הכה, ואי' בגמ' מנחות שעל עשה מענישים רק בעידן ריתחא (ע' רי"ף הלכות ציצית י"ד), והנה אמרו חז"ל (ברכות ז.) כל ימי בלעם הרשע לא כעס הקב"ה כדי שלא יוכל לכוין את אותה שעה שהקב"ה כועס, ולקלל את ישראל, וא"כ כיון שלא היה עידן ריתחא כל זמן שבלעם הי' חי, א"כ לא היה יכול להעניש את משה, ולכן רק אחרי נקמת מדין כשהרגו את בלעם בחרב אז תאסף אל עמך מפני שיוכל הקב"ה לכעוס ולהענישו על עשה.

(עדות ביהוסף)

☆

נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך. ולכאורה תמוה, למה תלה הקב"ה מיתת משה בנקמת מדין. וי"ל עפי"מ דאי' בילקוט שמעוני שדן הקב"ה את משה בחטא מי מריבה מפני שהי' לו ללמוד מכח ק"ו שא"צ להכות בסלע דגבי הגר שיתה רק שפחת שרה עכ"ז עלו המים לקראתה ק"ו לבן הגבירה שיעלו המים לקראתם ולא הוצרך להכות בצור, והנה י"ל בענין נקמת מדין ג"כ מכח ק"ו מהכנענים שרק רצו להרע להם כתיב לא תחי' כל נשמה ק"ו במדין שגרמו רעה לישראל שהרי בשבילם נהרג עם רב מישראל כ"ש שצריך לנקום בהם, ובזה יתבאר שעד הנה לא רצה הקב"ה להעניש את משה מפני דדילמא לא ידע ללמוד ק"ו, אבל אחרי מלחמת מדין שהי' ע"י ק"ו א"כ הי' לו ללמוד ג"כ במי מריבה ולכן יאסף אל עמך.

(פנינים יקרים)

דורש טוב

ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח וגו', ויביאו אל משה ואל אלעזר הכהן וגו' (לא, יא-יב) קשה דכבר כתוב למעלה ואת כל חילם בזזו, ולמה חזר ואמר שלקחו את כל השלל ואת כל המלקוח. וגם למה אמר את כל השלל, מלת 'כל' כשפת יתר הוא.

ונראה דהנה קשה למה צוה אלעזר להגעיל את כל הכלים, הא ודאי היו כמה כלים שלא נתבשלו בהם מעולם, כ"ש שהיו כמה כלים שלא נשתמשו בהם באותו יום א"כ הוי נותן טעם לפגם, א"כ לדעת הרמב"ם וסייעתו דס"ל ספיקא דאורייתא לקולא מן התורה, א"כ למה צריכי הגעלה. **ותו הא קי"ל** [יו"ד סי' קכ"ב, ס"ו] סתם כלים אינן בני יומן א"כ לא היה צריך הגעלה כלל, כי היה על כל כלי ספק אם נשתמשו בו באותו יום. תו קשה למה רק כאן הזהירם על ההגעלה ולא אצל מלחמת סיחון ועוג שגם שם בזזו כלי תשמישם.

ונראה דהנה קיי"ל במסכת פסחים [דף י.] בשני שבילין אחד טמא ואחד טהור, והלכו שני בני אדם כל אחד על דרך אחר, אם באו לשאול בזה אחר זה שניהם טהורין, דספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור. אבל אם באו לשאול בבת אחת שניהם טמאים, והטעם משום דהלא ממה נפשך אחד טמא, ואיזה מהם תטהר יותר מחבירו, וע"כ מטמאים את שניהם.

א"כ י"ל כיון דהביאו את "כל" השלל אל המחנה, והיו כל הכלים ביחד אף שאח"כ ציוה השי"ת להחזיר לכל אחד מה שהביא, כמו שמבואר בפסוק יתר הבז אשר בזזו עם הצבא וגו', לא היה אפשר להכשיר את כל הכלים, דבודאי יש בהם שנשתמשו בהם בו ביום, **וכיון שהזהירו להם בבת אחת צריכין כל הכלים הגעלה.**

אבל במלחמות סיחון ועוג דכתיב מלבד הבהמות אשר בזזנו ושלל הערים אשר לכדנו, דהיינו שכל אחד בזז לעצמו ולא הביאם ביחד, היה כל כלי ביד הבוזז אותו, וסתם כלים אינן בני יומן לכך לא הזהיר אותם, רק כאן שהביאו הכל יחד למקום אחד תו לא שייך לתלות בספק ולכן נצטוו דייקא כאן על ההגעלה וא"ש.

פנים יפות

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן: קשה מה בא להשמיענו שיצאו ביד משה ואהרן הלא מקרא מלא הוא (שמות י״א י׳) ומשה ואהרן עשו את כל המופתים, י״ל ע״פ מה שפי׳ בס׳ ״שפתי כהן״ עה״ת מה דכתיב ״ויסע ויחנו״ ולא כתיב וילכו אלא מלמד שהיה ענן מוליך אותם כמו שנאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים בלי עמל כמו המלאכים שנסעו בלי עמל, וז״ש ״אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו״ מעצמן בלי עמל ״לצבאותם״ כמו המלאכים הנקראים צבאות ה׳ ובאיזה זכות זכו לזה ״ביד משה ואהרן״ בזכות משה ואהרן כי ענני הכבוד היו בזכות אהרן וכשמת אהרן חזרו בזכות משה.

(כסף נבחר)

☆

ומצרים מקברים את אשר הכה ד׳ בהם כל בכור ובאלהיהם עשה ד׳ שפטים: וקשה מה הקשר בין שני הדברים, י״ל לפי דברי הסיפרי שכל הצלמים של אבן נמוחו ושל עץ נרקבו, והמצרים שלא רצו שיראו בני ישראל במפלת הע״ז שלהם ע״כ קברו אותם לפי זה יצא הפרוש כאן ״ומצרים מקברים״ ומה הם מקברים שני דברים ״את אשר הכה ד׳ בהם כל בכור״ ועוד היו מקברים את ״ובאלהיהם עשה ד׳ בהם שפטים״ גם זה היו מקברים.

(שמע שלמה)

☆

והורשתם את הארץ: קשה הלא כבר כתיב בפס׳ הקודם ׳והורשתם את כל יושבי הארץ׳ ומה הכפל, י״ל הנה איתא (ב״ר י״ג י״ג) הנני משחיתם את הארץ אפילו ג׳ טפחים שהמחרישה שולטת בארץ, ואיתא (שבת פ״ח.) כתיב אלה בני שעיר החורי יושבי הארץ אלא שהיו בקיאין בישובה של ארץ שהיו אומרים מלא קנה זה לזית מלא קנה זה לגפנים מלא קנה זה לתאנים וחרי שמריחים את הארץ וחוי אמר רב פפא שהיו טועמין את הארץ (ר״ש לאיוה דבר ראויה) כחויא, וז״ש ״והורשת״ הארץ תפול לכם בירושה וע״ז ״את הארץ״ תכירו את הארץ עד ג׳ טפחים שהמחרישה שולטת בארץ ״וישבתם בה״ ותהיו בקיאין בישובה של ארץ ותוכלו להריח את הארץ ובכך יהיה מוכח זכותכם על הארץ ולא יוכלו אוה״ע לומר לכם ליסטים אתם.

(מי השלוח)

☆

והקריתם לכם ערים: איתא (במ״ר כ״ג י״ג) והקריתם לכם ערים וז״ה טוב וישר ה׳ על כן יורה חטאים בדרך, י״ל שהיה קשה למדרש מאי ״והקריתם״ משמע לשון קריאה מה קול הקריאה יש כאן לכן דרש טוב וישר ה׳ על כן יורה חטאים בדרך ואמרו (מכות י׳) מקלט היה כתוב על פרשת דרכים, וז״ש ״והקריתם לכם״ ומה קול הקריאה כאן ומתרץ המדרש ״וז״ה טוב וישר ה״ ברוב רחמיו וחסדיו ״על כן״ צוה שיכתב מקלט ״יורה חטאים״ להורות לרוצח בשוגג ״בדרך״ הדרך לעיר מקלט.

(פני דוד)

☆

כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול: איתא (ימא ט.) א״ר יוחנן מאי דכתיב יראת ה׳ תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה יראת ה׳ תוסיף ימים זה מקדש ראשון שעמד ארבע מאות ועשר שנים ולא שמשו בו אלא שמונה עשר כהנים גדולים ושנות רשעים תקצרנה זה מקדש שני שעמד ארבע מאות ועשרים שנה ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים, י״ל תוסיף לאחרים בבית ראשון כיון שהכה״ג האריכו ימים והרוצחים היו כלואים בערי מקלט ותקצרנה לאחרים בבית שני כיון שהכה״ג לא הוציאו שנתם והרוצחים יצאו מיד מערי המקלט וקיצרו חיי אנשים.

(שירי קרבן)

דורש טוב

את אדוני צוה ה׳ לתת את הארץ בנחלה בגורל לבני ישראל, ואדוני צוה ה׳ לתת את נחלת צלפחד אחינו לבנותיו. קשה **למה היה להם לבני יוסף להקדים שהארץ ניתנה לנחלה בגורל** לבני ישראל ומה נפק״מ בזה. גם מה נשתנה שבפעם השנית אמר **צוה ה׳**, **ולא צוה ה׳, כבראשונה.**

ועוד, דהנה לעיל בפרשת פנחס [כ״ז, ז] כתיב כן בנות צלפחד דוברות, ופירש״י כך כתובה פ׳ זו לפני במרום, וצ״ב **מה רצה בזה שכבר כתובה לפני במרום.**

גם מה שאמרו בנות צלפחד בטענתן [כז, ד] תנה לנו אחזה ׳**בתוך אחי אבינו**׳ וגם הקב״ה דקדק נתון תתן להם ׳**בתוך אחי אביהם**׳ נראה שמכוון לדבר מה.

וי״ל דהנה קי״ל סוף פרק בית כור [ב״ב ק״ו:] דהאחין שחלקו ובא להם אח, היינו שנולד להם אחר החלוקה עוד אח, ס״ל לשמואל מקמצין ביניהם, פירש״י שנותנין להם מקומן מחלקם כאשר ירצו בלי גורל, ולפי״ז הכא שכבר גזר הקב״ה לחלק חלק כחלק לכל השבטים בגורל, וכאילו כבר זכו בחלקם, ורק עתה נתחדש דין בנות יורשות אשר לא הי׳ לפנים, א״כ מן הדין די להם שיקמצו ביניהם ויתנו להם חלקם בסוף גבול חלק שבט יוסף, ויהיה להם מזה תועלת דבאופן שאם ישאו בנות צלפחד אנשים משבט אחר ותעבור נחלה זו לשבטם לא יהי׳ הפסד, כי לא יהי׳ הפסק באמצע נחלת שבט יוסף משבט אחר.

אך בנות צלפחד בקשו שיקבלו דייקא ׳**תוך אחי אביהם**׳ **ולא על המיצר שקמצו להם**, ונתנו טעם לדבריהם ״כי כבר כתובה לפני פרשה זו במרום״, **ולא הוה כאה הבא עתה אחר הנחלה, כי כבר כתובה לפני.** וכן בני יוסף עתה אמרו למשה רבינו ע״ה ״**אדוני צוה בה״ מאז ומקדם טרם ציווי ההנחלה בגורל, ולכן אי אפשר לנו ליתן להם על המיצר אלא דוקא בתוך אחי אבינו וא״כ יש לנו לחשוש שתסוב נחלה לשבט אחר באמצע נחלתנו.**

תורת משה חת״ס

מי הם ראשי המטות

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה': (פרק ל פסוק ב)

(ב) ...וראשי המטות לבני ישראל, הם נשיאי הדגלים[א], שהעמידו מותם המטות [השבטים] **על דגליהם, ממה שמתו נחשון בן עמינדב וחבריו. ומפני שהיו** [אלה] **הנזכרים בפרשת הנחלה, אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ** (נחלו לד יז)**. או שהיו** [אלה] **מחריש כי אם ידבר הכתוב על העתיד כי בעת חלוק הארץ יהיו הנזכרים חיים ויעמדו עליהם.**

למה שלח רק אלף למטה

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמַּטֶּה לַצָּבָא אֹתָם וְאֶת פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לַצָּבָא וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ וַחֲצֹצְרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ: (פרק לא פסוק ו)

וישלח אתם משה אלף למטה. לפי שלח שם כל עם הלכת, ואף על פי שהיו המדינים עם רב והעריס כמורות גדולות ממוד. והטעם כי הנכבדים בכנות מואב היו רכיס ומיכס לנקמת ה', על כן בחרו מנשיס למיקים ויזועים לנכבדיהם[ב].

מה הפירוש אתם ושביכם

וְאַתֶּם חֲנוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים כֹּל הֹרֵג נָפֶשׁ וְכָל נֹגֵעַ בֶּחָלָל תִּתְחַטְּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׁבִיכֶם: (פרק לא פסוק יט)

אתם ושביכם. שיחטאו הנכי [השבויים את] **נגדיהם הטוגעים בחלל[ג], וכל נגד וכל כלי עור[ד] שכר כיסם כלין יכרלכ, שלא יטמאו את העם בנגדיהם וכליהם.**

למה לא נצטוו על הנעלת כלים עד עתה

כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר־יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהֵר אַךְ בְּמֵי נִדָּה יִתְחַטָּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַּמָּיִם: (פרק לא פסוק כג)

תעבירו באש וטהר... והזהיר לותם [רק] **עתה כהגעלת כלי מדין מליסורי הגויס, ולפי שמר להס זה מתחלה בכלי סיתון ועוג שלקחו גס שלשס, כמו שאמר** (דברים ג לה) **רק הבהמה בזזנו לנו ושלל הערים אשר לכדנו. והטעם כי סיתון ועוג מלכי האמורי הס, ולרשס מתחלת יצרלכ היה, והותר להס כל שלשס לפילו האסורים, דכתיב** (שם ו יח) **וכתיס מלאים כל טוב אשר לפ מלאת, ואמרו רבותינו** (חולין יז) **קלי דחזירי אשתרי להו, אבל מדין לפ היה משלהם ולפ לקחו את מרשס, רק לנקום נקמתם הרגו לותם שלקחו, ולכך נהג האיסור בכליהם[ה].**

מעשה חש"ב

א רבינו מפרש שראשי המטות הם הנשיאים. ומפרש בב' אופנים א. שהם הנשיאים הנזכרים בפרשת הנחלה (מספרי לד יז) 'אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ'. או שהיו אחרים.

ואפשר לומר שכוונת רבינו שכתב שראשי המטות הם הנשיאים, היא לאפוקי שלא נפרש שראשי המטות הם 'הזקנים', וכמו שמצאנו בפרשת כי תבוא (כז א) 'ויצו משה וזקני ישראל את העם', ומבאר רבינו (שם) שאחרי שהשלים משה את דבריו צוה את הזקנים שידברו גם הם עמו, ויזהירם בעם לשמור כל המצות 'כי כל עם הולך בעצת זקניו', עי"ש. א"כ היה סברא לומר שהזקנים הם ראשי המטות, שהרי כל העם הולכים בעצת זקניו. לכן כתב רבינו שראשי המטות המה הנשיאים. וירמוז בזה כי יש לראשי המטות יד ושם בנדרים יותר משאר העם, שיחיד מומחה מתיר את הנדר.

ב רבינו מיישב למה שלח משה למלחמה רק אלף למטה, ולא שלח את 'כל' עם הצבא, הרי המדינים היו רבים והערים בצורות גדולות מאוד. והטעם 'כי הנכשלים בבנות מואב היו רבים ואינם ראוים לנקמת ה', ע"כ בחרו אנשים צדיקים.

אמנם לכאורה עדיין צ"ב דהרי בוודאי משש מאות אלף איש, היה יותר משנים עשר אלף איש, שהם אלף למטה שלא נכשלו בבנות מואב, וא"כ למה שלח רק אלף למטה. ואפ"ל ע"פ מה שדרשו חז"ל (סוטה מד., הובא ברש"י דברים כ ח) עה"כ 'מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו וגו', "רבי יוסי הגלילי אומר, 'הירא מעבירות שבידו', ולכך תלתה לו תורה לחזור על בית וכרם ואשה, לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם, שלא יבינו שהם בעלי עבירה והרואהו חוזר, אומר, שמא בנה בית או נטע כרם או ארס אשה". וזה כוונת רבינו דלכן לא שלח 'כל' עם הצבא, כי הנכשלים בבנות מואב היו רבים, וכל אלה שנכשלו לא היה יכול לשלחם. אמנם לכאורה הרי בוודאי היה יותר מאלף למטה שלא נכשלו, וא"כ למה לא שלח כל אלה שלא נכשלו. דאם כן יבינו שכל אלה שנשארו נכשלו בבנות מואב, לכן בחרו רק אלף אנשים למטה, וזה יכסה על כל אלה שחזרו בשביל עבירות שבידם.

ג הטעם שהיו צריכים לטהר השבויות, הרי אין העכו"ם מקבלים טומאה. מבואר ברש"י (ד"ה אתם ושביכם) שכוונת הכתוב שהשבויות לאחר שיבואו לברית ויקבלו עליהם עול מצוות, ויטמאו אח"כ, יצטרכו להטהר. ורבינו אינו מביא דעת רש"י ומפרש באופן אחר, שכוונת הכתוב ל'בגדי' השבויות שזה כן מקבל טומאה, כדי שלא יטמאו את העם בבגדיהם ובכליהם.

ד לכן נקט רבינו 'כלי עור', דכלי עור נעשה אב הטומאה, ומטמא אדם וכלים. משא"כ כלי חרס לא נעשה אב הטומאה ואינו מטמא אדם וכלים.

ה הקשו האחרונים דתירוצו של רבינו א"ש רק למה לא נצטוו על הגעלת כלים מבליעות איסור במלחמת סיחון ועוג, דהרי הותר להם קרדלי דחזירי, אבל לא יישב אמאי לא נאמרה מצות טבילת כלים במלחמת סיחון ועוג. וכתב ליישב בשו"ת שואל ומשיב (תנינא ח"ב סימן יז) דטבילת כלים אינו רק מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא, א"כ לא שייך להקשות למה לא נצטוו על זה במלחמת סיחון ועוג, עי"ש.

טעם שנכתבו המסעות, ולמה נכתבו כאן

אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאֹתָם בְּיַד-מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: (פרק לג פסוק א)

אלה מסעי. [הטעם שנמנו המסעות כאן, ולא לעיל בסוף פרשת חקת, מיד אחרי שנאמר 'ויחנו בערבות מואב'], **מחמי נקמת מדין שממר לו הקדוש ברוך הוא למשה 'אחר תאסף אל עמיך' (לעיל לא ב), ומחמי שחלק ארץ סיחון ועוג, ובנו העריס הנזכרות, נתן דעתו לכתוב המסעות** [והיינו משום שכשבאו לערבות מואב – שזה היה מסע האחרון, לא ידע משה עדיין שלא יהיו עוד מסעות, אבל אחרי שנעשתה הנקמה במדין, ונאמר לו 'אחר תאסף אל עמיך', והילקו ארצות סיחון ועוג לבני גד ובני ראובן, הבין משה שלא יהיו עוד מסעות, לכן נתן דעתו לכתוב המסעות]. **ונתכוין בזה** [הטעם שכתב המסעות] **להודיע** [גודל] **מחדיו של הקדוש ברוך הוא עמהם, שמף על פי שגזר עליהם לטלטלם ולהגיעם במדבר, לא תחשוב שהיו נעים ומטולטלין ממקום למקום תמיד, ולא היתה להם מנוחה** [בין מסע למסע], **אלא בכל הזמן הגדול לא הלכו אלא מרבעים וחניח מסעות, כמו שכתב הרב רש"י מדברי רבי משה הדרשן":**

[לפי הפשט של רש"י שבא לומר שלא היו נעים וממטולטלין, א"כ היה סגי שיאמר הכתוב שנסעו מ"ב מסעות. ולמה הוצרכו לפרט שמות המקומות], **והוסיף הרב כמוה הנכוחים (ג נ) תועלת כיוצאתם** [כל שמות המקומות], **לומר המורה להזהיר המסעים גדול מאד, כי הנסים והחומות הנעשות היו תמיחות לכל דומיהם, אך בעתיד יהיו לבניס בשמועה ויבזיהם השומע. ומחומות התורה ונפלאותיה העתומות, עמידת ישראל במדבר מרבעים שנה, ומליחת המן בכל יום, והם מקומות רחוקות מן היאוב ואינן טבעיות לבני אדם** [שע"פ דרך הטבע לא שייך שיהיה אדם שם], **לא מקום זרע ותאנה ונפן ורמון, ומאדה התורה (לבריס כט ה) 'לחם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם', וכל אלה חומות הם כמעשה נס נרחות לעין. ובמאר יעל הכורח יתכרך כי יעבור על אלה החומות מה שיעבור על דברי הימים, לא יחמינו השומעים בהם, ויחשבו כי עמידתם במדבר הזה היה קרוב מן היאוב מקום מאר בני אדם שם, כמו המדברות מאר יאבנו שם בני ערב היום, או מקומות מאר יהיה שם מכיח וקליר, או יש שם עשבים וממחים למאכל בני אדם, ושיהיה במקומות ההם כוחות מים. על כן הרחיק מלכות בני אדם הממשכות אלה, ומזר אלה החומות כולם כזכרון המסעות, כדי שידעו חותם החוחות הבאים וידעו החומות הגדולות מיד עמדו בני אדם במקומות ההם מרבעים שנה, כל אחד לבניו[ב]:**

'על פי ה', על המסעות או על הכתיבה

והנה מבתב המסעות מלות השם היא מן הטעמים הנזכרים [א. להודיע חסדיו של מקום שלא טילטלם ממקום למקום, אלא מעט, ב. לפרסם הנס שהי ארבעים שנה במדבר מקום שאין בו אוכל ומים], **או מזולתן ענין לא נתגלה לנו פרוש, כי "על פי ה'" דבק עם "ויבתוב משה"** [והכי פירושו ויבתוב משה המסעות על פי **השם**. ולבן יבול להיות שיש סוד בזה למה בתבן הבתוב], **לא כדברי רבי מבריהם שממר שהוא דבק** [שעל פי ה' דבוק] **עם "למסעיהם"** [ולפי פירוש בוונת הבתוב שמסעות היו על פי ה', אבל בתיבת המסעות היה על דעת משה, וזה אינו] **שבבר הודיענו זה (לעיל ט כ) 'על פי ה' יחנו ועל פי ה'** יסעו' [ולמה הוצרך לבתוב עוה"פ שהיו המסעות ע"פ ה' אע"ב הבוונה שבתיבת משה המסעות היה על פי ה'][ג]:

מעשה חש"ב

א רש"י הביא דברי רבי משה הדרשן, רק כדי לומר הטעם שנכתבו המסעות, כמו שכתב "למה נכתבו המסעות הללו, להודיע חסדיו של מקום וכו'", ואינו מוזכר כלל שבא לפרש הטעם שנכתבו 'כאן'. ואילו רבינו הביא דברי רבי משה הדרשן, עם הוספה למה נכתבו 'כאן', ולא בפרשת חקת, אחר שנאמר המסע האחרון 'ויחנו בערבות מואב'. ואפשר לומר שרש"י לשיטתו ורבינו לשיטתו, שלפי רש"י אמרינן אין מוקדם ומאוחר בתורה, ולכן לא קשה למה לא נאמר בפרשת חקת, ולכן הביא רק הטעם על עצם המנין. משא"כ רבינו לשיטתו שכל התורה כסדרן נכתבו, חוץ ממקומות שמפורש בכתוב שאינן כסדרן, הוכרח לפרש שפרשה זו נכתבה כסדרן, שמשה כתבן רק אחרי מלחמת סיחון ועוג.

ב **תמצית הדברים: הטעם שנכתבו המסעות כאן,** ולא בסוף פרשת חקת, מיד אחרי שנאמר 'ויחנו בערבות מואב', שמשם לא נסעו עוד מסעות, היינו משום דעדיין לא ידע משה שלא יהיה עוד מסעות, ורק אחר שאמר לו הקב"ה אחרי מלחמת מדין 'אחר תאסף אל עמיך', ואחרי שחלק ארץ סיחון ועוג, שאז ידע שכבר גמר כל מה שמוטל עליו לעשות. אז כתב משה המ"ב מסעות.

ג **טעם כתיבת המסעות:** לרש"י בשם רבי משה הדרשן, כדי להודיע חסדי ה', שאע"פ שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר ארבעים שנה, מ"מ לא היו נעים ומטולטלים ברציפות כל השנים הללו, אלא רובן עברו עליהם במנוחה. והוסיף הרמב"ם במורה נבוכים טעם שפירט בשמות כל המ"ב מסעות, הרי היה סגי לומר שנסעו מ"ב מסעות, כי לולי זאת היו הדורות הבאים עלולים להכחיש את כל הנסים והנפלאות שאירעו לישראל בירידת המן ושאר המופתים, באומרם שחנו במקומות קרובים ליישוב, או במקומות הראויים לזריעה. לפיכך פירט הכתוב את חניותיהם, שהיו ידועים בדורות ההם כמקומות רחוקים מן היישוב, ולכן אמר הקב"ה למשה שיכתוב את המסעות כדי שידעו כמה נסים עשיתי עמהם בכל מסע ומסע.

תמצית הדברים: ביאור הכתוב ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה', לפי האבן עזרא ע"פ ה' קאי על מוצאיהם ומסעיהם', שכל המקומות שנסעו היו ע"פ ה', לפי רבינו על פי ה' קאי על ויכתוב משה, שכתיבת המסעות היתה ע"פ ה'.

השיר שהיו הלוים אומרים בראש חודש (ב)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בגליונינו בשבוע העבר פ' פנחס ביארנו קצת מענין השיר שהיו הלוים אומרים בראשי חדשים, כי במקדש הי' שיר בכל יום והיינו ביום חול, ובפשטות ביו"ט הי' שיר אחר כמבואר במס' סופרים פרק י"ח, ובראש חודש הארכנו בשבוע העבר די"א שגם בר"ח הי' שיר מיוחד. ומנהגינו היום דבין בר"ח ובין ביו"ט אומרים השיר של כל יום מה שאומרים בכל יום חול, וביו"ט אין אומרין השיר של יו"ט כלל, וגם בחול המועד דמבואר במס' סוכה (נה.) שהי' בכל יום שיר מיוחד, אין אומרים בזמנינו בכלל רק שיר של כל יום, ובראש חודש אומרים גם ברכי נפשי דלכמה דעות (כבר נתבאר בשבוע העבר) הי' זה השיר של ר"ח, ומן הראוי לעיין אי בזמן המקדש הי' אומרין השיר של יו"ט בנוסף לשיר של כל יום או דוקא רק השיר של יו"ט, ואי הי' אומרין רק השיר של יו"ט ראוי להבין אמאי בזמנינו אומרין רק השיר של חול ולא השיר שהיו הלוים אומרים ביו"ט.

ב'טורי אבן' מס' ראש השנה (ל:) ד"ה תמיד של ראש השנה שחרית כתב, וזל"ק: "ביו"ט וראש חודש לא תיקנו שיר מיוחד בתמידי היום, אלא **במוספין** בלבד הבאים בשביל יו"ט וראש חודש, אבל בתמידין אומרים השיר הקבוע לאותו היום" וכו', עי"ש. ומבואר ביו"ט וראש חודש הי' שני שירים: שיר דבכל יום שהי' מיוחד לתמידי היום, ושיר של ר"ח שהי' מיוחד לקרבן מוסף.

וב'מגן אברהם' (סי' קל"ב סק"ד) איתא, דמשמע בגמ' מס' ראש השנה לגבי מה שאירע דנתקלקו הלויים בשיר וכו' דביו"ט לא היו אומרים שיר של חול רק שירים אחרים, ולכן יש מקומות שאומרים מזמורים אחרים ביו"ט ע"פ מס' סופרים (פרק י"ח) **אבל אינן אותן שאמרו במקדש וכו', ועכשיו אין מדקדקין בכך דלזכר בעלמא עבידי**, וגם אומרים השיר אחר מוסף, ובאמת במוסף היה שיר בפנ"ע כדאיתא סוף ראש השנה, ובכנה"ג בשם רמ"ע מפאנו שביום שיש מוסף אומרים שיר של יום אחר שחרית, **ואחר מוסף אומר שיר של מוסף**.

וב'מנחת חינוך' (שי"ב) דן בארוכה בזה, ותו"ד: **דבכל יום טוב היה שיר של יום טוב ולא אמרו שירה דיומא**, ולא נתפרש בש"ס מהו השירים שאמרו, וגם נראה דכל יום טוב היו אומרים שיר אחד בשחרית ובמוסף ומנחה, אך גבי ראש השנה מבואר שם שהיו אומרים במוסף שיר יום טוב, ובמנחה שיר יום טוב אחר, כמו בשבת דמבואר שם דתמיד של שחר ומוסף ותמיד של בין הערבים היו חלוקים בשירים, דלכל קרבן היו אומרים שיר אחר וכו' עי"ש, ומציין שם דברי המ"א הנ"ל.

ואח"כ האריך שם בשיטת רש"י במס' סוכה (נה.), דנראה מדברי רש"י דדוקא בשיר המוספים היו אומרים שיר של יום טוב, אבל לא בתמיד של שחר ובין הערבים (וכדברי הטורי אבן הנ"ל), ומסיק שם (לאחר מ"מ בשיטת רש"י): דיש חילוק, דביום טוב שהוא יום קדוש התקינו שיהיו אומרים שיר חדש בכל היום הן בתמידים והן במוספין, אבל בחול המועד וכן בראש חודש דעיקר הוא המוסף, והם ימי חול ועיקר המצוה היא המוסף, אף אם נאמר דחול המועד אסור בעשיית מלאכה מן התורה, מ"מ ראינו לענין קריאת התורה דשוה לראש חודש ועיקר היכר במוסף, ע"כ לא תיקנו שיר חדש אלא במוסף, אבל ביו"ט תיקנו שיר חדש גם בתמידים מפני כבוד היום, עי"ש.

ולבסוף מעתיק את דברי הרמ"ע מפאנו במאמר 'אם כל חי' (ח"ב סי"ט) דבכל המועדים לא נתקן שיר של יום טוב רק במוסף, ובראש חודש נתקן גם במנחה שיר של ראש חודש כדי לפרסם דהוא ראש חודש וכו', והוא ז"ל חולק ע"ז וכנ"ל, עי"ש.

וב'חשק שלמה' על מס' סופרים פי"ח מחדש: "דכל הני מזמורים המוזכר שם שאומרים בכל יו"ט נתקנו בזמן הגאונים או בזמן רבנן סבוראי שיאמרו בחנוכה ובפורים וט"ב מזמור מענינו של יום, אבל בזמן הבית שאמרו הלויים שירה על הקרבן בודאי לא שינו מזמור מתמיד של שחר השייך לאותו היום, וראי' לזה: שחשב כאן גם תשעה באב וזה ודאי לא נתקן רק לאחר החורבן, ופלא בעיני על הגאון בעל 'תפארת ישראל'

על משניות, בקונטרס 'חומר בקודש' פ"ו, שמפרש דהמס' סופרים מיירי בלויים בביהמ"ק וזה דבר תימה, ואף דלפי מש"כ בספר מעשה רב על שם הגר"א ז"ל דאין אומרים ב' מזמורים ביום אחד, ומשמע דאף בחנוכה ופורים אין אומרים שיר של יום רק שיר שנתקן לומר בחנוכה ופורים, ומשמע לכאורה כדעת תפארת ישראל דלא אמרו שיר של יום כלל, אבל זה דבר שאינו עולה על הדעת כלל ששינו השיר של יום שנתייסד מדורות הקדמונים ונראה דהוא מתקנת דוד ושמואל, ובאמת נראה כמש"כ מר אחי וכו' דהגר"א לא כוון רק דביום שיש בו שני מוספין כגון שבת ור"ח או שבת ויו"ט אין אומרים רק שיר אחד על המוספין" וכו', עי"ש.

וב'מעשה רב' (אות קנ"ו) כתב: "אין אומרים שיר של יומו, ואומרים 'במקומו' בב' ימים דראש חודש 'ברכי נפשי' שהוא שיר של ר"ח, ודוחה אפילו של שבת", עי"ש. ובאות קנ"ח כתב: "בענין שיר של יום כלל זה נקוט בידך, אין אומרים שני מזמורים ביום אחד ושל ראש חדש דוחה את כולם אפילו של שבת", עי"ש. וכתב שם הרה"ג ר' בצלאל ז"ל אחיו של החשק שלמה: "הדבר ברור דהשיר של נסכי תמיד השחר בכל יום אינו נדחה ממקומו, ואין נתחלף לעולם בשיר אחר כלל וגם בראש חדש וראש השנה", עי"ש. ותמה על הגר"א אמאי לא נאמר השיר של יום בכל יום כיון דלא נדחה, ומסיק דלא דק דברי הגר"א בזה, עי"ש.

והנציב"ת בשו"ת 'משיב דבר' (ח"ב קד) כתב להרה"ג הנ"ל, וז"ל: "מה שהעלה מר בשיר של יו"ט ור"ח, הנה בגוף הדין במקומם בביהמ"ק אשר נזכה לחזות בבית אלהינו ב"ב, צדקו מאוד דברי מעכ"ת דהא דשיר של שבת דוחה של יו"ט היינו הזי"ל [ביאור: הזי"ו ל"ך הוא כינוי לחלוקה של שירת האזינו לשישה חלקים, לצורך אמירתה על ידי הלויים כשיר של קרבן מוסף בבית המקדש. ובשעת קריאת התורה, בכל שבת בזמן הקרבת קרבן המוסף היו הלויים שרים קטע אחד מתוך השירה, ובשבת שלאחריה את הקטע הבא וחוזר חלילה. ויש שכתבו שאף בעת קרבן מוסף שאינה של שבת היו שרים את השירה], אבל שיר של תמיד השחר הוא בפ"ע כמו שהי' נסכי התמיד קודם להקרבת המוסף כברייתא דאבא שאול, וא"כ היו הנסכים של שחר ושל מוספין באים בפני עצמם, ע"כ הי' לכל ניסוך שיר בפ"ע והכל כדבר מעכת"ה שי'. אבל מה שהעלה מזה להנהיג גם אצלנו שני שירים בימי המוספים לבד שב"ק, ומשום שאין אומרים הזי"ו ל"ך, והוא מנהג כמה קהילות, אבל נגד הנהוג בבית מדרשו של הגר"א ז"ל, וכן בבית הישיבה הק' דפה"ק מימות חו"ז אביר הרועים זצ"ל, והאיך אפשר לומר שלא דק במעשה רב בסי' קנ"ו וקנ"ח בד' רבינו הגר"א ז"ל בדבר שהוא נהוג בכל ר"ח ויו"ט. אלא כך הענין שאחרי שמנהג ישראל שלא לומר שיר של תמיד השחר אחר תפלה אלא אחר מוסף וה"ז כמו שני מוספין שמביאין הנסכים בשעה א' ושיר א' לשניהם, ואולי באמת אם עברו ולא הביאו נסכים אחר התמיד ואחר הקרבת המוסף הביאו שני הנסכים כאחד, אפשר שכמו כן אין אומרים גם בביהמ"ק אלא שיר א', מש"ה ביו"ט ור"ח כשיש שני שירים לפניהם, שיר התמיד ושיר המוסף שהוא מקודש אומרים שיר המוסף, ולא משום דמקודש קודם דבזה ליתא שהרי תמידים קודמים למוספים ומטעם דאי' בזבחים (צא.), אלא משום דאתחיל במוספים ותדיר ושאינו תדיר וקדם לשאינו תדיר יש לגומרו כדמסיק בזבחים שם, וכן פסק הרמב"ם ז"ל מש"ה מקדימין השיר של מוסף לשל תמיד שאינו מענין היום כלל" וכו', עי"ש.

ומש"כ דאומרים השיר אחר מוסף כן נהגו בכמה מקומות ויבואר במאמר הבא.

ובעל החשק שלמה כתב שם בדברי שלמה, ותו"ד: לולי דמסתפינא הייתי אומר דבאמת הא דאמרינן בסוף תענית (כז:) תקנתי להם סדר מעמדות בזמן שקורין בהן לפני מעלה אני עליהם כאילו הקריבם לפני ואני מוחל להם על כל עוונותיהם, נראה דאינו אלא בעיקר פרשיות הקרבנות דהם באים לכפר ולהרצות לפני ד' וע"ז נאמר ונשלמה פרים שפתינו, אבל השיר של קרבן אינו אלא כדי לתת שבח והודיה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהשרה שכינתו בבית הגדול והקדוש וזה היה נחת רוח לפניו ית"ש, וכמו דאמרינן בערכין (יא.) דמשו"ה אין אומרים שירה אלא על היין, משום דכתיב גבי גפן המשמח אלוקים ואנשים, אם אנשים משמח אלוקים במה משמח, מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין, וא"כ כל אלה בהיות ההיכל על יסודותיו ומקדש הקודש על מכונו והכהנים עוסקים בעבודה אז היתה נחת רוח לפני הקב"ה שאמרו לפניו שירה, וכמ"ש ברכות (ג.) אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, אבל עכשיו בעו"ה שחרב ביהמ"ק ואין לנו לא מזבח ולא קרבן ולא ריח ולא ניחוח, וא"כ אפשר דבאמירת השיר אין מגיע נחת רוח, ועוד שאמרו במדרש בפתיחתא לאיכה רבתי, דבג' מקומות ביקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב"ה ולא הניחן, ואחד בעת חורבן ביהמ"ק, ואמר להם ניחומין אלו שאתם אומרים לפני ניאוצין הם אצלי, ולכן במעמדות וסדר קרבנות שתיקנו לנו רבותינו לא מצינו שתיקנו השירים והמזמורים שאמרו הלויים במוספים של שבת ויו"ט ור"ח, רק השיר של תמיד של שחר שבכל יום תיקנו, משום דהוזכר בכל אחד מעין היצירה שבכל יום ולכן תיקנו לאמרם ע"ד דאמרינן במס' סנהדרין (דף קא.) דכל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם, ורק שרבינו הגר"א ז"ל תיקן לומר גם המזמורים שאמרו הלויים על המוספין של ר"ח ור"ה ויוה"כ ומועדים לפי המבואר בגמ' ובמס' סופרים, משום דבהם הוזכר ג"כ מענינא דיומא, אבל לא משום לעשות זכר למקדש דהא תיקן נמי לומר מזמור מיוחד לחנוכה ולפורים, ואף דבמקדש לא שינו המזמור משאר ימות החול וכו', עי"ש.

המשך הענין בשבוע הבא בעז"ה

תפלה בקברי צדיקים, מקורו וביאורו

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בעמדינו כעת בימים הללו אשר כ"ק רבינו שליט"א אזר כגיבור חלציו בטירחא דגופא, יחד עם קבוצת חסידים ואנשי מעשה לעסוק בפרשת ויהי בנסוע, לבקר ולהתפלל על קברי צדיקים אבות אבותיו הק', לקראת ההילולא קדישא של ראש השלשלת מרן משה איש האלוקים בעל ישמח משה זיע"א, ובחדא מחתא לעשות את השבת בעיר כהונת אבותיו הקדושים לקיים את הפסוק "ושבתי בשלום אל בית אבי" עיר כהונת אבותיו הקדושים 'סיגעט' המפורסמת ולפקוד את הציון הק' מקום מנוחת כבודם נ"ע להתפלל ולהתחנן על דבר ישועה ורחמים בזכות שלשת אבות זיע"א. הלא דבר בעתו מה טוב שפרשה וענין זו של קברי צדיקים תהא יפה נדרשת

האהל הקדוש על ציון רבותינו הק' בעיר סיגוט

פרשה מיוחדת ניתנה בתורה למקום קבורת האבות בפטירת שרה אמנו, וכלשון 'הרמב"ן' (בראשית כג, יט): **"ונכתבה זאת הפרשה כי רצה להודיענו מקום קבורת האבות, באשר אנחנו חייבים לכבד מקום קבורת אבותינו הקדושים"**, וכ"כ ב'טור' על התורה.

ובספר הקדוש 'באר מים חיים' כתב (בראשית כג, כ): "דאברהם הקצה כל השדה למצוה אף שהיה יכול לצאת ידי המצוה בקצה שדהו לבד והשאר יחזיקנו לזריעה ולאילנות, לא יחפוץ בזה **ונתכוין להידור מצוה ונוי להדר קברי צדיקים במגרשי שדה סביב סביב, וממנו ילמדו הבריות**", עיי"ש.

הרי לנו מבואר להדיא ענין מיוחד לכבד ולהדר בתפארת מקום קבורת אבותינו ורבותינו נ"ע, אולם יש ענין פנימי יותר בכיבוד זה, דהיינו שיהי' מקום עבורינו ב"א החיים בעולם הזה להתפלל במקום מנוחת כבוד קדושתם, וכמבואר בקונטרס 'שירי מנחה' בשו"ת 'מנחת אלעזר' (ח"ג), דכוונת הרמב"ן היינו לכבדם על ידי שנבקר קבורתם ולהשתטח בתפילה במקום כבודם כמו שהלך כלב על קברי אבות יעוש"ד, והיינו כמבואר בגמ' סוטה (לד:) ויעלו בנגב ויבוא עד חברון, ויבואו מבעי ליה, אמר רבא מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להם אבותי בקשו עלי רחמים שאינצל מעצת מרגלים, וכבר כתבו היעב"ץ והרש"ש (במס' ב"מ פה:) דהא דר"ל הוי מציין מערתא דרבנן אינו כמ"ש רש"י הביאור 'כדי שלא יכשלו כהנים לעבור עליהן', אלא ב'**כדי שידעו מקום קבורת הצדיקים ויבואו להתפלל שם ומודעו להו כל צרה שלא תבוא על הצבור**', והיינו נמי דר' בנאה, וכדאשכחן גבי כלב שהלך ונשתטח על קברי אבות ודכוותיה באגדות טובא ע"כ.

וכן מבואר מדברי ה'כפתור ופרח' (פי"א): "שמואל בחסידותו היה מבקר בכל שנה במקומות שהיה בהם קדושה, כמ"ש והלך מדי שנה כשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל וכו' ותשובתו הרמתה כי שם ביתו, וכן ראוי לסובב ולבקר אותם המקומות הקדושים אף בזמן הזה שאין ספק שיש בהם לעולם ממין קדושתו הראשונה, **'וגם ציוני הצדיקים מדאמרינן ר"פ ולמה יוצאין לביה"ק וכו' וכן כלב וכו' ומצאנו שרבי בנאה מציין מערתא כסתם ור"ל מערתא דרבנן בפרט ור' בנאה חכימא דיהודאי הוה**" ע"כ.

ובספר 'חסידים' (סי' ת"נ) מביא: "ברזילי הגלעדי אמר אמות בעירי כי הנאה יש למתים שאוהבים הולכים על קבריהם ומבקשים על נשמתם טובה ומטיבים להם באותו העולם, **וגם כשמבקשים מהם הם מתפללים על החיים וכלב בן יפונה נשתטח על קברי אבות**", עי"ש, ובספר 'מעבר יבק' (שפתי רננות פרק כ"ד) כתב: "טוב לעשות לצדיקים ציון קבר, כי החיים בראותם קבר אדם חשוב מעוררים לבקש רחמים על קברו על החיים ועל המתים, דניחא להו לצדיק"א דאיתייקרו

בהו אינשא, ועוד כי בזה גורמים להם זכות דחשיבי למבעי רחמי לכולי דרא, ועוד דאגביה מבקשים רחמים על כל שכבי עמו ישראל", עי"ש.

עוד מצינו בשו"ת 'כתב סופר' (יו"ד קעח) שטעם עשיית מצבה היא לתועלת לחיים שיבואו להתפלל שם אף שאין הצדיק צריך ציון, וכבר קידמו ב'יפה תואר' על בראשית רבה (פב, ז) ע"פ דברי הירושלמי בשקלים 'אין עושין נפשות לצדיקין דבריהם הם זכרונן', והיינו משום עושי טהרות ונחת רוח למת שרישומו ניכר **וכדי שיבואו להתפלל על קבריהם**, עי"ש.

מטעם זה כתב רבינו יקר ב"ר שמואל הלוי [הי' מראשוני חכמי אשכנז, תשובותו מכת"י מופיעה בקובץ תורני 'מוריה' קצא, מכון ירושלים] מקור להתיר פינוי מת מקבר לקבר במקום שנמצא בין הגוים: "**דערב יהא להם שיקברו בקבר ישראל כדי שיוכלו לפקוד עליהם תדיר וכמעשה כלב שנשתטח על קברי אבות**", עי"ש.

ואגב הקשו בתוס' מס' סוטה (לד:) מהגמ' מס' ברכות (יט) שהמתים אינם יודעים מאומה ומשמע שם אפילו אבות העולם, ותירצו דעל ידי תפלה שזה מתפלל מודיעין להם שכך התפלל עי"ש.

ודבר פלא ציין בספר 'שומע תפלה' [מהגה"ח ר' ישעיי' צבי בראווער ז"ל פרק ל"ה] למדרש הגדול פרשת ויחי, דהטעם דלא רצה יעקב אבינו להקבר במצרים דנתירא כשיבואו המכות על המצרים שמא יביאו ויסובבו את קברו להתחנן עליהן, **ואם נתפלל עליהן נמצא מציל את אויבי המקום** ואם לאו נמצא השם מתחלל ויאמרו אין ביעקב ממש, עי"ש וכן הוא במשנת רבי אליעזר (פרשה יט), ומבואר דאף מצרים אם ייתפללו על קברו צריכים להוושע.

ועוד ראוי לציין דמס' סוטה (יד.) יש גמרא המובא ב'עין יעקב' ואינו מובא בהש"ס שלנו, והב"ח בהגהות (סק"א) מוסיף קטע זו בגמ' וזה נוסחתה: "מפני מה נסתתר קברו של משה מעיני בשר ודם, מפני שגלוי וידוע לפני הקב"ה שעתיד ביהמ"ק ליחרב ולהגלות את ישראל מארצם, **שמא יבאו לקבורתו של משה באותה שעה ויעמדו בבכיה ויתחננו למשה, ויאמרו לו משה רבינו עמוד בתפלה בעדנו, ועומד משה ומבטל את הגזירה מפני שחביבים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם**", עי"ש. ומבואר שהטעם של ולא ידע איש את קבורתו היא כדי שיוכל להתקיים גזירת הגלות, שאם יתפללו ישראל על קברו של משה בודאי יעמוד משה ויבטל את הגזירה כמו שביטל את הגזירה בחטא העגל, הרי לפנינו ברור עד היכן מגיעה כח התפלה על קברי אבות לבטל הגזירות עד כדי כך שהעלימו את קברו של משה שלא יוכלו להתפלל שם.

הכניסה לציון הק' של מרן הישמח משה זי"ע באוהעל

ופלא הוא אשר ב'זוהר' הק' פ' ויחי (דף רי"ז ע"ב) מובא, שר' יצחק ביקש מר' יהודה ג' דברים והדבר השלישי "דתיזיל לקברי כל ז' ימים ותבעי בעותיך עלי", עכל"ק.

ובאמת מקור ענין זה להתפלל על קברי אבות וקברי צדיקים כבר מצינו בחז"ל דלכן קבר יעקב את רחל על הדרך כדי שבניה יתפללו על קברה בשעת גלותן, וב'פסיקתא רבתי' (פ"ג אות ד') איתא "דיעקב צפה ברוה"ק שהגליות עתידין לילך דרך שם ומחבקין קבורת רחל", עי"ש.

ועוד יותר מזה מצינו בס' 'יסוד יוסף' (פרק ס"ז), וכ"כ תלמידו ב'קב הישר' (פרק ע"א): "דהקב"ה גזר להיות נפשות צדיקים מצויין על הקברות לטובת ישראל, שיהי' שומעין לתחינת ישראל הבאים להתפלל שם", עיי"ש.

ובב"ח יו"ד (סוף סימן רי"ז) מביא תשובה מהר"ר חיים פלטיאל זללה"ה דפקפק על המנהג הזה משום איסור דורש אל המתים, מ"מ מסיק "דכבר החזיקו במנהג זה ואין מוחה ויש לזה סמך בדברי הזהר, ודוקא להשתטח על קברי אבות ולהתפלל לפניו יתברך על כל צרה של תבוא בזכות אבותיו הנקברים פה וכיוצא בזה, וכבר נתקנו סדרי תפלה למשתטחים על קברי אבות, ואין לשום מורה למנוע ולבטל מנהג זה", עי"ש, ועי' מש"כ רביז"ל בספרו הק' 'על הגאולה ועל התמורה' בדברי הב"ח.

וניתן להאמר דאלו הצדיקים אשר אבותינו הלכו לאורם והי' ממש כאביהם בבחינת אבי אבי וכו', והיו דבוקים ומקושרים בהם וכל דבר גדול וקטן הי' רק בהדרכתם ועצתם, דין 'אב' להם דיש ענין יותר לילך על קברם ולהשתטח כדברי הב"ח.

ומה דציין הב"ח סמך בדברי הזוהר הק', ה"ה בזוה"ק פרשת אחרי (דף ע' ע"ב), וזל"ק שם: "בשעתא דאצטריך עלמא רחמי וחייא, אזלי ומודעי להו לנפשייהו דצדיקייא ובכאן על קברייהו אינון דאתחזי לאודעא להו, מאי טעמא דשווין רעותא דלהון לאתדבקא נפשא בנפשא, כדין אתערון נפשייהו דצדיקא ומתכנפי ואזלין ושאטין לדמיכי חברון ומודיעי להו צערא דעלמא, וכלהו עאלין בההוא פתחא ומודיעי לרוח ואינון רוחין דמתעטרן בגן עדן מלאכי עילאין אזלי בינייהו וכולהו מודיעין לנשמה, ונשמה אודעת לקב"ה וכולהו בעאן רחמי על חיין, וחס קודשא בריך הוא על עלמא בגיניהון ועל דא אמר שלמה ושבח אני את המתים שכבר מתו וגו', ע"כ.

ביאור הדברים, בשעה שהעולם צריך רחמים הולכים החיים ומודיעים לנפשות הצדיקים השורות על הקברים ובוכים על קבריהם, אותם החיים הראויים להודיע להם, ומה הטעם שצריכים להיות ראויים לזה לפי שהם משימים את הרצון שלהם לדבק נפשם בנפש הצדיק, אז מתעוררות נפשות הצדיקים ומתאספות והולכות ומשוטטות עד שבאות לישני חברון, הם האבות הקדושים, ומודיעות להם צער העולם, וכולן עולים ונכנסים בפתח גן עדן ומודיעים לרוח, ואלו הרוחות שמתעטרים בגן עדן מלאכים עליונים הולכים ביניהם וכולם מודיעים לנשמה, והנשמה מודיעה להקב"ה וכולם מבקשים רחמים על החיים, והקב"ה מרחם בשבילם על העולם, וזה שאמר שלמה המלך בקהלת 'ושבח אני את המתים שכבר מתו' וכו', ומבואר בדברי הזוהר דהיינו כל קברי צדיקים ולאו דוקא קברי אבות.

ועד כדי כך דהגאון הגדול ה'נודע ביהודה' ז"ל קונן בהספדו על צדיק נשגב (אהבת ציון דרוש השישי) שמקום קבורתו היה במדינה רחוקה, כי ההפסד בהסתלקותו הוא יותר גדול למקומות אחרים מאשר לבני עירו, **"כי בני עירו אם ח"ו יראו באיזה צרה קרובה ואין עוזר, כי אין צדיק בארץ אשר יגן בזכותו, הלא ישישו כי ימצאו קבר איש צדיק ושם יבואו בבכי ותחנונים על קברו שיעמוד להתפלל עליהם"**, אבל במקומות הרחוקים ממנו הנה בהיות הצדיק בחיים היה מגין בזכותו על כל בני דורו וצדיק יסוד העולם בכללו, וכשנפטר הצדיק בבא ח"ו איזה רעה על מקומות הרחוקים מקברו אי אפשר להם להתפלל על קברו, הרי העדר הצדיק שמת הוא יותר הפסד למקומות הרחוקים מאחר שאין להם שוב הגנה מזכות הצדיק, וגם אין להם תנחומין להתפלל על קברו מאחר שהם רחוקים ממקום שנקבר בו, ועל פי זה מפרש הנודע ביהודה את הכתוב בישעיה (נז,א) הצדיק אבד ואין איש שם על לב היינו לרחוקים מעירו, **"אבל לבני עירו לא אבד כי גדול כוחו אחר מותו להתפלל על בני דורו כאשר יבואו על קברו"**, עי"ש.

ונכון להוסיף דמעלה זו של הליכה ותפלה על קברי צדיקים איכא נמי אף לכהנים העומדים מרחוק, כמ"ש בס' 'אלף המגן' (סי' תקפא סקי"א) : "כתוב בספה"ק דלענין כהנים שהתורה גדרה בעדם מלילך על הקברים מחמת קדושת כהונתם, די להם שיעמדו מרחוק להסתכל על מקום גניזת הצדיקים, ובודאי זוכה להמשיך עליו בשלימות כל התיקונים שנמשכים ע"י קדושת קברי הצדיקים כמו בהשתטחות על קברו ממש, וכן היו נוהגין הכהנים שהיו מתלמידי הר"י בעל שם טוב ז"ל, עי"ש. ופלא הוא לציין אשר בביה"ח בעיר סיגעט יצ"ו מקום מנו"כ של רבותינו הק' נבג"מ הי' מרפסת מיוחד מלמעלה מימין לשער הביה"ח לכהנים הבאים לפקוד את מקום הק', וכנראה הטעם כדי **שהכהנים יעמדו מלמעלה להסתכל על מקום גניזת צדיקים, וימשיכו עליהם כל התיקונים**, וכנ"ל.

ויותר מזה אנו רואים בשו"ת 'מנחת אלעזר' (ח"א סי' סח) דמביא כמה ראיות **דאף איכא "מצוה" לבקר קברות הצדיקים**, וכן מסיק בנמוקי אורח חיים סימן תקנ"ט עי"ש. והגה"ק רבי יהודה לייב מינוביץ ז"ל (אחי הגה"ק בעל התניא ז"ל) כתב בתשובותיו בספרו שו"ת 'שארית יהודה' (יו"ד סימן מ"א) **שמפני מעלת מצות השתטחות על קברי צדיקים כי רבה הוא התירו לכהנים ליכנס סמוך לאהל המת שאין בה אלא טומאה דרבנן**, וזה תו"ד: **ואף שאין לחוש כל כך בחששא זו במקום מצוה גדולה ומעלת השתטחות על קברי צדיקים ומבטלין גזירת חכמים מפני דבר זה וכיוצא בזה**, וכן שמעתי שבארה"ק משתטחין הכהנים על קברי התנאים ולדעתי גם כן הוא מזה הטעם ולא משום קדושת התנאים דלא מצינו זה בגמרא, אלא לפי שהקבר שהי' בימי התנאים הי' פתוח כדאי' בפ"ג דברכות ואינו אסור אלא מדרבנן, משא"כ קברים שלנו שהם סתומים אסורים לכהנים להשתטח על הקבר אפילו הוא צדיק גמור לפי שהוא אסור מן התורה, **אבל סמוך לכיפה שאינו אסור אלא מדרבנן איסור זה נדחה מפני מעלת השתטחות על קברי הצדיקים**, ובלבד שלא יאהילו ולא יגעו בכותל כלל מכל מקום כל מאי דאפשר לתיקוני מתקנינן מן הצד, עי"ש.

אולם ב'שעה"כ' [מובא באבן השוהם סי' תקע"ט אות ג'] מביא בשם האריז"ל הלשון **"שטוב לילך על קברי צדיקים ולהתפלל עליהם"** אבל לא כתב שהוא מצוה, ומקור הוא בשער רוח הקודש בהקדמה (דף כח ע"ב), וז"ל: "טוב ללכת על קברי הצדיקים ולהתפלל עליהם", עי"ש, וכ"כ באמת בשו"ת 'פרי הארץ' (ח"ג יו"ד סי' ז') שאין בהשתטחות על קברי צדיקים שום סרך מצוה אפילו מדברי סופרים, והוא רק מנהג בעלמא, אבל בשו"ת 'כפי אהרן' (יו"ד סי' ט"ז) כתב שם "דלבקר קברי צדיקים יש בה סרך מצוה", עיי"ש שדן אי מותר ליקח ממון מאלו הבאים לבקר קברי צדיקים. וב'שדי חמד' [חלק אסיפת דינים, ומערכת ראש השנה] כתב הלשון בחיבא וז"ל: **"שחיובא רמיא להשתדל להשתטח על קברי צדיקים"** כי זכות גדול הוא, עי"ש.

ובטעם הדבר יש לדון על עצם הסגילה על מה ולמה התפילות מתקבלת שם ביותר, האם זה מטעם שמקום קבורתם הוא מקום קדוש, או משום שמתפללים בזכותם, וכן האם

רשאי להתפלל אליהם שהם יתפללו עבורינו, ומלשון היעב"ץ והרש"ש הנ"ל: בכדי שידעו מקום קבורת הצדיקים ויבואו להתפלל שם **ומודעו להם כל צרה שלא תבוא על הצבור**, והיינו נמי דר' בנאה, וכדאשכחן גבי כלב שהלך להשתטח על קברי אבות ע"כ, משמע דמתפללין להן, וכן משמע נמי בספר חסידים הנ"ל.

אבל ב'דרשות הר"ן' בדרוש השמיני כתוב: "שאין ספק שראוי שנאמין, שכמו שבזמן שבית המקדש קיים היה המעון ההוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל, כן ראוי שיהיו הנביאים והחסידים מוכנים לקבל שפע החכמה והנבואה עד שבאמצעותם יושפע השפע ההוא על המוכנים מבני דורם גם אם לא ישתתפו עמהם, אבל מצד המצאה בדורם, שהם עצמם כמו המקדש המקודש וכו', **וכל שכן לאותם שהם מתקרבים אליהם ומשתתפים עמהם, ולא בחייהם בלבד כי גם אחרי מותם מקומות קבורותיהן ראויין להימצא השפע שם בצד מן הצדדים**, כי עצמותיהם אשר כבר היו כלים לחול עליהם השפע האלהי עדיין נשאר בהם מן המעלה והכבוד שיספיק לכיוצא בזה, **ומפני זה אמרו רבותינו ז"ל שראוי להשתטח על קברי הצדיקים ולהתפלל שם כי התפילה במקום ההוא תהיה רצויה יותר להימצא שם גופות אשר חל עליהם כבר השפע האלהי**, עכ"ל הק' של הר"ן, ומבואר דמקום קבורת צדיקים מקום קודש הוא כדוגמת מקום המקדש.

וכן מבואר ב'מהרי"ל' הל' תענית (י"ח): "מה שרגילים לילך לבית הקברות בתענית יש כמה טעמים בגמ' וכו', ואמר שנראה לו טעם אחר משום שבית הקברות מקום מנוחת הצדיקים ומתוך כך הוא מקום קדוש וטהור והתפלה נתקבלה ביותר על אדמת קודש" עי"ש.

וכעי"ז מבואר ב'עקרים' (מאמר רביעי פרק ל"ה) וז"ל: "לפי שאין ספק שהדבר שקבל איזה שפע או כח עליון פעם אחת, הוא יותר מוכן שיקבל אותו פעם שנית ממה שהיה בראשונה, ומי שקבל רוח נבואה פעם אחת ונסתלק ממנו הוא יותר מוכן שיקבלהו פעם שנית, וזה כי הדבר שקיבל איזה שפע או כח עליון אע"פ שנסתלק ממנו השפע או הוסר ממנו הכח ההוא, כבר נשאר במקבל ההוא איזה רושם מהמעלה שהיה בשפע ההוא שקבל ראשונה, ובעבור זה הוא שאמרו חז"ל מגילה (כח.) והשמותי את מקדשיכם אף כשהן שוממין הן בקדושתן ואמרו תשמישי קדושה נגנזין, וזה בעבור הרושם שנשאר בהם מהדבר האלוקי שהיו משכן לו או תשמיש אליו, וע"ז הדרך נאמר שהגוף שהיה משכן לנפש שהיא כח עליון, אע"פ שיצא ממנו בעת המות, כבר נשאר בו איזה רושם מהכח האלוקי ההוא שקיבל ראשונה, **ובסיבת זה אנו משתטחים בעת צרה על קברי הצדיקים מצד הרושם שנשאר בעצמות ההם מהרוח האלוקי שהיו משכן לו, והם יותר מוכנים מזולתם להמציא על ידם השפע האלוקי**", עי"ש.

ובפרט בזמן הזה מבואר בגר"א דעיקר השראת השכינה הוא בקברי צדיקים, וז"ל הגר"א בתיקוני הזוהר תיקון ו' דף כא ע"א: "בזמן שאין צדיקים בדור ואין מוצאה השכינה מקום לנוח אז היא שורה על הצדיקים ישני עפר, **רצה לומר ששם עיקר שרייתה כידוע**", עי"ש.

ובשו"ת רבי אליהו גוטמכר [יו"ד סי' קכ"ה, בד"ה ויש עוד, ובד"ה וכבר העמדתי] הביא מגמ' **שבית הקברות הוא כענין ביהמ"ק ולפני ולפנים לענין קדושת שמים והאזנת ה' לתפילה**, וכתב עוד "שעכשיו שאין ביהמ"ק הוי יותר הבית חיים מבית הכנסת ששם התפילה רצויה יותר דאיתא בזוהר ח"ג (דף ע"א בפ' אחרי) בשעתא דלא אצטריך וכו', וסיים על דא אמר שלמה ושבח אני את המתים מן החיים אשר עודנו חיים, כלומר אפילו מן הצדיקים שנקראו חיים דמ"מ גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן", עכ"ל.

ודבר פלא מביא הגר"מ שטערנבוך הראב"ד בעיה"ק ירושלים שליט"א בספרו 'תשובות והנהגות' ח"ב סי' ס"ד: "ומקובלים אנו מפי הגה"ק המקובל בעל הלשם **שבקברי צדיקים בחו"ל ישנה קדושה דארץ ישראל**", עי"ש.

וכן מצינו עוד יותר בס' 'נשמת חיים' שמביא בשם הגה"ק בעל דעת קדושים מבוטשאטש ז"ל, בזה"ל: "וזהו הארץ אשר אתה שוכב עליה, היינו מקום ציון הצדיק, לך אתננה ולזרעך, ששם נמשך קדושת ארץ ישראל, כי שם שפתותיהם דובבות, וגדולים צדיקים וכו' מבחייהם, על כן **מסוגל שם לקבלת תפלת עם קודש ברחמים כאילו התפלל במערת המכפלה, שקבורת הצדיקים מקושר לקבורת האבות הקדושים**", **ע"כ.**

אולם בזוה"ק בכמה מקומות ובפרט בפרשת אחרי מבואר שמתפללין לצדיקים שהם יתפללו עלינו, ומיישב שם הזוהר דלכן ליכא איסור לדרוש את המתים, כי באופן שבאים ישראל לשפוך צקון לחשם על קברי אבות בהכנעה ובתשובה שלימה הרי אין הדרישה בכלל דרישה מן המתים שאסרה תורה, דכל איסור דורש אל המתים לא נאמר אלא על הנוהגים כמנהג הגויים שבאים אל המת על ידי כשפים לעורר את הרוחות הרעים, אולם בתפלות ישראל אצל קברי צדיקים אדרבה מטרת הפניה היא אל הקב"ה והם באים בתשובה שלימה לפניו והבקשה מן המתים אינה אלא שיעוררו רחמים לפני הקב"ה, ובכהאי גוונא שכל מהות הדרישה היא אל הקב"ה בודאי שאין כאן מקום לאיסור דורש מן המתים, ועוד מיישב הזוה"ק שם דצדיקים אינן מתים, **דצדיקים אף במיתתן קרוים חיים, דכיון דהם מתים בחיותן, דלא נהנו מעוה"ז, הם עכשיו בחיים**, וכלשון הזוה"ק: "אבל ישראל דאינון זכאי קשוט שלמה קרא עלייהו ושבח אני את המתים, שכבר מתו בזמנא אחרא ולא השתא, שכבר מתו והשתא אינון חיין", ועי"ש שהאריך בזה.

וה'פרי מגדים' בסי' תקפ"א (א"א סקט"ז) **ציין לדברי ה'אלי' רבה'** (ס"ק ל"ט) בשם מהרי"ל הלכות תענית (עמוד ער), "דבית

הקברות **מקום קדוש וטהור ויתכוין שה' יתן לו רחמים בזכות הצדיקים ואל ישים מגמתו נגד המתים"**, והאיר הפמ"ג ע"ז דבסידור מענה לשון יש תפלות מה שאומרים על הקברים, **"משמע קצת שמבקשים מאת הנפש שיליץ טוב בעדנו"**, עי"ש, והרבה פוסקים [הבאה"ט והחכמת אדם והמשנ"ב ועוד] מעתיקים את דברי המהרי"ל דאסור לבקש מהמתים, רק יבקש להשי"ת שיעשה חסד בזכות הצדיקים, וכבר האירו דלכאורה במ"א סוף סימן תקע"ט סקי"א משמע דמתפללין לנשמות.

ובשו"ת "מנחת אלעזר" (ח"א סי' סח) תמה על דברי המהרי"ל מכל מאמרי חז"ל וזוה"ק הנ"ל דמשם מבואר שלמעשה פנו אל המתים, לכן כתב שכוונת המהרי"ל וההולכים בעקבותיו הוא לאסור רק פניה לעצם גוף המתים שהמת ישועו באיזה כח, וזה עוון פלילי, אבל באמת מודה המהרי"ל שלנפש המת מותר לפנות שימליצו עלינו לטובה, עי"ש.

וירא שמים יוצא ידי שניהם, כאשר ב'צוואת רבינו יהודה בן הרא"ש' ז"ל מצינו, וז"ל: "וזאת תפלתי כל הימים על קברי צדיקים והתמימים וכו' ויעמיד לנו השם ברחמיו זכות הצדיק הקבור בקבר הזה ותשמע תפלתי במקום הזה, גם הוא [פי' הצדיק] יתפלל בעדינו תמיד כל היום יברכנו", עכ"ל. נמצא שהיה מתפלל שם בב' אופנים, א. לבקש מהשי"ת בזכות הצדיק הקבור שם, ב. שביקש גם מהצדיק שיתפלל בעדו.

וגם בשו"ת 'מהר"ם שיק' (סי' רצג) כתב, דאין חשש משום דורש אל המתים, חדא דהרי קיי"ל בשו"ע יו"ד (סי' קעט סי"ד) דכל שדורש מן הרוח ומן הנשמה אין בזה דורש אל המתים, ועוד מביא בשם זוהר דאין זה דורש אל המתים משום שנשמותיהם של צדיקים חיים וקיימים, ושנית שאין מבקשים מהם אלא הקב"ה שומע תפלה בזכות הצדיקים שמבקשים רחמים, אלא מה שיש לחשוש, דלכאורה י"ל דהא אסור משום שדרשו חכז"ל ירושלמי [רפ"ט דברכות] לא יהיה לך אלהים אחרים שלא תהא קורא לא למיכאל ולא לגבריאל, דהיינו שאסור לעשות אמצעי בינינו לבין השי"ת, ואיך נתפלל שנשמת האבות ימליצו טוב בעדינו, ותי' דהאמת דהמתים מצטערים בצער החיים כמו שאמרינן בגמ', וא"כ מהאי טעמא אם בא צרה ח"ו והמתים מצטערים ראוי שירחם ה' בזכותם דהם אינם ראוים לעונש שיצטערו ע"ז, והוא אחד מן הדברים שראוי שיגרום רחמים וחסד, שאם העונש והצער מגיע גם על אחרים שאינם ראויים לצער ראוי שיעשה השי"ת לפנים משורת הדין, ומסיק שם דלמעשה נחלקו בזה דלדעת המהרי"ל התפלה צריך להיות רק לה', ודעת הזוהר הק' וספר חסידים דהתפלה הוא שימליצו עלינו לטובה, עכת"ד, ולפי"ז מבואר נקודה חדש דכשהולכים לצדיקים ומתפללים והם שומעים ומצטערים בצער החיים, **ראוי שיושעו כדי שהצדיקים לא יצטערו.**

ועי' בשו"ת 'מנחת יצחק' (ח"ח סי' נ"ג) שדן בענין אי מותר להניח פתקאות על קברי צדיקים דלכאורה נראה כמבקש מהמתים, ושוק"ט באריכות בענין הנ"ל האם מתפללים לצדיקים או בזכותם, ומעתיק שם את דברי המהר"ם שיק הנ"ל, והעולה מדברי מהר"ם שיק שאין חשש דורש את המתים אם מתפלל כנ"ל, אבל עדיין משמע בדבריו דנחלקו הפוסקים בזה, וי"ל שב ואל תעשה עדיף, אבל בשו"ת 'מנחת אלעזר' כתב דלא רק שאין איסור בזה רק מצוה איכא, והובאו דבריו ב'קצה המטה' (סי' תקפ"א אות צ"ו) וכ"כ בכמה פוסקים, א"כ בודאי יש ענין להניח פתקאות לצדיקים הנקראים חיים, ומעתיק שם מש"כ רביז"ל בספרו הק' 'על הגאולה ועל התמורה', והגם דאין מבואר שם בדברי רבינו איך להתפלל, אולם מסיק שם דכיון שרבינו מעתיק את דברי הב"ח ושם כ' דלמעשה לא יבטלו המנהג לילך לקברי אבות, ומציין שם הב"ח לתפלות שונות שמקורו מהמענה לשון, משמע דמתפללין לנשמות, ולבסוף מסיק דאין בידו להכריע ונהרי'ה ונהרי'ה פשטי'ה, עי"ש.

אולם בספר 'שיח שרפי קודש' (קברי צדיקים אות טז) מביא בשם הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב ז"ל שהי' פ"א על אוהל הצה"ק וכולם נותנים ומניחים פתקאות על קברי צדיקים, ואמר בצחות לשונו "צדיקים במיתתן קרואים חיים ולכאורה הי' צ"ל 'נקראים' חיים, אלא הפי' קרואים חיים קרואים הפתקאות של החיים הנותנים על קבריהם", ודפח"ח.

ויש להוסיף לזה מש"כ ה'מבי"ט' בס' בית אלקים (שער התפילה פ"ה), וז"ל: **"לכן המתפלל בו אפילו יחיד ואפילו בלי כוונה שלמה הוא קרוב להיות תפלתו נשמעת"**, וכמו שמצינו בכלב שהלך להשתטח על קברי אבות כדי שיצילהו השם מעצת המרגלים, שהיה בטוח שישמע תפלתו באותו מקום המקודש מצד היות בו האבות הקדושים, וגופותם בהיותם חיים היו כלים להשתמש בהם בדבר שבקדושה".

ובספר "מגן האלף" (סימן תקפא ס"ק י) כתב "שזכות גדול היא להשתטח על קברי צדיקים וטוב ומועיל מאוד ההשתטחות על קברי צדיקים לכמה ענינים, ועל ידי זה יכולין לזכות לתשובה באמת ולהנצל מכל הצרות בגשמיות וברוחניות, גם עיקר תיקון פגם הברית הוא על ידי זה כמבואר כל זה בספרים הקדושים באורך" עי"ש.

ופלא לציין מש"כ ב'תורת שמעון' להרה"ק רבי 'שמעון מיערסלוב' ז"ל (פד:) "אמר המחבר הקדוש אשר טוב יותר ליסע להשתטח על ציון הצדיק השייך לשורש נשמתו מליסע אל צדיק חי אשר אינו משורש נשמתו, ואמר רמז לזה 'ומציון יסעדך' עי"ש. כן דבר פלא מצאתי בס' דברי בינה (פ' לך) בשם הרה"ק רבי ישכר בער מראדושיץ ז"ל שאמר "מה שאמרו חכז"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, וכי מה להם לצדיקים כל כך עולמות, אך כל צדיק וצדיק מביא את כל אנשי שלומו אליו, וצריך עבורם הרבה מקומות, ע"כ.

והרה"ק רבי נפתלי ליטאוויסק ז"ל (בנו של הרה"ק ר' שמעון יערישלובער ז"ל) בספרו 'אילה שלוחה' מביא "שמעתי ממורי הקדוש אדומו"ר הה"צ מוהר"ש זללה"ה מבעלזא, שאמר שצריך ליתן טעם למה נכתבו בתוה"ק המראה מקומות (שהלך אברהם אבינו), אך הטעם כי המקומות אשר דרכו בהם רגלי הצדיקים המה מסוגלים לתפלה, הן להתפלל ביתר שאת וביתר עוז, והן שתקובל בקשתו, על כן מודיע לנו תוה"ק מקומות שהתפללו בהם אבותינו, כמו שאמר יעקב אבינו ע"ה אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי", ע"כ.

גם בתורתו של מרן ה'עצי חיים' ז"ל (מועדים, שמח"ת אות כ"ט) מצינו כזה, וז"ל: "דהנה מצינו שהצדיקים גם לאחר פטירתן מהעולם הם מתפללין להשי"ת, כדאיתא בב"מ (פה:) דאמר אליהו אדאוקימנא לאברהם ומצלי וכן ליצחק וכן ליעקב עיי"ש, וא"כ י"ל דאחר פטירת הצדיק, הוא בא להתפלל במקום שהתפלל שם בחיים חיותו בזה העולם, כיון שהמקום כבר קנה קדושה והשראת שכינתו, ומועיל במקום ההוא שכבר התפלל שם להתקבל תפלתו. וזש"ה 'וזרח השמש ובא השמש', היינו כי גם לאחר שבא השמש, ר"ל לאחר פטירת הצדיק 'וזרח השמש' הוא בא לאחר פטירתו בזה העולם, ואמר הטעם 'ואל מקומו שואף' היינו במקום שעמד שם להתפלל הוא בא ג"כ לאחר פטירתו להתפלל, במקום שעמד שם בתחלה", עכל"ק.

ומרן רבינו שליט"א כשדיבר בקדשו בענין זה ביאר בזה את הפסוק שבתוך התוכחה 'וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור', שהשי"ת הבטיח שיזכור לישראל בתוך צרותם, לא רק תפילת האבות אברהם יצחק ויעקב שהם מתפללין עבור ישראל, רק גם 'והארץ אזכור' היינו המקום שהתפללו שם, כדברי העצי חיים הנ"ל 'ואל מקומו שואף', כי במקום שעמדו שם להתפלל הם באים גם כן לאחר פטירתם להתפלל, וזהו 'והארץ אזכור'.

ולענייננו כעת, כאשר נוסעים לקברי צדיקים וקדושים אשר אבותינו ואבותיהם ע"ה הלכו לאורם בחיים חיותם, ומלכם בראשם, ממלא מקומם וממשיך דרכם בקודש, צדיק כתמ"ר יפרח, לעד ולנצח, בודאי הם שייכים לשורש נשמתינו, ודבר גדול הוא ונכון מאוד לילך ולהתפלל שם בזכות אלו הצדיקים. ובפרט לאחרונה כאשר נתחדש אורה כבראשונה באותו מקום קדוש שמשם יצא אור קדושתם על פני תבל רבות בשנים.

'והארץ אזכור' זכות האי מקום קדוש שהתפללו בה הצדיקים הקדושים זי"ע, יתן ה' ויתקבל תפלתינו לרחמים ולרצון בזכות רבותינו נ"ע וימליצו טוב בעדינו ובעד כל ישראל, אמן.

גדולי"ם צדיקים במיתתן יותר מבחייהם

איתא בגמרא (חולין ז:) **גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן, וא"ז זללה"ה בישמח משה** (פ' תצוה) **האריך בזה שיש שני מיני צדיקים, ולאו כלם זוכים להיות גדולים במיתתן יותר מבחייהן, עי"ש בדבריו הקדושים.**

והנראה בזה, דהנה יש שני כיתות צדיקים בעולם, יש שעבודתם הוא בינם לבין קונם בתורה ובתפלה ובעבודת ה' בדביקות, ויש שהם ממשיכים השפעות טובות לבית ישראל, ובתפלתם הקדושה הם פועלים ישועות בקרב הארץ. ובכן י"ל כי הצדיקים העובדים את ה' בינם לבין קונם, צדקתם בטל לאחר מותן, דכיון שמת נעשה חפשי מן המצות, אבל הצדיקים אשר עבודתם לפעול ישועות בקרב הארץ, אצלם לא פסקה עבודתם גם לאחר הסתלקותם, שהרי גם לאחרי אריכות שנותיהם בעולם הזה, עדיין הם צריכין לפעול ישועות בעבור הנשארים בחיים. ואכן כן מצינו במשה רבינו עליו השלום, דאיתא בגמרא (סוטה יג:) **משה רבינו לא מת, כתיב הכא** (דברים לד, ה) **וימת שם, וכתיב התם** (שמות לד, ה) **ויהי שם עם ה', מה להלן בהר עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש. וביאר א"ז זללה"ה בייטב לב** (פ' משה) **דהיינו שעומד ומתפלל עבור כלל ישראל, וכמו שאמרו חז"ל** (ברכות ו:) **אין עמידה אלא תפלה. והוא כי היות שבחיים חיותו היה משה רבינו מתפלל תמיד עבור בני ישראל, ויחל משה את פני ה' אלקיו, והיה פועל ישועות בעדם, וכמ"ש הרמב"ן** (פ' יתרו) **בפסוק כי יבא אלי העם לדרוש אלקים. על כן המשיך בעבודתו גם אחרי מותו, ומה כאן עומ"ד ומשמש בתפלה, אף שם בעולם העליון עומ"ד ומשמש בתפלה לפעול ישועות לבני ישראל.**

אמנם יש חילוק גדול בין תפלה שהצדיק מתפלל בעולם הזה לתפלה שהוא מתפלל בעולם העליון, כי ידוע (שבת יב: רש"י ד"ה דשכינה) **שהמתפלל נזקק למלאכי השרת שיעלו תפלותיו לפני ה', אך כל זה הוא רק כשהאדם מתפלל בעולם הזה אז נזקק למלאכים, אבל בעולם העליון כיון שמחיצתן של צדיקים הוא לפנים ממלאכי השרת, כי מקור נשמת ישראל הוא ממקום גבוה יותר מהם, וכשהם חוזרים לגן עדן חוזרין למקור מחצבתן שהוא לפנים ממלאכי השרת, על כן גדולי"ם צדיקים במיתתן יותר מבחייהן, שהן זוכין אז לפעול יותר מבחייהן, כיון שאינם צריכים שהמלאכים יכניסו תפלתם, ומגעת תיכף עד כסא הכבוד.**

(לב אהרן)

◆ פרק ב' - משנה א' ◆

איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושהו (בגירסת הרשב"ץ) **ותפארת לו מן האדם.**

יבואר על פי דברי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' תמור עמוד רמג) לפרש הכתוב תמור על הכתוב בני תהרן ותמרת תליהם לנפש לא יטמא בעמיו, שיש בזה חזהרה למנהיגי ישראל המוריס לעם דרך ה', שעלוים מאד ליפול ממדריגתם מחמת פימויי היצר הרע שיתקרבו להמוני עם ויעשו כמעשיהם כדי למצוא חן בעיניהם, בחמתלע שבזה יוכלו למשוך לבם מחריהם ולהטותם לטוב, ועל זה אמר לנפש לא יטמא בעמיו, שלא יטמאו את נפשותם בעת שהם מדריכים את העם לעבודת השי"ת, רק יחזיקו עצמם בדרך התורה הקדושה לבלי נטות ימין ושמאל, ובאופן זה יקרבו לבבות ישראל לעבודת ה', עכ"ד.

ולפי זה יש לומר שהמנע הזהיר בזה מנהיגי ישראל, ואמר מיזוהי דרך ישרה שיבור לו האד"ם, היינו מנהיג העדה, על דרך המבואר בזוהר הקדוש (תזריע דף מח.) שהאדם נקרא בחריבה שמות, אדם גבר אנוש חיה, והמשוב שבהן הוא אדם. כל שהיא תפארת לעושהו, שיזהר תחלה במעשיו בינו לבין עצמו להיות תפארת לעושהו, שיקייס מה שנזה הקב"ה ולא יעטה כלום מדרך התורה, ורק באופן זה ישתדל להיות תפארת לו מן האדם, להשפיע על זולתו לקרבו לתורה.

עוד י"ל על פי מה שכתב בתהל יעקב (פ' לך) בביאור מאמרס ז"ל (יבמות סד.) הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים, על דרך משל כאשר יצא חיש נשמ על ערך ליה ועיף, ויזרז עצמו לחפור בחר ומצא מים חיים ושמח לרויה ולך לדרכו, שזו בהשתדלותו פעל פעולה נשמי שכל העובר שם ימצא מים לשמו, כמו כן הוא כח תפלת הצדיקים שתפלתם פועל למרחוק, כי גם בדורות העתידות כאשר יצטרכו לישועה, וזכות מעשיהם לא יהיה כדאי לתתם להם נסים תדשים ולחנוך להם בחרות ומציעות ישועה אלא היו מעולם, עם כל זה יזכו לישועה בכח תפלת הצדיקים הקודמים, ולכן הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים, שעל ידם מתהוה הישועה ומעמוד בקיום נאמן לעד ולדורות, והיה כל מבקש ישועה בקול, יהיה דולה מים בששון ממעין הישועה אשר כרוה צדיקי עמינו, עכ"ד.

וזה יש לומר המכוון בדברי התנא מיזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כי ישרה גימטריא תפלה (פ"ל ס' ל"ה סק"ג), ומיזוהי דרך ישר"ה התפלה שיבור לו האד"ם היינו הצדיק הנקרא אדם (זוהר תזריע מח.), שתהיה תפלתו לעושים, היינו להמשיך בתפלתו ישועה לעצמו, וגם לפתוח בזה ציור למתרים להיות תפלתו לו מן האדם, שכאשר יצטרכו שאר בני ישראל לאומו דבר יוושעו גם הם בזכות תפלתו.

◆ משנה ב' ◆

יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ.

יל"פ בהקדם לפרש הכתוב (בראשית מח כ) ישימך אלהים כאפרים וכמנשה, על פי מה שהביא בשו"ת בית שלמה (יו"ד ח"ב סי' ל"ד) מימרות תלוקות בדברי חז"ל אם מעלת התלמיד תכם הלומד תורה עדיף מן המחזיק, או המחזיק גדול מן הלומד בעצמו, עי"ש. וכ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' ויחי עמוד תקכח) ביאר בזה, כי לענין השכר על מצות תלמוד תורה בזה גדול

ויתי) מפרים רומז על הלומד תורה, שהוא היה רגיל לפני יעקב בתלמוד, ומנשה רומז על הממזיק תורה, שהוא היה ממונה על מזונות יוסף ויהיה עושר, עכ"ד. וזהו הברכה ישימ"ך אלהים כאפרים וכמנשה, היינו לשים אחד שיהיה לו תורה וגדולה בתקום אחד, שיעסוק בתורה וגם יחזיק ידי לומדי תורה, ויהיה זו מעלת שניהם.

ובזה יתבאר הכוונה יפה תלמוד תורה עם דר"ך ארי"ן, רומז על המזקת ידי לומדי תורה, כי כמו הארץ הוא מלמית התינוק ומוציא פירות, כך הממזיק ידי לומדי תורה מלמית עץ חיים שהוא התורה, ובכוחו מוציא התלמיד תכס פירות לעסוק בתורה ובמצות. ויפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שזהו יופיה של התלמוד תורה, אם זוכה הלומד תורה גם להחזיק ידי לומדי תורה, שזו יש בו מעלת שניהם תורה וגדולה שהוא המזקת התורה בתקום אחד.

◆ משנה ג' ◆

הוו זהירין ברשות, שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן, נראין באוהבין בשעת הנאתן, ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו.

ובירור בתדרש שמועל הוו זהירין ברשות, כלומר שפילו בדברים שיש לכם רשות מן התורה לעשות, הוו זהירין בהם, ע"ש ולדרכו תלך.

ויל"פ בהקדם מה דתיתע בתס' ברכות (דף כח:) בירושלמי מביא המדרש מהו אומר, מודה אני לפניך ה' אלהי שעשית חלקי מיושבי בית המדרש ולא שעת חלקי מיושבי קרנות וכו' אני עמל והם עמלים, אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר.

ובירור בתפץ ה' (ברכות שם) שבאם עיקר כוונת האדם בעסק הפרנסה הוא כדי שימצא מרגוע לנפשו כדי שיוכל לעסוק אחר כך בתורה, לאם אין קמת אין תורה, ונמצא שהעסק הוא לסיבת מכשירי הלימוד, ומכשירי הדבר נידון כדבר עצמו, ומעלה עליו הכתוב כאילו לומד כל היום, וזהו אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, פי' לא מיבעיא שאני מקבל שכר על מה שאני עוסק בתורה, אלא אפילו על העמל שאני בתותם דהיינו כשאני עוסק בענייני העולם הזה כדי להרויח מה לאכול ולשתות, גם כן יש לי שכר עליו, מה שאין כן היושבי קרנות שאינם קובעים עתים לתורה, אינם מקבלים שכר על יגיעם וכל עמלם לריק, עכ"ד.

וסיפר ק"ז מרן הדברי חיים זללה"ה (הובא בדברי חיים אות מב) כי הרב ר' שמשון מווינע ז"ל היה ירא ה' בכל דרכיו והיה עוסק בתסחר, ובעת שנפטר מעולם הזה תת גם קומר פשוט, ובאו שניהם יחד לפני בית דין של מעלה, ושאלו את ר' שמשון בתה עשקת בעולם הזה שתהיה זכאי בדינך, ענה ואמר הסדר היום שלו, בתצות הלילה עמדתי ומשיתי לעשות התיקון ולמדתי עד אור היום, אמר לך אתיתי קמוע ועשתי טיטון והלכתי לביתמ"ד להתפלל, אחר התפלה הלכתי לביתי עם אילה חורתים לאכול, אחר זה הלכתי לבית המסחר, ככלות היום הלכתי לישון ועמדתי שוב בתצות, וכן היה מנהגי בכל יום, ופסקו בבית דין של מעלה גן עדן בעד הכל, על התורה ועל התפילה ועל המסחר, והגיע לו על הכל עולם הבא, והסוחר השני בשמעו שנותנים שכר על התפילה ושתיה ומסחר, תשב בעצמו שבודאי גם הוא יקבל שכר לעולם הבא על עסקו בענייני עולם הזה, ולכך כשגלו אותו בתה עסקת בעולם הזה, אמר מיד בבוקר אתיתי לנותנים קמוע ועשתי ליגתרין טובים ועסקתי הרבה בתסחר וכדומה, ופסקו לו בבית דין גיהנם, והסוחר היה מתמה ואומר וכי זהו עולם התמת, להרתון נתנו בעד תפילה ושתיה ומסחר גן עדן, ולי גיהנם, ע"כ הסיפור. והיינו כי בר' שמשון ז"ל היתה כוונתו בכל ברכי הגשמיים לתועלת התורה ועבודת ה', ולכך בא על שכרו לעולם הבא גם על מה שעסק בענייני הגשמיים, מה שאין כן הסוחר השני כל עסקו בענייני הגשמיים היתה להנאתו בלבד.

ובזה יתבאר התשנה, הוו זהירין ברשות, היינו אפילו בדברים שיש רשות מן התורה לעסוק בהם כמו מצע ומתן ושאר ענייני הגשמיים, הוו זהירין בהם ותהיה כוונה לתועלת עבודת ה', שבאם יהיה כוונתו להנאת עצמו לא ירגיש ממנו שום תועלת, כי תענוגי עולם הזה אין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן וכו' ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו, היינו שאין מלטרפין לזכיותיו בעת שהוא נידון בבית דין של מעלה על כל מעשיו, אבל אם יזהר בהם לעשותם לצורך עבודת ה', אז כולם למצוה יחשב, וילטרפו לו לזכיותיו לעולם הבא.

◆ משנה ד' ◆

בטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך.

יתבאר על פי מה שכתב ז"ו זללה"ה בתפלה למשה (ממזמור פו) בפסוק שמרה נפשי כי חסיד אני, כי העושה רק מלותיו ית"ש הוא לדיק, אבל בשעת נלטוינו (ויקרא יח ג) ובמרתם את משמרתי, עשו משמרת למשמרתי (יבמות כא.), להיינו לעשות גדרים וסייגים לבל יבשל, והיינו חסיד שעושה לפנים מן השורה לבל יבשל. והנה ידוע (סוטה ח:) בשלה שהלם מולד מודלין לו, ואם כן אם עושה גדרים ושומר עלמו לבל יבשל, גם הקב"ה שומרו מן החטא בשה שהיו יכול לשמור עלמו דשגיאות מי יבין. וזהו שאמרה נפשי כי חסיד אני, ושומר אני את עלמי בגדרים וסייגים, אם כן לאוי שגם אתה תשמור אותי, עכ"ד.

וזה יתבאר כוונת המשנה, שמזהיר את האדם להוסיף גדרים וסייגים ויפרוש עלמו מל"ט שערי היתר כדי שלא יבשל בשער אחד של איסור, וזה שאמר בטל רלונך היינו מה שאתה לך מן הדין, מפני רלונו, כדי לעשות משמרת לתורה שהוא רלון הבורא ית"ש, כדי שיבטל רלון אחרי"ם הם הסטרא אחרא הנקרא אחרים (זוהר מקץ רד:), מפני רלונך, שלא יהיה להם שליטה לעכבך כאשר תרלה להזהר בשמירת התורה והמלות, שיהיה לך שמירה משולה מהקב"ה שומר עמו ישראל.

◆

אל תפרוש מן הלציבור ואל תאמין בעלמך עד יום מותך.

יל"פ בהקדם מה שכתב המהרש"ל בחידושי אגדות (קידושין לט:) דהא דאמרינן שכר מלוה בהאי עלמא ליכא, זהו בילוד המקיים מלוה, אבל רבים העושים מלוה, שכות הרבים מבשים לשכר גם בעולם הזה, ע"ש. והנה מלוחר בגמרא (שם) דאי אילא שכר מלוה בהאי עלמא, אז המלוה מגין על האדם שלא יבא לידי הרהור עבירה, ע"ש. וכן כשרבים עוסקים במלוה, זכות הרבים מגין עליהם שלא יבואו לידי חטא.

ועל פי זה יש לפרש מאמר המשנה להלן (פ"ג מ"ד) המהלך בדרך ושונה ומפסיק מה שונתו ואומר אי זה מהלך בדרך ה' עסק התורה וקיום המלות, יתידי, והיינו מקיים המלות ברבים, הרי נחסר ממנו שכר מלוה המגין שלא יבשל בחטא, ולכן הוא מתחייב בנפשו, היינו שנפשו לבודה ממנו ויבא לידי חטא ח"ו. (ועיין בשם' ברכות סג: מה שדרשו בפסוק תרב את הבדיש).

וזה יתבאר כוונת המשנה אל תפרוש מן הלציבור, שלא יעסוק בתורה ובמלות ברבים ובדוב עם הדרת מלך, כי אל תאמין בעלמ"ך עד יום מותך, כי בהיותך מבודד ועוסק במלות בידידות אינך בטוח שלא יבא לידי חטא דשכר מלוה בהאי עלמא ליכא, אמנם כאשר תקיים המלות ברבים, זכות הרבים יגן עליך שלא תכשל וזכה להמשיך בשעלות הקדושה.

◆ משנה ז' ◆

מרבה תורה מרבה חיים.

יתבאר על פי מה שפירש בשתות חור (ר"פ חיי) את הכתוב (משלי י כז) יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקלרנה, על פי המבואר בגמרא (שבת פט:) מליצת יצחק בידינו לעתיד לבא, כמה שנותיו של אדם שבעים שנה, אל עשרין דלין ענשא עלייהו, פשו להו חמשין, אל עשרין וחמשה דליתו, פשו להו עשרין וחמשה, אל תרתי סרי ופלגא דליתו ומיכל וכו', פשו להו תרתי סרי ופלגא, אם אתה סובל את כולם מוטב, ואם לאו אני ופלגא עלי ופלגא עלך. הרי למדנו שאפל הרשעים שנה נקלר חשבון שנותיהם עד שלא נשאר משבעים שנה אל תפרוש מן הלציבור ואל תאמין בעלמך עד יום מותך.

עוד נ"ל דהנה בכדי שיזכה האדם לחיים טובים ארוכים ומתוקנים, צריך לשפוך שיח לפני מלך חפץ בחייים, שיפפיע לו חיים וברכות ויסיר ממנו כל חולי וכל מדוה. ומנם התפלה צריכה שתקדים לה לימוד התורה, ככתוב (משלי כח ט) מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה, וכמו שנהגו חסידים ואנשי מעשה מאז ומקדם להשכים בשמורת הבוקר וללמוד קודם התפלה.

עוד יתבאר בהקדם הא דאיתא במדרש (שמו"ר פכ"ח ס"ג) בפסוק (תהלים סח יט) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, יכול מפני שאתה חותם נטלה מנס, תלמוד לומר לקחת, בלקיחה נתנה לו, יכול מיד לימן דמים, תלמוד לומר מתנות, במתנה נתנה לו. ולכאורה הני מילי סתרגי גינהו, אשם התורה לקוחה אצלו בקנין אינה מתנה, ואם היא מתנה אינה לקיחה.

וניאר בימה תומר כי האדם צריך להתייגע על התורה בכל כוחו במיעוט שינה ואיתה ותענוג, לך בכל זאת אי אפשר לו להשיג התורה בכומות עצמו, שהיא מרוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ולזה נמשלה תורה למתנה, שאם יתייגע כל ירכו בתורה, עז התורה ניתנת לו במתנה, ורוח ממרום יערה על העוסק בתורה להשיג יותר ממה שהיה רשוי להשיג על פי יגיעתו, ועל זה נאמר לקח"ת מתנו"ת באדם, ללמדך שהאדם מייגע עצמו בתורה ולקח חותה במיטב יגיעתו ועמלו, יזכה להשיג בתורה השגות גדולות שלא היה משיגם בכח יגיעתו לחוד, והשגות אלו נתונים נתונים המה לו במתנה, נמצא כי בתורה הקדושה תרוייהו איתנייהו ניהו, מקח ומתנה, עכ"ד.

ובזה יתבאר המשנה, אם למדת תורה הרבה, וזכה להבין ולהשכיל דברי התורה על בוריה, אל תחזיק טובה לעצמך, לאמר שבכחך ויגיעתך זכית לכתרה של תורה, כי באמת מאת אלהים הוא, ושמע מאמר כיון שהוא מתנה מן השמים אם כן צורך היגיעה למה, זה אמר כי לכך נוצרת, שזהו תכלית הבריאה שתייגע האדם בעמל התורה, כדאיתא בגמרא (סנהדרין צט:) כל אדם לעמל נברא שנאמר (איוב ה ז) כי אדם לעמל יולד, חיני יודע וכו' אם לעמל תורה אם לעמל שיחה, כשהוא אומר (יהושע א ח) לא ימוש ספר התורה הזה מפיך, הוי אומר לעמל תורה נברא. וכשהאדם עושה מה שבידו, אז יתן לו ה' מכאן מפיהו דעת ותבונה ממתנה מן השמים.

אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת.

ירמוז על פי מה דהוה עובדא אצל הבעש"ט הקדוש זי"ע (הובא בספר מאור עינים פ' ותחנן) שהיה בעיר אחת והלך אל בית המדרש ועמד על הפתח ולא רצה ליכנס לפנים, שאלו אומו על מה זה אינו רוצה לכנוס, השיב שאינו יכול כי הוא מלא תורה ותפלה, והוסיפו להתפלאות עליו הפלא ופלא לאמר, הלא אדרבה בזית קדוש כזה שהוא מלא תורה ותפלה ראוי יותר לכנוס בו, וביאר להם כוונתו הקדושה, על פי מה דאיתא בתיקוני הזוה"ק (דף סה:) תורייתא דלעו איהו בדחילו ורחימו לע פרחית לעילע, ונמצע שאין זה מעלה בבית המדרש שהוא מלא תורה ותפלה, שזהו מחמת שהעולם לומדים ומתפללים בו בלע מהבה וילחה, ונשאר הכל למטה, על כן הוא מלא על כל גדותיו תורה ותפלה מפה לפה, ואין מקום לכנום בו, אבל אם היו לומדים ומתפללים בו בכוונה ובדחילו ורחימו כראוי, היו עולים כל התורה והתפלות למרום, ולא היה נשאר כלום למטה, ואז היה הבית קדושה פנוי, והיה בו מקום מרווח כרצונו, עד כאן.

וזה שאמר אם למדת תורה הרבה, תהא זהיר שלא תחזיק טובה לעצמך, לאמר שבכחך ומלות הנקרע טוב (עבודה זרה יט:), לעצמ"ך, ולא יהיו פורחין למעלה ת"ו, אלא תעשה תותם בדחילו ורחימו כדי שיעלו למעלה לעשות נחת רוח לפני הצורה ית"ש, כי לכך נוצרת, לעשות רוח לפניו ית"ש.

◆

עוד יתבאר בהקדם הא דאיתא במדרש (שמו"ר פכ"ח ס"ג) בפסוק (תהלים סח יט) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, יכול מפני שאתה חותם נטלה

◆ משנה ח' ◆

ועל זה אמרו להלן (פרק ג' משנה י') שיהא אל אחרית מוציאין את האדם מן העולם, כי בעת אינו משכיח ללמוד תורה טרם שיעומד להתפלל, אין תפלתו נשמעת שיזכה לחיים. ומנם לעומת זה אמר במשנתינו, מרב"ה תורה היינו שילומד גם קודם התפלה, מרבה חיים, שיזכה להכתב בספר החיים, שעל ידי שעשה ההכנה הרצויה בעסק התורה, תהיה תפלתו רצויה ומקובלת לפני ה'.

הלכות הנוגעים לער"ח ור"ח מנחם אב

משנכנס אב

משנכנס אב ממעטין בשמחה, והיינו מר"ח ואילך.

ובפמ"ג (א"א סק"ב) כתב דיש שני דינים, דין אחד דמשום המזל של החודש לכן ישראל שיש לו דין ודברים עם עכו"ם ידחנו לאחר כך, ודין זה הוא היינו מהמולד, ויש שאר הדינים שאסורים בתשעת הימים, ודינים אלו הם מר"ח, והוא מדייק כן מלשון השו"ע דלגבי דין עם העכו"ם כתב "משנכנס אב" וזהו הכוונה מהמולד, ולגבי שאר הדינים כתב "מראש חודש".

אכילת בשר בערב ראש חודש

יש הנוהגין לאכול בשר בער"ח.

מקו"ח (סי' תקנ"א), שדי חמד (פאת השדה בין המצרים סי' א) שכן היה המנהג בכמה מקומות, והביא שם דביסוד ושורש העבודה מערער על מנהג זה, שזהו חוקות הגוים, ואדרבה צריך להתענות בער"ח, אולם הביא מס' משכנות הרועים שכתב ללמד זכות על זה, דכמו דמצינו בער"ה דאין תוקעין בשופר, והטעם בכדי להפסיק בין תקיעות דרשות לתקיעות של מצוה, וכמו"כ בנידון דידן בכדי שיהא ניכר שמניעת אכילת הבשר הוא משום אבילות ירושלים, לכן אוכלים לפני זה בשר ע"כ, ובס' מרא דשמעתתא (אות רלו) מובא שהגה"ק הרמ"א פריינד זצ"ל אמר בשם הרה"ק משינווא זצ"ל שאמר בשם הרה"ק השר שלום מבעלזא זצ"ל, שמנהג זה הוא מנהג ותיקין.

בין השמשות

דינים הנוהגים בתשעת הימים יש נמנעים כבר מבין השמשות דהיינו תחילת השקיעה.

פמ"ג א"א סי' תקנ"א כו עפ"י המ"א שם, והביא שם מקילין מצאה"כ, ויש לדון לדידן הנוהגים כר"ת האם יש לנהוג רק מביה"ש דר"ת ובפרט בדינים אלו שהם רק מצד המנהג.

קהל שהתפללו מעריב מבעו"י

אם הקהל התפללו מעריב מבעו"י, חלו דינים אלו מהתפילה.

ומצוי במי שנמצא בעיירות הנופש במקום שיש רק קהילה אחת שמתפללים מעריב מבעו"י, או מתפללים כפי שי' הגאונים והוא נוהג כר"ת, דחל עליו כבר מעת התפילה.

אכילת בשר בר"ח

אין אוכלים בשר ושותים יין בתשעת הימים, ואפילו בראש חודש.

משנ"ב סי' תקנ"א סקנ"ח בשם אחרונים, וזהו דלא כפי שכתב החיד"א (ומובא בשד"ח שם) שנהגו לאכול בשר בר"ח, ובשדי חמד כתב שגם הוא נהג קודם כן, אולם לאחר שראה הבאר היטב שמבואר לאיסור וכן הביא עוד אחרונים לאיסור, ומאז נהג שלא לאכול, ובס' שער יששכר (מאמרי תמוז אב) הצדיק המנהג של איזה אדמורי"ם האוכלים בשר בר"ח עיי"ש.

שקעה החמה כשהוא באמצע אכילת בשר

אם הוא נמצא באמצע סעודת בשר ושקעה החמה ונעשה ביה"ש, אסור לו להמשיך לאכול הבשר (פשוט הוא).

כיבוס בגדים לפני ר"ח

אין לכבס בגדים ושאר כלי הבית בתשעת הימים, ולכן יש לכבס כל הבגדים לפני ר"ח, ואפילו המקילים להחליף בגדים הסמוכים לגוף, אולם אין לכבסם בתשעת הימים, ואפילו כיבוס לצורך אחר ת"ב, אסור.

דכיבוס בגדים אסור משום דעצם הכיבוס יש בו שמחה והיסח הדעת מן האבילות.

ומי שאין לו אלא בגד אחד, יש להקל עד שבת.

דבשבוע שלפני השבוע שחל בו ת"ב יש להקל למי שאין לו אלא חלוק אחד, כדמבואר במשנ"ב סקכ"ט, ויש מקילין למי שאין לו אלא כמה בגדים, במקומות החום והזיעה, שחייבים להחליף בתדירות, דמותר לכבס בשבוע זה.

ומצוי אנשים שנוסעים מביתם מיד לאחר ת"ב, וצריכים ליתן שימת לב לפני ר"ח, שיהא להם די בגדים מכובסים לדרך, ושלא יצטרכו לכבס.

כתם שנלכלך בבגד מותר לנקותו.

בגדי קטנים

גם בגדי קטנים אין לכבס, ויש להקל עד שבת, ובשעת הצורך כשקטנים מתלכלכים מהר בענין של שייך ללובשו, ובפרט במקומות שמזיעים הרבה, יש להקל גם

לאחר השבת, בגדי תינוקות שמחליפין כל הזמן מותר לכבסם.

אין להוסיף בגדי גדולים לכבסם ביחד עם בגדי קטנים.

גיהוץ בגדים

אין לגהץ בגדים מר"ח ואילך, וכן אין ללבוש בגדים מגוהצים, ולכן צריך לגהץ הכל מלפני ר"ח.

צחצוח נעליים

נעליים שנתלכלכו יש אומרים דמותר לנקותם, ובפרט לצורך שבת.

דאין זה בכלל כיבוס אלא הסרת לכלוך בשם שבה"ל, והא דאי' בשלמת חיים דאסור הכוונה לצחצוח בדרך כיבוס כמו שפשוף.

קניית בגדים וכלים

אין לקנות בגדים וכלים חשובים מר"ח ואילך, חוץ מאופנים מסוימים, ואפילו לצורך אחר ת"ב אין לקנות, ולכן מי שיודע שיצטרך בגדים או כלים מיד לאחר ת"ב, ישתדל לקנות לפני ר"ח.

הכנת בגדים לפני ר"ח

בתשעת הימים אין ללבוש בגדים מכובסים שלא לבשו עדיין, והרוצים להחליף בגדים בתשעת הימים, יש להם להכין בגדים משומשים מלפני ר"ח.

שיעור הלבישה

שיורגש בבגד שכבר השתמשו בו, והכל לפי המקום והזמן, דיש מקומות או אנשים שמזיעים בזמן מועט, וכן יש לחלק אם יושב במקום אחד או מסתובב כשהוא לבוש בו, ובמקום הצורך יש לסמוך להניח הבגדים על הקרקע לשעה אחת.

בשו"ת מנח"י הביא קולא זו בשם ס' לחם הפנים לגבי אבל, אולם בשו"ת שבה"ל (ח"א סי' קל"ה) כתב דאין לסמוך ע"ז, דזהו הערמה לבטל זכרון אבילות דרבים.

בגדים הסמוכים לגוף

בגדים הסמוכים לגוף, הפוזמקאות (שטרימ"פ), יש מקילים שמותר להחליפם כפי הצורך [בענין שמזיעים מאד או יש ריח רע או לכלוך שמעכב אמירת דבר שבקדושה] בלא שהשתמשו קודם, ובפרט במקומות החמים ומזיעים ביותר.

דטעם האיסור להחליף הבגדים, הוא משום שזהו שמחה ותענוג כשלובש בגדים מכובסים, אבל אם מחליפם מחמת שא"א לילך בישנים, אז זהו אינו משום תענוג.

אם הכתונת הוא מלוכלכת ממש, או אם הוא איסטניס ומרגיש צער גדול כשלא יחליף הכתונת, יש להקל ולהחליף כרגיל.

וכל אחד יתנהג כגודל הצער שמרגיש בזה שמפני חטאינו גלינו מארצינו, וכפי שחורבן הבית נוגע ללבו, ויראי השם בשנים קדמוניות לא החליפו בגדיהם כלל.

מגבות, סדינים, מפות

אין להציע המטות בסדינים מכובסים, ואין להחליף מפות מכובסים על השולחן, ואין להשתמש במגבת [האנטע"ך] מכובס, ולכן יש להשתמש בהם כבר לפני ר"ח.

במלון או בדירה לאורחים אפשר להחליף כלי המטה.

קניית חפיצים

אין לקנות בגדים חדשים, אפילו בגדים פשוטים, אף אם דעתו ללובשם רק לאחר ת"ב, בגדים הצריכים לבריאות [משקפיים] מותר, ונכון לקנות לפני ר"ח.

אין לקנות כלים המביאים לידי שמחה ככלי כסף וכדו', מזגן [עירקאנדעיש"ן] כשהוא צורך גדול יש להקל, ונכון לקנותו לפני ר"ח.

מכירה המיוחדת בזול בימים אלו או הזדמנות לקנות חפץ מסוים או שנמצא כעת שרק מצוי חפץ זה, יש להקל לקנות.

תפירה

אסור לתפור בגדים חדשים, וכן אין לסרוג בגדים, אין לסרוג גארטל [חגורה], תפירת כפתור או תיקון בגד שנקרע מותר.

תפירה לצורך נישואין למי שעדיין לא קיים פריה ורביה מותר, ודוקא אם החתונה מיד אחר תשעה באב, שמוכרחים לתיקון זה.

תפירה לצורך פרנסה מותר, ובתנאי שיתנו את הבגדים לתופרת לפני ר"ח, ונכון למנוע אף בזה בשבוע שחל בו.

תפירה לצורך לימוד דהיינו שתופרים דבר שאינו ראוי ללבישה, אלא לומדים על סתם חתיכות בגד יש להקל.

איסור בשר ויין

אין אוכלים בשר ושותים יין מראש חודש, גם שומן בשר וגם תבשיל שנתערב בו בשר או יין, אם ניכר בו טעם הבשר אסור.

מותר לבשל המאכלים בקדירות של בשר.

קטנים אסורים בבשר ויין, אפילו לא הגיעו לגיל שיכולים להתאבל על ירושלים, ויש מקילים, והמנהג להקל היכא שהם קטנים ביותר ואינם אוכלים שאר מאכלים חוץ מבשר.

חולה, מעוברת, יולדת, הצריכים לכך יש להקל, ויאכלו בשר עוף בלבד.

רחיצה

אין לרחוץ כל הגוף אפילו בצונן, ורק פניו ידיו ורגליו מותר ודוקא בצונן.

רחיצה לצורך רפואה

מי שיש לו צורך לרחוץ מפני צרכי רפואה וכדו' [כגון שיש לו חטטים בראשו דמותר לרחוץ ראשו] מותר.

רחיצה במקומות החום

רחיצה בזמן הזה, במקומות שהחום גובר ומזיעים הרבה, כידוע דיעות המקילין, והכלל בזה דרחיצה שאסרו, היינו רחיצה לשם תענוג והנאה, אבל רחיצה להעביר לכלוך או זיעה וכדו' מותר.

ולכן יש להקל להתרחץ בענין שצריך להסיר לכלוך או זיעה ואם צריך לזה מותר אף בסבון, ושיהיו המים צוננים או שיהיו פושרים, ודווקא בדרך אברים אברים ולא כל גופו בבת אחת, ונכון שלא לרחוץ בפרהסיא, והדבר מסור ללב ירא ה' מתי להקל בזה.

לשון שבה"ל, ובתשובות והנהגות ח"ב סי' רס הביא ששאלוהו להחזו"א על בני ישיבה שמצטערים הרבה בחום ומפריעם בלימודם, אם יכולים בתשעת הימים לרחוץ בצונן, ואסר להם, והוא תמה דאין זה רחיצה לתענוג.

רחיצת קטנים

קטנים [בני ו' ז' שנים והלאה] יש לחנכם שלא לרחוץ, ואם נחוץ קצת לבריאותם בימים החמים שנגרם להם פצעים כשאינם מתרחצים מותרים ברחיצה, וכן אם הם מתלכלכים בזוהמא ובכל לכלוך, ובפרט במקומות המזיעים יש להקל לרחצם וכשצריך לכך מותר אף בחמין. ואם נחוץ גם בזיף, ונכון לחנכם למעט כמה דאפשר מחמת חורבן הבית.

טבילה במקוה

הנוהגים להקפיד לטבול כל יום ויום במקוה כל השנה חוץ באונס, התירו רבותינו לטבול גם בימים אלו, אלא במקוה צוננת דווקא, ולא יתעכב שמה לתענוג, אבל היות שכמה אנשים מצטננים בנקל במקוה צוננת, ואם נחמיר להם לא יטבלו, לכן לנו הנמשכים אחרי מרן הבעש"ט הק' זי"ע שהוא דבר חמור, לכן יש להקל לעשות שיהיו קצת פושרין, אבל לא יותר מהנחוץ ממש בשום אופן.

נקיון הבית

נוהגים למעט בנקיון הבית, ולכבוד שבת יש להקל, ואם הקרקע מלוכלכת יש להקל, ולא ישטוף באופן יסודי אל בצורה קלה, וכן אפשר על ידי עוזרת הבית ורק לא תעשה כבכל שבוע יסודי כגון למעט החלונות ארונות וכדו'.

ז"ל שו"ת שלמת חיים סימן שיב - בט' ימים אי שפיר דמי לרחוץ הרצפה, אי הוי זה כעין כיבוס בגדים, ושמעתי שהרב שמואל סאלאנט זצ"ל אמר שבעש"ק חזון לא ירחצו הרצפה כל כך בטוב כמו בפעם אחר, ואולי רק משום חומרא אמר כן.

ערב שבת חזון

בערש"ק חזון מחליפים המפות שעל השולחן, וכן המגבות, וכן נהגו כהיום בכל המקומות ללבוש בגדי שבת כמו בכל שבת.

מותר לגזוז הצפרניים לכבוד שבת.

בער"ש חזון מותר לחפוף ראשו בחמים כיון שרגיל בזה בכל ער"ש, ואסור לרחוץ כל גופו אפילו בצונן, רק ירחוץ ראשו ידיו ורגליו בחמים.

טעימות התבשילין בע"ש

מותר לטעום מעט מהמאכלים של בשר בערב שבת לראות אם מתובלים היטב, והיינו דווקא טעימה בעלמא, אבל לאכול מהתבשילין לקיים טועמיה חיים זכו אסור.

הכנה לביאת המשיח

אחי ורעי החרדים לדבר ד' ותורתו, הדואגים לקיום עמנו ותורה"ק, כל מי שנגע יראת ד' בלבו, ומאמין באמונה שלמה בביאת המשיח, צריכים אנו בכל עוז להכין את עצמנו לביאת משיח צדקנו כל אחד כפי יכלתו, הן במקרא, הן במשנה, והן בגמרא, כדי שנזכה לגאולה שלמה אמיתית, ושנוכל לקבל פני המשיח בשמחה. ומי שלא ישים לב לדברינו אלה, ידע בעצמו כי בנפשו הוא, ועתיד ליתן את הדין ח"ו, כי אז יתברר ויתודע ויתפרסם כל איש ואיש, מי הכין את עצמו לביאתו, ובמה שהכין את עצמו בתורה במעשים טובים, ומי לא הכין את עצמו לביאתו

(חפץ חיים - אגרות ומאמרים סימן כ)

איסור שכחת התורה (ה)

א] כמו שיש איסור להפוך את הספר הפתוח כלפי מטה והכריכה כלפי מעלה כי הוא בזיון לספר (א) כך טוב ליזהר גם בדפים בודדים שכתוב בהם דברי תורה על פניהם שלא להפכם אם אין סיבה מיוחדת לכך (ב) אמנם אם צריך להפוך ספר על פניו כדי לצלמו במכונת צילום מותר (ג)

ב] מחברת שכתב בה דברי תורה אין להניחה פתוחה כשיוצא מחדר לימודו (ד)

ג] כשצריך לצאת באמצע לימודו ואינו רוצה להשאיר את הספר פתוח יכול לכסותו בספר אחר ואין בזה איסור (ה) ויש שמחמירין בזה שאין להשתמש בספר בעבור צורך זה אלא אם ילמוד אח"כ בספר זה אחר שישוב (ו)

ד] אם נשפך בטעות משקין על דפי הספר וצריך להשאירו פתוח כמה שעות כדי שיתייבש היטב מותר וכן ספרים שעומדים זמן רב וחושש שיתעפשו וצריך לפשטן בחצר כנגד הרוח מצוה לעשות כן (ז)

ביאורים והוספות

(א) כמבואר ברמ"א סימן רפ"ד ס"ה

(ב) גם אני אודך ח"ב קפ"א בשם הגרח"ק

(ג) גנזי הקודש פ"ב הערה מ"ג

(ד) כי מה הנפק"מ אם הוא סוג ספר שכרוך בעור באותיות נדפסות או שהוא כתוב בכתב יד במחברת ויש לו קדושת ספר שצריך ליזהר בכבודה כ"כ בגנזי הקודש (פ"ב הערה מ"ד) אכן לגבי דפים בודדים שאינם כרוכים בספר ובעצם הוא כל הזמן פתוח בזה דעת הגרנ"ק (שם הערה נ"ב) דאין צריך לכסותו ועיי' בספר גם אני אודך (ח"ב עמוד מ"ה) שמביא דעת הגרח"ק שיש לכסותו ורק דף של מראי מקומות שאין בו אלא קדושה של ספר שיצטרך ליזהר בכבודה

(ה) כן הוא לפי דעת המג"א בסי' קנ"ד והובא שם במשנ"ב (סקל"א) דמותר להביא ספר כדי להניחו תחת הספר שלומד בו ולהגביהו כיון שזהו לצורך הספר והלימוד אין בזה חשש וכמו"כ בדידן שמביא הספר כדי לשמור על הספר הפתוח שלא יוגרם לו בזיון

(ו) כן הוא לפי דעת הטו"ז בסי' שט"ו הובא שם במשנ"ב סק"ל שסובר שאין היתר להביא ספר ולהניחו תחת ספר אחר ולהגביהו כי יש בזה בזיון לספר התחתון ומותר רק אם ילמוד בו אח"כ וכן פסק בישועות חכמה (לבעל מסגרת השולחן סי' כ"ז סקמ"ח) וכמבואר בפתחי תשובה (רפ"ב סקי"ז) דאסור להניח ספר בתוך ספר אחר לסימן כדי שלא יהא צריך לחפש אחר כך, ואולי יש לחלק דשם אינו צורך של הספר או הלימוד אלא הוא צורך שלו שלא יצטרך לאבד זמן ולחפש בספר היכן המקום שגמר ללמוד אבל להגביה הספר מועיל לעצם הלימוד שיראה טוב ויבין היטב את הלימוד

(ז) ערוה"ש (בסי' רע"ז ס"ג) והטעם כיון שעושה לצורכה ולכבודה של הספר אין זה בזיון אלא כבוד וכמ"ש בפתחי תשובה סק"א

ה] מותר להניח מחשב פתוח כשיוצא מהחדר אף שכתוב שם דברי תורה או שפתוח בו צילום של ספר (ח)

ו] בגמרא אמרו שהרגיל בזיתים הוא קשה לשכחה (ט) **ויש אומרים שהיינו דווקא בזיתים חיים אבל זיתים כבושים במלח או בחומץ אין שום חשש** (י) **ויש אומרים דגם בכבושים קשה לשכחה** (יא)

ז] ולכן האוכל זיתים יטבלם בשמן זית ואז אינו קשה לשכחה (יב) **ויש מי שמחמיר דגם באופן שטובלו בשמן זית יש ליזהר בזה דקשה לשכחה** (יג)

ח] אמנם כל הזהירות הוא רק אם "רגיל" באכילת זיתים והיינו דוקא כשאוכל אחת לשלושים יום אבל באוכלם אחר שלושים יום אין בזה חשש (יד)

ט] גם תלמיד חכם אין ראוי לו להרגיל באכילת זיתים (טו)

ביאורים והוספות

(ח) ספר גם אני אודך שם והטעם כי אין בו קדושה של ספר שיצטרך ליזהר בכבודה

(ט) בגמ' הוריות (י"ג ע"א) הובא כמה דברים שהאוכלן קשים לשכחה ואחד מהם הוא רגיל בזיתים

(י) היעב"ץ בספרו מור וקציעה (או"ח סו"ס ק"ע ד"ה עיין) ומפרש שם דכל האיסור הוא בזיתים שקובעים עליהם סעודה אבל זיתים אלו אינם אלא לקינוח ומצינו כמה תנאים בגמרא שאכלו זיתים עיי"ש אך כ"ז דווקא בכבוש בחומץ או מלח אבל כבושים במים לבד אינו נחשב לכבוש וקשה לשכחה כ"כ הכף החיים או"ח סי' קנ"ז סקכ"ז

(יא) מאירי בגמ' שם ואין להביא ראיה מהתנאים שאכלו זיתים דהרי כל האיסור הוא ברגיל ומנא לן שהם היו רגילין בכך

(יב) דבגמ' שם מבואר דדוקא אכילת הזיתים משכח הלימוד אבל שמן זית מחזיר לימוד של שבעים שנה נמצא שהוא התרופה לקלקול השכחה וכן נהג הגה"ק מזעליחוב זצ"ל וכן נקט בהליכות שלמה להקל אפילו בקצת שמן זית וכן היה מנהג ירושלים מאז ומעולם

(יג) דעת הגרח"ק בספרו ספר הזכרון אחרי שמביא דעת המתירים עפ"י הגמ' הנ"ל כתב דאינו נראה דפשיטא שאין כולן שוין בזה דאפשר שהזיתים יזיקוהו הרבה והמועילים לא יועילוהו דמי שזכרונו חלש הרי הדברים המועילים יועילו רק קצת וזיתים המזיקים יזיקוהו יותר

(יד) שו"ת שלמת חיים (ענינים שונים סימן צ"ג) וכ"כ בספר הזכרון וכמבואר בחז"ל (ברכות מ') הרגיל בעדשים אחת לשלושים יום וכן הרגיל בחרדל אחת לשלושים יום עיי"ש

(טו) במגן אברהם (או"ח סימן ק"ע סקי"ט) כתב "בענין דברים המשכחים את האדם כגון זיתים וכיוצא בהם אין זה אלא בעם הארץ אבל האוכלים בכוונה כנודע מוסיפין לו זכירה כי הוא מתקן אותה" עכ"ל והובא בא"ר (שם סקכ"ד) אמנם בשו"ת שלמת חיים (ענינים שונים סימן צ"א) כתב דאעפ"כ אין להרבות בזה וזה לשונו "הדבר פשוט במה שנאמר בש"ס ליזהר ראוי שלא ירגיל שלא ילמדו אחרים ממנו שאין יודעים הכוונות והמג"א לא העתיק דברי האריז"ל כי אם לומר שאם רואים אדם שאוכל זיתים שלא להרהר אחריו אבל עדיין אני עומד בסברתי שאין ראוי להרגיל בזה עכ"ל

דבר חריף [ג]

שאלה: נעץ גאפעל חולבת בתוך איגערעקע בחומץ / במלח, האם מותר לאכול המלפפון בסעודה של בשר?
הנידונים בזה: א. האם מלפפון בחומץ / במלח נחשב כדבר חריף. ב. האם תחיבת גאפעל דינו כדוחקא דסכיני.

[א] מה נקרא דבר חריף

בגמרא מבואר כמה דברים דהוה חריפים, **צנון**[1] **וחילתית**[2]**, וסילקא**[3] שבהם לא נאמר ההיתר של נ"ט בר נ"ט. ונחלקו הראשונים[4] האם רק צנון חילתית וסילקא יש להם דין של דבר חריף, שלא נאמר בו ההיתר של נ"ט בר נ"ט, או הוא הדין לשאר מאכלים חריפים יש להן דין דבר חריף. ונפסק בשו"ע כדעת המחמירים דכל המאכלים החריפים דינם כדבר חריף.

ובשו"ע ונו"כ איכא רשימה של מאכלים הנחשבים לדבר חריף, ואלו הן:

צנון[5]**, שום**[6]**, בצל**[7]**, חריין**[8]. ואם חתכם בסכין של בשר אפילו אינו בן יומו הדבר חריף מוציא הטעם הנבלע בסכין ומחליא לשבח, ואסור לאכלו עם חלב[9].

פירות חמוצים

פירות חמוצים בטבעם כגון **תפוחים חמוצים**[10], נחשבים כדבר חריף, אבל אם אפשר לאכלם חיים בפני עצמם, יש להקל בהפסד [מרובה] שאינם כדבר חריף. אבל מכל מקום צריך קליפה[11].

---

1 בגמרא חולין (קיא:) "אמר חזקיה משום אביי, הלכתא דגים שעלו בקערה [של בשר], מותר לאוכלן בכותח. צנון שחתכו בסכין שחתך בה בשר, אסור לאכלו בכותח, והני מילי צנון דאגב חורפיה בלע".

2 בגמרא עבודה זרה (לט.) "והקורט של חילתית [של עכו"ם, אסור]. מ"ט משום דמפסקי ליה בסכינא, אף על גב דאמר מר נותן טעם לפגם מותר, אגב חורפיה דחילתית מחליא ליה שמנוניתא, והוי ליה כנותן טעם לשבח, ואסור.

3 בגמרא חולין (שם). ובסילקא נחלקו בטעם שאסור. דעת הרשב"א (הובא בב"י בסוף הסימן ד"ה ומ"ש ואם חתך) שאין הסילקא חריפה כצנון רק רק שיש בה כח משיכה בטבעה. אמנם הב"י מפרש בדעת הרמב"ם שהשמיט דין סילקא, משום דנכלל בשאר דברים החריפים, משמע דסילקא אסורה משום דהוה דבר חריף. ויש נפ"מ בין הטעמים. ומבואר בפמ"ג (שם שפת"ד סק"א) דיש להחמיר כב' הפירושים.

4 הובא בבית יוסף (יו"ד סימן צו).

5 שו"ע (שם ס"א). וכתב הרמ"א (שם) דדוקא הצנון עצמו הוה דבר חריף, אבל הירק שעל הצנון אינו דבר חריף, ולכן אם חתכו בסכין של גוי אין לחוש.

6 שו"ע (שם ס"ב). והנה בש"ך (שם ס"ק יא) הביא מהתורת חטאת דזנבותיהן של שומים ובצלים אינם חריפים ולא בולע אלא כדי קליפה.

7 שו"ע (שם). כתב בפתחי תשובה (שם סק"ג) דהני בצלים כשהם קטנים אינם חריפים כל כך. ואם חתכם בסכין שאינו בן יומו יש להקל במקום הפסד.

8 רמ"א (שם).

9 שו"ע (שם ס"א וס"ב). ומש"כ אפילו אינו בן יומו במחבר ס"א הביא שני דיעות בזה. ודעת הרמ"א (סימן צה ס"ב) שאפילו אינו בן יומו אסור.

10 שו"ע (שם ס"ב).

11 בט"ז (שם ס"ק ט) הביא התורת חטאת בשם איסור והיתר הארוך, דתפוחים חמוצים לא מיקרי דבר חריף. ופסק הט"ז דבמקום הפסד יש להקל בזה. כיון דבלא"ה יש סוברים דסכין שאינו בן יומו אינו אוסר אף בצנון. וכתב בפמ"ג (משב"ז סק"ט) דאפשר דאף בהפסד מועט יש להקל. אמנם מ"מ קליפה מיהו בעי משום דקליפה לא חשיב הפסד כלל.

דגים מלוחים

דגים מלוחים ביותר יש להם דין דבר חריף, ואם חתכם בסכין, אגב חריפות המלח ודוחק הסכין בולעים מהסכין. אבל אם נמלחו רק מעט, אינם נחשבים כדבר חריף, ואם חתכם בסכין סגי בגרירה[12].

איגערעקע בחומץ / במלח

נחלקו האחרונים האם איגערעקע שנכבשו **בחומץ** או **במלח** נחשב לדבר חריף כשיכולים לאכלם בפני עצמם[13]. ולכן יש לחשוש דהוה דבר חריף, ואם חתכו בסכין של בשר לא יאכלנו בסעודה של חלב.

ולענין בדיעבד כגון שנחתכו לצורך סעודה של בשר של רבים, והוה הפסד אם לא יוכל לאכלו בסעודה של בשר, או שכבר נתערבו עם מין שכנגדו, יש לשאול לחכם, דיש בזה אופנים שאפשר להקל.

[ב] דוחקא דאיגערעקע

בגאפעל יש גם כן דוחקא כמו בסכין, דדוחקי שיני המזלג כדוחק חיתוך הסכין[14]. ולכן אם תחב מזלג חולבת במאכל חריף, נעשה המאכל של חלב.

תבנא לדינא:

בשאלה דידן: שתחב גאפעל חולבת באיגערעקע בחומץ, אין לאכלו בסעודה של בשר. דצריכים לחשוש דאיגערעקע בחומץ הוה דבר חריף. אמנם בהפסד וכדומה יש מקום להקל אם המזלג אינו בן יומו, כמו שהיקיל הט"ז בפירות חמוצים. ויש לשאול לחכם.

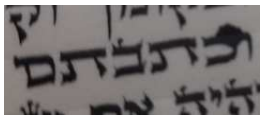

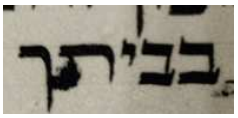
12 שו"ע (שם). וכתב הש"ך (שם ס"ק טז) שרק אם נמלחו הרבה יש להם דין דבר חריף. אבל משום מעט מלח לא חשיבי דבר חריף וסגי בגרירה. ואם חתך הדגים קודם שנמלחו סגי בהדחה.

13 דעת תורה להמהרש"ם (סימן צו ס"ב, ד"ה וראיתי בכתבי), הביא בשם הדעת קדושים דמה שקוראן אוגרקעס חמוצים אינם דבר חריף, כיון שנאכלים בחריפותן וכו', אך שוב הביא ממש"כ עוד במקום אחר וז"ל "אוגרקע"ס גם שיכולים לאכול בפני עצמו ולשתות מי הכבשים, מ"מ יש לומר דלא קילי מפירות חמוצים דהוי בכלל דבר חריף". וכן נקט בתשובות והנהגות (ח"א סימן תלג) דהוה דבר חריף שכתב שם "החותך בסכין חלבי דבר חריף כגון שום, בצל, צנון, חריין, מלפפונים חמוצים, אפילו אין הסכין בן יומו נעשה הירק חלבי ואסור לאכלו עם בשר".

14 דרכי תשובה (סימן צד סקק"א) בשם שו"ת ריב"ם שנייטוך (יו"ד סימן לא).

מכתלי הלשכה

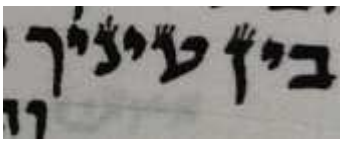

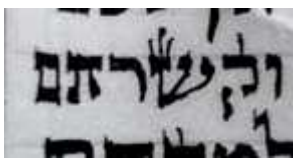
אותיות **ו' כ'** של **'וכתבתם'**, ואותיות **ת' ך'** של **'בביתך'** נוגעים אהדדי, ועל ידי הנגיעה נשתנו צורתם, ולכן פסולה, ולא מהני גרירה משום חק תוכות.

אות **ר'** של **'ישראל'**, פסולה משום דיש לה זוית בצד ימין. [ואינה עגולה כמו אות ר"ש].

אות **ע'** של **'עיניך'**, לכאורה נראה שפסולה, משום שדומה לאות **ט"ת**.

רגל הקו"ף של **'וקשרתם'** אינה נכנסת לחלל האות, **רק נגד המושב כשר בדיעבד.** (יעויין בביאור הסופר ד"ה ולא ירחיקו מן הגג).

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

כ"ח תמוז

מרן רביה"ק בעל ישמח משה זי"ע

רבינו נולד בשנת תקי"ט בעיר פרעמישלא לאביו הגאון רבי צבי הירש אב"ד זבאריב ולאמו מרת חנה [שהעיד עליה שהיא בעלת רוח הקודש]. כבר בהיותו ילד נתפרסם כעילוי, וכבן תשע כבר דרש בפני הקהל בפלפולא דאורייתא כאחד הגדולים. למד תורה אצל הגאון רבי יוסף מקאלבסוב ואצל בן דודו בעל 'דרישת ארי' מסטריזוב, ועוד בהיותו קודם גיל המצוות נסע לוילנא לשטוח ספיקותיו לפני הגאון מוילנא בהגיעו לגיל המצוות נתקשר בקשרי שידוכין עם מרת חיה שרה בת הנגיד רבי ניסן מפרעמישלא.

בשחר טל ילדותו כבר נודע רבינו כמתמיד עצום וכעילוי נפלא, ובהיותו בן י"ז שנים הרביץ תורה לתלמידים, וביניהם לקשישים הימנו [ראה שו"ת "השיב משה" סי' סה: "אף שתלמידי אתה בחכמה, גדול אתה ממני בשנים, ולפעמים ימים ידברו כי טו"ב אני בשנים"]. למרות גילו הצעיר הריצו אליו גדולי הדור שאלותיהם, עד שקרא עליו גאון הדור רבי משולם איגרא זי"ע: "משה אמת ותורתו אמת" (ראה שם באבה"ע סוף סימן ס').

לכתחילה היה רבינו מתנגד לחסידות אלא שלאחר נישואי בתו עם בת הרה"ק בעל 'אריה דבי עילאי' נתוודע לאורה של חסידות, רבותיו בחסידות היו הרה"ק החוזה הק' מלובלין, הרה"ק המגיד מקאזניץ, הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא, כמו"כ עמד בקשרי ידידות עם הרה"ק רבי מנחם מענדיל מלינסק ומזכירו בספרו שו"ת 'השיב משה' סימן ס' בתוארים מופלגים.

מקודם כיהן כדיין בעיר מולדתו פרעמישלא, לאחר פטירת חמיו ישב על כס הרבנות בעיר שינאווא במקומו של הרה"ק הרבי ר' שמעלקא שעבר לעיר ריטשאוויל ומשם לניקלעשבורג, ובשנת תקס"ח עבר לאוהעל ושם ישב ל"ג שנה עד שנתבקש בישיבה של מעלה, זקן ושבע ימים כבן פ"א שנה. חיבוריו 'ישמח משה' עה"ת ונ"ך אשר ע"ש נקרא, שו"ת 'השיב משה' ו'תפלה למשה' על תהלים מנו"כ באוהעל סמוך לציון הרה"ק רבי סענדער מקאמרנא כבקשת רבינו להיטמן סמוך לו ואח"כ נבנה אהל על קברם.

ויהי ידיו אמונה

בהיות הגה"ק בעל ישמח משה אצל החוזה מלובלין אמר הרבי מלובלין כי לא נכון בעתים הללו ללמוד שער היחוד בחובות הלבבות, ואם כי המחבר עשה השער ההוא לזכות את הרבים, אמנם נעשה אך ורק לדורו, משא"כ בדורות הללו שנתמעטו הלבבות ולאו כל מוחא סביל דא להבין סברות דקות יהי' הנזק רב מן התועלת וכו', והשיב היש"מ לרבו כי למד שער היחוד בצעירותו ונהנה מלימודו והיה לו לתועלת, ועל זה השיב לו רבו החוזה, על כבוד מעלתו אין חידוש כי למד אצל דודו ורבו מוה"ר יוסף מקאלבסוב כל התורה, ושתל בלבו אמונה חזקה יתד שלא תמוט וכו' יוכל ללמוד אח"כ שער היחוד, משא"כ לאנשים אחרים זולתו.

תהלה למשה

תורה לשמה

שמעתי בשם הגה"ק בעל 'ישמח משה' זי"ע בימי עלומיו היה מאוד נעלה וחריף על כל בני גילו, פ"א התיישב בדעתו שלומד תורה שלא לשמה רק להתגדל ושוב ירית גיהנום א"כ מה לו לצרה הזאת מוטב לו לעסוק במשא ומתן רק שיקבע עתים לתורה מדי יום ביומו ויהא מובטח שלא ילמוד שלא לשמה, וכן ניסה פעם ופעמיים אבל המיית רוחו לא שקטה ונתיישב בדעתו וכי מפני המורא שאהיה נופל בגיהנום לא אלמוד תורה אשר היא חיינו ואורך ימינו ושעשועים של השי"ת, נמצא דבפנימיות השלא לשמה נטמן הלשמה.

'ערוגת הבשם' ח"ג עמ' רנ"ג (הובא גם בייט"ל פר' צו)

מדברנא דאומתיה

שלש מידות בבעלי דרשנים, הא' מדבר בקול נעים ובשפתי חן, ואז אף שאינו אומר דברי תורה נאים, יכול לפעול בדבריו אצל ההמון עם, והב' אף שאינו דברן נעים, עכ"ז כיון שאומר דברי חכמה מתוקים ונפלאים, נושא חן ודבריו מתקבלים, והג' הוא דרשן צדיק ויר"ש, ואז הוא בעצמו בפניו ובמעשיו מעורר יראת ד' בעם ע"י שמסתכלין עליו בלבד. וכשהשלשה מעלות האלה נפגשים יחד אז אין ערך להדורש ההוא, וכפי הנראה מספה"ק יערות דבש להרבי ר' יונתן בעל התומים זי"ע כזה, וכן כפי הנראה ושמעתי מאנשים ששמעו הדרשות מפי ה'ישמח משה' זי"ע היה ה'ישמח משה' ג"כ בג' מעלות האלה.

הגה"ק רבי שלמה זלמן עהרנרייך זצ"ל הי"ד אב"ד שאמלויא 'טיול בפרדס' ח"ג אות כ' סי' ט"ז

כלות הנפש כל יום בקבלת עומ"ש

כ"ק אדמו"ר [מרן רביה"ק בעד"י זללה"ה] זצ"ל אמר לי שבספה"ק 'ישמח משה' (סו"פ בשלח) מפרש הברכה 'מחיה מתים במאמרו' ר"ל שהקב"ה מחיה אותם שמתים כשאומרים שמו מפחדו והדר גאונו וזהו 'מתים במאמרו' עכדה"ק, והעולם חושבים שהוא רק בדרך רמז ופירוש בעלמא, אבל ידוע שכל מה שכותב

בספרו לפרש בכמה בחינות הוא ממה שעמד בנסיון בעצמו, דנודע שבכל יום בשעת קריאת שמע היה מונח על הארץ זמן רב בהתעלפות לא חלי ולא מרגיש, עכ"ד.

'אגרא דצבי' ח"א עמ' י"ג

כתב א"ז זללה"ה ב'ישמח משה' (סו"פ בשלח) לפרש הנוסחא (בברכת מגן אבות בליל שבת קודש) 'מחיה מתים במאמרו', כי האיש הישראלי המתפלל לה' נפשו יצאה בדברו מגודל הדביקות לאהבתו ית"ש, והקב"ה מחיה אותו בבחינת והחיות רצוא ושוב, ולזה יתכוין 'מחיה מתים במאמרו', היינו אותן האנשים המתים במאמרו כשאומרים דבריו ית"ש, הוא מחיה אותם, עכ"ד, ואבותינו ספרו לנו מק"ז מרן ה'ישמח משה' זי"ע אשר הוא בעצמו היה בבחינה זו בשעת תפילתו במסירות נפש והתלהבות עצום, וכאשר הציצו מן החרכים בחדרו או אותו בשעת קריאת שמע מונח על הארץ זמן ארוך בפישוט ידים ורגלים בהתפשטות הגשמיות עד ששב רוחו אליו.

'ברך משה', ימים נוראים עמ' ר"ח

ואותר אנכי לבדי נביא לה'

רבינו הק' על עצמו אמר: "אל יפלא בעיניכם גודל אבלי ותוגי על חורבן ביהמ"ק, כי אני הגבר ראיתי עני עמי, השי"ת ירחם ויזכינו לראות בבנינו כשם שראיתי בחורבנו, על כן לא אוכל לשכוח אף רגע ואקוה לה' יום יום".

תהלה למשה

מלאכי מרום עונין אחריו אמן

מתאמרא בשמיא דהגה"ק ה'ישמח משה' זי"ע שהיה דרכו להתפלל ביחידות בפני עצמו בלי מנין וצבור ואיש אין עמו, וכששאלוהו ע"ז דהא מבואר בחז"ל ובזוה"ק גודל ענין וחיוב התפלה בציבור היה מרגלא בפומיה להשיב במליצה לפרש מה שאומרים ביוצר 'והוא באחד ומי ישובנו ונפשו אותה ויעש קדוש', ר"ל 'והוא באחד' שמתפלל ביחידות, 'ומי ישיבנו' מי יענה אמן אחר ברכותיו, 'ונפשו אותה' פירוש כאשר רואה הקב"ה שמשתוקק שיענו אמן אחר ברכותיו, 'ויעש קדוש', הריהו בורא מלאכים קדושים ע"י התפלה והם עונים אמן אחר ברכותיו, עכד"ק.

'עטרת יהושע' ח"א עמ' קצ"ג

כולו קודש לה'

כתב ק"ז הישמח משה זלה"ה בהפטרה לפר' ראה עה"פ וכל בניך למודי ה' וזלה"ק בא"ד: כי אם אמנם מעלת האדם היא שהוא בעל בחירה ובוחר במה שירצה, אבל המעלה הגדולה שיביא את עצמו בבחירתו לגדר שיצא כמעט מן הבחירה ולא ירצה כי אם רצונו ית"ש, ומזה יגיע למדריגה יותר גדולה דהיינו שיהיה דבוק כ"כ באלקים עד שיורנו השי"ת בדרך יבחר, ולא ידבר כי אם ברצון השי"ת מה שישים אלקים בפיו ולא יתנועע כי אם ברצון השי"ת, ודבר זה עמוק מאוד, עכ"ל, ומקובלני מבית אבותי שק"ז זלה"ה אמר זה על עצמו שלא עשה שום תנועה עד שנאמר לו מהשמים לעשותו מעניינים שהיה משתוקק לעשותם אלא שלא עשאם עבור שלא נתגלה לו מן השמים לעשותם, ואינני רוצה להאריך פה בחיבור זה בסיפורי מעשיות, ולא הבאתי זה אלא לצורך הענין.

ויואל משה עמ' שכ"ז

כי קרן אור פני משה

שמעתי מפ"ק דו"ז רבינו מנאסאד זי"ע על הגה"ק רבינו בעל "יטב לב' מסיגוט זי"ע אשר בעת אשר ירד מלפני ארון הקודש אחר דרשת כל נדרי, היה פניו הקדושים מאירים ומזהירים, עד שאי אפשר היה אז להסתכל בצורתו, והיה שם הרבני החסיד רבי יודא פעלעס ע"ה ודו"ז אמר לו ראה איך פני ה"יטב לב' מאירים שאין יכולים להסתכל בצורתו, ועל זה השיב רבי יודא הנ"ל לכ"ק דו"ז רבינו זיע"א, "דיא האסט דאך נישט געקענט דעם 'ישמח משה' ער זעהט אויס מעין מעין ווי דער 'ישמח משה' האט אויסגעזעהן בעת שהיה רגיל בכל ליל שבת לילך לחדרו ולומר 'גוט שבת'. ומזה יש לשער עד כמה היה פני ה'ישמח משה מאירים ומזהירים כזוהר הרקיע.

'גדולת יהושע' ח"ב עמ' מ"א

מלאך אלקים, משה אמת ותורתו אמת

כאשר חזר [הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זללה"ה] לבית אמו שבעיר אוהעל, נתקרב אל הגה"ק בעל 'ישמח משה' זי"ע, היה לו לתלמיד נאמן, ודבק אליו בכל נימי נפשו. גודל דבקותו בהגה"ק בעל 'ישמח משה' זי"ע, נראה ממה שכתב במכתב אל אחד מגדולי אונגארן, אודות דרך החסידות הצרופה, ובתו"ד כתב בזה"ל, 'הגאון הגדול מו"ה משה טיטלבוים זצלה"ה נטע בתוכינו מדת החסידות, ויאמין לי מעכת"ה כי היה ראוי לשרות עליו השכינה והיה בכל ענייניו כמלאך אלקים ומשה אמת ותורתו אמת"

'מופת הדור' ח"א עמ' י"ב

לא יעשה ה' דבר עד גילה סודו לעבדיו הנביאים

אמר פעם לנכדו מרן הגה"ק בעל ייטב זללה"ה כי לכן הוא מספר לו דברים נפלאים הנראים כתמוהים: "למען תדע כי מה שאומרים אשר צדיקים יודעים שומעים ורואים, ויש אינם מאמינים ושואלים למה אנחנו אינם רואים ושומעים, ידעתי כי אתה יודע כי אינני אומר לך שקר ח"ו, תדע כי אמת הוא וכנים הדברים כי גם אנכי שומע הכרוזים אשר יכריזו בכל פעם בשמים, ולפעמים אני שומע כל הכרוז ויודע ומבין הדברים, ולפעמים אשמע רק קול דברים ואיני מבין הכרוז, וגם עתה אני שומע כרוז יוצא, ולאשר אדע כי אתה מאמין לדברי, ואין אב מנחיל שקר לבנו, על כן אספר לך שתדע כי רואים ושומעים בשמים ועל הארץ מתחת".

ייטב לב

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא,
ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

קבלה מפי אליהו על התפילות שיביאו הגאולה

בשם חו"ז הק' הגאון מהר"מ ט"ב זלה"ה מאוהעל, מה דאי' בגמ' (סנהדרין צ"ז.) אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, אין הכונה שתכלה הפרוטה מכיס שלא ישאר ח"ו פרוטה בכיס, אך מקובלני הפירוש שיצא מפי אליהו ז"ל היינו עד שתכלה הפרטיות מכיס הלב, היינו שלא יהיה מבקש על שום דבר שנוגע לעצמו רק על כבוד הבוית"ש שיתגדל ויתקדש לעיני כל ישראל.

[דברי יחזקאל עמ' ק"ג]

ורבים השיב מעון

שמעתי מזקן אחד ושמו רבי זעליג אויש מקליינוואַרדיין, שאביו היה רגיל לנסוע לה'ישמח משה' והזקן הנ"ל כשהיה ילד בן י' שנים נסע עם אביו להרה"ק ה'ישמח משה' על יום הקדוש לאוהעל, ועדיין היה זוכר איך שאמר הרה"ק בדרשתו קודם כל נדרי בזה הלשון, "טאמער וועט איר פרעגן פארוואס איך זאג אייך מוסר איך האב דאך שוין געזאגט פאר א יאר די זעלבע מוסר. אבער איר זענט אויך נכשל געווארן אין די זעלבע עבירות פון פאריאר", וכל העולם געו בבכיה בשמעם דברים הנ"ל, והיו אנשים שהפילו עצמם לארץ מגודל הבכיה.

['גדול בישראל' עמ' קס"א]

אנו צריכין לשוב בתשובה גם על המצוות

רק אדם עושה עבירה וחושב שהוא עושה מצוה, הרי מדמה שהוא לפניו [ית"ש] ומקרב עצמו, ובאמת הוא חוטא. זה נקרא חוטא לפניו. והנה לזה האיש קשה שיעשה תשובה. ועל פי זה יש לפרש מה שאמר הושע (י, ד): "שובה ישראל עד ה' אלוקיך' דהול"ל: אל ה'. אבל עד ה' מורה על הקירוב... דמה, ענין התשובה הוא שמשיב מהטומאה אל הקדושה. והיה עולה על הדעת דעבירות צריך להשיב אבל לא המצוות. אבל האמת הוא דגם המצוות צריך להשיב, דהיינו, מה שנדמה לו שהן מצוות ובאמת הן עבירות כנ"ל. והיינו: "שובה ישראל" מה שהוא "עד ה' אלקיך" מקורב אצלו ית"ש ממש, דהיינו המצוות שאדם חושב שהן מצוות צריך גם אותם להשיב, כיון שאיננו כן כמו שהוא חושב.

[ישמח משה - ויחי]

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים וסיפורי נפלאות וישועות

פה אל פה אדבר בו במראה ולא בחידות

סיפר רבינו [הרה"ק רבי אברהם יהושע מנאסאד זיע"א], כי פעם בא סוחר להרבנית של מרן הגה"ק ה"ישמח משה' זי"ע שתקנה ממטו משי לבן, ושאלה הרבנית בעצת קדשו של ה 'ישמח משה וענה על זה אצינדעט האב איך געהערט אויסרופן אין הימל אז איך זאל גיין מיט א ווייסע בעקעטשע, ועל כן בוודאי תקנה ממנו. [ובנוסח קרוב לזה סיפר מרן רביה"ק בעד"י זללה"ה, שמתחילה לא היה הישמח משה זיע"א נוהג ללבוש בגדים לבנים לכבוד שבת מלכתא, ופעם אחת כשדיבר אודות עניין נשגב זו, אמר, היות שלא עושה שום דבר קטן כגדול בלי ציווי משמים ממעל, ובתוך כך שיחתם בא נכרי אחד ובידו בד לבן הראוי לבגדי שבת, אז אמר הרה"ק שזה סימן ברור לו, שמן השמים שלחו אותו, שמעתה ילבש בגדים לבנים לכבוד שבת קודש]

'גדולת יהושע' ח"א עמ' י"ז

תיאור פעולת הקמיעות

לפני שה"ישמח משה' היה נותן קמיע, היה נכנס לחדר מיוחד שבו היו מסודרים הקמיעות במגירות, ובלשון רבינו [הרה"ק רבי יצחק מסטוטשין זללה"ה] כמו באפעטיי"ק, ועל כל מגירה נכתב לאיזו מחלה טובים הקמיעות שבאותה מגירה, הוא קרא לחדר זה "קודש הקדשים' והיה מתפלל בו רק ביום הכיפורים, לאחר שלקח את הקמיע מן המגירה היה נכנס לפנים מן המחיצה ובצאתו משם היה מושיט את הקמיע בידו הקדושה, הרה"ק מראזוודוב סיפר כי במו עיניו ראה פעם איך הקמיע זעה ומקרטעת על כף ידו, ואמר על כך 'כי חיות הנה', והיה ידוע, שהקמיעות אינן עזורות, אלא אם כן ה'ישמח משה' נכנס לפנים מן המחיצה ולוחש עליהם, ואיש לא הורשה להכנס עמו לשם, אבל הרה"ק מראזוודוב טיפס על המחיצה וראה, שה'ישמח משה' נוטל את הקמיע בידו ואומר, אני עומד לתת את הקמיע ליהודי זה כדי להראות ולהוכיח כי אך ורק שמותיך הקדושים עוזרים ולא כל התרופות וזייערע פראשקעס, (כדורי התרופות שלהם) וההבלים שלהם, כדי שיתגלה כבוד שמים בכל העולמות, והוסיף רבינו, שלולי אמירה זו, לא היו הקמיעות פועלים כלום.

'החכמה מאין' עמ' צ"ז

הרה"ק ממונקאטש מספר מעשה מהיש"מ להמהרש"א אלפאנדרי

הרב אב"ד [הרה"ק רבי שלמה אליעזר אלפנדארי (שליט"א) זללה"ה] ליוה את רבינו [הרה"ק רבי חיים אלעזר ממונקאטש זללה"ה] בצאתו מביתו החוצה, ורצה ללכת עוד משום כבודו, ואמנם אדמו"ר (שליט"א) זי"ע הפציר בו למנוע מזה עתה לעת חולשתו ובזקנותו לאוי"ט וישיב החדרה וסיפר לו מעשה רב מאשר היו המאורות הגדולים קדושי עליונים ונוראים מרן הרבי ר' יצחק אייזיק מקאלוב זי"ע ומרן הרבי ר' משה טייטלבוים מאוהעל זי"ע יחדיו לחינוך בית הכנסת בקהלת נאנאש, ובבואם לפני פתח הבית הכנסת רצה כל אחד לחלק כבוד לחבריו, וסירב כל אחד מליכנס בראשונה, ובהתווכחם

ככה זמן מה, בחכמה דיבר בקדשו הרה"ק מאוהעל זי"ע להרה"ק מקאלוב זי"ע אתם מחויבים ליכנס קודם כי ממה נפשך אם אני קטן מכם עליכם ליכנס תחילה מפני חשיבותכם, ואם אמר יאמר שאני גדול ממנו, אם כן אני אומר בתורת ציווי ופקודה שהוא ילך בראשונה ומוטל עליו לשמוע בקולי, וכן היה, שבזה נצחו ונכנס הרה"ק מקאלוב זי"ע בראשונה, עד כאן, בסיפור הלז פעל רבינו על הרב שילך וישוב לביתו ואל יטריח יותר מדאי.

'מסעות ירושלים' עמ' ס"ז

שומר ישראל הנאמן

היה מעשה אצל ק"ז ה"ישמח משה' זללה"ה שהיה אבדק"ק אוהעל יצ"ו, לעת זקנותו ישב באסיפה עם פרנסי הקהילה, ואמרו לו בקובלנא למה אינו מתעסק כראוי בצרכי העיר, בהיותו טרוד בעבודת ה' בינו לבין קונו יומם ולילה, והשיב להם בקדשו שהוא מקבל משכורתו בתור שומר העיר, ולראיה לכו נא ותעייטו בפנקס הקהלה שנכתב שם כל מאורעות העיר מעת בואי לכאן, אם אירע כל השנים אחת מצרות האלה שהפילה אשה את עוברה ח"ו, או שמתו ילדים קטנים ה"י, או היה איזה שריפה רח"ל, כי הוא ברוב קדושתו ותפלתו הגין על העיר שלא יארע שום נזק.

'לב אהרן' ח"ב עמ' קט"ז

בקרב קדושים תתהלל

והגאון הקדוש מו"ה משה ט"ב זלה"ה בעהמ"ס ישמח משה שלח את האנשים שבאו אליו להתפלל בעדם אל רבינו (הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימאנוב זללה"ה). ופ"א שלח אל רבינו איש אחד שהי' חולה מסוכן ר"ל והאיש סיפר לרבנו כי הרב מאוהעל שלה אותו אליו, אמר לו רבנו הקדוש "לך שוב לביתך ותלך להרב מאוהעל ותאמר לו בשמי כי כבר בא מועד שיסיר משה את המסוה מעל פניו ושלא ישלח מהיום והלאה אלי כי ידעתיו אשר בכחו בעצמו לפעול ישועות בקרב הארץ והוא יעזרך בתפלתו וכן הי' כאשר בא האיש בחזרה להגה"ק מאוהעל ואמר לו אלה הדברים כאשר נצטוה ברך אותו ונתרפא החולה מחליו.

תהלה למשה

ראה את הרבי רבי אלימלך זי"ע בילדותו

לדידי חזי לי האי סתירה כי הנה נודע בדברי העולם, שהגה"ק האלקי בעל ישמח משה זלה"ה לא פגש בחייו את הרה"ק האלקי מוהר"ר אלימלך מליזענסק זללה"ה, והיתה זאת אחד משלשה דברים שאמר הגה"ק הישמח משה זלה"ה קודם פטירתו שהנו מתחרט עליהם וכמה דאיתא כל זה בספר תהלה למשה (תולדות הגה"ק הישמח משה) הנדפס בריש ספר ישמח משה (חלק נ"ך) והדברים ידועים. אמנם הלום ראיתי דבר פלא בספר אברך על תהלים (להגה"צ מוה"ר אהרן מאיר פריעדלענדער זלה"ה, אב"ד באלחוב, משומעי לקחו של הגה"ק הישמח משה, כמ"ש בעצמו בספרו באיזה מקומן), לו כתב בחלק פרח מטה אהרן (תהלים ג') וז"ל, כמו שסיפר לי אבי החסיד ששמע מפי אדמו"ר הגה"ק מאוהעל שראה בילדותו הרב הקדוש המקובל האלקי רבינו רבי אלימלך זצוק"ל מליזענסק שהי' בעל יסורים גדול, והרופא חתך לו באיזמל את בשרו לארוכתו והוא ישב בפנים שוחקות, ופניו פני להבים מרוב החדוה שהיה לו על קבלת היסורים, עכ"ל ספר אברך, והני מילי סתירה נינהו. ואולי אפ"ל שאני בילדותו שלא חפה על זקנותו, כי שם רק ראה, אבל לקבל ממנו תורה ויר"ש לא הגיע, וצ"ע. שוב ראיתי בספר 'הגאון הקדוש בעל ישמח משה' (תולדות הגה"ק הנ"ל) שהביאו את זה (בפרק ו' הע"ה אות י"ב, עמוד נ"ו וסיימו דהדב' צ"ב) ועוד עי"ש (בשם ספר תהלה למשה הנ"ל) שפע"א אמר הישמח משה שבמותו ראה שפיר את הרבי ר' אלימלך זללה"ה, כי נתגלה אליו הרבי ר' אלימלך אחרי פטירתו עי"ש.

היכל קודש הקדשים – נהוראי חלק ג'

יעקב אבינו ע"ה העלה להשי"ת את אהבתו ליוסף

בפרשת ויגש ויפול על צווריו ויבך על צווריו עוד, ופירש"י ז"ל: 'אבל יעקב לא נפל על צווארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע'. והנה קשה ממה נפשך, אם היה אז זמן קרי"ש ונתיירא שלא יעבור הזמן, גם יוסף היה לו לקרות את שמע, ואם היה שהות, גם יעקב היה יכול להמתין עד אחר שיתראה עם בנו אשר השתוקק עליו זה זמן כביר. והביא הרה"ק משינאווא ז"ל מה ששמע ממרן הקדוש בעל ישמח משה ז"ל, כי באמת לא היה זמן קרי"ש, רק יעקב אע"ה ידע בנפשו שכשיתראה עם יוסף בנו יהיה לו אהבה והשתוקקות גדול, ורצה להעלות האהבה לאהבת השי"ת בקריאת שמע.

[דברי יחזקאל]

גודל השמחה וההודאה על הזכיה להתפלל

כתב ב'תהלה למשה' (עמ' י', ועוד בעמ' י"א): "ולאחר שסיים אמת ואמונה התתיל מחדש לכפול כל הדברים בלשון יידיש כמדובר בינינו וכאש מתלקחת יצאו הדברים מפיו בקדושה וטהרה".

ובענין זה סיפר הגאון החסיד רבי יעקב לאנדא ז"ל (אב"ד ב"ב יצ"ו, הו"ד בהיכל הבעש"ט גליון ט"ז) אשר פעם ישב ודיבר רבו הרה"ק הרש"ב זללה"ה מליובאוויטש מענין דיבור היוצא מפנימיות הלב באמצע התפלה אינו הפסק באמצע התפלה, ובאותו מעמד עמד שם ר' ישעי' בערלין ז"ל שהיה גביר מפורסם וזקן מופלג וסיפר שראה פעם בעת שעמד אצל הרה"ק בעל ישמח משה זי"ע בעת תפילתו ונתלהב בתוך תפילתו באמרו "והעושר והכבוד מלפניך" ופירש "מיין עושר און מיין כבוד איז דאס וואס איך שטיי פאר דיר".

נפש עמלה עמלה לו

כמו שפירשו הגה"ק בעל 'ישמח משה' והגה"ק בעל 'כתב סופר' על מאמר חז"ל (מגילה ו':) 'יגעתי ומצאתי תאמין', דאם אדם מיגע עצמו למצוא איזה פשט, אעפ"י שבמקומו לא עלתה בידו, אבל במקום אחר יזכהו ד' שיבין בלי יגיעה, כמו מציאה והבן.

['אור פני יהושע' ט']

תהל"ה למש"ה איש האלקים

תעיין ותראה שם היחוס של הישמח משה למעלה בקודש, גאוני עולם, ומכללם הרמ"א ז"ל והמהרש"א ז"ל, גם ראה נא ראה בספר ישמח משה על נ"ך ומגלות נדפס שם בתחלה קונטרס נקרא תהלה למשה ותראה שם נפלאות ואין זה סיפורי מעשיות בעלמא, רק מה שסיפר רבינו בעל ייטב לב, ואם יהי' לף פנאי לעיין בפנים בישמח משה או בשו"ת השיב משה, תראה שהי' גאון הגאונים.

אגרת מהאדמו"ר הגה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זללה"ה הובא בפנינ יקרת כסלו תשנ"ט

שער ספה"ק ישמח משה שהי' שייך למרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

מרוממתו על כל המעשים

שמעתי בעצמי מהגה"צ רבי שאול בראך זצ"ל שכשבא לכהן כאב"ד קאשוי, שמע שיש שם איש אחד שירש מאבותיו קמיע שנתן להם מרן הישמח משה זצללה"ה, והגה"צ מקאשוי רצה לראות את הקמיע וצוה לבעל הקמיע שיביאהו לפניו, בא אליו בעל הקמיע וסיפר לו גופא דעובדא שקיבל מאבותיו שהיה להם בית גדול ופקדו אותם עכברים לאלפים ובצר להם פנו למדן הישמח משה זצללה"ה והוא נתן להם קמיע זו, וכאשר שמו הקמיע במקום המיוחד נעלמו כל העכברים, ויהי לפלא, והוסיף שמקובל בידו מאבותיו שלא לפתוח קמיע זו לראות מה שנכתב בה, אבל הגה"צ מקאשוי זצ"ל נכספה נפשו לראות הקמיע, ואמר: דער רב מיינט דאס נישט (שקבלה זו שיש בידו שלא לפתוח הקמיע, אין כוונתה לרב העיר), הגה"צ מקאשוי זצ"ל פתח את הקמיע וראה שנכתב בה: "אני משה בן חנה מצוה ל[שר] העכברים שילכו", והוא פלא.

שו"ת באר משה

מסי"נ רוח ונשמה למן קדושת שמו ית'

ויהי כי זקן משה קודם פטירתו לחיי העולם הבא אמר: רבונו של עולם אתה ידעת האמת איך בין טאקע דער ארגסטער אויף דער וועלט, ואתה ידעת האמת אז איך מיין טאקע דעם אמת, וואן (נאר) דיא איינע מעלה האב איך ב"ה דאך דאס איך האב קיינמאהל קיין ליגנט נישט געזאגט, וועל איך אצינד בודאי אויך קיין ליגענט נישט זאגן, זאג איך אצינד רבש"ע וועז משה בן חנה האט געוועהן געוואסט דאס ער וועט גרויא ווערן און משיח וועט נאך נישט קיממען העט ער בודאי נישט געוועהן אויס געהאלטען נאר דיא דבש"ע האסט עהם .... פון טאג צו טאג ביז ער איז נעבעך גרויא געווארן, ניע .. א קונץ ביים כביכול אזוי איין אלטען נ... אויס צו פאפען, ניע בעט איך דיך רבש"ע לאז ער אצינד קוממען, איך מיין נישט מיין טובה, נאר פון דיינעט וועגען, כי יתקדש שמך בעולם, איך בין מוחל פון מיינעט וועגען זאל איך זיין א כפרה פאר כל ישראל אפי' איך זאל קיין זכיה האבען צו זיין אפילו תחת כפות רגלי הצדיקים נאר משיח זאל קומען, און דו רבוש"ע ווייסט דעם אמת אז איך מיין פאר דיינעט וועגן והריני מוסר נפשי רוחי ונשמתי למען כבוד שמך ואח"כ נפטר זי"ע ועכ"י אמן.

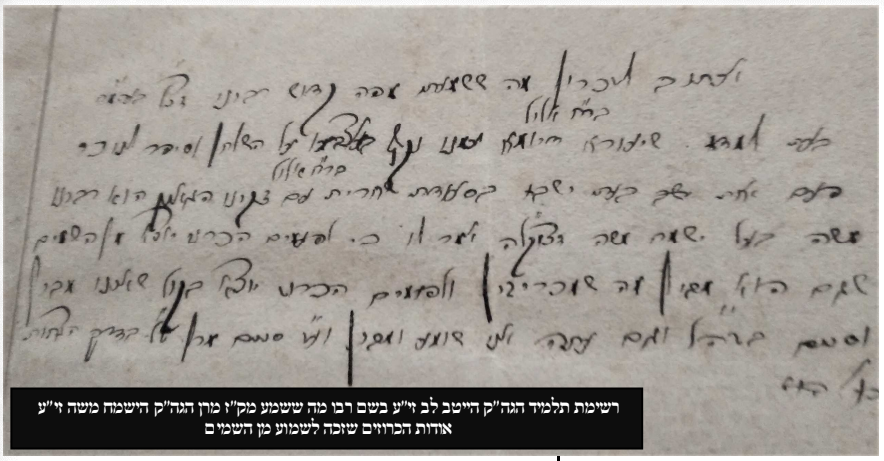
שם הגדולים לארץ הגר ח"א מערכת גדולים אות מ' מספר קנב

עם נשמות בהקיץ

פ"א אירע אשר אברך אחד נחמד נעדר בקוצר ימים ר"ל, ולגודל רחמנותו על האיש שהלך בלא חמדה קיבל על עצמו ללמוד בשנה הראשונה בכל יום דף גמ' לתועלת נשמות המת, וקרה מקרה אשר יום אחד הי' טרוד מאוד בענין ד"ת בין בעלי דינים, ושכח ללמוד הדף גמ' כנ"ל, עד שלעת ערב בעוד שהבעלי דינים עומדים לפניו בא אליו האיש הנ"ל בהקיץ ואמר לו בזה"ל ר' משהלי ר' משהלי רחם, רחם, ערבארמעט אייך ערבארמעט אייך, ותיכף נזכר ששכח ללמוד הדף גמ', והלך בזריזות ופרע את חובו בלימוד גמרא, ופ"א אירע אשר אחד מאנשי שלומי נפטר ושל"ח, ואחר עבור איזה שבועות בבוקר כשקם האי סבא קדישא ופתח את פתח חדרו שמע קולו של זה הנפטר שהי' מאנ"ש והכיר בקולו

והמתין לשמוע מה מדבר, ושמע שאמר בזה"ל דוד דוד אמור לפני הרב, וענה קול אחר בושתי לקרב אל הרב, וקול השני לא הי' ניכר לו, אז פתח פיו הנפטר שהי' מאנ"ש ואמר: הנה זה כשנה אשר נפטר פה שינאווי איש אחד ששמו דוד בלא בנים, והוא מתנפל ומתחנן לפני כבוד הרב אשר ישתדל שאחיו ששמו כן יחלוץ לאשתו כי אין לו מנוחה, אח"ז שלח האי סבא קדישא אחרי אחיו החי, וכן הי' שלא רצה לחלוץ ובא אליו הנפטר בחלום וגם לאביו בא בחלום, והאי סבא קדישא לא נח ולא שקט עד שנתן חלוצה לאשת אחיו המת, ואמר האי סבא קדישא כי האיש דוד הנפטר לקח אתו עמו את הנפטר שהי' מאנ"ש לפה ולמליץ לפניו, כי הוא לא הי' מכיר מקודם את האיש דוד ע"כ ירא לגשת אליו

(תהלה למשה)

רשימת תלמיד הגה"ק הייטב לב זי"ע בשם רבו מה ששמע מק"ז מרן הגה"ק הישמח משה זי"ע
אודות הכרוזים שזכה לשמוע מן השמים

אכתוב לזכרון מה ששמעתי מפה קדוש רבינו זצ"ל בעל המחבר, בראש חודש אלול, בעת למדתי שיעורא דיומא עמנו, נקף באצבעו על השלחן, וסיפר לנו כי פעם אחת בעת ישב בסעודת שחרית בר"ח אלול עם זקינו הגאון הוא רבינו משה בעל ישמח משה זצוקל"ה, אמר לו כי לפעמים הכרוז יוצא מן השמים שגם הוא מבין מה שמכריזין, ולפעמים הכרוז יוצא בקול שאינו מבין, וסיים בזה"ל "וגם עתה אני שומע ומבין". וע"ז סיים מרן ז"ל בדרך הצחות לבעל ..

רשימת הרה"ח ר' יהושע פליישמאן ז"ל מסאטמאר תלמיד הייטב לב, על גליון ספר ייטב פנים

מכתב קודש מאת הרה"ק בעל מעגלי צדק זי"ע מענין הסתלקותו של מרן הישמח משה זי"ע

ונעתיק מכתב פלא מאת הגה"ק בעל מעגלי צדק מדעעש ז"ל, בו הוא מתאר פטירת הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע (נדפס בס' הגה"ק בעל ישמח משה (עמ' שע"ג) ומובא שם גם תצלום מכתי"ק – וכן נדפס בזמירות משמים מנוחה לבית דעעש) וז"ל:

ב"ה יום א' פ' כי תבא פ"ק אוהעל

יוחק בספרן של צדיקים, לחיים טובים ומתוקים, ה"נ כבוד מר אחי חביבי כנפשי כלבבי הרב המאור הגדול החריף והבקי המפורסם כקש"ת מוה"ר חיים בצלאל נ"י וכאלשוי"ר.

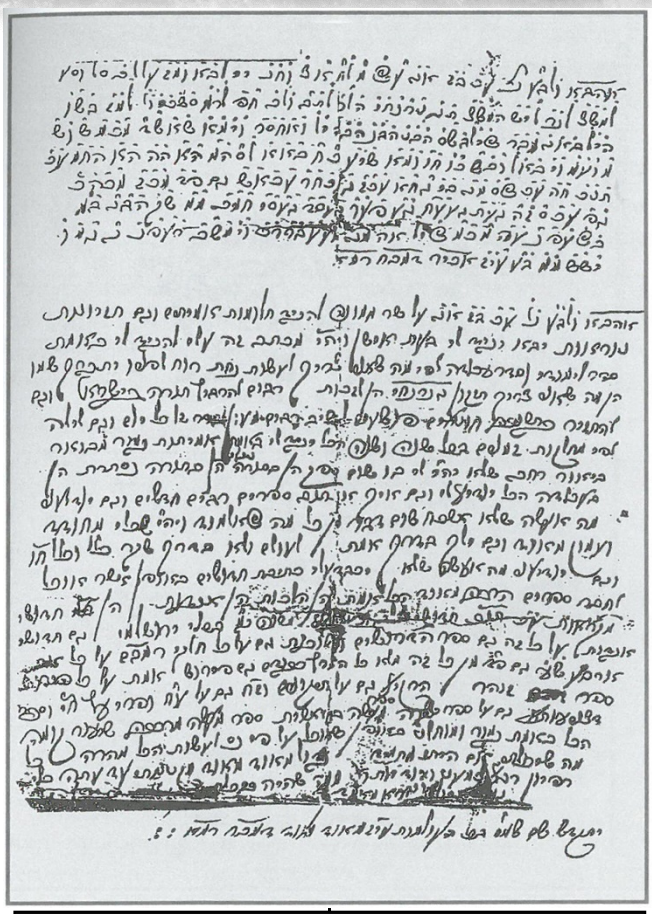
גי"ק על ידי המוכ"ז הגיעני, ואשר נדרשתי ממך להגיד לך איזה דבר מענין פטירת רבינו הקדוש זצוק"ל, לפי עדות הרופאים היה עדיין בריא במזגו באיבריו כבן ארבעים, והיה יכול לחיות עוד כמה שנים, ובעו"ה עונותינו גרמו שהצדיק נתפס, וזה י"א שבועות היום שנסע לק' טשעטיוויץ, כי בן נכדו חתנו של הרב דשם עשה ברית מילה וכבדו בסנדקאות, ועל הדרך אמר להבעל עגלה העוד רחוק העירה, א"ל הלא העיר לפנינו, ושקר ענה בו, ומיד בבואו לשם לא היה יכול להשתין, ומכאב היסורים גדולים בעו"ה צעק כרבינו הקדוש כידוע, ונפל למשכב, ומיד בא שליח לכאן ונסענו אצלו עם רופאים מפה, ומעט רפואה שהיה לו על ידי המאשין שמושך השתן, ואחר כך ביום א' ח' תמוז קראו כל בני קהלתינו לטשעטיוויץ ונשאו הארון הקודש על העגלה "קאלעסס", ובבואו לביתו קראו עוד לרופאים מכל המקומות הקרובים, וכל משך הזמן היה פעם טוב ופעם רע, אז קרא לבני קהלתינו לקבל עליהם את נכדו הרב מסטראפקאף ולא היה במוסכם, וביום שבת קודש כ"ח לחודש תמוז התחיל השתן לילך מעצמו, והשמחה גדולה מאד, אז צוה שכל מה שיצטרכו דבר ילכו לבנו הרב מדראביטש, כי הוא יפעול בברכתו כפעולתי בקמיעות.

וביום שבת קודש ישב על כסאו ונתן שבח והודיה להש"ת, ובזמן מנחה התחיל להתפלל תפלת מנחה על מטתו, ותחלה אמר כל פרשת קריאת שמע, ואח"כ התפלל מנחה, והתחיל ברכה אמצעיות של חול אתה חונן, אמר לו בנו, אבי הלא שב"ק היום ולא השגיח בו, והתחיל ברכה שלאחריו השיבנו אבינו, ומיד אשתקל מילוליה, והקול נשמע בכל העיר קול יללה וצוחה, ותיכף נאספו כל הקהלה פה לפה אנשים ונשים וטף בצעקה, אבל הכל היה לשעבר בעו"ה, והתחילו בני הח"ק לומר המעבר יבוק, ויצתה נשמתו בטהרה, לא נם ליחו ולא כהתה עינו, ואנכי הייתי ער שם כל הלילה, ולא נשתנה צורתו אחר הפטירה.

ומיד שלחו לאונגוואר ולטשעטיוויץ ולטאלשווא ולסאבראנץ להרב הג' מסאנץ, ועשו לו הספד, ועם רב היה כאן מהסביבות עד חמשה וששה פרסאות רחוק היו כאן בהלוי', ובאותו יום נתקבל הרב דק' דראביטש, אבל לא היה

במוסכם רק בהכרה, ואחר תשעה באב נתקבל במוסכם כולם להרב אב"ד הרב מסטראפקאף, אמנם יען וזה ל"ג שנים בשבת נחמו דרש רבינו הקדוש זצוק"ל הדרשה ראשונה פ"ק, וזה נכדו גם כן נתקבל בזמן הזה ודרש בחריפות ומגידות, והעולם נהנים מאוד מדרשותיו, אמנם להיות כי רבים המתפרצים ורצו לבטל את המנין חסידים מחצר בית הכנסת שלא יתפלל הרב עם החסידים רק בבית הכנסת, אז אמר הרב נ"י ביום א' שבאופן זה אינו רוצה בשום אופן להיות רב פ"ק לבטל אשר יסד זקנו זצוק"ל, ואחרי שכל הקהלה גם החסידים הפציר בו כי אם הוא לא יהיה רב כאן מי יבא אחר המלך אשר צוה רבינו הקדוש זצוק"ל ליקח מפרי בטנו, ותהיה העיר כצאן בלא רועה, וגם כ' לרימונאב (להרה"ק ר' הירש מרימנאב זי"ע שהייטב לב היה נוסע אליו) וגם הרב דסאנץ הפציר בו מאוד מטעם הנ"ל, אז קבל עליו הרבנות, ומנין החסידים הוא בחצר השני, ועתה נסע הרב לבית, והנה קול רעש מהפוחזים והמוסרים שמסרו בפני הקומידאט על ה' ועל משיחו, השי"ת יהיה בעזרנו ויתמו חטאים מן הארץ, וכל האפיקורסים והמוסרים כרגע יאבדו, ויעשה עמנו נסים לטובה, וישלח לנו גואל צדק במהרה בימינו אמן.

ואודיעך כי בפסח העבר חלמתי שהייתי עם רבינו הקדוש בצוותא חדא על איזה שמחה, ואמר לי רבינו זצוק"ל אמור לי איזה חידו"ת, אמרתי אציע קושיא משכלת, וימת משה וכו' (דברים לד ה), ח' פסוקים משה כתב בדמע (בבא בתרא טו.), והקשתי למה עתה בכה, הלא ידע מתחלה שימות ביום זה, ולמה דוקא בעת כתיבתו בכה, גם ודאי לא בכה על העדרו מעולם הזה, רק הענין שכל פחדו היה בעבור ישראל שישארו כצאן בלא רועה, ועד עת ההוא חשב עדיין כי גם הבא אחריו יהיה כמותו, אך אז בכתבו הח' פסוקים שנאמר שם ולא קם וגו', אז בכה על העדרו שיאבדו ישראל הרועה נאמן, ואיקץ ותפעם רוחי.

תצלום כתי"ק ממרן הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע - שהיה מונח בבית גניזו של מרן רביה"ק בעל ברך משה ז"ע – בו הוא משביע את שר החלומות שיגלה לו מדרגותיו בעבודת ה'

וגם בחנוכה העבר חלמתי כאופן הזה שהייתי עמו בצוותא חדא בשבת קודש, והנה חושך ואפילה ועלטה היה, אז אמר לי להתפלל על הצרה הנ"ל, וזו התפלה אשר התפללתי על דרך חרוז, משמים מנוחה לנו הנחלת, יה מלטנו מאפילה ועלטה, כאשר על אבותינו בטח. והייתי דואג בכל עת מי יודע מה יהיה הפתרון, ומה נאמר ודבר עוונותינו הטו אלה, והשי"ת ימלא חסרונינו וירחם עלינו להשיבנו בתשובה שלימה ולקרב קץ משיחנו במהרה בימינו אמן.

דברי אחיך הדורש שלומך וטובתך בלב ונפש חפצה.

הק' מנחם מענדל פאנעט מק"ב

ציון המצויינת

עיר "אוהעל" היתה לתל תלפיות בשנים קדמוניות, שם חלקת מחוקק ספון מרן הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע ביום הזה יומא דריגלא דכ"ח תמוז, ובכל שנה ושנה עת הגיע יומא דהילולא רבא דהאי סבא קדישא, תאו ואתכנשו מקהלות רבבות מבני ישראל להשתטח על קברו של האיש האלהים, עד אשר בא הצר הצורר והכרית את יהדות איראפע הי"ד, וגם מאז בכל שנה ושנה חסידים ואנשי מעשה מכתתים רגליהם בטלטולא דאורחא מארצות שונות, לשפוך לב כמים על הציון הקדוש.

ונעתיק כאן מש"כ בספר תהלה למשה החדש (פרק י"א) כדלהלן:

כתב כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בהסכמתו לספר "צדיקים קרויין חיים" וזה"ל: **בקיץ שנת תשכ"ו רצה גם הוא** (מרן רביה"ק זי"ע) **לנסוע להשתטח על קברי אבוה"ק ביומא דהילולא של ק"ז מרן הגה"ק הישמח משה זי"ע, ודיבר הרבה מזה, אך מחמת מוראה של מלכות ועוד כמה סיבות ועיכובים לא יצא מכח אל הפועל, ע"כ.** (ועיין עוד בזה בס' זכר צדיק לברכה ח"א ע' שסא, ובס' ומשה היה רועה ח"ה ע' תקח)

בתקופה ההוא נבנה מחדש האהל על קברו של מרן הישמח משה זי"ע, עפ"י הוראת מרן רביה"ק זי"ע, וכדברי המשב"ק

הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל במכתבו אל הרה"ח ר' שמואל ישעי' רעטעק ז"ל (שהת"עסק לטובת הענין) מיום ש"ק שלח תשכ"ו, בזה"ל:

"שאלתי את כ"ק אדמו"ר שליט"א וכו' ואמר לי להשיב ולכתוב שכן מסכים שיעשה ויגמר האוהל הקדוש באוהעל כמו שכתב כמע"ה, וימחול נא להודיעני בדבר ההוצאות אם עלינו לשלוח כל הסכום או חלק ממנו וכדו', ונשתדל לגמור הענין במוקדם, וכך אמר שטוב היה שיהיה נגמר האהל על כ"ח תמוז יום היאצ"ט, ולתשובתו אחכה בזה.

ובענין נסיעת רבינו שליט"א לאוהעל, דברנו אתמול שוב פעם אחר שכמע"ה כתב בדבר זה, ורבינו שליט"א חזר על כל הענין ונשאר ג"כ כמו שכתבתי מקודם, שקשה לו לעזוב את ביתו בקיץ זה מחמת הישיבה שצריכים להכין מקום על הזמן הבעל"ט, ואם יסע כ"ק אדמו"ר שליט"א מביתו ועט זיך גאהר נישט טוהן אליין, לכן א"א לעשות נסיעה זו בקיץ זה, והשי"ת יעזור לקיץ הבא אי"ה, ואולי יבוא עוד משיח בנתיים הלוואי אכי"ר. ונא להודיע מהחלטה זו להרב שיק שליט"א כדי שיוכל לגלות צייטליך להממשלה החלטה זו ולא יראה בעיניהם כמתעתע ח"ו".

בעת ההוא כתב גם מרן רביה"ק זי"ע אישור קבלת פתקא להרה"ח הנ"ל, ובסופו כתב לו **"בדבר תיקון האהל באוהעל, כבר כתב ש"ב הר' יוסף אשכנזי נ"י".** (ב' המכתבים נעתקו בס' אגרות מהרי"ט ח"ב סי' קמב).

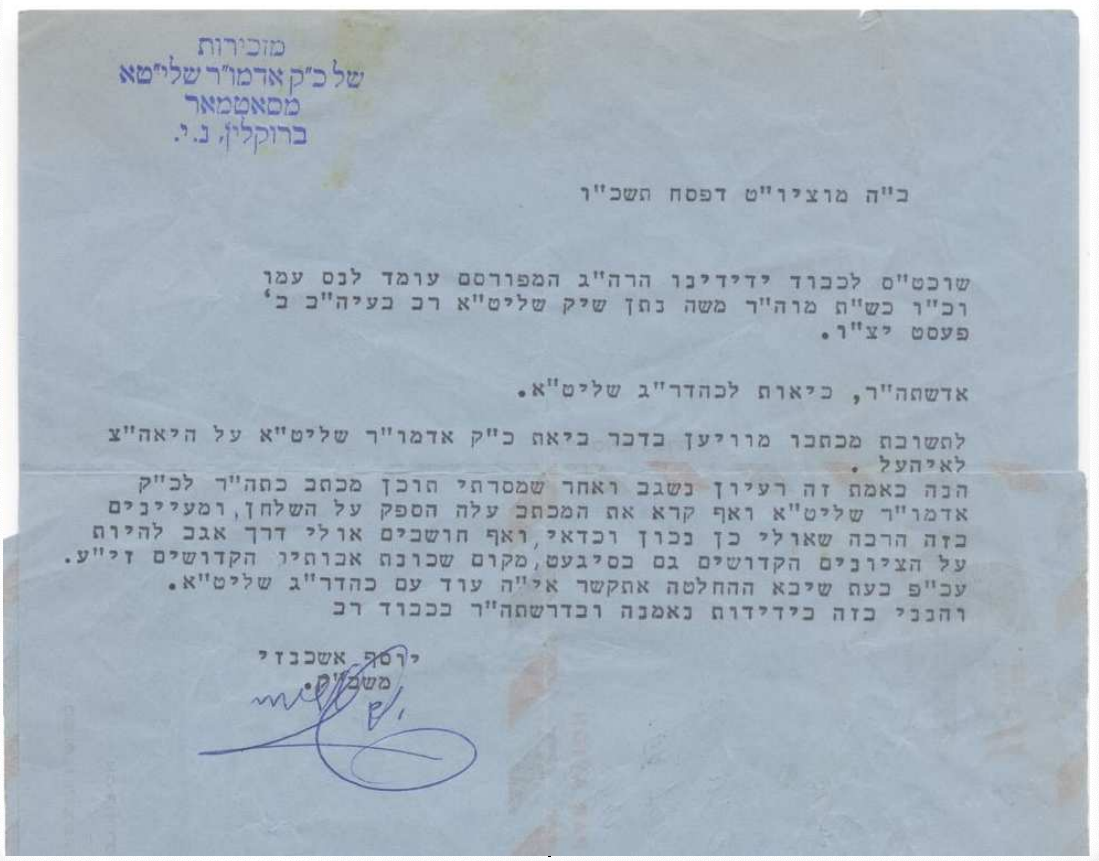
גם מרן רביה"ק הברך משה זי"ע עשה השתדלות בענין הזה בנסיעתו למקומות הקדושים בעת ההוא, כאשר מבואר במכתבו שכתב להרה"ג ר' משה נתן שק זי"ל אב"ד מישקאלץ ויו"ר וועד הרבנים באונגארן, זמן קצר אחר חזרתו מהנסיעה, ביום כ"ב אדר תשכ"ו, וז"ל:

"מסרתי מיד בבואי את אשר עשינו באוהעל לכ"ק דודי אדמו"ר הגה"צ שליט"א, והיה לו הנאה מרובה מכל זה".

במכתב אחד מיום ד' ויק"פ, כתב עוד המשב"ק אל הרה"ח הנ"ל איזה פרטים בדרכי הפעולה בשם מרן זי"ע, וזה לשונו:

"בדבר הציון באוהעל דברתי עם כ"ק מרן שליט"א, ודעתו שטוב מאוד שכמ"ע יעשה כמ"ש, רק דעתו נוטה שמקודם ידבר ויפייס את מר קלמן דשם עם מתנה הגונה כמו מאתיים דולר לידו כדי שלא יפריע ולא ירע ח"ו, כי כפי הנראה הוא רוצה לעשות מזה עסק ולהרויח, ואם יעשהו מבלי ידיעתו סוף סוף יודע מה שנעשה ויתאמץ להפריע ולהזיק ח"ו, ע"כ כדי למנוע את זה כדאי ונכון לדבר עמו מקודם בהשכל ודעת ולפייסו בממון קצת, ואז ילך לבטח לתקן הציון כראוי.

ובדבר האבנים מהאהל, דהיינו האבנים הישנים שצריכים לנתוץ את האבנים, דעת מרן שליט"א שיניחו את האבנים הישנים בצד הכותל בתוך האהל, כי כפי שאנו זוכרים את האהל יש מקום שם להניח את האבנים הישנים.

מזכירות
של כ"ק אדמו"ר שליט"א
מסאטמאר
ברוקלין, נ.י.

ב"ה מוציו"ט דפסח תשכ"ו

שוכט"ס לכבוד ידידינו הרה"ג המפורסם עומד לנס עמו
וכ"ו כש"ת מוה"ר משה נתן שיק שליט"א רב בעיה"ב ב'
פעסט יצ"ו.

אדשהה"ר, כיאות לכהדר"ג שליט"א.

להשובת מכתבו מוריען בדבר ביאת כ"ק אדמו"ר שליט"א על היאה"צ
לאיהעל.
הנה באמת זה רעיון נשגב ואחר שמסרתי הוכן מכתב כתה"ר לכ"ק
אדמו"ר שליט"א ואף קרא את המכתב עלה הספק על השלחן, ומעיינים
בזה הרבה שאולי כן נכון וכדאי, ואף חושבים אולי דרך אגב להיות
על הציונים הקדושים גם בסיגעט, מקום שכונה אבותיו הקדושים זי"ע.
עכ"פ בעת שיבא ההחלטה אתקשר אי"ה עוד עם כהדר"ג שליט"א.
והנני בזה בידידות נאמנה ובדרשתה"ר בכבוד רב

יוסף אשכנזי
משב"ק

הרה"ג מסיגעט שליט"א אמר לי שקיבל ג"כ מכתב מכמע"ה בענין זה ויבא מחר אולי לשאול את כ"ק מרן שליט"א בזה, ואני אמרתי לו בטלפון דעת כ"ק מרן שליט"א כפי שכתבתי פה, ואולי יבא מחר בלילה ישמע בעצמו מפ"ק מה שאמר..."

לאחר איזה שנים בשנת תשל"ב התרחש סכנה מאת השלטון שזממו להרוס את הבית החיים הישן באוהעל, והסכימו להניח רק מקום האהל הק' מנוחת קדשו של רבינו הישמח משה והרה"ק רבי אלכסנדר מקאמארנא.

כאשר הגיע הידיעה למרן זי"ע נחרד עד מאוד, וציוה אז לאיש אמונו הרה"ח ר' סענדר דייטש ע"ה שיכנס בעובי הקורה להציל את הבית החיים מידי זרים, ואכן נעשו פעולות גדולות והשתדלות מרובה ע"י אנשים נכבדים ובראשם מרן הברך משה מסאטמאר זי"ע, שנסע מהכא להתם כמה פעמים להשתדל אצל ראשי העיר והממשלה, ואכן חפץ ה' בידם הצליח וזכו בסייעתא דשמיא לדחות את הגזירה הנ"ל, עד שברבות השנים בשנת תשנ"ט קמה וגם נצבה שטח הבית החיים ונרשמה אצל הממשלה תחת בעלות החברה קדישא דקהל יטב לב דסאטמאר בארה"ב, והיתה למשמרת עולם.

עיין פרטי השתלשלות הענינים בס' בוצינא קדישא (ח"ב ע' רמו), ובס' ומשה היה רועה (ח"ה ע' תקמא), ובקונטרס "ציון המצוינת" ("ל בשנת תשע"ה). סיבת הדבר אשר גלל כן הסכימה ממשלת אונגארין שלא להחריב את מקום קברו של מרן הישמח משה, כי מצאו כתוב בספר דברי הימים של מלכות אונגארין, מופת פלא אשר אירע אצל מרן הישמח משה לאחד משרי הפרתמים אשר לאונגארין בשם "לויאש קושאט", והסיפור מקובל גם בין החסידים, כי בימי ילדותו של השר הזה, נחלה פעם במחלה מסוכנת, ובאתה אמו אל מרן הישמח משה שיתפלל לרפואתו, ושאל מרן הישמח משה לשם הילד, השיבה האם ששמו "קושאט" נענה מרן הישמח משה ואמר, נתת לידאיך נס להתנוסס, שבני ישראל יוכלו להתנוסס בהקידוש שם שמים, מפני קוש"ט סלה, ע"י שקושא"ט יווש, ואמר לה מרן הישמח משה שתזהיר את הילד שבכל ימי חייו ירבה להטיב עם בני ישראל ולמנוע מהם כל רע, וכשהבטיחה על זאת נוושע הילד ונתרפא מחליו, ואכן בכל ימיו היה אוהב ישראל והירבה לעשות חסד עם היהודים, וברבות השנים היה הוא זה שהתחיל את המרידה נגד מלכות עסטרייך, למען עשות את אונגארין למדינה עצמאית, ונחקק שמו לתפארת בדברי הימים למלכי אונגארין, וגם המעשה והמופת הלזה נחרט יחד עם סיפורי קורותיו, ואשר על כן הכירו גם עמי הארץ כי שם ה' נקרא על רבינו הישמח משה, והניחו את קברו על מכונו.

כאן המקום להעלות על נס פעולותיו של הגה"צ ר' יהושע זאב מייזליש זצ"ל אבד"ק ליעוש ומח"ס בנין יהושע, בן הגה"צ מסאראוואש זצ"ל נכד רבינו, שבשנת תשל"ה כאשר בנין האהל היה במצב גרוע מאוד, הוזיל זהב מכיסו לתקנו על מעמדו, וזכה לקבל אז ברכת רביה"ק זי"ע שציוה לומר לו שיעשה כל מה שבידו לתיקון האהל ויתברך בכל הברכות. ומאז במשך של ארבעים שנה השקיע ממון רב לטובת החזקת הציון הקדוש. ואחר שנים נצטרף עמו בנו הגה"צ ר' הענין מרדכי שליט"א אבד"ק טאלטשאווא בפעולות נשגבות לטובת האהל ולטובת הכנסת אורחים סמוך להציון, ובפרט זוכה כעת לבנות האוהל מחדש ברוב פאר כראוי לכבודו של אותו צדיק.

(מענין לענין יש לציין דבערך בשנת תש"ל כאשר עשו פעולות לבנות מחדש את האהל על קברו של הגה"ק האדמ"ע בעיר בריגל, ונכנסו למרן זי"ע כדי לשאול בעצת קדשו, ומרן הוציא תיכף סכום ענק של חמש מאות דאללאר ואמר "ברצוני להיות הראשון הנמנה על דבר מצוה חשובה כזו, עלה והצלח". ואכן ראו אז סייעתא דשמיא וזכו ע"י להציל את כל הביה"ח ולחדש את האהל הק' (קצובות ונעימות ע' קלה, מפי הר"ר אלעזר אלימלך הכהן גלאנץ שליט"א נכד האדב"ע).

*

בתוך האוהל נחרת על הכותל כדברים האלו: "**לזכרון עולם, הבית החיים הישן הזה דק"ק אוהעל ניצל מהירוס וכליון הודות להשתדלותו של רבינו ציס"ע רבן של ישראל מרן יואל טייטלבוים זצוק"ל, אבד"ק סאטמאר ואבד"ק ירושלים עיה"ק, בסיוע תלמידיו וחסידיו בני קהל יטב לב ד'סאטמאר באמעריקא ושאר ארצות, בראשות ממלא מקומו כ"ק מרן אדמו"ר רבי משה טייטלבוים שליט"א (ז"ל) אבד"ק סאטמאר בארה"ב, ותכל עבודת הבנין והשיקום בקיץ שנת תשמ"ו, זכות המצוה תעמוד לכל העוזרים והמשתדלים להוושע בדבר ישועה ורחמים**".

על פתח האוהל מבחוץ כתוב לאמר: "**ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה והיה כל מבקש בא יבא האהלה**". ועל ציון קדשו חרות כדברים האלו: "**עד הגל הזה ועד המצבה, פ"נ האי סבא קדישא איש שיבה בן פ"א שנים נתבקש בישיבה כבוד אדמו"ר גאון ישראל וקדושו רכבו ופרשו חריף ובקי סיני ועוקר הרים בוצינא קדישא חו"פ צדיק יסוד עולם מופת הדור שומר הברית והחסד המאיר לארץ ולדרים רשבה"ג רבינו משה איש האלוקים זצלה"ה אב"ד פה"ק בן הרבני הירא ושלם מו"ה צבי זצ"ל זה ל"ג שנה ביום השביעי נתעלה ויהי בעלות המנחה ומשה עלה יום כ"ח תמוז שנת תר"א לפ"ק תנצב"ה**".

ציונו הקדוש היה ידוע כמקום מסוגל להוושע בכל מיני ישועות וידוע העובדא שהרה"ק בעל אך פרי תבואה זי"ע נהג מידי שנה בשנה לבוא ולהשתטח על הציון הק' באוהעל ביומא דהילולא, ואח"כ נכנס אל תוך העיר לקבל פתקאות מקהל חסידים שבאו להתברך מפ"ק, ופעם אחת אחר צאתו מן הציון הק' צוה תיכף לנסוע הביתה לליסקא ולא נכנס העירה כהרגלו, וכשנשאל לפשר הדבר השיב ואמר שראה את מרן הישמח משה עומד על הציון בידים פרושות ככהן בברכת כהנים, ומברך את כל העם הנאספים, ולכן שב תיכף לדרכו ליקח הברכות ולהניח ברכה לתוך ביתו.

בדומה לזה יסופר פעם אחת עת חזר מרן הייטב לב מן הציון הקדוש באוהעל ביומא דהילולא ונסע עם עגלה בחזרה אל העיר וישב תפוס במחשבותיו, ולידו עמד אחיו הרה"צ רבי נחום הירש מדרוהביטש והייטב לב לא הביט כלל אל עבר אחיו הדבר היה לפלא בעיני רבי נחום הירש כי תמיד היה הייטב לב מכבדו לישב אצלו וכעת לא פנה אליו כלל, לפתע התעורר הייטב לב וראה את אחיו עומד בעגלה וצוהו לישב והתנצל לפניו כי לא הרגיש עד כה שהוא עומד עליו כי זקינו הקדוש הישמח משה לווהו עד כאן.

בתוך האוהל הקדוש לשמאל הישמח משה מונחת מחברתו הרבנית הצדיקת מרת חנה ע"ה (בת רבי ניסן, נפטרה ער"ח ניסן שנת ת"ר).

לשמאל קברה של הרבנית בהפסק כמה אמות, סמוך להכותל נטמן הרה"ק רבי אלכסנדר סענדר מקאמארנא זי"ע (ב"ר יצחק אייזיק מספאריז, נסתלק כ"א מנחם אב תקע"ח).

על מצבתו חרות: **"פה טמון איש צדיק ות"ח מופלג ואב בי"ד הישראלי ה"ה הרב הגדול המפורסם מוהר"ר אלכסנדר סענדיר ב"ר יצחק זצ"ל מק"ק קאמארנא נשמתו לגן עדן עלה כ"א אב תקע"ח לפ"ק תנצב"ה".**

בספר אלף כתב (אות תצ"א) מובא בשם הרה"ק בעל מנחת אלעזר זי"ע, שמרן הגה"ק הישמח משה הי' לו רדיפות באוהעל וכשנסתלק הרה"ק רבי סענדער מקאמארנער בעיר אוהעל, היה אז המחלוקת גדול וההבערה ללהב יצאת, ובעת ההספד אמר הישמח משה, נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך, שהכוונה הוא שמשה רבינו ינקום נקמתו מהבעלי מחלוקת אחרי פטירתו, והיא לו נדפסה בספר ייטב לב בפרשתן וז"ל: **"וכבר פירש אבא מארי הגאון הצדיק זלה"ה, נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך, כלומר גם לאחר שתאסף אל עמיך תנקום נקמת בני ישראל מאת המדינים, המצירים אותם ומחרחרים מדון וריב עם בני ישראל".**

כמו כן יש לציין מה שכתב בנו הרה"ק מקאמארנא בספרו מגלת סתרים, **שכאשר הרגיש אביו הרה"ק רבי סענדער מקאמארנא שהגיע עת פטירתו, נסע למדינת אונגארין לק"ק אוהעל ונפטר שם, ובשעה שגופו הטהור היה מונח על המטה לפני הקבורה, ביקש ממנו מרן הישמח משה שיתפלל על גזירה רעה לבטלה, וראו איך שגופו נזדעזע שני פעמים כמו בחיים חיותו, ועמוד של אש נראה על קברו ערב שבת אחר חצות עד לב השמים,** עכ"ד.

*

אצל האוהל הקדוש ספונים גם שאר הרבנים אשר שימשו בכתר הרבנות בק"ק אוהעל, וביניהם גם הגאון רבי שמעיה וויי זלל"ה, שהיה האב"ד בעיר לפני מרן הישמח משה, וסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שכאשר הגיע מרן הישמח משה לאוהעל, פרצה מגיפה בעיר רח"ל, וסיבת הדבר היה כי האב"ד הקודם רבי שמעיה ז"ל היה לו בעירו הרבה מתנגדים שהציקוהו, ולפני פטירתו הזהירם שכולם לא ינקו מעונש, ולאחר פטירתו התחילו כולם לקבל את עונשם, ויתן מרן הישמח משה את מקלו בידי המשמש, וציוהו לילך על קברו של רבי שמעיה, לאמר לו כי לעת כזאת הרי הוא המרא דאתרא בעיר ואין מלכות נוגעת בחברתה, והרי הוא גוזר שתשתקע המגיפה, וכן הוה

(ובימים ההם בעת שעשו חברי קהילתינו השתדלות להציל עכ"פ חלק מן הבית החיים, הציע רבינו ז"ל להעסקנים שישתדלו להציל גם את קברו של רבי שמעיה, כי מסיפור הלזה הרי רואים שהיה אדם גדול, אבל כאמור נשאר אח"כ כל הבית החיים על מכונו בעזהשי"ת).

ימי ההילולא

בעלי ההילולא במשך ימות השבוע הבעל"ט

כ"ח תמוז

- רבי אלעזר מליזענסק ב"ר אלימלך - תקס"ו
- רבי משה טייטלבוים מאוהעל ב"ר צבי הירש (ישמח משה) - תר"א
- רבי ישעי' משולם זושא מטשערנובל ב"ר אהרן - תרמ"א
- רבי שלמה גאנצפריד ב"ר יוסף (קיצור שו"ע) - תרמ"ו
- רבי נחמן כהנא אב"ד ספינקא ב"ר חיים רי' (אורחות חיים) - תרס"ד

כ"ט תמוז

- רבי שלמה יצחקי ב"ר יצחק (רש"י הק') - ד"א תתס"ה
- רבי נפתלי מקשאנוב ב"ר דוד - תרס"ג

א' אב

- אהרן הכהן בן עמרם - ב"א תפ"ז
- אלעזר הכהן בן אהרן הכהן - ב"א תקט"ז
- רבי נתן נטע מאווריטש (חותן הבת עין) ב"ר יוסף - תקמ"ה
- רבי ארי' לייב המגיד מדראהביטש (תלמיד ר' ח"ח מאמדור) - תקס"ו
- רבי שמואל עהרנפעלד ב"ר דוד צבי (חתן סופר) - תרמ"ג
- רבי אהרן האלברשטאם אב"ד צאנז ב"ר חיים - תרס"ד
- רבי נתן גאלדבערג אב"ד לימאנוב (מאורות נתן) - ב"ר חיים תרס"ט

ב' אב

- רבי חיים יואל מאסקאוויטש מסאמבור ב"ר מרדכי יוסף משה מסוליצא - תש"א

ג' אב

- רבי שמשון מאסטראפאלי ב"ר פסח ת"ח
- רבי שמואל סאליר מלבוב (שם משמואל) ב"ר אברהם - תקנ"ו
- רבי יעקב הלוי לאנדא מבראד ב"ר יחזקאל - תקפ"ב
- רבי יהודה פסח מליפסק ב"ר אברהם (תלמיד ר"מ מאפטא) - תרכ"ה
- רבי צבי מאיר הכהן מראדאמסק ב"ר שלמה - תרס"ב

ד' אב

- רבי מנחם עזריה מפאנו ב"ר צחק ברכיה (רמ"ע מפאנו) - שפ"ה
- רבי אפרים ב"ר יחזקאל מקאזמיר - תרס"ד
- רבי בן ציון מבאבוב ב"ר שלמה - תש"ג
- וחתנו, רבי יחזקאל שרגא מקראקא ב"ר יצחק ישעי' מטשחויב - תש"ג

ה' אב

- רבינו יצחק לוריא אשכנזי ב"ר שלמה (האר"י הק') - של"ב
- רבי מאיר ברבי אב"ד פרעשבורג (מהר"ם ברבי) ב"ר שאול - תקמ"ט
- רבי חיים מקראסנא ב"ר צבי הירש - תקנ"ג
- רבי ארי' לייביש ממאגרוב ב"ר יהושע מבעלזא - תרצ"ה
- רבי חיים עוזר גראדזענסקי ב"ר דוד שלמה (אחיעזר) - ת"ש

א' מנחם אב

הגה"ק רבי אהרן מצאנז-קרייז זי"ע

הגה"ק רבי אהרן האלבערשטאם מקרייז זי"ע נולד בשנת תקפ"ו כבן רביעי לאביו הרה"ק מצאנז זי"ע, ומסופר שכשנולד שלח אביו הד"ח לשאול את רבו הגה"ק מראפשיץ איזה שם לקרוא לו, והשיב אהרן, וכן עשה,, אחר כך כתב הרה"ק מצאנז לחמיו הברוך טעם שנולד לו בן וקרא שמו בישראל "אהרן", והברוך טעם ידע שאין במשפחת אבותיו שם כזה, והקפיד שיקראו הבנים בשמות של המשפחה כנהוג, על כן השיב לו במכתב: וכי ממשפחת גרים אתה שאתה נותן שם מהחומש, אך כשנסתלק הגה"ק מקרייז אחרי יותר משבעים שנה בר"ח אב, יומא דהילולא של אהרן הכהן זי"ע נתגלה לעין כל רוח קדשו של הגה"ק מראפשיץ בקריאת שמו, כי כפי הנראה היה לו ניצוץ מנשמתו הק'.

בערוב ימיו של מרן הק' מצאנז זי"ע ציוה שימנו את בנו הגה"ק רבי אהרן זי"ע כרב בצאנז, ויסייע לו בניהול ענייני הרבנות, ומפני כבודו של מרן הדבר חיים היה נקרא "דער קרייזער רב" כדי להבחין בינו לבין אביו, אחר פטירתו של מרן הק' מצאנז זי"ע נשאר הגה"ק משינאווא לגור בצאנז, כשבדעתו למלא את מקום אביו אך דעת הגה"ק מקרייז זי"ע היתה שההתמנות שייכת לו, פע"א כשהלכו לבקר זה אצל זה, שאל לו הגה"ק מקרייז פשט על מאמר קשה בזוהר הקדוש, ענה לו הגה"ק משינאווא: נו, פי' שבתחלה יאמר הוא מה שעלה בלבו על זה, ואמר לו הגה"ק מקרייז ביאור, והוטב מאוד בעיני הגה"ק משינאווא, ודפק על השולחן והכריז שמוחל את הרבנות לאחיו מכיון שנוכח לדעת גדלותו בתורה.

בס' י"ג אורות מובא: פעם הבריח איש אחד בשם יוסף הכהן סחורה ונתפס ע"י שומרי הגבול, וכשנחקר על ידם שיקר ואמר שהסחורה אינו שלו אלא של חבירו, ותבעה הממשלה מכס מן האיש ההוא, הלה קרא את יוסף הנ"ל לדין תורה אצל הבי"ד בצאנז שבראשו עמד הגה"ק מקרייז, ופסקו שיוסף חייב לשלם, וכאשר לא ציית דינא הוטל בשמתא, הלך יוסף הנ"ל והגיש מסירה על הגה"ק מקרייז אצל השלטון כי לפי חוקי המלוכה לא הורשו הרבנים להשתמש בחרם, בעת ההוא היה הרה"ק מהר"י מבעלזא בצאנז, ואחד מן המקורבים של הגה"ק מקרייז ביקש את מהר"י מבעלזא שיבקש מהרה"ק מצאנז לעורר רחמים שלא ידונו את בנו ובית דינו למאסר, מפני שיצא מזה חילול השם, כאשר מסר הרה"ק מבעלזא דברים אלו להד"ח ענה בקול: מה, יוסף הצדיק גם כן ישב במאסר, רבי ישראל'טשי מרוזין גם כן ישב במאסר, חילול השם הוא כששוכחין רגע אחד מהקב"ה, יוסף הנ"ל היה כהן, וכשלא נתנו לו ראשי הקהילה לעלות לדוכן בחג הפסח, הלשין עליהם, ונאסרו מיד אחרי החג כארבעים איש מראשי הקהל ובתוכם הגה"ק מקרייז ובית דינו, למשך ששה שבועות, ביום כ"ה ניסן נסתלק אביו הגה"ק מצאנז, והורשה להגה"ק מקרייז לילך להלויה תחת משמר פקידי בית הסוהר, אח"כ חזר לבית הסוהר והתחלפו המשמרות של מנין אנשים שבאו לבקרו שם כדי שיוכל להתפלל לפני התיבה, וגם כדי להשלים המנין לאמירת קדיש אחרי לימוד משניות לעי"נ אביו הק'.

ג' מנחם אב

הגה"ק רבי שמשון מאסטראפאליע זי"ע הי"ד

הרב הקדוש רבי שמשון מאוסטרפאלי זי"ע הי"ד, נולד בשנת ש"פ בעיר קארין, לאביו הגאון החסיד רבי פסח מקארין (חתן הר"ש מקעמעניץ), ובנו מכנהו בתואר "מורי ורבי", ואף נשתמרו מכתבי תורה ששלחו זה לזה, לאביו היו בן ובת נוספים, בנו הגאון רבי שמואל מבראדין, וחתנו הגאון רבי יצחק שימש כאב"ד זעסלעב, במאורעות ת"ח ת"ט ברח ונדד עד שנשתקע בזאלקאווא, שם שימש כמגיד מישרים.

היה נכדו של הגאון המפורסם רבי שמשון זצ"ל אב"ד קעמענץ אחיו של המהר"ל מפראג, א' מד' אחים גאונים וצדיקים שהמהרש"ל מזכירם לטובה בתשובותיו (סי' ט') וז"ל: "האחים האלופים, האלוף המרומם החסיד רבי חיים (הוא מח"ס ויכוח מים חיים ועוד ספרים, אב"ד פריעדבורג וידידו של הרמ"א), וחד עמו ארי שבחבורה הר"ר ליב יצ"ו (הוא המהר"ל מפראג), ושני המאורות מפיקים נוגה החכם רבי סיני יצ"ו והרב רבינו שמשון יצ"ו, ובזמן קרוב יורו כולם הוראה בישראל, כולם אנשי שם דפקיעי בשמייהו, עכ"ל.

משפחתו התיחסה לרב האי גאון ואביו רבי שרירא גאון, ולמעלה בקודש גאונים והאמוראים וראשי גולה עד למלכות בית דוד, כמבואר בארוכה באיגרת רבי שרירא גאון.

את מקום מושבו קבע באוסטרפאלי, ועל שמה נקרא "רבי שמשון מאוסטרפאלי", אבל לא שימש שם כרב ואב"ד, אלא כמגיד מישרים, ובכל עת מצוא השמיע מדברותיו להוכיח את המון העם לילך בדרכי ה' הישרים, ושם פתח לו בית המדרש אשר שם נתקבצו ובאו תלמידים מקשיבים והגונים והם שמעו מפיו שיעורי תורה נפלאים הן בנגלה והן בנסתר, דרך לימודו היה בביאור מאמרי חז"ל במסכתות הש"ס על פי חכמת הנסתר, והיה מבאר לתלמידיו שומעי לקחו שמות הקדושים וגימטריאות הטמונים בדברי חכמינו, והרבה יותר ממה שהיה מלמד לתלמידיו הסתיר מהם בבחינת מגלה טפח ומכסה טפחיים, כאשר כתב בפירושו דן ידין בזה"ל: לא אכחיד מאמרי מלבאר המילות והענינים בקיצור מופלג, ולא אגלה הסוד כי קצרה הידיעה מהכיל סודו, וכן כתב בלשה"ק: "והבן זה היטב כי אסור לכותבו בפירוש מפני סכנת נפשות", "ובאמת יש כאן סוד גדול עפ"י סתרי תורה ואין כח בקולמוס לכותבו מפני קדושתו, והיד אינה רוצה לכתבו מפני סכנת נפשות". וכן הרבה כיו"ב.

מן השמים גילו לו שיש בו ניצוץ מנשמתו של משיח בן יוסף, וסופו שיהרג על קידוש ה', ואכן הזכיר הרבה בכתביו ענין מיתת רבי עקיבא על קידוש ה' כי רבי עקיבא היה נשמת משיח בן יוסף, ובפירושו דן ידין כתב מענין ארמילוס הרשע, אחיו של גוג המוזכר בתרגום יונתן ובמדרשי חז"ל, ורומז גם ששמו יהיה "נפל" והיו כאלו שאמרו שזהו רמז למלכותו של נפוליון שמלחמותיו הצטיירו במלחמת גוג ומגוג, רמז את אשר יקרה בתקופתו, כי בעיניו הבדלוחות ראה את הנולד בגזירות חמלניצקי ימ"ש בשנת ת"ח ות"ט, וכן בזמן החורף מקודם רמז הרבה בכתביו אודות זמן הקיץ הקרב ובא.

בפרדס החכמה

כידוע היה רבי שמשון גדול בתורה הן בחלק הנגלה במסכתות הש"ס, והן בקי גדול בספרי תורה בחכמת הקבלה, וכל רז לא אניס ליה, וכאשר כתב בהקדמה לפירושו דן ידין בזה"ל: "כי מנעורי למדתי והתבוננתי להבין ולהשכיל בחכמה הרמה חכמת הקבלה הקדושה והצלולה ממקור המקובלים ומלכם בראשם הרשב"י זי"ע, עכ"ל. על כן מהראוי להרחיב קצת בסדר השתלשלות חכמת הקבלה.

הרמ"א בספרו תורת העולה (פ"ד) מתאונן על מה שנוהגין המון העם ובעלי בתים לעסוק בחכמה זו, וז"ל: "ואף מי שאינו יודע בין ימינו לשמאלו ובחשכה יתהלכו ואינם יודעים את הסדרה כפשוטה, גם הם קופצים ללמוד תורת הקבלה" עכ"ל. אולם השרידים אשר ה' קורא יחידי סגולה אשר מלאו כרסם בש"ס ופוסקים, להם ניתנה הרשות לעסוק בנסתרות, ובין יחידי סגולה אלו היה נמנה רבי שמשון.

כן התנגדו הרבה מחכמי ישראל ללימוד הקבלה ברבים, ולעומתם היו הרבה מגדולי ישראל שאדרבא ראו לנכון לעסוק חכמה זו ברבים, כאשר כתב הגאון בעל עבודת הגרשוני בהסכמתו לספרא דצניעותא, וז"ל: "לא נעלם ממנו מלחמת כת של קודמים, אשר דחו הדפסת ספרי קבלה בשתי ידים, ויש חכמים אשר ביראת ה' הריחו ועל קדקדם של המערערים מחו, ותלי"ת שלא ניצחו ועשו פרי והצליחו, ולא די דאין בזה איסורא אלא דמצוה נמי איכא". עכ"ל.

מקור חכמת הקבלה הוא במדינת אונגארין, מהרוקח, ורבי יהודה החסיד ועוד, וממנה נתפשטה גם למדינת פולין על ידי שכמה מחכמי אונארין התיישבו בפולין והביאו את תלמודם בידם, וביותר התפשטה תורת הקבלה כאשר זרח אורם של חכמי עי"ק צפת תובב"א כגון הרמ"ק, האר"י הק' ותלמידו הגה"ק רבי חיים ויטאל, כתבי הרמ"ק נדפסו במדינות אירופה אודות להשתדלותו של הרמ"ע מפאנו אשר הוזיל זהב מכיסו להעתיק את כתבי הרמ"ק, הר"ע מפאנו היה לו תלמד בשם רבי יצחק ברבי מרדכי איש פולין, אשר ידיו רב לו בהפצת תורת הקבלה בקרב בני ארצו בפולין.

אולם לא ארכו שנותיו למשכן קדוש ה' האר"י בעיר צפת, שכעבור שנתיים מהתיישבותו נסתלק לגנזי מרומים, הגה"ק ר' חיים ויטאל שהיה בחיר תלמידיו רצה תחילה לגנוז כתבי רבו, וטעמו ונימוקו עמו שאין הדור ראוי והגון לכך, אולם מאת ה' היתה זאת שכתבי הקודש נפוצו לכל עבר בכל רחבי תבל.

א' מתלמידיו של האר"י היה הרה"ק ר' ישראל סרוק זצ"ל אשר יצא לעבר איטליא, הרמ"ע מפאנו שהשתוקק מאות לקבל מתורת האר"י היה נמנה מגדולי תלמידיו, שש שנים ישב מהר"י סרוק בחבל איטליא והפיץ שם ממעינות החכמה שקיבל מהאר"י, ומשם הלך למיינת פולין ושם נקבצו ובאו אליו תלמידים חשובים לשתות מים מפיו, בין תלמידיו היה נמנה הגה"ק רבי נתן נטע שפירא זצ"ל בעל מגלה עמוקות, ועוד הרבה מסלתה ושמנה של מדינת פולין, רבי שמשון היה אז עדיין ילד קטן ועל כן לא זכה ליצוק מים על פיו, אבל התאבק בעפר רגלי תלמידיו ובמיוחד מאת בעל המגלה עמוקות.

רבו המובהק בתורת הסוד היה הגה"ק ר' נתן נטע כהנא זצ"ל אב"ד אוסטראה, אשר רבי שמשון כותב עליו בלשון קדשו: "אדוני מורי ורבי פאר הדור ארון הקודש בוצינא דנהורא גאון ישראל", בעל המגלה עמוקות היה מראשי המדברים בועד ד' ארצות, ומכל קצוי המדינה שלחו לו שאלות לשמוע חוות דעתו, וכמו כן הרבה להתעסק בהתרת עגונות בשנות הזעם ת"ח ת"ט, בא' מהתשובות הרי הוא בא כמתנצל בזה"ל: "מאין כלי תשמיש (ספרים) עמדי, כי נטרדתי ממשכן כבודי מפני הפוחזים השודדים", האריך ימים והשאיר אחריו ברכה הרבה חידושי תורה.

ר' שמשון שיגר לרבו הרבה מכתבים, ורבו השיב לו תשובות באהבה, ועדיין נשארו הרבה מכתבים ששלח ר' שמשון לרבו. לפני גזירות שנות ת"ח ות"ט שלח ר' שמשון מכתבים לרבו ובהם הזהירו את אשר עתיד להתרחש, ואכן רבו והטו"ז ששימש כריש מתיבתא באוסטראה באותו תקופה ברחו לנפשם מחמת המציק, ולא עברו ימים אחדים מבריחתם עד שפרצו שם הגזירות הנוראות.

בכל המדינות נתפרסם שמו הטוב כבקי גדול בכל חדרי סתרי התורה, ומכל קצוי ארץ שלחו אליו שאלות ומכתבים בענינים אלו, לבקש ממנו לפרש מדרשי פליאה שניכר בעליל שהטמינו בהם חז"ל סודות, וכמו כן היה בקי בקבלה מעשיות והשתמש בלימוד המאמרים בחכמת הנסתר כדי להמתיק הדינים מעל בני ישראל.

בן אחותו רבי פסח מזאלקאווא מביא בספרו זבח פסח מאמר נפלא מדודו על המ"ב מסעות של בני ישראל במדבר שרומזים על שם מ"ב וכו', וכתב שדודו הר"ש ציוה לאומרו כאשר שולט חולי העיפוש רח"ל (מחלת הדבר שהפילה חללים רבים) ועל ידי זה תעצר המגפה.

תלמידו רבי יעקב קופל זאסלאווער כותב שדבר מפורסם הוא שנתגלה לרבו הר"ש מלאך מגיד מישרים אשר למד עמו תורה וגילה לו סתרי תורה מופלאים.

בן דודו הגאון רבי צבי הירש הורוביץ, כתב בזה"ל: צירוף של כזבי בת צור, שמעתי מפה קודש קדישין איש אלוקים רוח ה' דבר בו והופיע רוח ה' לפעמו, אשר העידו עליו בודאי שהיה משולח אליו אחד מהשרפים מן המעופפים (מלאך) קשיר חרציא הוא אזרו אור (רמז לנאמר על אליהו הנביא שהיה קשור אזור עוד למתניו, היינו שנגלה אליו אליהו הנביא ללמדו תורה), מנהיר בהלכה בכל מקום ע"פ סודות סתרי הקבלה ויחוד שם משמותיו של הקב"ה שמו נודע בשערים מוהר"ר שמשון אוסטרופולי וכל דבריו דברי נביאות, עכ"ל.

סוד עשר המכות

רבי שמשון פרסם את חידושי תורתו בכתב ובעל פה, ובמיוחד נתפרסם מאמר "סוד אצבע אלוקים", המכיל בתוכו רמזים נפלאים וסודות גבוהים על פי נסתר בביאור עשר המכות והסימנים שנתן בהם רבי יהודה דצ"ך עד"ש באח"ב, מאמר זה שלח במכתב לבני קהילה מסיומת, וכאשר מוכיח מתחילת המכתב, "שלום לרבני הארץ, גאוני הדור הגודרים גדר ועומדים בפרץ וכו', אודות הענין שכתב מע"ת אלי מה שרשמתי הסימנים על דצ"ך עד"ש באח"ב וכו'", מאמר זה נדפס לראשונה בספר לקוטי שושנים הנדפס בסוף ספר קרניים

זאלקאווא שנת תס"ט, ספר זה מיוחס להקדוש רבי אהרן קורדינא" (מארץ כורדיסטאן), ומעוטר עם פירושו של רבי שמשון על ההגדה, – ומהראוי לציין שהגדה כזו עלתה על שולחן מלכים בליל התקדש החג, לפני מרן הגה"ק הקדושת יו"ט זי"ע, ואחריו ירש ההגדה שלו בנו רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע, ולאחריו לממלא מקומו רביה"ק בעל ברך משה זי"ע.

אח"כ הודפס האגרת הזאת באמשטרדם בשנת תק"כ, ושם נכתב שהובאה מארץ הקדוש ע"י החכם המרומם מוהר"ר שמון די גילדיר, ומזה מוכח שהמכתב נתפשט בכל רחבי תבל, שהגיעה עד לארצינו הקדושה ומשם הופצה שוב בארצות הגולה. ומלפני כמאה שנה חיבר א' מרבני טבריא ספר שלם בשם שמש ומגן בו ביאר בהרחבה דברי האיגרת, כן הודפס האיגרת בהרבה סידורים, כדוגמת סידורו של רבי קאפיל ועוד.

ובספר חסד לאברהם בסופו הביא אגרת זאת, וכתב בזה"ל: "אחרי זאת הודיע אותי רזא דנא שכל המעיין בסוד נפלא ונורא הזה על מכונו אפילו פעם אחת בשנה ובכל ערבי פסחים, מובטח לו שהוא מוצל כל אותה השנה מכל מכשול ומיתה משונה ושום אונס, ואל ימשלו בו אויביו, וכל שונאיו יפלו תחתיו, ובכל אשר יפנה יצליח וישכיל אמן סלה", עכלה"ק.

מאורעות ת"ח ת"ט

חכמי הדור מצאו רמז בזוה"ק כי בשנת ת"ח הוא זמן הפקידה, דאיתא בשם רבי אלעזר בן ערך דבאלף שתיתאי לזמן ארבע מאות ותניא שנין יהיו קיימין כל דיירי ארעא בקיומיהון וכו' וע"ז רימזה התורה בשנת היובל "הזאת" תשובו איש אל אחוזתו, כי ה' אלפים זא"ת היא שנת ת"ח, "ומאן יתקיים בקיום דתיה בהאי זימנא" שיהיו אז צרות גדולות עד מאד ויהיו עת הבירור להשיב הנשמות לשורשן. ונתפרסמו אז דברי הרמ"ק (הובא בספר אור החמה פ' שמות) שאמנם נעלמו כמה קיצים בעוונותינו אמנם לא יעבור ת"ח לכל הדברים שבעולם. וכן קונן הרה"ק רבי שעפטיל הורוביץ בן השל"ה "בת"ח למספר אלף השישי אמרתי בליבי לצאת חופשי כי היא היתה מיועדת לעץ קץ ושנת גאולה". גם רבי שמשון הזכיר בכתביו את דברי הזוה"ק הנ"ל, והוסיף רמז נפלא מעצמו על זה, שכן במגילת אסתר מצינו ח' רבתי בתיבת "חור" ות' רבתי בתיבת "ותכתוב אסתר" שביחד המה תיבות ת"ח והוא סוד גאולה ראשונה ואחרונה. ואולם לא אסתעייא מילתא מן שמיא שיגאלו אז כלל ישראל, וכבר נודע ומפורסם מספה"ק כי בשנת פקודה אם ח"ו תגבור יד הסט"א לדחות את הגאולה, אזי יארעו בה דברים קשים ומבהילים לבני ישראל.

המגיד גילה לרבי שמשון שנתעורר קיטרוג גדול על ישראל באותה העת, וגזירות נוראות עשויות לבוא על ישראל, רבי שמשון התחיל לדרוש ולהוכיח בשער בת רבים את העם לפשפש במעשיהם ולשוב על רוע מעלליהם כדי שישוב ה' את חרון אפו מעליהם, ושלח הרבה מכתבים לגדולי הדור וראשי הקהל בכל מקום לעורר את לבבם לתשובה ותיקון המעשים בטרם תצא חרון האף מאת ה', דבריו עשו אמנם רושם ורבים השיב מעוון, אלא שכפי הנראה כבר נגזרה הגזירה.

קדושים בניך מסרו נפשם

רבי שמשון שהיה גלוי וידוע לפניו כל אותן הגזירות הנוראות המתרגשות לבוא, עשה הרבה פעולות עצומות להעביר את רוע הגזירה, והעיד הרמח"ל בספרו דרך עץ החיים שרבי שמשון השביע את הסטרא אחרא וחיילותיו לדעת מה זה ועל מה זה שהם מעוררים קטרוגים על בני ישראל, וכאשר נוכח לראות כי כלתה הרעה לבוא, רצה לפעול שיקבלו עליהם מגדולי ישראל למות על קידוש ה', ומיתתן תכפר על בני ישראל, ושלח לבקש מאת הגה"ק רבי יחיאל מיכל מנעמירוב ועוד א' מגדולי הדור שיצטרפו אליו, ר' יחיאל מיכל הסכים להצטרף ואכן נהרג עקד"ה ביום כ' סיון ת"ח, ואולם השלישי לא הסכים וטעמו ונימוקו היה שתקוותו איתנה שיוכלו לבטל הדינים בכח התפילה, ועל ידי זה לא הצליח לבטל את הגזירה לגמרי, אבל במיתת הני תרי צנתא דדהבא הצליחו לפעול שלא תשלוט ידם של הרשעים בכל ישראל, ואף כי אמנם נהרגו רבים וטובים ונחרבו ערים ומדינות, מכל מקום הרבה קהילות ניצלו והרבה גדולי ישראל נמלטו והם החזירו עטרה לישנה ולא אבדה שארית ישראל.

ביום המר והנמהר יום ג' לחודש אשר נהפך לאבל מחולינו חודש אב, נכנסו הרשעים ימ"ש לתוך העיר, ובזה יש ב' דיעות באיזה עיר נהרג, הגאון בעל יון המצולה העיד שנהרג יחד עם קדושי העיר פולנאה כי שם שהה באותה העת, ויש אומרים שנשאר בעירו אוסטרפאלי, ושם נהרג עקד"ה, כל היהודים התאספו כאיש אחד בבית המדרש לבושים בתכריכים, ושפכו ליבם בתפילות ותחנונים לפני הקב"ה שיציל אותם מידי הרשעים הארורים, הרשעים נכנסו בבית המדרש ודרשו תיכף מכל המון העם ורבם רבי שמשון בראשם שיסכימו להמיר דתם ה"י ואז תנתן להם נפשם לשלל, ואם לא אחת דתם לההרג, אולם ישראל קדושים מסרו נפשם על קדושת ה' בגבורה, והכריזו בקול גדול שלא ימירו את כבודם, ובוחרים למות מתוך יסורים נאמנים לה' ולתורתו ולא להמיר את דתם ח"ו, ומיד התחילו הרשעים לשפוך את חמתם על היהודים והרגו עם רב, ואת רבי שמשון הרגו באכזריות נוראה, וכאשר סיפר הגאון המקובל ר' ישעי' אשר זעליג מרגליות זצ"ל בשם רבו הגה"ק מבארניב זצ"ל שרבי שמשון היה באותה שעה מעוטר בטלית ותפילין דבוק ברעיונותיו הטהורות והקדושות, הרשעים נטלו ענף עץ דק וחד ובזה דקרו את גופו הטהור ממטה למעלה, ואולם רבי שמשון ברוב דבקותו לא חלי ולא הרגיש ביסוריו ומכאוביו כלל, עד שהגיע הענף לראשו ופגע במוחו הקדוש, אז יצאה נשמתו הטהורה בדבקות ויחודים עליונים, וסיבת פירוד נשמתו מגופו לא היתה ע"י הריגתו ופעולות הרשעים, כי אם מדבקות מחשבתו הטהורה בה', יחד עמו נהרג בנו ר' שמואל.

בקרב קדושים יתהלל

הגאון הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל מכנהו בהקדמה לספרו "אספקליה המאירה" על הזוה"ק "אחד קדוש מדבר איש האלוקים מורינו הרב ר' שמשון אסטרפלי".

מסופר בשבחי הבעש"ט בשם הגה"ק ר' גדליה מליניץ זצ"ל בעל תשואות חן שמרן הבעש"ט לא רצה לשהות בעיר

אוסטרפאלי, וטעמו ונימוקו עמו שאין לו מה לתקן שם, כי רבי שמשון כבר תיקן את הכל שם. ועוד מסופר שם כי פעם שבת את שבתו הרה"ק ר' גרשון מקיטוב זצ"ל גיסו של הבעש"ט באוסטרפאלי, ומשם נסע למעז'בוש ואמר לגיסו מרן הבעש"ט שהשיג באוסטרפאלי אור גדול שנשאר חותמו מרבי שמשון.

אולם פעם אחת הזדמן שהבעש"ט שהה שם בשבת לגודל הפצרת חסידיו שהתגוררו שם, ובעת הסעודה פתח את החלון ובמשך כל כמה דקות נגש אל החלון להסתכל מבחוץ, והתפלא על זה תלמידו הרה"ק ר' יוסף מקאמינקא לדעת מה זה ועל מה זה מסתכל רבו כל הזמן לחוץ, ועל כן כאשר פנה הבעש"ט מן החלון הלך וסגר את החלון, וכאשר חזר לשם הבעש"ט פתח שוב את החלון והסתכל שוב, אח"כ סגרו רבי יוסף שוב, ומיד בא הבעש"ט ופתחו, וכן היה עוד כמה פעמים, עד שגער הבעש"ט ברבי יוסף מיהו זה אשר סוגר את החלון, והשיב לו רבי יוסף אני סגרתי את החלון כי בחוץ שורה קרירות גדולה, והקור נכנסת לתוך הבית מתוך החלון הפתוח, ומדוע פתוח רבינו את החלון בכל עת, נענה הבעש"ט ואמר לו וכי אינך רואה עמוד אש מתורה ועבודה של רבי שמשון, המאירה מהארץ ועד הרקיע, אמרו להבעש"ט כי במקום הזה אשר מסתכל שם הוא המקום שמניחין שם האשפה, אז גילה להם הבעש"ט כי באותו מקום עמד בית מדרשו של רבי שמשון, ובמשך הזמן נחרב עד שנשתכח הדבר, וברבות השנים נעשה למקום אשפה רח"ל.

זכרו לדור ודור

השאיר אחריו ברכה מרובה תורה שבכתב, מאמרים ואגרות נפלאים בתורת הסוד, י"ד מאמרים עמוקים בקבלה שנדפסו בספר קטן בכמות ורב באיכות ונקרא שמו ספר קרנים (נדפס תס"ט) "ספר זה חיברו ויסדו הקדוש האלוקי בוצינא דקדינותא (המאור החזק, וגם כמליצה על עיר מוצאו) מוהר"ר אהרון מעיר גולה קרדינא, בעל ספר "אגרת הטעמים" והעיר ה' את רוח איש קדוש וטהור המקובל הגדול הרב מוהר"ר שמשון במוהר"ר פסח שנהרג עקד"ה בשנת ת"ח ועשה פירש נפלא על ספר קרניים וקראו בשם "דן ידין" עכ"ל.

מלבד ספר זה מזכיר רבי שמשון (בהקדמתו לדן ידין ובשאר כתביו) כי חיבר ששה חיבורים נוספים: "מחנה דן" על הזוה"ק, "בן מנוח" על האידרות, "נזיר אלוקים" שמש ומגן" "שמש נוגה" פי' על ספר שערי אורה למהר"י גיקטיליא, "יזרח שמש", שמות ספריו מרמזים על שמשון בן מנוח משבט דן.

בסוף ספר קרניים עם פירושו דן ידין (אמשטרדם תקכ"ה) נדפסו "ליקוטי שושנה" אוסף חידו"ת בקבלה ממנו. וכמו כן הגאון רבי צבי הירש הורוביץ אב"ד מדינת זאמוט שבמדינת ליטא הוציא לאור כתבים שהיו בידו מרבי שמשון.

רבי חיים ליבערזאהן מבראדיטשוב נכד רבי ליבער הגדול שהיה נכדו, היו ברשותו כתבים מזקינו רבי שמשון, והעיד בהקדמתו לסידור מגלה עמוקות שהו"ל, שהעתיק חידו"ת בקבלה שהחיד"א מביא מחידו"ת של רבי שמשון.

מענין ספרו הקדוש מנחת דן שהוא פירוש על זוהר הקדוש, נדפס רק פעם אחת ואין ידוע מתי, ולא נשאר ממנו שום העתק, וכאשר כתב הרה"ק בעל בני יששכר כתב (סור מרע ועשה טוב אות י"ב): אמת נכון הדבר שדברי הזוה"ק יש לדרשו בפנימיות ברמיזות ור"ת וס"ת ממש כמו בתורה וכבר ראינו בדברי קדוש עליון פליאות נשגבות, עיין בדברי מהר"ש אוסטרופולי בספרו דן ידין מאמר י"ג ותראה נפלאות, ותברך ברוך שחלק מחכמתו ליראיו ולא זכינו לראות ספרו הק' מחנה דן, ונראה שלא היה העולם ראוי ליזה, עכ"ל.

ומסופר בשם החסיד ר' יצחק מקאנעסטענטין, שכשאשר שהה בסאדיגורא במחיצת הרה"ק רבי אברהם יעקב בן הרה"ק מרוז'ין, ביקשו הרה"ק מסאדיגורא לחפש בשבילו ספר מחנה דן אם נמצא באיזה ספריה בכתב או בדפוס. והיה מוכן לשלם עבורו סך שלושת אלפים ריניש, מיד כשחזר החסיד לביתו שלח מכתבים לידידיו ומכיריו שיחפשו אצל מוכרי ספרים וישאלו אצל ת"ח וכו' ולא נמצא הספר, וחזר בפחי נפש לרבו ואמר לו שלא נמצא הספר, ואז גילה לו רבו הרה"ק מסאדיגורא: קבלה בידי מאבותינו עד המגיד הגדול ממזריטש שקיבל מהבעהש"ט הק' שאם ילמדו ישראל את הזוה"ק עם פירוש מחנה דן תתקרב הגאולה.

מסופר שהרה"ק בעל בני יששכר זי"ע השתוקק להשיג הספר הק' הנ"ל ופירסם שמוכן לתת את כל ספריו תמורת ספר יחיד זה, משכיל אחד שמע מזה ונזכר שבהיותו בבית עקד ספרים בעיר בערלין ראה שנמצא שם ספר זה, ועל כן חשב בליבו שכאשר יזדמן להיות שוב בבערלין יקח משם הספר ויביאנו להבני יששכר, אמנם בינתיים נסתלק הבני יששכר לעולמו, ועל מקומו ישב בנו הרה"ק ר' דוד זצ"ל מח"ס צמח דוד, ואז נזדמן לאותו משכיל להיות בבערלין, וגנב אותו הספר שהיה עותק יחידי בעולם, והביא את הספר להרה"ק רבי דוד מדינוב וביקש תמורתו את כל ספריו כאשר הבטיח אביו, אמאר לו הרה"ק מדינוב הנה אבי הבין בטוב הספר ועל כן היה הדבר שוה לו, אך אני איני מוכן לתת את כל ספרי תמורת הספר האחד הזה, כששמע זאת המשכיל כעס מאד וישלך את הספר היקר לתוך התנור שעמד בחדר, כשראה כן הרה"ק מדינוב התבטא כי אותו אדם ישתמד בקרוב, וכן היה שאותו משכיל המיר את דתו רח"ל.

ה' אב

הגה"ק רבינו יצחק לוריא זי"ע האר"י הק'

אלה תולדות יצחק

נולד בירושלים, בשנת ה' אלפים רצ"ד לאביו הג"ר שלמה ממשפחת המהרש"ל שהי' חסיד גדול, ולאמו שגם היא היתה חסידה, וכשנולד, נתגלה אליהו לאביו ואמר לו: הזהר ביום מילתו של זה הנער שלא תמול אותו עד שתראני עומד אצלך בבית הכנסת, וכיון שהגיע יום השמיני, והוליכו את הנער לבית הכנסת לימול, והי' אביו מסתכל לכאן ולכאן אם אליהו ז"ל שם, ולא ראהו, ועשה אביו שהיות מכאן ומכאן כמו חצי שעה ויותר, וכל הקהל עומדים ותמהו על מה הוא מתעכב כל כך, עד שגערו בו כל הקהל, והוא לא שת לבו אל צעקתם והמתין, בין כך ובין כך בא אליהו ז"ל, ואמר לאביו שב על הכסא, והוא ישב והילד בידיו, בא אליהו ז"ל וישב על גבי חיקו

של אביו, ולקח הילד מיד אביו ושם אותו על גבי חיקו, ותפס את הילד בשתי ידיו, והמוהל מל, ולא ראה שום אדם רק אביו לבדו, ולאחר שנמול, נתן הילד לאביו ואמר לו קח את הילד והחזק בו, כי אור גדול יצא ממנו לעולם, ויגדל הילד לעבודת האל וילך הלוך וגדל עד כי בהיותו בגיל שמונה לא הי' שום בעל תורה יכול לעמוד לפניו מעוצם פלפולו, באותו זמן נתייתם מאביו, מתוך עניות ירד עם אמו למצרים לדודו אחי אמו ר' מרדכי פראנסיס שהי' עשיר גדול, שם התחיל ללמוד בישיבת הרדב"ז זלה"ה תחת השגחת של רבו הרב בצלאל אשכנזי זי"ע בעל מחבר ספר "שיטה מקובצת" שהי' גם רבו, ועלה ונתעלה בלימוד תורת הנגלה בחריפות ובפלפול ובסברא.

האיש מקדש

כשנעשה בן ט"ו שנים גבר בחכמתו ובפלפולו על כל חכמי מצרים, ואז בשנת ש"ט, נתן לו דודו את בתו לאשה, אחר הנשואים התבודד עם רבו הרב בצלאל אשכנזי ז"ל שבע שנים עד שנת שט"ז, וביחד עסקו בתורת הנגלה ועזר על ידו בחיבורו חלק מהשיטה, אחר כך התבודד לבדו שש שנים בחצר ביתו, עד שנת שכ"ב, ועסק בלימוד הזוהר, עד שנגלה אליו אליהו הנביא זכור לטוב, ואמר לו שיתבודד במקום מרוחק מביתו, אז פרש להתבודדות נוספת משך שבע שנים בבית בודד על גדות נהר נילוס, הוא לבדו ואין איש אתו, רק בעשב"ק סמוך לחשיכה הי' בא לביתו ולא הי' שח עם שום אדם, ואפילו עם אשתו, אלא בהכרח גדול, ובלשון הקודש הי' מקצר ועולה, שם זכה לרוח הקודש, ולפרקים נתגלה אליו אליהו הנביא ז"ל ומלמדו סתרי תורה, וזכה שבכל לילה עלתה נשמתו ובאו גדודים של מלאכי השרת לשומרו בדרך עד שהכניסהו במתיבתא דרקיע, והיו שואלים באיזה ישיבה הוא בוחר לישב, והוא בחר פעם בישיבת רבי שמעון בן יוחאי, פעם בישיבת רבי עקיבא, פעם בישיבת רבי אליעזר הגדול, פעם בישיבת הנביאים וכדו'.

עלייתו לאה"ק

ובסוף שבע שנים אלו אחר העשרים שנים של הפרישות הגדולה שעשה במצרים, נתגלה אליו אליהו הנביא ז"ל הוא הי' אז בן ל"ו שנים, ואמר לו כבר הגיע העת סמוך לפטירתך, ועלה לצפת תוב"ב, ושם תמצא מהר"ר חיים ויטאל נר"ו, אותו תמשך אחריו סמוך ידך עליך, ומסור לו כל חכמתך, כי הוא ימלא את מקומך, וכל עצמותך לא באת לעולם הזה אלא לתקן נשמתו של רבי חיים, כי היא נשמה יקרה מאד, ועל ידך יזכה לחכמה, ויצא ממנו אור גדול לישראל, ואני מבטיחך שאתגלה אליך בכל עת שתצרך לי, ואגלה לך רזי עליונים ותחתונים, וגם הקב"ה ישפיע עליך רוח הקודש אלף ידות מה שלא תוכל לזכות פה על האדמה הטמאה, לאחר חששות רבות עלה אר"י מבבל, והגיע לצפת בשנת ש"ל בהיות בן שלושים ושש שנים, בהגיע לצפת הי' עוד מרן ר' משה קורדובארי זי"ע הרמ"ק בחיים חיותו, והצטרף לישיבת המקובלים של הרמ"ק.

ראש החברייא קדישא

אחר זמן מועט נח נפשי' דהרמ"ק ביום כ"ג תמוז שנת ש"ל, לפני פטירתו קיבץ את תלמידיו ואמר להם: ממשיך דרכי יהי' אחד מתלמידיי הלומדים בישיבתינו היום, שיראה את העמודא דנהורא מלוה את מיטתי לאחר פטירתי, ודעו לכם ששיטתו בקבלה היא אחרת משיטתי, אמנם חלילה לכם מלהרהר אחריו כי ההשגחה העליונה הועידה אותו להפיץ בעולם את תורת הקבלה, וכל החולק עליו טועה הוא, כשהגיעו עם המיטה בבית החיים והתחילו ללכת למקום אחר צעק האר"י לאן אתם הולכים אני רואה עמודא דנהורא שלוה כל הזמן את המיטה הולך בדרך אחר והראה להם לאן ללכת, וראו התלמידים כי האר"י הקדוש הוא הממשיך דרכו של רבם הרמ"ק, בימים הראשונים כשהתחיל האר"י למסור השיעורים התנגדו לכך התלמידים שהי' שונה מדרך הלמוד של רבם, אמנם לאחר מכן שוכנעו שאלו ואלו דברי אלוקים חיים, ועיין בשה"ג (חלק גדולים מערכת י שלב) וז"ל: ושמעתי מחכם זקן אחד שקיבל מהזקנים שרבינו האר"י זצ"ל אחרי פטירת רבינו הרמ"ק זצ"ל התחיל לדרוש קצת בקבלה, והרב הגדול שהיה רבה דרביה הרב בצלאל הוא הרדב"ז זצ"ל (שגר כבר באותו עת בצפת) אמר לו שלא ידרוש ברבים בנסתרות וחזר פעם אחרת לדרוש ושלח לקרותו הרדב"ז, וביני לביני נתגלה אליהו זכור לטוב להרדב"ז וכשבא האר"י לפניו אמר לו לך בכחך ודרוש על דרך האמת כי לך נאה, זהו תורף הדברים בקצור עכ"ל, ואז התחיל האריז"ל לעשות פעולות שרח"ו יבוא ללמוד עמו, בשנת של"א התחיל ללמוד עמו, ונמשך תלמודם שנה ועשרה חדשים, עד הסתלק ארון האלקים ביום שלישי בחמישי באב ה'של"ב.

מגדלותו בתורה

מרן רבינו האר"י ז"ל הי' גדול בתורה מאד אשר אין לנו השגה בכלל את השגותיו בתורה הן בנסתר שידוע לכל, ועל התורה הזאת ירד לעולם כמו שהוא אמר בעצמו וז"ל בספר שם הגדולים (חלק גדולים – מערכת י אות שלב) האר"י ז"ל והרב יצחק אפומאדו והרב יצחק פאסי היו שלשתם תלמידים יושבים לפני הרב הגדול הרדב"ז ז"ל. והאר"י ז"ל כשהיה בן ט"ו שנה יום א' נכנס ואמר לפני הרדב"ז ג' יש כאן ששמם יצחק ותמה הרב על דבריו וא"ל מה כונתך בני ומה חידוש אמרת, א"ל רבי כונתי ששלשתנו שוים בשם וכל א' נפרד לענין אחר, אני אתעסק בקבלה וחבירי כמה"ר יצחק אפומאדו יצא שמו בכל העולם בחכמת העיון וחבירי הח"ר יצחק פאסי יהיה גדול להפציר על כל ענין ולעשותו בהפך. ונתקיימו דבריו שהאר"י זצ"ל גדל מאד בחכמת הקבלה וכמהר"י אפומאדו הראה כחו ונפלאות עיונו בשלוניקו בימי מהרשד"ם, ומהר"י פאסי היה מפציר בכל ענין. עכ"ל, ועיין שם עוד וז"ל: וכבר נודע ששאלו תלמידיו אמאי אינו מחבר ספר מחכמתו הגדולה בקבלה, והשיב שלא הי"ל מציאות כי תיכף נפתחים לו מעינות החכמה ואין בו כח לכתוב, ואפילו כשהיה מדבר היה לו טורח למצוא צנור קטן לדבר אליהם. ובתחלת דבר ה' בו כתב פי' ספרא דצניעותא ואיזה ענינים בחכמת האמת ומהרח"ו קבצם עכ"ל, וכבר הבאנו

לעיל שבכל לילה היתה נשמתו עולה לרקיע ומלאכי השרת הי' מולכים אותו לאיזה היכל שהוא רצה, ללמוד, ומעשה שהי' ישן מורי ז"ל ביום שבת שינת צהרים, ונכנס רבי אברהם הלוי ומצאו שהי' ישן ב' או ג' שעות... ומצאו שהי' מרחש בשפתיו, בין כך ובין כך נתעורר הרב, אמר לו ימחול אדוני שהקצתי אותו, אמר לו ומה הי' אדוני מרחש בשפתיו, אמר לו חייך שעסקתי עכשיו בישיבה של מעלה בפרשת בלק ובלעם דברים נפלאים, ואמר לו יאמר מעכ"ת לי מהני מילי מעלייתא, אמר לי חייך, אם הייתי דורש שמונים שנים רצופים יומם ולילה מה ששמעתי עתה איני יכול להשלים, (פרי עץ חיים שער ק"ש שעל המיטה), עיין מה שכתוב באגרות שלומל, (ששלח הרב שלמה שלומל זצ"ל שחי בתקופת הרח"ו והשליך אחרי גוו כל מחמדי תבל כדי לזכות ולעלות ולהסתופף בחבורת תלמידי האריז"ל, ושלח אגרות לרבני ולמקובלי חו"ל לפרסם את אורו הגדול של האריז"ל), וז"ל: ואני הצעיר שלמה מעיד שדברתי עם אלמנתו של רבי יוסף קארו ז"ל, וסיפרה לי שמהרי"ק הי' לו בן נחמד, ושידך אותו עם בתו של האר"י ז"ל והלך מהרי"ק עם בנו לסעודת אירוסין לביתו של האר"י ז"ל, כיון שחזר אמר מהרי"ק לאשתו, אשתי אשתי, מה אומר לך או מה אספר מהרזים ומהטעמי התורה והמצוה, וכמה ידיעה הרווחתי עתה בזה הסעודה מפה הקדוש של רבי יצחק אשכנזי, היכן הוא כח ביד שום מלאך לידע מה שיודע הוא, אין זה כי אם נשמה אחת מהנביאים הראשונים, שאפילו תנא אינו יכול לומר מה שאמר הוא, אבל אני מפחד עליו בעוונותינו הרבים מאד, שזה הדור הגרוע לא יכול לסבול רוב קדושתו, ויוקח ויאבד מהם בקצור שנים בעוונות, וכן הי', עכ"ל,

גם בתורה הנגלה הי' חכם גדול ואדיר כמו שהעיד תלמידו רבינו מהרח"ו ז"ל בשער רוח הקודש (דף יא ע"ב) שהי' תמיד מעיין ששה פירושים של פשט בהלכה כנגד ששת ימי החול, ופירוש שביעי על דרך הסוד כנגד יום השבת עכ"ל, וכמו שכתבנו לעיל שהי' לומד עם רבו ר' בצלאל אשכנזי תורת הנגלה שבע שנים בהתבודדות, וז"ל בספר שם הגדולים (חלק גדולים – מערכת י אות שלב) ובבחרותו כתב שיטה על מסכת זבחים בחברת רבו הרב בצלאל. ושמעתי מפי הרב מהר"א אלפנדארי הרב המחבר יד אהרן שהוא ז"ל היה בידו שיטה זו והיה מפורש שם על כל חידוש שמא דמאריה עליה הרב בצלאל או האר"י, ובעוה"ר נשרפה בשרפה אשר היתה באיזמיר עם כל ספריו. גם בתוך שו"ת מרן כ"י (ב"י) ראיתי שכתוב שם שאלה ששאל החכם השלם המקובל כמה"ר יצחק אשכנזי, ולפי הרשום בדעתי היתה השאלה בנדון א' מדיני ממונות והיה מצדד צדדים בשאלה מבלי הזכיר שום ספר. ומרן יסד תשובתו על השאלה וכתב נראה שהחכם השלם השואל אמר צד זה משום ס' פוסק זה וכתב דבר זה לצאת י"ח פוסק זה, וכיוצא כל התשובה כמעט לבאר דברי השאלה אדני פז סברת הפוסקים היא והסכים למה שנראה שנטה דעת הרב השואל. גם בהקדמת ספר תמת ישרים כתב שהי"ל הר"ן מוגה משני מאורות הגדולים הרב בצלאל והאר"י זצ"ל, עכ"ל, ועיין מה שכתב הרח"ו ז"ל (בשער המצוות) בסדר יומו של רבו, ... ולאחר מכן (אחר תפילת שחרית) באו שיעוריו התמידים הקבועים יום בעיון הגמר', עכ"ל, וחוץ משיעוריו שהי' נותן לתלמידיו אחר עריכת תקון חצות עד עלות השחר בתורת הח"ן, ושאר שיעורים שהי' נותן בתורה זו בשאר שעות היום על הרי ושדות צפת, הי' נותן שיעור בקיאות מדי יום ביומו לא יחסר, כמ"ש הרח"ו ז"ל בספר "תעלומות חכמה" וז"ל: גם כל רב ישיבה שלומד בישיבתו אחת משלש מסכתות אלו, והם, יבמות ונדה ובתרא, הוא מסוכן שימות טרם תשלום אותה לקרותה, רש"י ז"ל נפטר במסכת בתרא, ומורי זלה"ה נפטר בהיותו קורא מסכת יבמות פרק בקיאות עם תלמידיו עכ"ל.

יודע מחשבות אדם

ואילו באתי להודיע למעכ"ת כל נפלאותיו וכל תוקף גבורותיו אשר עשה האר"י ז"ל לעיני כל ישראל בארץ הצבי פה צפת תוב"ב, אשר סיפר לי מורי מהר"ר מסעוד מערבי נר"ו, ומכמה רבני ארץ אשר יצקו מים על ידו, ועיניהם ראו דברים מבהילים ממנו לא נראו בכל הארץ מימי התנאים כרבי שמעון בר יוחאי ע"ה, הי' בו כל המעלות, והי' מכיר בכל מעשי בני אדם, וגם אפילו במחשבותיהם (אגרות שלומל), הרבה הרבה יסופר מגודל כח זו מלבוון מחשבות אדם, הובא בספר מעשה צדיקים, דרכו של הבית יוסף ז"ל שהי' מתפלל ביחד עם האר"י בכל יום, האר"י הק' הי' מתפלל עם כוונות ומתעכב הרבה, משא"כ הב"י התפלל על דרך הפשט, פ"א השלים האר"י הק' את תפלתו והב"י עמד עוד בתפלתו, והרבנים שבבית המדרש המה ראו כן תמהו מהו הענין, אחר כך קרא האר"י הק' את שמש בית הכנסת ואמר לו לך להב"י ואמור לו באזניו, שזה משנה ערוכה במסכת כלאים, ושמע הב"י ואמר, האמת כך, ולא חדשתי שום דבר בתפלתי שום חידוש, אלא כשעמדתי בתפלתי עלה בדעתי מרדעת של חמור אם יש בה משום כלאים, ונתעלמה ממני שהיא משנה ערוכה, ולפיכך הייתי מחשב בדינה ולא התפללתי, שוב פ"א הי' שהב"י הי' מאריך מאד בתפלתו והיו כל הקהל ממתינים עליו, אחר זמן שעדיין לא גמר להתפלל, שלח האר"י לומר לו בזה הלשון: "זיעת חמור אינה מחמצת", ומיד כששמע הב"י זה, גמר תפלתו ופסע לאחוריו, ויכלו הקהל להמשיך בחזרה, אחר התפלה שאלו תלמידיו לפשר הדבר, השיב להם הב"י סיים כבר מקודם את תפלת שמונה עשרה, אך כאשר נשא עיניו כדי לפסוע לאחור, הבחין בעד החלון בשירת חמורים עמוסים שקי חיטים הולכים בדרך, והיו החמורים מזיעים הרבה מחום היום ומעומס המשא, והב"י הי' יודע שאלו החיטים נועדו לאפיית המצות, אזי התחיל מעיין אם יש בהזעת החמורים חשש חימוץ, והוא ראה זאת שלח לו כנ"ל, (עיין בשו"ע סי' תנ"ג סעיף ז).

לא נשאר ארבה אחד

מצינו בכתבי האר"י ז"ל, וזה לשונו, פעם אחת ישב האר"י עם תלמידיו בשדה ובאותו שדה היה קבור הנביא הושע בן בארי, ודרש האר"י ז"ל סתרי תורה. ובאמצע הדרשה אמר האר"י ז"ל למען השם, מהרו וקבצו מכם צדקה ונשלח ליד עני אחד שיושב סמוך אצלינו ודר במקום פלוני, ושמו ר' יעקב אלטרו"ן שהוא יושב ובוכה וקורא תגר כלפי מעלה על עניותו וקולו הולך למעלה ובוקע כל הרקיעים, ונכנס לפני ולפנים והקב"ה הוא מלא חימה על כל העיר כולה בעבורו שאינן

מרחמים עליו. ועתה אני שומע הכרוז יוצא בכל הרקיעים בגזירת עירין פתגמא שיבא ארבה כבד על כל סביבות צפת ויאכלו כל התבואה מגדיש ועד קמה ועד כרם זית, לכן מהרו ושלחו לו צדקה אולי נוכל לבטל הגזירה בעזרת האל. ותיכף ומיד נתן כל אחד ואחד כנדבת לבו ולקח האר"י ז"ל המעות ונתן המעות ליד תלמידו רבי יצחק הכהן, וצוה שימהר לילך לבית ר' יעקב אלטרו"ץ ליתן לו המעות. וכן עשה ר' יצחק הכהן והלך במהירות ובזריזות לבית ר' יעקב אלטרו"ץ ומצא אותו בוכה ומתחנן לפני פתח ביתו, אמר לו רבי יצחק למה אדוני בוכה, והשיב לו ר' יעקב הנ"ל שנשברה לו חבית של מים ואין לו שום פרוטה ליקח אחרת במקומה ואינו יודע מה לעשות מרוב הצער של דלות ועניות, מיד נתן לו ר' יצחק הכהן אותן המעות ושמח שמחה גדולה ובירך אותו. וכשחזר ר' יצחק הכהן אצל רבו האר"י ז"ל אמר האר"י ז"ל, נתבטלה הגזירה ואין חשש בה עוד. ובעודם מדברים התחיל לנשב רוח גדול מאד שנשא הארבה עד אין מספר ונבהלו התלמידים והשיב להם האר"י ז"ל אל תיראו שכבר בטלה הגזירה, וכן היה שהיו כולם פורחים לים הגדול ושם נטבעו ולא נשאר במדינה עד אחד, עד כאן לשונו. (ספה"ק קב הישר פרק ט)

להתאבל על חורבן בית המקדש

ודע מה שכתוב האר"י ז"ל על מוהר"ר אברהם הלוי שחיבר התיקוני שבת, שהיה דירתו בצפ"ת תוב"ב ובכל חצות לילה היה קם וסובב כל הרחובות של יהודים, ונתן קולו בקול מר ואמר: אחינו בית ישראל הלא ידוע לכם שהשכינה בעונותינו הרבים בגלות ובית מקדשינו היה לשריפת אש וישראל הם בגלות המר וסובלים יסורים עיניים קשים ומרים ונהרגו כמה חסידים וחסידות בחורים ובתולות זקנים עם נערים בארבע מיתות בית דין, וניתלין ונידונין במיתות קשות ומשונות, ואתם שוכבין על מטותיכם בהשקט ובטח קומו ונצעק אל ה' אלקינו שהוא מלך רחום וחנון אולי ישמע ה' את קול תפלתינו וירחם על עמו שארית פליטת ישראל.

והיה החסיד צועק ולא נתן מנוחה לכל בני העיר והיו קמים כולם בשעה חדא לבתי מדרשות והיו אומרים התיקון חצות, ואחר כך היו לומדין איש איש כפי השגתו, יש מהן היו עוסקין בדברי קבלה ובזוהר ויש מהן היו עוסקים בגמרא ובמשניות ויש מהן היו עוסקים בתורה ונביאים וכתובים, ואחר כך היו אומרים פזמונים ובקשות עד אור היום והיו מעוררים רחמים.

והרב האר"י ז"ל היה מפליג בחסידותו ואמר על החסיד ר' אברהם הלוי ז"ל שהוא היה גלגול של ירמיהו הנביא. ופעם אחת אמר לו האר"י ז"ל דע כי שלמו ימיך והגיע ימיך למות אם לא שתעשה תקנה אחת שאלמדך, ואם תעשה אותה תקנה זו אזי תחיה עוד כ"ב שנים, וזו היא התקנה שלך שתלך לירושלים ושם תלך להתפלל לפני כותל המערבי ותשפוך תחנתך ותזכה לראות השכינה.

ואז הלך החסיד לביתו וסגר עצמו ג' ימים וג' לילות בתענית שק ואפר ואחר כך הלך החסיד לירושלים ובא לפני כותל המערבי בתפלה ובתחנונים בבכיה גדולה, ואחר כך ראה על גבי הכותל צורה דוגמת אשה מלובשת שחורים ותיכף מרוב פחדו נפל על פניו ארצה והיה צועק ובוכה בבכי גדול ואמר אוי לי שראיתיך בכך אוי אהה על נפשי והיה מאריך בבכיה וזעקות והיה ממרט שערות ראשו עד שנתעלף ונרדם. ואז ראה בחלום שבאה אליו השכינה בבגדים נאים ואמר התנחם בני אברהם כי יש תקוה לאחריתך וישובו הבנים לגבולם כי אשיב את שבותם ורחמתי אותם. ויקץ וישא את רגליו וחזר לצפת ובא אל האר"י ז"ל ותיכף אמר האר"י ז"ל אני רואה בך שזכית לראות פני השכינה, ומעתה תהיה בטוח שתחיה עוד כ"ב שנים. וכן הוי שהחסיד היה חי אחר זה המעשה כ"ב שנים. (ספה"ק קב הישר פרק צג)

אחרית ימיו

יום אחד הלך עם החברייא לגוש חלב על ציון קבר שמעי' ואבטליון, אמר להם שיתפלל על משיח בן אפרים שלא ימות, והחברייא לא ידעו שבשבילו הוא מדבר, ואח"כ נתברר הדבר, שמת תוך תקופה קצרה, אח"כ בלמדם איזה תוספתא שאל הרח"ו פירושו אמר להם שאין רשות לגלות, ולמען ה' אל תפצרו בי כי אם אפרשנה תתחרטו אח"כ, ולא קבלו החברייא את דיבוריו ויפצרו עוד בדבר, עד שפירשה, ויהי ככלותו לפרש אמר להם הזהרתי אתכם כמה פעמים שלא תפצירי בי, ועתה דעו לכם שעתה נגזרו עלי שאסתלק בזאת השנה, מעיד אני שמים וארץ שאין אני דואג על הסתלקותי אלא דואג אני איך אעזוב אתכם בלתי מתקונים, ויחדרו כל החברייא ויבכו בכיה רבה, אז אמר להם בואו ונסגיר עצמנו ואפרש לכם איזה סודות קודם שאסתלק, וגילה סודות עמוקים מה שלא נגלה לתנאים ולאמוראים, אחר כמה חדשים נפלה קטטה בין החברייא, אז אמר להם שראה את הס"מ ואמר פסוק זה גם אתם מלככם תספו (שמואל א יב') מכאן נראה שניתן רשות לשלוט בי בשביל הקטטה, ובמעט ימים חלה הרב את חליו אשר מת בה, ויהי בחליו בירך את כל החברייא, וחזק את ר' חיים ויטאל ונשקו וברכו, ויצו להחברייא להזהר בכבודו, ופתח את פיו בחכמה ודרש להם סודות עמוקים, ובאמצע הדרוש פתח עיניו ואמר חברי מה טוב ומה נעים היום הזה אשר הבית הזה מלא, אשר אין מקום להניח אפילו גרגיר חטה, וכל המתיבתות אשר ברקיע ננעלו ובאו לכאן, ללוות נשמתי, לכן אחר יציאת נשמה אל תניחו שום טמא שיגע בי, אלא החברים יתעסקו ברחיצתי, ואחר הרחיצה יוליכו אותי לבית הטבילה ושם אני אטבול את עצמי, ויהי כדברו דברים אלו ראה את ר' יוסף כהן עומד, אמר לו מהר וצא לך חוצה, כי אתה כהן, והנה בצאת ר"י כהן יצתה נשמתו בנשיקה, והוא הי' אז בן ל"ח שנה, אז געו כל החברייא והעומדים שם בבכיה גדולה, וטבלו החברייא ונתעסקו ברחיצתו, והוליכוהו לבית הטבילה, ואמרו יחול האדון ויעשה הטבילה כאשר אמר, באותה שעה הרכין ראשו וטבל מעצמו ד' טבילות, והלבישוהו אותו והולכיהו לבית החיים הלוך ובכה, והרח"ו נטרפה דעתו מרוב צערו, עד שבשעה שרצו להניחו בקבר נפל לרגליו, ובקושי גדול הסירו אותו מעליו (סדר אשכבתי' היא קיצור מספר שבחי האר"י).

ה' ישמור צאתנו ובואנו לחיים ולשלום!

שמירה

• לימי הקיץ ולכל ימות השנה •

Yossi Goldberger | 917.549.4378

פארגעסט נישט:

רבי מאיר בעל הנס
איז די וויכטיגסטע זאך
מיטצונעמען סיי וואו איר
פארט, אין די קאנטרי
אדער אויף וואקאציע!

לשמירה
בכל עת
מינה לא תזיע,
צו יעדע צייט
א ישועה.

צו באקומען אדער אויסצולייגן פושקעס אדער
צו מנדב זיין געלט פאר רבי מאיר בעל הנס רופט 24 שעה א טאג:

1888-REB-MEIR

(1888-732-6347)

כשימי 'בין המצרים' בקדושה, אז כל 'השנה' נכלל בהם

עוד יש לומר על המפורשים ז"ל שאמרו על הפסוק כל רודפיה השיגוה בין המצרים (איכה א, ג) **דהיינו שמי שרודף אחר הקדושה יכול להשיגה בין המצרים** דהנה בכל ענינים יש דבר הממוצע כידוע (וכמו ששמענו מפה קדוש המחבר זלל"ה שאמר דסעודת מוצאי שבת קודש הוא הממוצע בין סעודת שבת לסעודת חול לקשר הב' הפכיים אכילת החול אל אכילת הקדוש).

ולכן בשנה יש גם כן ימים הממוצעים והם הבין המצרים ואם האדם מכניסם לקדושה אז הוא הכל נכלל בקדושה ואם חס וחלילה להיפך וכו'.

וזה **כל רודפיה השיגוה בין המצרים** הן לטוב או להיפך חס וחלילה **ועל זה רומז גם כן הנדר שמכניס דבר ההיתר אל האיסור** דהוא נעשה הממוצע בין האיסור וההיתר, **ולכן אנו קורין פרשת מטות בבין המצרים** ודוק כי הוא נכון.

(אך פרי תבואה)

◆◆◆

השבתות של 'בין המצרים' הם בבחי' רעוא דרעווין

בשבת בין המצרים הוא כבכל שבת בעת הסעודה השלישית שהוא רעוא דרעוין היינו לפי שתמיד במנחה הוא זמן דין ובשבת נהפך לרעוא דרעוין ובבין המצרים שהם ימי דין לכן בשבת נהפך לרעוא דרעוין.

(קדושת היהודי)

◆◆◆

ימי בין 'בין המצרים' מסוגלים לקבלת תפילות והם ימי רחמים ורצון

תפלות ישראל בימי בין המצרים שמתפללין בלב נשבר מתקבל לרצון יותר מבכל השנה.

(תכלת מרדכי)

◆◆◆

הנה בימים האלה שהם ימי בין המצרים בכל שנה ושנה יש בהם התגלות החסדים למאד נעלה כי הנה ידוע אשר כ"ז היה לטובת ישראל במה ששפך חמתו על העצים ואבנים ולא עשה בישראל כלי ח"ו וזה הי' מחמת שנתעורר עליהם אהבה גדולה בעולמות עליונים **ולכן הימים האלה נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה כשמגיעים אלה הימים נתעורר אהבה גדולה עלינו וגובר חסדו ית'** ורחמים גדולים עלינו ועל כל ישראל.

(תולדות יצחק נעסכיז)

ימי בין המצרים מסוגלים לתשובה

והוא ענין בין המצרים כי הימים האלו הם ימים קדושים מאד אבל הם באתכסייא ובכל שנה ושנה נתקנו יותר ויותר והם כ"א יום כמנין אהי"ה כי ע"י תשובה נתקנו והימים האלו מסוגלים מאוד לתשובה הגם ששערי תשובה לא ננעלו ומועיל תמיד לדופקי בתשובה אבל אותן הכ"א יום שבין המצרים הם מועלים יותר.

(אור לשמים)

◆◆◆

הט' ימים מר"ח אב עד ת"ב מסוגלים מאוד לתשובה

איתא בספרים כי **הט' ימים מר"ח עד ט' באב הם מסוגלים מאד לתשובה כמו עשרת ימי תשובה, ותשעה באב בעצמו הוא כמו יום כיפורים** ועפ"ז אשר לפרש הגמרא מגילה דף ה' בדרך צחות רבי בקש לעקור תשועה באב ומוקי הגמ' ת"ב שחל להיות בשבת היה וסבר כיון דאדחי אדחי ע"כ דאיתא חד דאשכח לאליהו ושאלו תנא אם ישמרו ישראל שתי שבתות מיד הם נגאלין והא היתה יו"כ שחל להיות בשבת הוא וכל ישראל בוודאי עשו תשובה וקיימו ושמרו שתי שבתות דהא יום כיפור נמי איקרי שבת ומ"ט אין נגאלין וכן יש לומר גם כן גבי רבי מחמת דתשעה באב הוי כמו יום כיפור, ותשעה באב שחל להיות בשבת הוי כמו שני שבתות ושמרו ישראל שני שבתות וע"כ רצה לעקור תשעה באב שיהא הגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

(אמת ליעקב)

◆◆◆

פרשיות 'פנחם מטות מסעי דברים' מגינים על ישראל

עוד יאמר **דלכן קורין בימי בין המצרים** [פרשת] **פנחס ומטות מסעי** ודברים משום דהם מגינים על ישראל. [בפרשת פנחס] קורין פרשת המועדות, ושבת בכללם, וכל המעגג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים (שבת קיח).

ולכן בפרשת מטות יש פרשת נדרים, שנודרים בעת צרה חס וחלילה. וכן פרשת מסעי על שם שהגלות היא מכפרת.

וגם אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל וגו' (דברים א, א) **שכנסם לכולם** (כפירוש רש"י) **על דרך שאמרו** (סנהדרין ז:) **רב אשי כי הוי אתא טריפתא קמיה, מכניף** (פי' כינס) **ומייתי להו לכולהו טבחי** (שוחטים) **דמתא מחסיא, אמר כי היכי דלימטיין** (שיגיענו) **שיבא** (קיסם קטן) **מכשורא** (מן הקורה, כלומר שאם נטעה ישתלש העונש בין כולנו ויקילו מעלי), **ונמצא שכולם** הם להגין על ישראל.

(אך פרי תבואה)

פנימי | תשנ"ז | בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מתוך שיחה אצל מסיבת שבע ברכות לרגל שמחת נישואי נכד כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בן חדב"נ הגה"צ רבי ברוך טייטלבוים שליט"א

רב ביהמ"ד 'ברך משה' בקרית יואל יע"א

יחד עם הנגידים החשובים קרואי מועד אנשי שם הע"י
השותפים בהקמת בנין האדיר דקהלתינו ומוסדותי' הק' בעיה"ק ירושלים ת"ו

בבית כ"ק רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ב' פרשת פקודי, ב'דר"ח אדר ב', תשפ"ד לפ"ק

המשך השיחה מהגליון בשבוע העל"ט

הרה"ג ר' שלמה שבתי קעסטנבוים שליט"א: יעצט ווועלן מיר אריבער גיין צו דף נומער 14 דא אינעם קובץ,[1] דער בריוו איז א קאפי, וועגן די גזירת המלבושים,[2] וואם איך

---

1 בכדי לא להקדים את המאוחר נציג להלן את המכתב והעתקת הדברים בהערה 3

2 בענין גזירת המלבושים כבר הרחבנו במאמר גדול ומקיף בגליונינו 'קול התאחדותינו' של חג הפסח בשנת תשפ"ב העל"ט בכמאמר "שלא שינו את מלבושם" אשר בו הצגנו את כל פרשת הגזירה וכל פרטיה, עיין שם ותמצא נחת, ועתה נצטט בקצרה:

גזירת המלבושים היתה אחד מן הגזירות המרות שגזר הצאר ברוסלאנד על היהודים, בין תוך שאר כל הגזירות הנוראות הידועים שגזרו על ישראל, במטרה להטמיע את עם ישראל בין כל העמים רח"ל, כגון גזירת הגירוש מהכפרים, גזירת חטיפת הילדים הנודע בשם 'קאנטעניסטן', גזירת השקאלעס, וגזירת המלבושים.

גזירת המלבושים היתה גם תוצאה מן פעולות המשכילים אשר לבוש היהודי היתה לצנינים בעיניהם, והם הסיתו את פקידי הממשלה לאסור גם ענין זה על היהודים ללבוש הבגדים של המסורה להם והארוכים, [ובשנים האחרונות כאשר הממשלה ברוסלאנד פתחו את הארכיון שלהם מצאו את כל ההלשנות וההסתות מהמשכילים הארורים בנושא המלבושים] ולדאבון לב הצליחו בזה לפעול ענין זה אצל הממשלה ובשנת תר"ד יצא צו המלכות, שכל היהודים אסורים ללבוש בגדיהם המיוחדים להם הארוכים ומחוייבים להחליף בגדיהם למלבושי הגויים הקצרים, רק נתנו זמן של כמה שנים עד לזמן הוצאת הגזירה לפועל. וסיפור הדברים עי' בספר זכרון יעקב (להעסקן הנודע רבי יעקב ליפשיין ז"ל יד ימינו של הגאון רבי יצחק אלחנן מקאווענא, ח"א פרק נה נו). ומקודם היתה הגזירה ברוסלאנד ואח"כ התפשט גם למדינת ליטא ומדינת פולין.

בשנת תרי"א יצאה הגזירה אל הפועל, והחוק נתפרסם בחוצות הערים בשפת פויליין ובשפת אידיש וכו' י"ב סעיפים למלבושי הגברים, ועוד כמה סעיפים למלבושי הנשים, ואסרו לגדל זקן ופיאות, ולנשים אסרו לגלח השערות ועוד, ואז התחילו שוטרי העיר לתלוש בכח את הפיאות ולגזוז הזקנים, ומאות יהודים הוכו באכזריות והושלכו לבית האסורים.

ועי' בזה בספר מאיר עיני הגולה (תולדות החידושי הרי"ם, ח"א סימן שצט -תו) סיפור הדברים באריכות, שגדולי הדור בפויליין החידושי הרי"ם והגה"ק רבי אברהם לאנדא מטשעכנוב הביעו שעל פי דעתם מחוייבים למסור נפשם על זה, כי הוא נחשב כשעת השמד, ובשעת השמד צריך למסור הנפש אף על ערקתא דמסאני, וכמבואר ביו"ד (סי' קנז), וכן היה גם דעת הגה"ק רבי שלמה קלוגער ז"ל, ובספרו שו"ת טוב טעם ודעת (ח"א סי' קפ"ח) יצא בקול חוצב להבות אש נגד שינוי המלבושים ובפסק דין של יהרג ואל יעבור, והוא דוחה כל צדדי המתירים 'דאין כאן צד הנאה לומר שעושה השלטון את הגזירה להנאתו רק הכונה דבזה יבואו ממילא לכלל העברת הדת, כי ויתערבו בגויים וילמדו במעשיהם' ומסיק שם בחריפות 'אם עושה מעשה שרוצה להדמות לנכרי דינו כמומר, וז"ש הפסיקתא עי' ברש"י עה"פ והבדלתי אתכם מן העמים להיות, אם מובדלין אתם מן העכו"ם להיות מופרשין בלי להדמות להם הרי אתם לשמי, נקראים בשם ישראל, ואם לאו הרי אתם לעכו"ם דומין ונחשבים לעכו"ם ויש להם דין מומרין, ויהא רעוא שמן השמים יסכימו לפסק זה ולא יהיה

אחריות על ישראל וכל ישראל יהיו נקיים, ותבא עלינו ועל כל אשר בשם ישראל יכונה ברכת טוב׳ עיי״ש.

ועי׳ גם בספר שנות חיים (שם) להגר״ש קלוגער ז״ל שכתב בתוך דבריו בנוגע לנשים נשואות לצאת בשערות, וז״ל, ובפרט במדינת רוסיא כיון דהוי הגזירה על כך הוי ערקתא דמסאני ובודאי אסור לעשות כן, ואף דמתיר שם המלכות לילך מכוסה בפארצ[ט]יילא, מ״מ הוי שעת הגזירה כי ידוע שלא ילכו כן כי הוי בזיון להנשים, ומכיון שלא יחשבו אנוסים רק שיהיה ברצון ויתחייבו יותר, לכך חלילה לילך בפאה, אולי יראה ה׳ וישפוט וימהר גאולתנו, עיי״ש.

אמנם מאידך היה דעת כמה צדיקים להקל, אף שכאבו מאד על הגזירה, מ״מ למעשה הורו להקל מחמת כמה סברות, כי השלטון נתכונו להנאת עצמם ולא להעביר על הדת, וגם כי כיון שהרבה כבר שינו בגדיהם כבר אינו נחשב למלבוש הגויים, והסתמכו על דעת שו״ת מהרי״ק כי בדבר שאין בו משום פריצות אין בו משום ובחוקותיהם לא תלכו, ועי׳ במאיר עיני הגולה (שם) שכן היה דעתו של הרה״ק מקאצק, ועי׳ גם בשו״ת צמח צדק (יו״ד סי׳ צ) שכתב תשובה בזה להקל [ועי״ש שניכר על התשובה כי נכתב ברמז מחמת גזירת המלכות], וכן בשו״ת דברי נחמיה (לתלמיד של בעל התניא, הגאון רבי נחמיה מחבריבנא) שכ׳ תשובה לגדול אחד ע״ד שינוי הבגדים׳ שדן בזה בכל הצדדים, ואומר ׳והנה אם ח״ו הגזירה בכל הבגדים וגם בהסרת הכיסוי הנקרא יארמולקע וקיצוצי הפיאות אין היתרים הנ״ל מועיל כלום דלכ״ע הרי זה כערקתא׳, אבל מסיק דאם נשאר שיניו בבגד אחד שנראה היכר והבדל בין ישראל לעמים, מותר, עיי״ש.

וע״ע בשו״ת בית שלמה (יו״ד סי׳ קצז) בזה, וז״ל, וע״ד שאלתו ע״ד המלכות מארץ אחרת שגזרה על היהודים שבארצו לשנות מלבושיהם למלבושי הנכרים, ואיזהו אנשים יראי חטא ברחו למדינה אחרת כי חששו אולי יש בזה משום יהרג ואל יעבור כמו בערקתא דמסאנא, ועתה מוכרח לבוא לשם באקראי כי יצטרך לשנות מלבושיו, ועיי״ש שדעתו כי אין בזה חשש ערקתא דמסאני, ומה שדן בדברי ׳אחד מחכמי דורינו המפורסמים שאמר להחמיר׳, וגו״נ בזה ומלמד זכות על אלו שהקילו בזה, ולבסוף מסיק וז״ל, ואין מקום פקפוק כמ״ש, אמנם חלילה וחלילה לא לבקש צד קולא כל שהוא באתי בדבר שאבותינו ואבות אבותינו נ״ע נהגו בו איסור חמור מכל שלא ללבוש שום מלבוש כמלבושי נכרים, ובזכות אבותינו נ״ע אנו קיימים, ופוק חזי מה עלה בארצות אחרות שנפרצו שמה פרצות רח״ל, וזה גורם להם ראשונה מה שהם מלובשים באלו המלבושים ויתערבו בגויים וגו׳, לזאת חלילה וחלילה להקל בזה בשום צד קולא, וכבר הרעישו בזה בספרי יראים הקדושים, ובפרט בדור הזה ראוי לגור גדר ביותר בפרט שהלב יודע וכו׳ ואם אחד לובש בכדי להתדמות להם עובר על לאו של ובחוקותיהם, ולא באתי רק להראות וללמד סנוגריא בזה על אחינו בני ישראל בכמה שעשו על צד האונס וההכרח ולבם לשמים, עכ״ל.

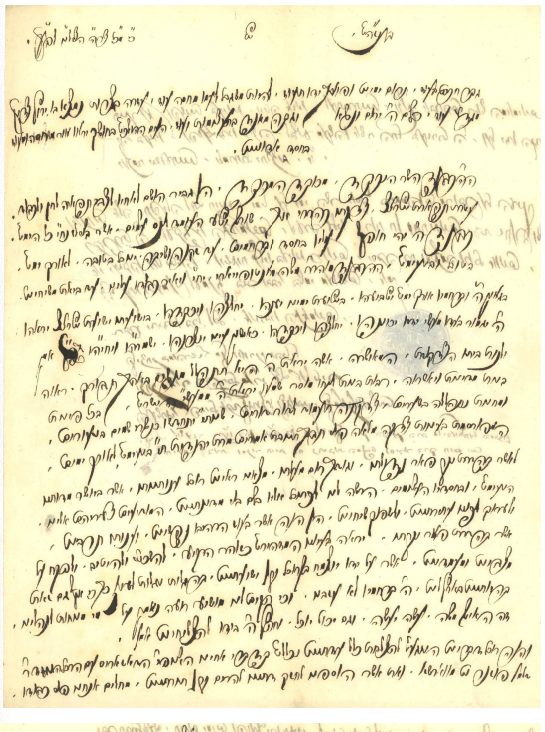
ועי׳ בספר יסוד העבודה (מהרה״ק ר׳ אברהם מסלאמינא ז״ל, מכתבי קודש, מכתב נב) מכתב מהרה״ק רבי משה מקאברין ז״ל לחסידיו, שנראה שאף שהקיל בדבר, מכל מקום הוא מזהיר בזה, וז״ל, מרירות לבי א״א לבאר אוי לי שזכיתי לכך ולדבר מזה, אחי ורעי יעשה כל א׳ לי דעתו אך שלא לקלקל הלבוש היהודית, רק יהיה תלויים לנגד עיניו תמיד. ויעשה לו בגד חדש פחות בזול, ולא להתנאות עם הבגדים החדשים. גם לנשים להזהיר

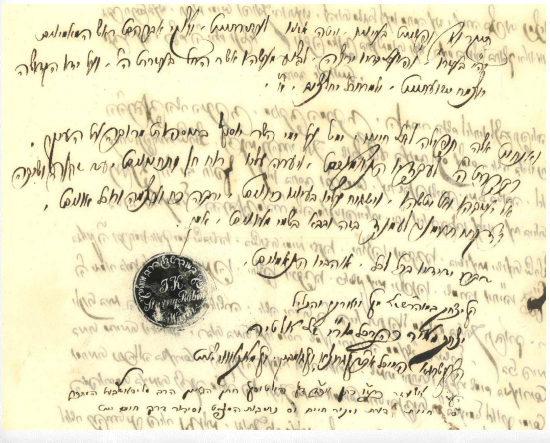
וויל אביסל פרעגן דעם רבי׳ן געווייסע נקודות איבער דעם, בנוגע וואם אונזערע רבי׳ם האבן אין דעם געהאלטן.

כידוע אז ס׳איז געווען אין צוויי פלעצער גזירות פון מלבושים,[3] מיר וויסן דאך אז אמאל איז א איד נישט

שלא להתנאות ולקשט עצמם בבגדים אלו בפריצות, ואיך שיהיה שלא יהיה במחלוקת עם פשוטי העם מקהלתינו וכו׳, ואין כעת לחשות מלבקש רחמי ה׳ ולומר חמשה קאפיטלאך תהלים בכל יום אחר תפלת שחרית ושני קאפיטלאך קודם תפלת מנחה שיהפוך ה׳ לב המלך ושריו לטובה וכו׳, הכותב במר נפש ועיניו נוזלות ועצמותיו רחפו מצפה לתשועת ה׳, עיי״ש.

3 להלן תמונת המכתב ששלחו גדולי ישראל להשר משה מאנטיפיארי בהשתדלותם להשיב גזירת המלבושים:

בעזה"י, כ"י מכ"ל צר"ה הצילנ"ו לפ"ק

גבור הקהל בעוז, תרום ימינו ופועל ידו תעוז, להיות משגב לעמו מחסה עוז, עזרה בצרות נמצא בו ירוץ צדיק מגדל עוז, כולם ה' ירום ונשא יגבה מאוד בתעצומות ועוז, העם ההולכים בחושך יראו אור ממחסה ומעוז בחסד אדונינו

ה"ה כבוד השר הנכבד, מכובד המכבד, הן גביר הושם לאחיו לצבי תפארה לחן ולכבוד, עטרת תפארת ישראל, צדקתו כהררי אל, שותף ישע העומד לנס עמים, אשר בצר לו נח"י כל הימים, כבוד ה' יהי חופף עליו בחסד וברחמים, עד זקנה ושיבה, עם כל טובה, לאורך ימים בטוב ובנעימים, ה"ה כבוד מוהר"ר משה מאנטופייארי יחי' ויאיר כבודו עלינו, עד ביאת משיחינו.

בגאון ה' וברחמיו אורך ימים ישביעהו, בישועת ימינו יענהו, יחלצהו ויכבדהו, בישועתו ישועת ישראל יראהו ה' יגמור בעדו מעשיו ידיו יכונהו, יחלצהו ויכבדהו, כאישון עינו יצרנהו, ישמרה"ו ויחיה"ו אמן, ולנוות ביתו הצדקנית המאושרה, אשה יראת ה' היא תתהלל מנשים באהל תבורך, ראוה בנות מדינות ויאשרוה, רבות בנות לקחו מוסר שמעו יראת ה' ממעש"ר המשכיל, בכל פינות ומחנות נתהללה בשערים, וצדקתה תעמוד לדור דורים, שנותי' יתחדשו כנשרי שמים בנעורים, המפורסמת בענוות צדקה מלאה פי' תנובת אמרים מרת יהודית תי' בנעימים לאורך ימים.

לאשר בהדרתו יקר פאר גדולתו, וגודל רום מעלתו, מצאנו ראינו רום ענוותנותו, אשר בעושר מדותיו הנעימים ובחסדיו העצומים, הרשה לנו לכתוב אליו בשם בני מדינתינו, המודיעים צעריהם אלינו, ולערוך לפניו עתירתינו, ולשפוך שיחינו, הן הנה אשר בעוז הרהיבו נפשינו, וענותו תרבינו, אשר בהדרת פאר יקרתו, יראה בעיניו המזהירות כזוהר הרקיע, להשכיל ולהטיבולפקפה על מצבינו ומעמדינו, אשר על ידו יצמח בקרוב קרן ישועתינו, בהגלות נגלות לעינו כי אף גם שאת בהדרותינו בארץ לנו ה' ברחמיו לא עזבנו וכי הקים לנו מושיע רועה נאמן על מי מנוחות לנהלינו זה האיש משה עשה יעשה, וגם יכול יוכל, וחפץ ה' בידו להצליחנו אמן.

והנה רום דברינו הנוגעים להצלחת כלל עדתינו... מחלים אנחנו פאר כבודו ... ויטה אזניו לעתירתינו, ואלקי אברהם ראש המאמינים יחי' בעזרו, ופועל ידיו ירצה, לבצע מעשהו אשר החל בעזרת ה', ועל ידו הקדושה יוצמח ישועתינו...

ואנחנו אלה תפילה לאל חיינו, ימים על ימי השר יוסיף בתוספות מרובה על העיקר כברכת ה' לעבדיו הנאמנים, ויערה עליו רוח חיים ותחנונים, עד זקנה ושיבה אל יעזבהו ואל ישתהו, וישגיח עליו בעיניו כיונים, ירבה כח ועצמה ורוב אונים, צדקתו תעמוד לעד בזה ובבא בשמי מעונים, אמן.

דברי ידידיו בכל לבל, אוהביו הנאמנים, הק' יצח"ק במוהר"ש ז"ל מק' וואדקי והגליל, יצחק מאיר בהרב מור"י ז"ל אלטיר, הק' שרגא פייבל אבד"ק גרוצא וק' גומבין וק' מאקאווי יצ"ו, הק' אלעזר ברי"ו כהן אב"ד דק' פולטוסק חתן הגאון הרב מליסא ז"ל בעל המחבר ס' חוות דעת ומקור חיים וס' נתיבות המשפט וסידור דרך חיים ועוד

*

געגאנגען מיט קיין רעקל ווי היינט, מ'איז געגאנגען מיט א לאנגע לבוש, ס'איז געווען נישט מיט קיין קנעפלעך.

רבינו: יא, קנעפלעך איז שוין געווען א מאדערנע זאך. מ'איז געגאנגען דעמאלטם מיט בענדלעך.[4]

הגרש"ש: יא, אזוי האט מיר אויסגעקוקט. א אינטערעסאנטע זאך, כ'האב געזעהן א בריוו ווי דער בית

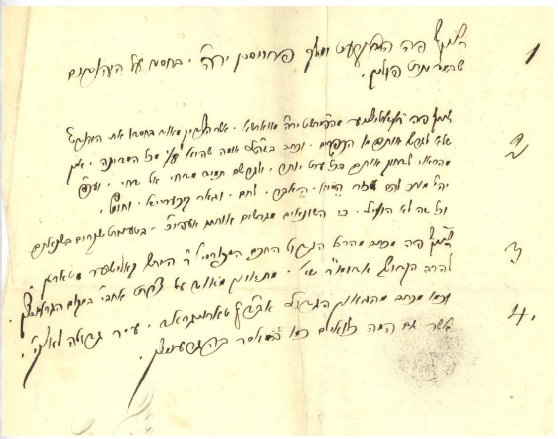
ומעבר השני של דף המכתב הנ"ל הוסיפו לכתוב עוד 4 סעיפים כדלהלן:

1. רצוף פה הדרעקרעט ממלך פרייסין יר"ה בחסדו על היהודים שבאדמות פולין.

2. רצוף פה רעגעליציע מהפירשט יר"ה מווארשא, אשר הצדיק מאוד בחסדו את היהודים שלא לגרש אותם מן הכפרים, וכתב בזה"ל אומה שהיא 1/8 מכל המדינה אין מהראוי לדחוק אותם בכל עת יותר ולגרשם תמיד מדחי אל דחי, ועכ"פ יהי' מותר להם למכור הייא, האבר, לחם, וגאר קיכערייא, וחומץ, וכל זה לא הועיל, כי השונאים מגרשים אותנו אעפי"כ בטענות שקרים בשנאתם.

3. רצוף פה מכתב מהרב הגדול החכם המפורסם ר' הירש קאלישער מטארנו להרב הקדוש אדומו"ר שי' מתאונן מאוד על צרת אחב"י במקום הגרעניצן

4. וכמו מכתב מהגאון הגדול אבד"ק טארניגראד עיר גדולה לאלקים, אשר גם המה כלואים כמו במאסר בהגרעניצן.

4

הנה אז היו סוגרים את המעיל או עם הגארטל או עם קרסים כמו שיש היום במלבושי הסטראקע"ס.

ויש לציין שאנשים מכובדים השתמשו בקרסים מכסף, וכגון בשטר התנאים של הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפטא ז"ל (משנת תקכ"ד) כתוב: "הראש הנגיד הרב מוה' שמואל יסבל את בנו בספרים חשובים... וילבש את בנו הנ"ל בגדים צייג עם קרסי כסף לפי כבודו, זוג בגדי שבת וזוג בגדי אטלס ליו"ט עם קרסי כסף...", עיי' בספר אגרות האוהב ישראל.

אהרן שרייבט אמאל פאר א חסיד, אז ער הערט זאגן אז ער גייט מיט קנעפלעך, אזוי שרייבט אים דער בית אהרן.[5]

רבינו: יא, קנעפלעך איז געווען א מאדערנע זאך, א נייע זאך וואס מ׳האט אריינגעברענגט שפעטער.[6]

הגרש״ש: און נאכדעם איז געווען מ׳איז געגאנגען מיט קורצע הויזן און מיט זאקן, לאנגע הויזן איז אויך געווען א מאדערנע זאך.[7]

רבינו: ס׳איז אן אינטערסאנטע זאך, היינט פארשטייט מען עס נישט, די רעגירונג האט ארויס געגעבן א געזעץ ווי אזוי מ׳זאל גיין אנגעטוהן, אז מ׳טאר נישט גיין אהנגעטוהן נאר מיט לאנגע הויזן. היינט אז די אמעריקאנער רעגירונג וועט ארויס געבן א געזעץ מ׳דארף גיין מיט אזא הויזן צי אזא הויזן, וועט מען עס אהנקוקן ווי איינער פרעגט ׳וואס גייט זיי דאס אהן, וואס האט דאס מיט זיי?׳ אבער אזוי אזוי איז דעמאלטס געווען.[8]

און דאס איז געווען א גרויסע מחלוקה, דער חידושי הרי״מ האט געזאגט אז מ׳דארף זיך אויף דעם מוסר נפש זיין, אזוי ווי ערקתא דמסאנא (סנהדרין עד:). און דער קאצקער האט

---

5 עיי׳ בספר שמע שלמה (ח״ב סי׳ ס״ח) מסופר על הרה״ק רבי שלמה מקארלין ז״ל שפעם אחת הגיעה אליו אשה עם ילד קטן לקבל ברכה ממנו, והיה הילד לבוש חלאטעל עם כפתורים, אמר הרה״ק מקארלין בדרך פליאה: ילד ירא שמים לבוש כפתורים, וציוה לקרוא לחייט, ואמר לו להוריד את הכפתורים ולתפור במקומם קרסים, כפי שהיה נהוג באותו הזמן.

ועיי׳ עוד בס׳ אור ישרים (עמ׳ רכ״ט) שפעם אחת הופיע בבית מדרשו אברך לבוש חליפה עם כפתורים, החל הרה״ק רבי בונים מפשיסחא ז״ל לפתוח את כפתוריו בזה אחר זה תוך כדי דיבור, כך הוא דרכו של יצה״ר, היום אומר לו עשה כך למחר אומר לו עשה כך, וכשהגיע לכפתור האחרון אמר, עד שאומר לו לך עבוד עבודה זרה. וקבלה בידם שאותו האיש ירד רח״ל מדרך הישר, ע״ש.

6 עיי׳ בקובץ היכל הבעש״ט (גליון י״ב עמ׳ צ״ז) שמעתיק מכתב נפלא מחסיד חב״ד שכ׳ לרבו הריי״ץ ז״ל שנסע לעיירת בעלזא ורצה להפיץ שם חסידות בשיטת חב״ד ותורת הבעל התניא, ומתאר שם את החאניאקישקייט שהיתה שם אצל היושבים בבעלזא, וכותב לו בין השאר בזה״ל: ....המנהג אצלם אז ביים קאלנער פון העמד גייען זיי נישט מיט קיין קנעפלאך צוגימאכט, נאר מיט א בענדיל צוגיקניפט, ושמעתי שאחד אמר ׳אז ישראל האט זיך גישמד׳ט... עד שאחד ביאר לי ׳אז ער גייט די העמד מיט קנעפלאך!!!, ובאופן הזה הוא אצלם החסידות, וממילא מובן שאי אפשר לדבר עמם אודות עניני חסידות... עיי״ש כל תוכן המכתב.

7 עיי׳ בס׳ מים חיים (תולדות הגאון ר״ח קרייזווירטה ז״ל מאנטווערפען עמ׳ צ״ט) שהוא נתמנה כראש ישיבה בישיבתו של הרה״ק מטשעחויב ז״ל בקראקא, ובפעם הראשון כשהגיע ונפגש עם נכד הרה״ק ה״ה האדמו״ר רבי זושא׳לי מטשערנאביל ב״ב ז״ל, והוא הוכיחו על פניו היתכן שהוא הולך עם מכנסיים ארוכות ולא עם הויזן זאקן כמנהג החסידים, ע״ש.

ויש לציין שהשינוי הבגדים מארוכים לקצרים ולבישת מכנסים ארוכים היה סימן מובהק למי שנפגע ברוח ההשכלה, כמשפט הנפוץ ״מקצר במקום שאמרו להאריך (במעיל), ומאריך במקום שאמרו לקצר (במכנסים).

ויש לציין שבס׳ ׳מיינע זכרונות׳ (מאת יחזקאל קאטיק ח״ב עמ׳ 148) מובא מכתב מהחסיד ר׳ משה קוטיק מקאמעניץ ע״ה שהיה מקורבו של הרה״ק מקאברין שמוכיח את בנו ששמע עליו שהולך עם מכנסיים ארוכות, וכה תוכן המכתב: ...בקמניץ פגשתי את ר׳ שלום בעקער, ושאלתי אותו לשלומך, ענה לי שאתה לובש מכנסיים ארוכים מעל למגפיים, באותו רגע ממש פרחה נשמתי, הרגשתי כאלו כדור מפלח את לבי, ראשי היה סחרחר עלי כי במשך כל ימי חיי לא קרה לי אסון גדול מזה, ומתוך צער לא נכנס דבר לפי במשך שלושה ימים... דע לך בני הייתי יותר שבע רצון לשמוע שאתה מתהלך בבקיטשע קרועה, מאשר במכנסיים ארוכים מעל השטיוועל. בקיצור, אם לא תכתוב אלי שהכנסת את המכנסיים לתוך השטיוועל, כפי שלובש אביך וכפי שלבשו אבותינו, אין אתה בני!...

גם אמו כתבה לו בלשון הזה: ...האם אתה לובש מכנסיים ארוכים, אביך זקנך אינם לובשים מכנסיים ארוכים, איזה יהודי ירא שמים לובש מכנסיים ארוכים?. לכן אבקשך בני היקר והאהוב, אל תלבש יותר מכנסיים ארוכים...

8 תצלום ממכ״ע אודות גזירת המלבושים:

Бесплатное прилож. для подписч. газ. „Гайнт".

№ 9. פאמיליען-ביבליאטעק.

די גזירות אויף אידישע מלבושים אין רוסלאנד און אין פוילין.

Drukarnia „Energja", Warszawa, Chłodna 8.

הודעה | ОБЪЯВЛЕНІЕ

געהאלטן אז מ׳זאל יא נאכגעבן, און מ׳זאל גיין מיט לאנגע הויזן.[9]

ס׳איז אויך געווען אנדערע סניפים צו די גזירה ס׳איז געווען פלעצער וואו מ׳האט נישט געלאזט התונה האבן ביז די דרייסיג יאר, נאר אויב מ׳גייט מיט די גוי׳אישע מלבושים.[10]

איז קראקא איז דאם געווען אזוי די גזירה, ס׳איז דא בריוון פונעם מהר״ם א״ש קיין קראקא איבער דעם, פון אנדערע אויך, ס׳איז דא א בריוו אין [שו״ת] אמרי נועם, וואם ער שרייבט וועגן דעם, ער שרייבט להקל לצורך פרי׳ ורבי׳ זאל מען מעגן משנה זיין, בלית ברירה כדי מ׳זאל קענען התונה האבן.[11]

---

9 כאמור למעלה היו כמה מן הצדיקים שסברו שאי אפשר לפסוק בדין זה "יהרג ואל יעבור" ובראשם הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאצק ז"ל, שסבר כי אי אפשר לפסוק בשאלה זו "יהרג ואל יעבור".

והחסיד רבי אבא מטשעכענאוו סיפר לימים, שהיה גם ממקורביו של הרה"ק מקאצק, כי כשבא לקאצק בתקופת הפולמוס על גזירת הלבוש, אזי מיד בבואו שלח הרה"ק לקרוא לו, כשנכנס אל הקודש שאלו: "מה אומר הרב שלכם על הגזירה?" ר׳ אבא, שכבר ידע את דעתו של הרבי מקאצק, ענה ברעדה, שהרבי מטשעכענאוו נסע לווארשא ולאחר התייעצות עם החידושי הרי"ם הוחלט שהדין הוא "יהרג ואל יעבור" פרץ הרה"ק מקאצק בשאגה: "כן החליטו? גם לי יש ידיעה לא מעטה באותיות הקטנות, ולא ראיתי בזה דין של יהרג ואל יעבור, שני גדולים יפקירו דמם של ישראל, מוטב שילחצו [קוועטש געבען] ויבוא משיח. המלבושים הם רק מנהג ואפשר לשנותם.

גם דעתו של הרה"ק מריזשין ז"ל היתה כדעת הרה"ק מקאצק, כי כשפנו אל הרה"ק מריזשין בשעה שרצו לפסוק על שינוי המלבושים "יהרג ואל יעבור" כדין ערקתא דמסאני, ונענה ואמר: "יעקב אבינו קיבל את הברכות בבגדי עשיו, יה"ר שיתקיימו הברכות שקיבל בלבוש זה".

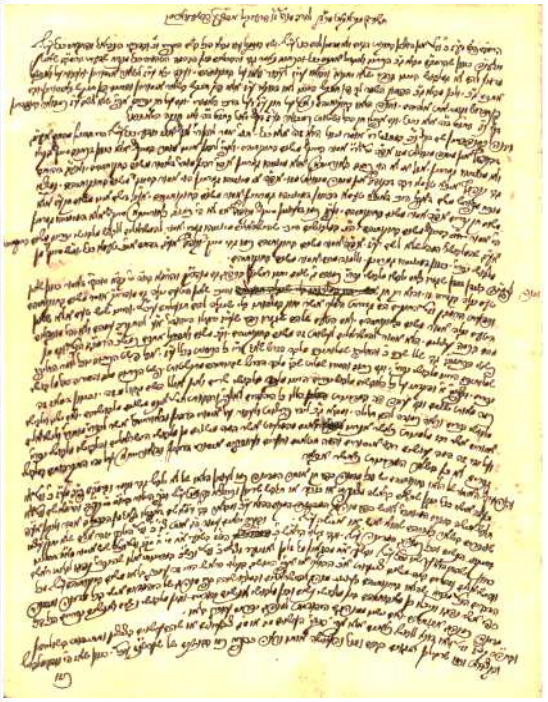
10 בעיר קראקא נסתעף הגזירה בשינוי, כי לא יוכלו לישא נשים עד שלשים שנה, רק אם ילבשו כמלבושי הגויים חלילה,

ועי׳ בזה בשו"ת אמרי אש להמהר"ם א"ש (יו"ד סימן נ"ה) אשר משיב ל׳מורה ודאין בק"ק קראקא׳ וז"ל, אמרות טהורות אשר שלח מעכ"ת נ"י בענות לבבו חוקר ודורש אודות פקודה חדשה אשר הפקד בעניני נישואין בני עמינו צוו כי לא יקחו נשים לפני הגיעם לשלשים שנה אם לא ילבישו נפשם במלבושיהם ממש, וחקר כת"ה בחכמת לבבו, איזה דרך ישרה וטובה בעיני השי"ת שיבור לו האדם, אם ללבוש כמלבושיהם, או להמתין עד שלשים שנה, והאריך שם לפלפל אם הוי שעת הגזירה, ובדין ובחוקותיהם לא תלכו, ומסיק שם להחמיר שלא ללבוש מלבושם אף לצורך נישואין, וז"ל ומלבושי בני פולין לפי הראה בעני מרבית עם ה׳ הוא לבוש יהדות וצניעות, והמשנה עטיפתו מוזר הוא לאחיו יראי ה׳, לפענ"ד גם לדעת מהרי"ק הוא בכלל בחוקותיהם לא תלכו. וגם נראה כי יראו השרים אשר ילבשו ישראל כמותם ולא השיגו מגמתם בפקודה הוא, ויאמרו כי היה הרצון גם לגלח פאת זקנם וכו׳, ואע"ג שאינו לובש להתדמות להם רק כי יוכל ליקח אשה לענין זה ודאי מצטרף הפקודה דצריך ללבוש למען להדמות להם ממש, עיי"ש.

ויש לציין שמיד עם פרסום הגזירה בשנת תר"ד פנה רב העיר קראקא הרב שאול לנדא ז"ל בשאלה להרה"ק רבי אברהם זאב פרענקל (תלמיד הרבי מלובלין ז"ל ואב"ד ריישא בשו"ת משיב כהלכה סי׳ ז) והוא פוסק היות וכדי לקיים מצוות פרי׳ ורבי׳ הוא יכול לצאת מהמדינה ולקיימה במקום אחר לכן נראה ברור דאין להתיר בשום ענין.

גם הראב"ד דקראקא רבי אברהם יענער ז"ל פנה אליו באותה שאלה, ורבי אברהם זאב משיב לו באריכות (שם סי׳ ח), ומוסיף, האיך יעלה על דעתו להקל בענינים כאלה אשר הוא הריסת הדת בכללה, כאשר אנו רואים בחוש אותם הלובשים מלבושי נכרים יסירו מסווה הבושה מעל פניהם, וכל זה גורם להם הילוכם שיתערבו בין הגויים, ומסיים את תשובתו: ותאמין בכל מעוזו לגדור גדר לבל להתיר להם הדבר, ומובטחני שגם הרב הגדול מו׳ שאול לנדא יהי׳ בעזרו בדבר הזה...

ולהלן העתק מכתב ידו של הגאון רבי שאול לאנדא ז"ל אל הגאון רבי אברהם זאב הנ"ל אודות גזירת המלבושים כפי שנתפרסם לאחרונה:

11 עי׳ שם בשו"ת אמרי נועם (להגה"ק רבי מאיר מדזיקוב, ח"כ סימן ט"ז), על ׳השאלה בעסק הגזירה שבעירכם ר"ל שלא ישא אשה עד שילבוש א"ע במלבושי נכרי ולגלח הזקן, אם מותר על פי תורה, ועיי"ש שדעתו נוטה להקל לצורך מצות פריה ורביה, ומסופק על מה כונתם אם עיקר כונתם להעביר על המלבושים או שלא ישאו אשה, אמנם לבסוף מסיים וז"ל, אמנם כל זה אינו רק כשאי אפשר לברוח, אבל כשאפשר לברוח ל"ש טעם הנ"ל, כי יוכל לברוח לקיים שניהם, ואין לנו צד היתר, רק אולי כונתם למען הנאת עצמו ולא להעביר על הדת כלל. ומעתה בעירכם שהרבה ריווח והצלה לפני הבחורים לישא במדינות אחרות ולא יגיע

די גזירה האט ארוים געגעבן די רוסישע רעגירונג, נישט די עסטרייכישע רעגירונג, גאליציע האט באלאנגט צו עסטרייך,[12] פוילן וואו־רשא יענע געגעבט האט באלאנגט צו רוסלאנד ביז צו די ערשטע וועלט־קריג, און רוסלאנד האט ארוים געגעבן אז מ׳זאל גיין נאר מיט לאנגע הויזן, און רעכט רי״ם האט געזאגט אז מ׳דארף צו האבן מסירות נפש דערויף.

אינטערעסאנט, די רוסישע רעגירונג האט ארוים געגעבן אזעלכע מאדנע גזירות, ס׳איז נעוועזן א גזירה מ׳טאר נישט גיין מיט קיין פיאות, מיט א בארד האט מען געמעגט גיין, און פיאות האט מען נישט געטארט גיין,[13] וועגן דעם זענען די גערער אידן געגאנגען מיט די פיאות אונטערן קאפל וויייל מ׳האט נישט געטארט גיין מיט קיין פיאות, האבן זיי באהאלטן די פיאות אונטערן קאפל. און אין אוקריינא איז מען געגאנגען אזוי מיט א קנאפ, די פיאות איז געווען אזוי פארקניפט פון אויבן, דאס איז אויך געווען אזוי באהאלטן וועגן די גזירה. אזעלכע מאדנע גזירות האבן זיי ארוים געגעבן.[14]

להם היזק רב, לזאת מיראי הוראה אנכי לסמוך על טעם זה לבד דכונתן להנאת עצמן, בפרט בעת שראינו בעוה״ר שהדור פרוץ כך ביותר, ומה גם לפני אנשים יראי ה׳ יש למנוע מזה כל מה דאפשר, כי בעינינו ראינו שבעת הזאת כל דת יהודית תלוי בזה, עכ״ל, עיי״ש.

12 יש לציין שגזירת המלבושים שגזרה ע״י הממשלה של רוסלאנד לא חלה על חצרות הצדיקים כגון, חצר הקודש ריזשין-סאדיגורא וחצר קאסוב וויניצא כיון שהיו תחת מלכות עסטרייך, אמנם היה חשש כי עומדים להוציא חוק הדומה לגזירה הנ״ל, גם במלכות עסטרייך-אונגארין, והרה״ק מריזשין ז״ל רצה לקדם פני הרעה ולפעול נגד הצעת הגזירה על ידי מתן שוחד כספי לממונים, אולם, הרה״ק בעל התורת חיים מקאסוב ז״ל היה סובר שחבל על ממון יהודי, כי הישועה תצמח בלאו הכי.

באותה שעה הכינו השתדלנים היהודים במדינת עסטרייך פגישה עם מנהיגי המדינה בעלי ההשפעה, ביחד עם רבנים וכבדים כשהם מופיעים בלבוש ארוך באיצטלא דרבנן, ואכן הפגישה נערכה, והופעתם של הרבנים עשתה רושם עמוק על הנוכחים, ואחד מהשרים התלהב באופן מיוחד מיופי הלבוש ועורר לזה את תשומת לב שאר הפריצים כי הלבוש הזה דוקא יפה מאוד ואין לבטלו, דבריו נתקבלו בנכונים וכל הצעת החוק גנוזה, ולישראל היתה הישועה.

13 בתחילת שנת תרי״א היה הזמן המוגבל מאת הממשלה לביצוע הגזירה והתחלת הוצאת הפקודה אל הפועל, הממשלה ממדינת פולין בהשפעת המשכילים התחילה לבצע החוק בכפיה ובאכזריות, עשרות אנשים נתפסו ברחובות והוכרחו לגלח את פיאותיהם וללבוש בגדים כבמדינת אייראפע דהיינו מלבושים קצרים, וגם הוכרחו לשלם קנסות גבוהים על הפרת החוק.

ובס׳ בית אלכסנדר (עמ׳ כה) מביא מכתב מהרה״ק רבי שרגא פייוויל מגריצא ז״ל, שמעיד על המאורעות באותה תקופה וזלש״ק במכתבו לא׳ מחסידיו: ...אשר תהילה לקל, לא עלה פה הכורת על זקני אחב״ו ומעט מן המעט אשר נתגלחו .. השי״ת יעזור לנו על להבא בישועות כלל ישראל, כן בעיירות אחרות בפראשניץ ובטשעכענאוו שם יש עוזרים לרעה (כראה המשכילים) ל״ע, וכבר נטלו מהם רובא דרובא ״זקני״ עמינו יצ״ו, ה׳ ירחם...

אמנם ההמון עם ורוב החסידים לא נרתעו מאימת החוק ולא ביצעו את הוראותיו, והצוררים השלטון של רוסלאנד הבינו שאין ביכלתם לבצע זממם באופן זו, ע״כ החליטו לרכז כח גדול של שוטרים ונוגשים בווארשא עיר הבירה ולבצע את החוק בכח ובכפייה, ואכן בראשית שנת תרי״א הגיע מאות שוטרים שנתפזרו ברחובות העיר, וכל יהודי שעבר נתפס, ופיאותיו נתגלחו.

הרבה יהודים שנתפסו בכדי לגלח את פיאותיהם התנגדו והתייצבו בזרוע כנגד השוטרים ולא הניחו לגלחם, ואלה ברצחנימו הפליאו מכות ומהלומות באכזריות נוראה וכמה מאות יהודים נלקחו לבית האסורים, ובכל הרחובות נשמעו זעקות שבר ובכיות ויללות של הנשים והילדים, מחמת אכזריותם של השוטרים שהיכו את האנשים הנתפסים ללא רחם.

בס׳ זכרון יעקב (עמ׳ 138) מתאר איך שקצצו פאות הראש בקרדומות במקום מספריים, או במגירה עם תוספות של מהלומות על מהלומות...

14 תצלום ממכ״ע אודות גזירת המלבושים:

דיא אידעשע קלויזענ
אונדזעקסלותנ (שפּנייזין)
וואס איז געשעהען אין דעם יאר 1844
וויל נא
בדפוס ר׳ יוסף ראזען בר׳ מנחם מן ראזא
שנה תרל״א לפ״ק
DIE KLEINE KLEIDER-UMWECHSLUNG.
aus der russischen sprache im Jahre 1844 n.
Stuttgart, Ebnisiasin P. M. Roma. 1870
N 827 = N 828.

איז דעמאלטם האבן זיי ארוים געגעבן א גזירה אז מ׳טאר נישט גיין נאר מיט לאנגע הויזן, און דער רי״מ האט געוואוינט אין ווארשא – מ׳האט אים געדופן רבי איטשע מאיר ווארשעווער, פאר וועם ער איז געווען אין געד – דעמאלטם איז געגאנגען די רעגירונג אזוי ווי זיי האבן געזעהן אז ער שטערט, האבן זיי ארעסטירט דעם חידושי הרי״מ, צוליב די גזירה, און מ׳האט אים ארוים געפירט אין ארעסט הויז אין ווארשא, און אידן האבן געהערט אז מ׳האט ארעסטירט דעם חידושי הרי״מ זענען געקומען צו לויפן טויזענטער אידן אהין דארט צו די תפיסה, ממש פון די גאנצע שטאט זענען זענען זיך צוזאם געלאפן אידן, און דער גובערנאטאר – אזוי האט עם געהייסן דארט – דער גאווערנער האט זיך דערשראקן אז דא גייט ווערן אן אויפשטאנד, ער האט זיך פשוט דערשראקן, אזויפיל מענטשן זענען געקומען צולויפן, איז ער געגאנגען און האט אים באפרייט.[15]

15 בס׳ תולדות החי׳ הרי״ם מתואר שהיות החידושי הרי״ם עמד איתן בדעתו שיש דין של "יהרג ואל יעבור" בענין זה, וכמובן שדבר זה היה לצנינים בעיני המשכילים, אשר חפשו להצר את צעדיו על כל צעד ושעל, ונתפשטה השמועה באותה תקופה שאחת המזימות של המשכילים הרשעים נגד החידושי הרי״ם - היא להסית את פקידי הממשלה לארוב ולתפוס את החידושי הרי״ם רח״ל ולחתוך את פיאות ראשו, והמשכילים טענו בפני הממשלה, כי באופן זה לא ישאר יהודי אחד שלא יחפץ להתגלח לאחר שנעשה כן למורם ורבם הנערץ.

ויהי בהגיע דבר השמועה לאזני החידושי הרי״ם נתיירא מאוד, ועזב את ביתו והלך להתגורר מחוץ לביתו אצל אדם אחד עד יעבור זעם, גם שינה את שם משפחתו מ״ראטנבערג" לשם "אלטער", וביני לביני הורכבה משלחת מנכבדי העיר, אשר באה לפני שר הממשלה וטענה לפניו, איך יתכן להתנהג כך עם איש מורם מעם, והשר הצטדק ואמר שאינו יודע כלל ממחשבה זו לגלח את פיאותיו של הרבי, והבטיחם כי לא יאונה לצדיק כל און.

כשראו פריצי עמנו - המשכילים, כי עם קשה עורף הוא ובהשפעתו של החידושי הרי״ם עומדים רוב תושבי העיר בעקשנות בדעתם, שלא להסיר את צלם אלוקים מעל פניהם ובגדיהם, וגם שהשוטרים אשר ראו את גודל עקשנותם היו עושים את מלאכתם בעצלתיים, הלכו ועשו יד אחת - המשכילים והמתבוללים, ובאו לפני הנסיך הרוסי שר המדינה וגילו את אזנו אשר יד החידושי הרי״ם היא העומדת מאחורי ההתנגדות העיקשת של היהודים, ועל כן שומה עלינו להכריחו להתום על כרוז הקורא לשינוי הלבוש וגילוח הזקן, ובמקרה שיסרב שיוציא נגדו צו מאסר.

דברי המשכילים נכנסו באוזני הנסיך, ועל אתר ציוה לשוטריו לעצור את החידושי הרי״ם כחצות הלילה, בכדי שלא לעורר את זעם היהודים, בחצות הלילה באו השוטרים לבית החידושי הרי״ם וסיפרו לו אשר פקד עליהם הנסיך להביא אותו לבית המעצר.

החידושי הרי״ם קם ונסע עמהם יחד לשם, ובבואו הכניסוהו לחדר מיוחד אשר ישבו שם שרים גבוהים ונכבדים, השרים התחילו לשכנעו ולפתותו בדברים להוציא קול קורא לקיים את גזירת המלכות בענין המלבושים והזקן, אך החידושי הרי״ם עמד כסלע איתן בדעתו שלא לחתום, כשראו השרים כי ממאן הוא, התחילו להפחידו באיומים מאיומים שונים, כי אם יסרב יגלחו את זקנו וכדו׳, אך החידושי הרי״ם השיב להם, כי לא יותר אפילו כחוט השערה ולשווא כל הפצרותיהם, מאחר שלדעתו אסור לכל איש יהודי עפ״י דין התורה לקיים פקודה זו, ואף אם יעבור עליו מה, לא יהיה בכלל מחטיא את הרבים חס ושלום.

כשראו השרים כי הוא נחרץ בדעתו ונבצר מהם לפעול אצלו כלום, עשו כזממם הרע והכניסוהו לבית הסוהר - מקום אשר אסירי המלך אסורים שם, עם עוד אסירים ששפילים ונבזים שנתפסו בגניבות וגזילות שונות, החידושי הרי״ם סבל קשות במאסר זה, ומיד עם בואו הוטל עליו לשבת על גבו של אחד האסירים, כי זה היה עונש לכל אסיר חדש, החידושי הרי״ם סירב לישב על גבו של יהודי, לאחר שהתחילו האסירים להציק לו ולהכותו, נאלץ בצער רב למלא את בקשתם.

כבר באותו לילה פשטה חיש מהר בכל רחבי העיר ווארשא השמועה על מאסרו של החידושי הרי״ם, אלפי אנשים קמו מעל מיטתם ונהיה רעש גדול בכל העיר, כמה מן אותם משכילים רשעים התאמצו גם להפיץ שמועה כוזבת כי גזזו את זקנו ופיאותיו של החידושי הרי״ם, והעיר ווארשא נבוכה.

כאשר האיר בבוקר התמלאו רחובות העיר קבוצות קבוצות של יהודים וביניהם גם הרבה מהמשכילים והמתבוללים, אשר רגזו על מעשה זה, אף תושבי ווארשא הגויים היו המומים ומזועזעים מצעד זה, כי החידושי הרי״ם היה נערץ על כל תושבי ווארשא היהודים ולהבדיל גם על הגויים, עד כדי כך שנכבדי העיר ווארשא הגויים התאספו לדון מה לעשות בנידון זה.

חסידי קאצק שבעיר מיהרו לשלוח משלחת מיוחדת אל רבם הקדוש מקאצק, כאשר שמע הרה״ק מקאצק על השמועה הנוראה לא נראה על פניו שום סימן התפעלות ופטר את החסידים לשלום. לאחר שיצאו קרא הרה״ק לנאמן ביתו הרה״צ רבי צבי הירש מאמאשאווער ז״ל שיכתוב בשמו מענה לחסידים אשר בווארשא, כי אינם צריכים לדאוג כלל אודות רבם, כי בוודאי לא יוכלו ליגע בפאות ראשו וזקנו, ואדרבא, בזכותו תבוא ישועה לכל כלל ישראל והגזירה תתבטל.

בינתים הלכה ונתגברה הסערה בעיר, ועל הכבר הרחב שלפני מועצת העיר התאסף קהל גדול של עשרות אלפי יהודים בצעקות וילולות עד לב השמים, המושל של רוסלאנד התחיל לחשוש ממרד והתקוממות, ובדק שנית את החלטתו, ובינתים הגיע הרעש גם לאזנו של הנסיך קוסטענטין אחיו של הקיסר של רוסלאנד, ומשלחת נכבדה הגיעו אליו לבקש על שחרורו של רבם הקדוש, והוא קיבלם בכבר פנים יפות והתנצל לפניהם כי צו המאסר הוצא שלא בידיעתו, ועל פי הוראתו שוחרר החידושי הרי״ם ממאסרו.

דעמאלטם האט ער זיך אוועק געצויגן פון ווארשא, און איז געגאנגען אין א שטעטל נעבן ווארשא, אבער ביז דעמאלטם האט ער געוואוינט אין ווארשא.[16]

הגרש"ש: ס'איז דא א מימרא פונעם חיילגן ריזשינער, ער האט דעמאלטם געזשיקט א שליחות צום חידושי הרי"ם, אז יעקב האט אויך באקומען די ברכות אין די מלבושים פון עשו, ער זאל נישט אזוי שטארק ארויס גיין דערקענען. ס'איז אינטערסאנט אבער אזוי ברענגען זיי.[17]

און פלאי פלאות איז, זיי ברענגען אין ספר מאיר עיני הגולה (ח"א עמ' שנ"ט – שפ"א), אז דער חידושי הרי"ם איז געקומען באזוכן שפעטער דעם חיילגן ריזשינער,[18] און ער האט

---

16 עיי' בס' הנ"ל שלאחר שהחידושי הרי"ם השתחרר ממאסרו, החליטו החסידים לעשות נקמה במשכילים שגרמו למאסר זה, והיו ידוע להם כמה שמות מראשיהם, והתחילו לרדוף את אותם הרשעים על כל מדרך כף רגל, וכשראו המשכילים כי צרתם צרה, אמרו להחיש לעצמם מפלט אצל שרי הממשלה, ועי"ז נתאספו בכל יום מסירות ומלשינות, ואש המחלוקת בערה בעם במלא עוזה.

החידושי הרי"ם ברצותו למנוע את המחלוקת, עמד ועזב את העיר וואַרשא לעיירה "נוויד-וואהר" שם הוכנה לו דירה לכבודו, כאשר נכנס החידושי הרי"ם לבית החדש, ישב על כסאו ונח מעט והיה נראה על פניו שביעות רצון ונענה ואמר: כאן הרבה יותר טוב מבוואַרשא, עיירה זו נקרית "חצר החדשה" [נוויד-וואהר - בשפת פוילישׁ] - יהיה טוב לחדש בה פלפולים חדשים (עיין במסכת יבמות דף ז' ע"ב מאי חצר החדשה' אמר ר"י שחדשׁ בה דברים).

החסידים הצטערו מאוד מעזיבתו של החידושי הרי"ם את העיר וואַרשא דווקא בפרוס חג הפסח, אך החידושי הרי"ם עמד על דעתו כי כל עוד לא תבוטל הגזירה לא ישוב לווארשא.

מנאוויד-וואהר שיגר החידושי הרי"ם איגרת ארוכה לחסידיו בוואַרשא, ובה מורה להם לא לצאת במחלוקת ולמחות על כבודו, וז"ל המכתב: "הנני להודיעכם משלומי, ברוך ה', ואבקש מכם הגם כי גולה ומטלטל אני על לא חמס בכפי, נא מאוד שלא לצאת לריב עם שום אדם עבורי או לדבר קשות, רק למשוך בדברי שלום ואמת ואהבה, כי כולנו בני אברהם יצחק ויעקב". ומסיים את מכתבו: "ועכ"פ להכניס במעמקי לבנו ידיעה זו ברורה, עיקר בריאתנו לעשות רצון יוצרנו ולעבוד בכל לב ונפש להשגיח על כל הלאווין והעשין העוברים בכל יום על האדם בכל העסקים... ביושר כראוי, תקבלו חג הקדוש הבע"ל בשמחה וכ"ט, ידיכם דוד"ש, הקטן יצחק מאיר".

לאחר שבת הגדול שנת תרי"א שלח ה' את עזרתו ממרום, ויהפך לב המלך ושריו לטובה ונתבטלה הגזירה לגמרי, ונכבדי החסידים שבוואַרשא מיהרו ליסוע לעיר נאוויד-וואהר לבשר את הבשורה לטובה לחידושי הרי"ם השוהה שם, ותיכף לאחמ"כ שב עמהם החידושי הרי"ם לעיר וואַרשא, ביום ראשון לפני ערב פסח הגיע לווארשא, שם חיכו אלפי חסידים, אשר שמחתם גדלה עד לב השמים ויחוגו את חג הפסח בשמחה רבה מאוד.

17 החידושי הרי"ם והרה"ק מווארקא ז"ל לא אמרו נואש, ונפגשו עם השר ר' משה מאנטיפיורי בעצמו והתחננו בפניו שישפיע על ראשי השלטון שיבטלו את הגזירה, אולם גם השתדלות זו לא נשאה פרי ור' משה מאנטיפיורי לא פעל מאומה לביטול הגזירה.

ומסופר בס' אוהל יצחק שכשהרה"ק מקאצק ז"ל שמע שהרה"ק מווארקא והחידושי הרי"ם ז"ל רוצים לפנות אל השר מאנטיפיורי, נענה ואמר שאין להם לתלות תקוה כלל בפגישה זו, כי הישועה לא תצמח מזה.

וסיפר - שכשהיה הגזירה של לימוד שפת המדינה בת"ת, עמדו גאוני הדור ובראשם הגה"ק רבי עקיבא איגר ז"ל ולחמו בחירוף נפש לביטול הגזירה, וא' מן הרבנים הציע שיקחו רב א' שהיה בקי בשפת המדינה והוא יעמוד בראש משלחת שיפנו אל ראשי הממשלה לבטל את הגזירה, ורעק"א סירב בתוקף: ואמר שממנו לא תבוא הישועה כיון שהוא בעצמו אינו מכיר בחסרון ובאיסור הגדול ללמוד שפת המדינה, היות שהוא בעצמו מכירה ומדבר אותה, ופירש את הפסוק "אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו' תשועה" - אל תבטחו בעזרת נדיבים, כשהצרה אינה נחשבת להם לצרה, עכ"ד.

סיים - הרה"ק מקאצק - הוא הדין כן היות שהשר מאנטיפיורי בעצמו הולך במלבושי מדינת איירלאנד, א"כ לא יבין את גודל המכשלה שבדבר.

ואכן כך הוה, כי כשנפגשו עם השר הנ"ל אמר להם שבאמת אינו מבין להם צריכים ללכת עם "בערינע שפיצען" דהיינו זנבות מדובים וחיות שונות, עד כאן מתואר בס' אוהל יצחק.

18 ובספר שיח שרפי קודש מביא שנסיעתו היתה בשליחות רבו הרה"ק מקאצק (ראה הלק שיש מילואים אות כ"ט) וכה כתוב: ...נודע כי החידושי הרי"ם זצללה"ה היה בשליחותו אצל הה"ק מריזשין זצללה"ה, ולאחר שבא משם שאלו מרן מקאצק אודות תהלוכות הה"ק מריזשין וכו'.

וראה בתולדות הגאון רבי יעקב מהרמילוב (הנדפס בראש ספרו שו"ת כוכב מיעקב מהדורת נ"י תשי"ח) שנרשמו מפי בנו הגאון מטשעבין ז"ל: רבי לייזער (ה"ה אבוי של הכוכב מיעקב) הסתופף בצל כ"ק הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב ז"ל ואח"כ אצל כ"ק הרה"ק החוזה מלובלין ז"ל ולבסוף אצל קדוש ישראל מריזשין זצללה"ה, כשהגה"ק בעל חידושי הרי"ם בא לפני הרה"ק מריזשין בסדיגורא, הזמין הרה"ק מריזשין את רבי לייזער למען יהיה נוכח בפגישה זו, ובאשר החידושי הרי"ם נכנס עם הרה"ק מריזשין לחדר בכדי לשוחח ביחידות נכנס גם רבי לייזער לחדר זה.

וסיפר הגאון רבי אברהם מענדל שטיינברג אבד"ק בראדי בעמה"ס מחזה אברהם שסיפר לו הרה"צ רבי אביש (אחיו של הרה"צ רבי יהושעלי מטאמשוב) שהיה בעת ההיא בסדיגורא ששמע מהחידושי הרי"ם כי התעסקו וגוללו אז חצי הפרדס, ורק במקום אחד נדמה היה לו שרבי לייזער לא הגיע להשגתם.

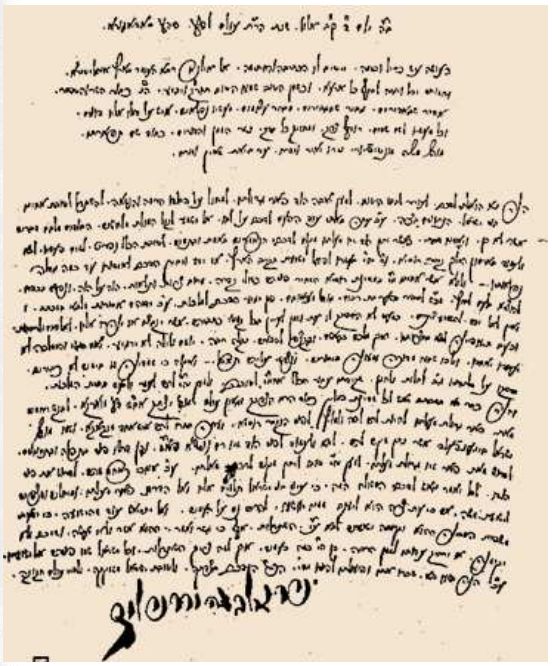
כמו"כ יש לציין שהיה נוכח בעת הביקור הגאון החסיד רבי דוד"א אורטינבערג ז"ל בעמה"ס תהלה לדוד מבארדיטשוב (ראה בכתבי הרה"ח רבי יוסף הורנשטיין אות ל' בת"י) ...באותה שבת היה הגה"ק בעל חידושי הרי"ם בסא"ג, וראה רבי דוד"א אשר בבואו מהשולחן מהריזינער, הטה

געפרעגט פונעם ריזשינער וואם איז דער פשט אז שאול המלך האט געזאגט, אז כ׳האב מקיים דעם דבר ה׳ וועז ער האט נישט געפאלגט דעם אויבערשטן,[19] דער אויבערשטער האט אים דאך געהייסן ער זאל הרג׳ענען אגג.

האט דער הייליגער ריזשינער אים געענטפערט, זעהט אויס אז ווייל מ׳האט איבער געלאזט אגג איז געקומען א המן, און אזוי איז ארויס געקומען א נם פורים, איז העמדתי את דבר ה׳ אז ס׳איז געקומען א פורים. פרעגט אים דער חידושי הרי״ם, נו אויב אזוי וואם האט מען טענות אויף דעם שאול המלך? האט ער געענטפערט, ווייל מ׳שטעלט נישט איין א איד אפילו אויף איין מינוט אפילו אויב ס׳קומט ארויס דערפון א גוטע זאך.[20]

איז זיי האבן אפגעלערנט אז דאם איז געווען פונעם ריזשינער א שטיקל רמז אז ער זאל נישט ארויס קומען אזוי שארף יהרג ואל יעבור ווען עם קומט צו אזא גזירה.

רבינו: אבער ס׳איז דא בריוון פונעם ריזשינער אויך וואו ער ע״שתדל׳ט מבטל צו זיין די גזירות.[21]

ב״ה, יום ד׳ כ״ב אלול שנת הר״ת עולם לפ״ק, פה״ק סאדאגורא.

העושה עש כסיל וכימה, ייטיב לו הכתיבה והחתימה אל אילנא רבא העומד בארץ אנגליטירא והזותי יהל ויגיה לסוף כל ארעא וכשמן הטוב שמעו הטוב תורק ויביע ה״נ כבוד השר והטפסר אדיר שבאדירים גביר שבגבירים מבחר עצומים מעשיו נפלאים איש על דגלו אליו פונים וכל מעשיו לשם שמים רודף צדק ומחזיק כל בדק נזר הזמן והדורים כבוד שם תפארתו מו״ה משה מונטיפיורי נרו יאיר ויזרח עד ביאת דאין ומורח.

הנה נא הואלתי לדבר לעורר לבבו הטוב, למען יאבה הוד פאר גדולתו, למחול על כבודו הרבה והנשאה, להשתדל לטובת אחינו בני ישראל הנתונים בצרה. ע״כ עתה באתי עוד הפעם לדבר על לבו, אל ישמע לקול המולת מלחשים הבודים מלבם דברים אשר לא כן, ויאמנו דברי כאשר יתן הוד זיו מעלתו מקום לדברי הנאמרים באמת ובתמים לטובת הכלל ופרט, לשים פעמיו לבא ולעמוד בארמון המלך קיסר רוסיא, וה׳ יהי׳ בעזרו לפעול ישועות בקרב הארץ, אז ידע ויבין הדבר לאישורו עד כמה גדלה נפלאותיו.

ולולא אשר אחינו ב״י במדינת רוסיא השחיר פניהם כשולי קדרה מרוב צרות ותלאות, הוה על הוה, ונפשם בכפם להוציא בלעם לחוץ, מכ״ש לספר בשער בת רבים גודל מכאובם פן יגיע הדבר למלכות, ע״כ ידיהם אסורות מלבא במכתב ואין לאל ידם להשמיע צערם, כמעט לא הספיק לו עת וזמן לעיין בכל קמטי כתביהם אשר יקבצו או יהרו אליו לאלפים ולרבבות, וכעב תעופינה לבא בחצרותיו, אך מלכם בראשם ובקצפו להכותם נקלה רבה, יומם ולילה לא ירגיע, ואם הגוי והממלכה לא יעבדו ויאבדו וילכו שחוח מדוכה ומעונה ביסורים, ונפשי עליהם תאבל, ואקוה כי ממדינה זו בימים לא כבירים ידפקו על דלתותיו ג״כ לחלות ולחנן שקידתו עבור הכלל אחב״י לטובה, ולמען יהי׳ להם לעזר ולסעד בבית המלכות.

הק׳ הרי״ם על מיטתו והחסידים שלו שעמדו אתו עמדו על ידו, והדלת היתה פתוחה, ונכנס רבי דוד״א בין הבאים, ושמע איך בשכבו על מיטתו החזירו החסידים את התורה מהריזשינער לפניו, והוא הק הרי״ם אמר להם בהתלהבות ׳נישט אזוי האט גיזאגט דער הייליגער צדיק׳ ורק כך וכך אמר....

19 כלשון הפסוק שם (שמואל-א טו, יג) ויאמר לו שאול ברוך אתה לה׳ הקימתי את דבר ה׳.

20 עיין בס׳ דברי דוד (ליקוטים) שסיפר הרה״ק מטשארטקוב ז״ל בשם אביו הק׳ מריזשין זיע״א שאמר על גזירת המלבושים שגזרה מלכות רוסיא, ואמר כשבא גזירה רעה עלי, אמרתי אם זה רצונו של מקום מה לי לצער בזה, אבל נתיישבתי בדעתי הלא אמרו חז״ל (פסחים קטו:) בלע מרור לא יצא, והרגשתי היסורים, ואז הושיע לי השי״ת, כך כשבא הגזירה עליהם קבלו אותם באהבה באשר הוא רצון השי״ת, אמנם אם הם מרגישים בזה הצרה, אז השי״ת יעזור להם במהרה.

21 יש לציין שבספר אמרי שפר (לעמבערג תרמ״ד חלק כתבי קודש עמ׳ י״ד), ובספר אור ישע (מהדורת ירושלים תשל״ו עמ׳ מ״ט) נעתק מכתב מהרה״ק הארי׳ דבי עילאי להרה״ק רבי שלו׳ מקאמינקא ז״ל ובו הוא מספר לו שהיה אצל הרה״ק מריזשין בעיר סאדיגורא וכמו כן הרה״ק מצאנז ביקר שם ודברו עם הרה״ק מריזשין אודות גזירת המלבושים, עיין שם תוכן המכתב הנפלא.

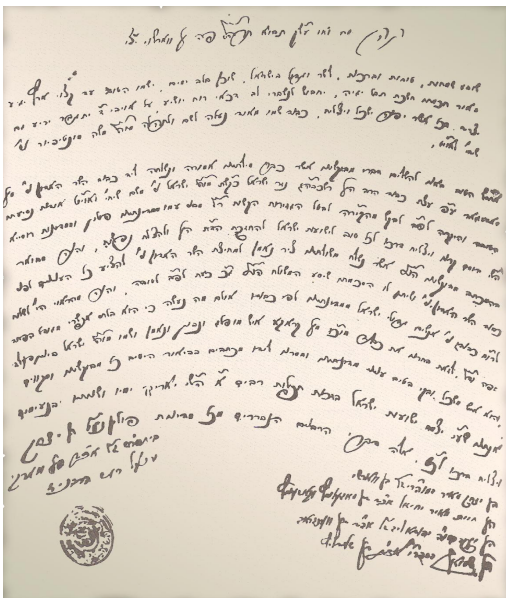
ועי׳ בס׳ אגרות קודש מהרה״ק מריזשין ובניו (ח״א עמ׳ רמ״ח) מכתב קודש ששלח הרה״ק מריזשין זי״ע אל השר משה מונטיפיורי ע״ד הגזירות של אחב״י במדינות רוסיא ופולין, להלן תצלום המכתב:

הנה כבר בא במכתב ראש לכל מדינת פולין כבוד הרב הצדיק וגאון עולם מו"ה יצחק אב"ד דק' ווארקא לבקש רחמים מאת פאר גדולת מעלתו להיות להם לפה ולמליץ לפני הקיסר רוסיא, ועתה בחרו להם איש אחד מקראקא ושמו מו"ה ישראל בינענפעלד, אשר נתן מקום להם לבא ולעמוד לפני הוד זיו רם ונישא פא"פ, וכן דרשו פני בתפלה ובתחנונים לדרוש מאת פאר זיו גדולת מעלתו למען יהי' טובו ליתן מקום לדברי שאלתו, ע"כ אנכי כאחד מהם לדרוש את פני הודו, לבל יאמר נואש לדברי המשולח הזה כי עיני בני ישראל תלוים אליו ואל הדרת פאר מעלתו, ומיחלים ומצפים לישועת משה, אם כי עת צרה הוא ליעקב, ממנו יוושעו, להרים נס על העמים, ואל יתייאש עוד מהישועה כי ידעתי משפטי המדינה ההיא וקרובה ישועתם לבא ע"י השתדלות, אף כי גזר ואמר, ההוא אמר ולא יעשה ודיבר ולא יקימנה, או יחזיק עדותו לזמן הרבה, כן הי' כמה פעמים אך לזה צריך השתדלות, וכל ישראל שמו פניהם אל ישועתו ע"כ הנה ישעו בא שכרו אתו ופעולתו לפניו יהי'.

הכ"ד המדבר בצדקה ולטובת ישראל מזוקקה ולחיי עולם חקוקה.
ישראל במהור"ר שלום.

וכס' הנ"ל מביא עוד כמה מכתבים מצדיקי הדור שבאותו תקופה ובראשם הרה"ק מריזשין ז"ל שפעלו ללא הרף לביטול הגזירה.

עוד מובא שם מכתב שכתבו הרה"ק החידושי הרי"מ והרה"ק מווארקא והרה"ק ממאגלניצע ועוד מנהיגי הדור אל השר משה מאנטיפיורי כהמשך למכתבו של הרה"ק מריזשין הנ"ל, להלן תצלום המכתב:

"יום ואו עש"ק תבוא תר"ה פה ק' ווארשי יצ"ו.

שובע שמחות, טובות וברכות, לשר וגדול בישראל שוכן בלב ימים ושמו הטוב עד קצוי ארץ יגיע, באור חכמתו חשכת תבל יגיה, יחבוש לנשברי לב דכאי רוח ישושיע, על אויבי ד' יתגבר יריע, גם יצריחה, בכל אשר יפנה ישכיל ויצליח, כבוד שמו מאוד נעלה, לשם ולתהלה, מוה"ר משה מונטיפיור נ"י שיחי' לאוי"ט.

רבי שלמה קלוגער שרייבט אויך זייער שארף (שו"ת טוב טעם ודעת יו"ד סי' קפ"ט) אז ס'איז יהרג ואל יעבור,[22] אפילו עם איז נישט געווען נוגע פאר זיין שטאט, ער איז דאך געווען אין גאליציע.

22

וז"ל: ...לכן הדבר ברור שגזירה זו הוי ערקתא דמסאני וגרוע מיניה, ועי"ש שהוא דוחה את כל צדדי ההיתר שהעלו המתירים, ומסיק "וגם אם הוי ספק לנו אם כוון להנאתו או להעבירו על דתו, נראה נמי דיהרג ואל יעבור, ולא מבעיא נדון דידן דאין כאן צד הנאה לומר שעושה להנאתו רק הכוונה דבזה יבואו ממילא לכלל העברת הדת, כי ויתערבו בגויים וכו', ומה שהמתיר רואה בזה מצוה קלה שאין צריך עבורה לאבד רכושו הוא פוסק שיעוני הבגדים יש בזה משום פריצות והעברת הדת ויש בזה משום חילול ה', ולכן כל ממונו צריך לפזר מכח חילול ה'".

ונעתיק כאן מכתבו של הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע בענין גזירת המלבושים המובא בס' יסוד העבודה מכתב נ"ד.

לבני ולנכדי ולכל אנ"ש הקשורים באהבת חברים חיים טובים ומבורכים ה'
יזכני לראותם בחיים טובים ומבורכים ושלום

אחדי"ש הטוב, באנו להשלים דברי מבוקשינו אשר כבר מילתינו אמורה ונשלחה ליד כבוד השר האדון נ"י מק' סאדעגאר ע"פ עצת כבוד הרב הק' רשכבה"ג נזר ישראל כקש"ת מו"ה ישראל נ"י משם שיחי' לאוי"ט אודות נסיעתו הטובה והיקרה לפ"ב לבקשה מהקיר"ה לבטל הגזירות הקשות ר"ל מבני עמו ממדינתינו פולין וממדינות רוסיא, הש"י ירומם קרנו ויצליח דרכו לכל טוב לישועות ישראל להחזקת הד"ת הק' ולהצלת נפשות. והנה מבואר בהמכתב מבוקשינו הנ"ל אשר נשלח משולחינו ציר נאמן למחיצת השר האדון נ"י, ושיתן לו הסכמתו שיסע המשולח הנ"ל ג"כ כעת לפ"ב לטובה, והנה מהראוי הי' לשלוח לרו"מ כבודו נ"י אנשים גדולי ישראל ממדינתינו לפי כבודו, אולם מה נעשה כי הוא בלתי אפשרי מגודל הפחד מפה וד"ל, לזאת בחרנו את כבוד מוכ"ז מק' קראקא איש מופלג ונבון ואמן ושמו מו"ה ישראל בינענפעלד, והוא איש משכיל ובקי בטיב עניני מדינתינו, ומסרנו לידו מכתבים בביאור היטב כל מבוקשינו, ומקווים אנחנו שע"י יצמח ישועות ישראל בזכות תפילת רבים א', הש"י יאריך ימיו ושנותיו ובנעימים ויצליח דרכו לכ"ט.

אלה דברי הרבנים הנבררים מכל מדינות פולין: נאו' הק' יצחק במוהר"ש ז"ל אב"ד דק' ווארקי והגליל ראש הרבנים, הק' יצחק מאיר במוהר"י ז"ל בק' וואשי, הק' חיים מאיר יחיאל אב"ד דק' מאגעלניץ וקאזעניץ, הק' יעקב במו"ה יהודה ליב ז"ל אב"ד וועגראב, הק' שמואל במהר"י אב"ד דק' שעדליץ

הגרש"ש: אבער דא קען מען אריין גיין לכאורה בפשטות, דער שינוי אין די הוטן וואס דא גייט פאר, לכאורה האט עס א שייכות מיט די גזירה, ווייל די ליובאוויטשער אידן האבן זיך דעמאלטס אנגעטוהן אנדערש, זיי האבן אנגעטוהן דעמאלטס דעם קניטש הוטל, ווייל זיי האבן געוואלט אנטוהן אזא מאדערנעם הוט, און נאכדעם די גערער אידן האבן זיך דעמאלטס אנגעטוהן דעם קאשקעט'ל, ווייל מ'זעהט היינט אין די שריפטן פון די ממשלה דארט אין רוסלאנד, אז זיי האבן יא גע'לאזט אנטוהן א הוט מיט אזא ארוים שטיקל.[23]

ס'איז גע'וווען א ווערטל וואס חסידים האבן גע'זאגט אז דאס איז גע'וווען ווייל זיי האבן נאר גע'וואלט מ'זאל קוקן גראד, דהיינו מ'זאל קוקן נעבעך וואו מ'דארף נישט. במילא האבן זיי זיך אנגעטוהן דעם קאשקעט'ל. און מיט די צייט האט זיך דער עולם צוריק אנגעטוהן די אנדערע הוטלעך, פון דארט לכאורה איז געקומען די הויכע הוטן מיט די פלאכע הוטן.

רבינו: כ'דערמאן מיך אזוי בדרך אגב, כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל אזוי, אין די צייטן פונעם דברי יחזקאל פונעם שינאווער רב ז"ל האט מען געטראפן א נייעם מהלך צו מאכן הוטן אנדערש ווי ביז דעמאלטס, דהיינו ווי אזוי האט מען אמאל געמאכט א הוט, אזוי ווי ס'איז געווען שנייידער'ס פאר די בגדים איז געווען א הוט מאכער, און ער האט גענומען א סחורה, אויסגעשניטן א לאך, נאכדעם האט ער גענומען א אנדערע סחורה און געמאכט אזוי די וועגט, און נאכדעם א דריטן שטיק סחורה און געמאכט דערפון אזוי ווי א דאך פארן הוט אזוי געמאכט פון אויבן, און אזוי פארניייט אלעם אין די זייטן, אזוי זענען גע'וווען די היטן, אנדערש האט מען דאך נישט געקענט מאכן, ס'איז נישט גע'וווען אזוי ווי תפילין 'מעור אחד' ס'איז גע'וווען געמאכט אזוי גענייט. שפעטער איז אפיר געקומען א פאבריק וואס האט אנגעהויבן צו מאכן הוטן פון איין שטיק, יעדער פארשטייט אז ס'איז שענער אזוי ווי וועז ס'איז גע'וווען גענייט שטיקלך, און אז ס'איז גע'וואלן אזא פאבריק האט יעדער אנגעטוהן די נייע הוטן, אבער דער שינאווער רב האט גע'זאגט אז ער וויל נישט משנה זיין, דאס איז א מאדע, דאס איז מאדערן, איך וויל גיין אזוי ווי ס'איז גע'וווען בעפאר. און וועז דער שינאווער רב איז אמאל געקומען קיין סיגעט וועז דער ייטב לב האט נאך געלעבט,[24] און דער ייטב לב האט שוין אויך געהאט אנגעטוהן פון די נייע הוטן, דער שינאווער רב איז גע'וווען שטארק בידידות מיטן ייטב לב נאך פון די יונגע יארן וועז זיי האבן אינאיינעם געגעסן קעסט אין אוהעל ביים ישמח משה, דער שינאווער רב איז דאך גע'וווען אן אייד'ם ביים ארי' דבי עילאי (התנו של הגה"ק השימח משה ז"ל).

על כל פנים, וועז דער שינאווער רב איז געקומען קיין סיגעט, און ער איז גענאנגען צום ייטב לב אויף א באזוך, און ער זעהט דעם ייטב לב מיטן נייעם הוט, האט ער זיך אזוי צוזאם געקלאפט די העכט און גע'זאגט 'דו האסט אנגעטוהן אזא נייעם מין הוט'. האט אים דער ייטב לב אים גע'ענטפערט 'וואם איז מיר א חילוק וועלכער גוי מאכט דעם הוט, דער גוי צו יענער גוי', אבער דער שינאווער רב האט

---

23 ויש לציין שפרשה כאובה זו לא נגמרה לחלוטין, השלטון של רוסלאנד הציע בפני היהודים שתי ברירות: א' ללבוש לבוש ככני אייראפע, כלומר מלבושים קצרים ובלא זקן ופיאות, ב' ללבוש לבוש ככני רוסלאנד, ואז עליהם ללבוש לבוש רוסיא ולכבוש כובעים רוסיים [דאשיקעס] לראשיהם, ולשים מכנסיהם בהאנפילאות, ורק בצורה זו הותרו לגדל הזקן והפיאות.

החידושי הרי"ם קיבל את הברירה השניה, ומאז הלכו כל חסידי פולין בכובעים - דאשיקעס [יידישע היטלעך] לראשיהם, מנהג זה נשאר במדינת פולין עד להמלחמה הנוראה הי"ד.

וכידוע שבמדינת ליטא בחרו בלית ברירה בברירה הראשונה, ומאז התחילו ההמון עם ללכת במלבושים קצרים בכמדינת אייראפע.

אמנם כפי המקובל, הרה"ק מקאצק לא קיבל את הגזירה וכל הבאים אליו אל הקודש פנימה הוצרכו להשאיר את כובעיהם בחוץ.

השלטון הרוסי פירסם בשנת תרי"ג הוראות להיהודים מה אסור ומה מותר בענין המלבושים, הוראות אלו פורסמו בדפוס בשפות אידיש ופוליש והוטלה החובה על כל בית כנסת לתלותם במקום בולט, על ההוראות התמו חברי הועד שנבחר לביצוע ההוראות בין היהודים, נביא בזה את ההוראות החשובות ביותר, אבל יש לציין שרובם לא קיבלו וקיימו היהודים עליהם.

1) על היהודים לשנות את מלבושיהם המיוחדים.

2) הרבנים ומורי ההוראה משוחררים מגזירה זו, השחרור חל רק על הרבנים הותיקים, ובשום פנים לא על הרבנים החדשים.

3) איסור מוחלט ללבוש בצבע מיוחד, משי, מלבושים ארוכים, קאפלעך, מכנסים קצרים וזקן ופיאות.

4) במקום מלבושים יהודים יש ללבוש בגדים אחרים.

הסעיפים 10-5 מסבירים מה דינם של מלבושים רוסיים וכיצד יש להשתמש בהם ובאיזו צורה יותרו הזקן והפיאות בתלבושת זו.

ובגדי תפילה כמו קיטלעך, טלית ותפילין - מותרים רק לתפילה, והשלטון לא תאשר במסווה של תפילה להשתמש גם בבגדים האסורים.

24 הגה"ק הייטב לב ז"ל נסתלק בשנת תרמ"ג לפ"ק, והגה"ק משינאווא ז"ל נסתלק בשנת תרנ"ט לפ"ק.

געזאגט אז ער וויל נישט משנה זיין דעם הוט, יעדער איז שוין געגאנגען מיט דעם נייעם הוט, און דער שינאווער רב איז געגאנגען עד יומו האחרון מיט דעם אלטן הוט. ער האט געזאגט דאס איז א נייע מאדע, און ער האט עם נישט געוואלט אנטוהן.[25]

הגרש"ש: עכ"פ דא איז געווען די שאלה צי מ'דארף האבן מסירות נפש אויף די אלע גזירות פון די רשעים צי נישט.

א' המחותנים: מ'דערציילט אז מ'האט געפרעגט דערוועגן רבי שלום יוסף דעם הייליגן ריזשינערס"ם א זוהן, רבי שלום יוסף פון סאדיגורא, און ער האט געענטפערט א שארפע תשובה, האט ער געזאגט 'אם תמצי לומר סברא, אם תמצי לומר קרא'..... 'אם תמצי לומר סברא, אז מ'גייט אזוי וויי זיי, וועלט מען אזוי וויי זיי, אם תמצי לומר קרא, מ'זעהט אין פסוק אז ווען יעקב אבינו האט נאר אנגעטוהן די בגדי עשו, האט ער שוין געזאגט "אנכי עשו"...

רבינו: ס'איז דא א בעלזא תורה וואם די וועלט זאגט נאך (מובא בס' מהר"י מבעלזא), אין פ' חוקת ביי די מלחמת ישראל מיט די כנענים, ברענגט רש"י צו אז זיי זענען געווען עמלקים, זיי האבן זיך נאר פארשטעלט מיטן לשון וויי כנענים, זיי האבן געריעדט בלשון כנען, און אנגעטון זענען זיי געווען ווי עמלקים, האבן די אידן נישט געוואוסט ווי אזוי צו בעטן, וועט מען בעטן אויף כנענים זיי זאלן האבן א מפלה, אפשר זענען זיי עמלקים, און אזוי אויך פארקערט, האבן זיי נישט געוואוסט וואם מתפלל צו זיין, פאר דעם האבן זיי נישט געזאגט אויף וועמען זיי בעטן, זיי האבן נאר געזאגט 'אם נתן תתן את העם הזה' אהן קיין נאמען ווער זיי זענען..

פרעגט מען א קשיא, די עמלקים וואלטן זיך דאך געקענט בעסער אן עצה געבן, זיי וואלטן געקענט רעדן כנענ"ש און זיך אהנטון כנענ"ש, וואלט מען דאך זיכער געמיינט אז זיי זענען רעכטע כנענים, און די אידן וואלטן מתפלל געווען נאר אויף די כנענים, וואלט עם גאראטן פאר די עמלקים ח"ו. נאר דער אמת איז אז ווען זיי וואלטן זיך ווען אנגעטוהן ווי א כנעני און געריעדט ווי א כנעני וואלטן זיי געווען ממש כנעניים!.... אזוי זאגט מען נאך פונעם בעלזער רב, ר' יהושע'לע ז"ל.

כהאב אמאל געטייטשט מיט דעם,[26] אין פסוק שטייט משה רבינו האט געזאגט פאר פרעה אין פ' בא (שמות י, כו) וגם מקנינו ילך עמנו וגו' כי ממנו נקח לעבוד את ה', ווייל דער מדרש זאגט דאך אז מ'איז ארויס פון מצרים טאקע ווענן דעם, שלא שינוי את שמם לשונם ומלבושם, ווייל אויב וואלטן זיי ווען יא משנה געווען, וואלטן זיי געווען אינגאנצן ווי די מצריים, אזוי ווי דער בעלזער רב זאגט. דער מקור צו דעם איז די גמרא אין מס' בבא קמא (סה:) ביי גזל בהמה והקדישה, זאג איך שינוי השם איז כשינוי מעשה אזן ס'וועלט הקדש.

האט משה רבינו געזאגט פאר פרעה, וגם מקנינו ילך עמנו, במילא וועט מען וויסן די הלכה פון שינוי השם כשינוי מעשה, כי ממנו נקח לעבוד את ה' אהנצוהאלטן אזן זיך צו פירן ערליך, אזן נישט משנה צו זיין דעם שם לשון אזן מלבוש, אזוי איז מיר אמאל אויסגעקומען צו זאגן.

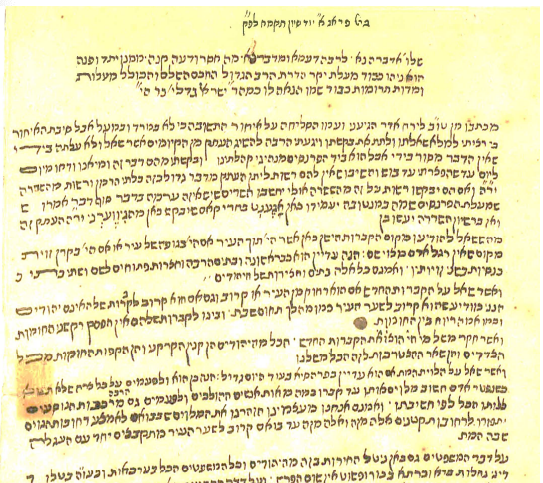
הגרש"ש: ס'איז דא אנגענרייט נאך בריוון, ס'איז דא א בריוו פונעם נודע ביהודה ז"ל צו איינעם פון די גדולי ספרד.[27] אזן א כתב יד פונעם הייליגן רבי ר' זושא.[28] אזן

---

25 ומן הראוי לציין כאן נוסח העובדא שמובא בספר 'חכמה מאין' בחלק הסיפורים שמספר שם הרה"ק רבי איציקל מסטיטשין ז"ל (בן בתו של מרן הייטב לב ז"ל) שהייטב לב ענה לו: ב' תשובות בדבר, א', אם ר' מרדכי (חסיד וי"ש מפורסם) כבר הולך עם כובע זה שהוא חסיד צאנז ושיאווא גם לי מותר כבר. ב', בסוף גם הרב משיאווע ילך עם הכובע כזה כי כבר לא יהיה להשיג לקנות מהישנים.

26 עי' בספרו של רבינו 'לב אהרן' פ' בא עמוד צ"ח.

27 ראה תמונת המכתב הנ"ל:

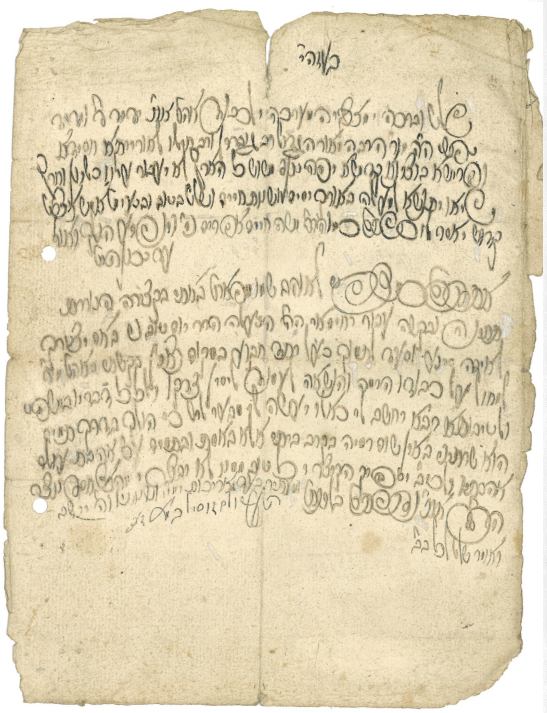

ס׳איז אויך לעצטנס נתפרסם געווארן דער בריוו פון רבי שלום אליעזר׳ל ראצפערטער פארן רבין ז״ל, ער שרייבט אים סגולות פונעם שווער פון רבי מאטעלע הארנאסטייפלער ז״ל.[29] ס׳איז אבער געווארן זייער שפעט,

מ׳וועט עם מוזן משלים זיין אין א אנדערע געלעגנהייט אי״ה.

28

ראה תמונת המכתב הנ״ל:

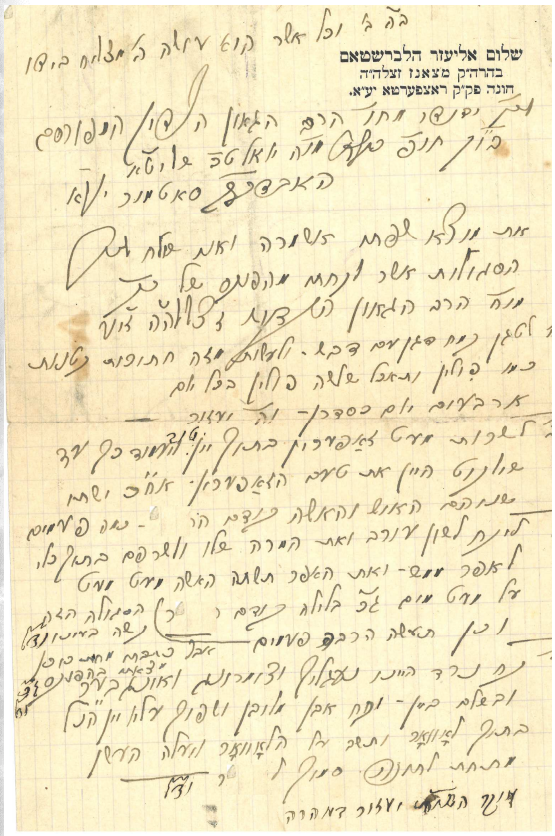
29

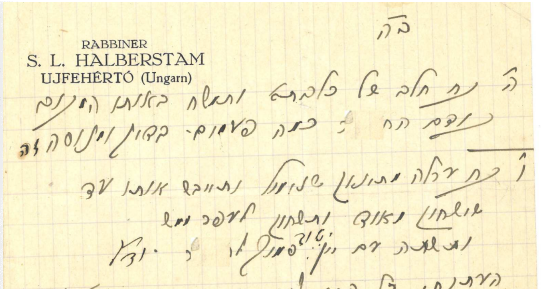
עיי׳ בס׳ רבינו הקדוש מראצפערט (עמ׳ צ״ו) בידוע השתוקק מרן רביה״ק ז״ל הרבה להיוושע בזש״ק, ופע״א כששטה את צערו לפני הרה״ק מהרש״א מראצפערט ז״ל, אמר לו הרה״ק שיש בידו פנקס שירש מחותנו הגה״ק מהארנאסטייפל ז״ל שהיה לו במסורת מבית אבותיו הקדושים מטשערנאבל, ויש בו רשומות סגולות להרבה דברים, וביניהם סגולה לחשוכי בנים, ואמר לו שישלח לו העתק מהסגולות הרשומות שם, כדי שיהיו לו לעזר להוושע בזרע של קיימא, ואכן אחרי זמן מה שלח לו הרה״ק אגרת ברכה והעתיק מם הסגולות הרשומות בפנקס חותנו ז״ל, וזה לשונו:

״ב״ה, ב׳ וכל אשר הוא עושה ה׳ מצליח בידו. לכ״ק ידידי מחו׳ הרב הגאון הצדיק המפורסם בו״ק חו״פ בקש״ת מו״ה יואל ט״ב שליט״א האבדק״ק סאטמאר יע״א. את מוצא שפתי אשמרה ואני שולח לכ״ק הסגולות אשר לקחתי מהפנקס של כ״ק מו״ח הרב הגאון הקדוש זצללה״ה זי״ע. (כאן נעתקו הסגולות)

העתקתי כל הסגולות והעיקר שהשי״ת יעזור שיעשה פעולה לטובה ויבשר אותי בשורה טובה במוקדם. הכ״ד ידידו מחו׳ הדוש״ת המצפה לישועה בכלל כל ישראל במהרה. הק׳ שלום אליעזר הלברשטאם. ונא להודיעני קבלה ע״ז המכתב הנ״ל״.

ראה העתק תמונה מהמכתב המצו״פ:

אח"כ זמרו הנאספים ניגוני שמחה לכבוד שמחת חתן וכלה וכ"ק מרן רבינו שליט"א השמיע דברות קודש לכבוד השמחה, ולכבוד העם הנאספים הנגידים המתנדבים בעם, לטובת בנין הגדול והמפואר תל תלפיות, שע"י קהלתינו בעיה"ק ירושלים ת"ו

ס'איז היינט געווען ראש חודש אדר, איז דאך באקאנט די גמרא אין מס' מגילה דף י"ב, ריש לקיש זאגט גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהם לשקליו, אזוי זאגט דארט די גמרא.

האב איך געקלערט אזוי, עס שטייט אין בינה לעתים (דרוש מ"ב) דער זיידע ז"ל אין ייטב לב (פ' בא דרוש ג) ברענגט דאס צו, ער זאגט אז בשעת מתן תורה, האט כביכול השי"ת חתונה געהאט מיט כנסת ישראל, דער אויבערשטער האט מקדש געווען כלל ישראל, אזוי ווי מ'זאגט מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין, דער אויבערשטער האט מקדש געווען כלל ישראל מיט חופה וקידושין, במילא – זאגט דער בינה לעתים – א מאן וועט ער האט חתונה מיט א פרוי, האט ער פארשידענע חיובים, ס'איז דא פארשידענע פליכטן פון א מאן צו א פרוי, איינם איז אז ער דארף איהר געבן פרנסה, ער דארף איהר אויסהאלטן, טאמער איז זי נישט געזונט איז דא א חיוב ער זאל איהר אויסהיילן, טאמער ווערט זי געפאנגען איז ער מחויב אויסצולייזן, ער דארף זיך לאזן קאסטן געלט און איהר אויסלייזן (כמבואר בגמ' כתובות לא. ובשו"ע אהע"ז סי' סט) – זאגט דער בינה לעתים – אזוי ווי קוב"ה האט ווי כביכול חתונה געהאט מיט כנסת ישראל, דארף דער אויבערשטער מקיים זיין די אלע חיובי כתובה, און אז מ'ווערט געפאנגען אין גלות דארף דער אויבערשטער אויסלייזן, אזוי זאגט דער בינה לעתים.

דער קרן יהושע (להגה"ק ר' יהושע מריביטיטש ז"ל בנו של הגה"ק מבלאזשוב ז"ל בעל צבי לצדיק, נכד מרן הייטב לב ז"ל, בהמאמרים לחודש סיון מאמר ב' אות ב') קומט אויף מיט אן אינטערסאנטן שמועס, די גמרא זאגט אז מ'קען נישט מקדש זיין אהן קיין עדים, קידושין מוז האבן עדים, אפילו ביידע זענען מודה אז מ'האט חתונה געהאט, אהן קיין עדים איז נישטא קיין קידושין, פרעגט ער, וועז כביכול קוב"ה האט חתונה געהאט מיט כלל ישראל ווער זענען גענוען די עדים, יעדער פארשטייט אז שמים וארץ זענען געווען די עדים, זאגט ער ניין, זיי קענען נישט זיין קיין עדים, זיי זענען נוגעים ווייל די גמרא זאגט דאך אין עבודה זרה (ג.), אז תנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית אז די אידן וועלן מקבל זיין די תורה איז גוט, און אויב נישט איז אוים וועלט, קומט אוים אז שמים וארץ זענען נוגעים אז די אידן זאלן מקבל זיין די תורה, און אז זיי זענען נוגעים קענען זיי נישט זיין קיין עדות, נו אויב אזוי ווער זענען געווען די עדות? אזוי פרעגט ער די קשיא.

ענטפערט ער אזא תירוץ, ווייל לעולם פארוואס דארף מען האבן עדות אויף קידושין? אויב ביידע צדדים זענען מודה און זיי זענען מסכים אז אזוי איז געווען נו פארוואס דארף מען האבן עדות? עדות דארף מען דאך נאר האבן אויב עמיצער לייקענט, אבער אויב ביידע זענען מודה פארוואס דארף זיין עדים, הודאת בעל דין איז דאך כמאה עדים דמי?.

נאר די גמרא זאגט אין קידושין דף ס"ד, אז ביי קידושין זאגט מען נישט הודאת בעל דין כמאה עדים דמי, ווייל ס'איז חב לאחרים, ווייל אז זי האט חתונה צו אים ווערט זי נאסר אויף די גאנצע וועלט, הודאת בעל דין כמאה עדים דמי איז נאר וען ס'איז נוגע נאר צווישן די צווויי מענטשן, ס'רירט נישט אהן א צווייטן, אבער אזוי ווי ביי קידושין ווערט זי נאסר אכולי עלמא, במילא איז נישטא קיין הודאת בעל דין כמאה עדים דמי, אזוי זאגט דארט די גמרא.

זאגט דער קרן יהושע, דער אויבערשטער איז דער חתן כביכול, והוא אחד ואין שני, און אז ס'איז נישטא קיין צווייטער קומט אוים אז כלל ישראל איז נישט נאסר געווארן פאר קיינעם, און אויב זענען זיי נישט נאסר געווארן פאר קיינעם איז נישט חב לאחרים, און אז ס'איז נישט חב לאחרים זאגט מען הודאת בעל דין כמאה עדים דמי. במילא קומט אוים אז ס'פעלט נישט אוים קיין עדים, ווייל ביידע זענען מודה, אזוי זאגט דער קרן יהושע.

האב איך געקלערט אזוי, ס'שטייט אין ש"ך על התורה (פ' תשא), אז שק"ל וועז מ'טוישט אויף די אותיות לויטן סדר פון א"ת ב"ש, איז עם בגימטריא כ"ו, פון די ש' ווערט א ב' און אזוי ווייטער. קומט אוים שק"ל איז בגימטריא שם הוי"ה, זעקם און צוואנציג, ממילא קומט אוים אז א מחצית השקל באטרעפט דרייצן, די העלפט פון זעקם און צוואנציג, אח"ד באטרעפט דרייצן, ה' אחד, די מחצית השקל ווייזט אז ה'

אחד, אז ס׳איז נאר דא איין אייניציגער באשעפער אויף דער וועלט.

מיט דעם קען מען פארשטיין, די גמרא (מגילה יג:) ברענגט די מימרא פון ריש לקיש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, נו איז דאך דער אויבערשטער מחויב אויסצולייזן אין אזא צייט, אבער דאס איז נאר אז ס׳איז געווען א קידושין, אז נישט איז נישטא קיין חיוב, לפיכך הקדים שקליהם לשקליו, האט הקב״ה געהייסן געבן א מחצית השקל, און שק״ל איז בגימטריא בא״ת ב״ש זעקס און צוואנציג, און א מחצית השקל איז דרייצן, און דרייצן איז בגימטריא אח״ד, דאס ווייזט אז ס׳איז נאר דא איין אייניציגער באשעפער, און אז ס׳איז נאר דא איין אייניציגער באשעפער דארף מען נישט קיין עדות, במילא האט דאך חל געווען די קידושין, און אז ס׳האט חל געווען די קידושין איז דא א חיוב פרקונה, און אז ס׳איז דא א חיוב פרקונה דארף דער אויבערשטער אויסלייזן כנסת ישראל.

דאס האב איך געקלערט אזוי בדרך דרוש לכבוד די שבע ברכות, לכבוד שמחת חתן וכלה.

*

נאך האב איך געקלערט אזוי, ס׳איז דא אן אינטערסאנט ווארט אין תפילה למשה קאפיטל צ״ט, ברענגט דארט דער ישמח משה אראפ אז ס׳שטייט אין זוהר הקדוש, אז ווער ס׳איז עוסק אין געוויסע א מצוה בחיים חיותו ווען ער לעבט, איז שפעטער אין די שפעטער׳דיגע דורות ווערט ער נטפל, ער קומט צו צו האבן א חלק מיט די וואס זענען עוסק אין די זעלבע מצוה.

ס׳איז באקאנט – ער ברענגט עס נישט דארט אראפ – אז ס׳איז אריין געקומען אמאל איינער פון די תלמידים פונעם אר״י הק׳ אין שטוב, און דער אר״י הק׳ האט זיך אויפגעשטעלט פאר אים, יעדער איז געווען איבערראשט, ער איז געווען איינער פון די תלמידים פונעם אר״י הקדוש, און דער אר״י הקדוש האט זיך אויפגעשטעלט פאר אים מלוא קומתו, האט מען אים געפרעגט, רבי, פארוואס האט דיך דער רבי אויפגעשטעלט פאר אים, האט ער געזאגט, כ׳וויים נישט, רבי פינחס בן יאיר איז מיטגעקומען מיט אים, ער האט געזעהן דעם תנא רבי פינחס בן יאיר און פאר אים האט ער זיך אויפגעשטעלט.

וואס איז געווען? דער תלמוד האט דעמאלטס עוסק געווען אין פדיון שבויים, און רבי פינחס בן יאיר האט דאך בחייו אויך עוסק געווען אין פדיון שבויים (כמבואר בגמ׳ מס׳ חולין דף ז, ועוד), איז רבי פינחס בן יאיר מיטגענאנגען מיט דעם תלמיד (ואותו תלמוד הי׳ בעל מדרש שמואל על מס׳ אבות ז״ל).

זאגט דער ישמח משה מיט דעם פשט אין פסוק (תהלים צט, ו) משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו, משה רבינו האט דאך משמש געווען בכהונה גדולה אין די ז׳ ימי המילואים, אזוי זאגט דאך די גמרא, און אהרן הכהן איז דאך אוודאי אז ער איז געווען א כהן גדול, איז יעדער כהן וואס טוט שפעטער די עבודה איז אזוי אז משה און אהרן הכהן שטעלן זיך צו לאותה מצוה.

כ׳האב אינזין געהאט אזוי, ווען האט מען געמאכט די ערשטע געלט זאמלונג? ווען האט מען געמאכט אזא זאך אז מ׳האט צוזאם גענומען געלט ווען מ׳האט געדארפט האבן געלט? אין מדבר ווען מ׳האט געבויעט דעם משכן, האט משה רבינו צוזאם גענומען נדבת בני ישראל, ויקהל משה את כל עדת בני ישראל און ער האט געזאגט זה הדבר אשר צוה ה׳ לאמור קחו מאתכם תרומה לה׳, משה רבינו האט געמאכט אן אפיעל, ער האט צוזאם גענומען גאנץ כלל ישראל און האט זיי געהייסן געבן געלט, משה רבינו איז געווען דער וואס האט דאס געטוהן, קומט אוים אזוי, א איד אין די שפעטער׳דיגע יארן, ווען מ׳נעמט צוזאם אידן און מ׳בעהט געלט צו בויען א מקדש מעט, איז משה רבינו דארט, משה רבינו געפינט זיך דארט ארויס צו העלפן.

אונז האבן מיר געמאכט דא א מסיבת שבע ברכות ווען עס בויעט זיך ב״ה א נייע געבויידע פאר חתן וכלה, אבער די עם הנאספים וואס מ׳האט צוזאם גענומען, זענען די אידן וואס מ׳האט גערופן די מתנדבים בעם פאר ירושלים עיה״ק וואו מ׳בויעט א בנין מפואר, מ׳בויעט א ביהמ״ד א ישיבה מיט א מקוה מיט אלעם, מ׳בויעט א גרויס בנין.

ווען מ׳רופט צוזאם אידן מיט אן הודאה אויפן עבר וואס מ׳האט זיך מתחייב געווען, מ׳האט גענומען אויף זיך אן עול צו בויען דעם בנין, און מ׳קומט צוזאם מחדש צו זיין איבער

צו שמועסן אז מ׳וויל בויען דעם בנין, מ׳וויל ממשיך זיין צו בויען דעם בנין, דעמאלטס איז משה רבינו דא, משה רבינו געפינט זיך דא, די ברכה פון משה רבינו וואס מיר געפינען די וואך אין פרשת פקודי וועלן מ׳האט אויפגעבויעט דעם משכן, די ברכה איז אויך דא, משה רבינו האט געבענטשט פאר די אלע אידן וואס האבן געגעבן דעמאלטס צו בויען דעם משכן, און די אלע אידן וואס זיי בויען יעצט דעם מקדש מעט.

כ׳האב געהאט היינט אן אסתפקתא, די גמרא זאגט דאך (מגילה כט.) עתידין בתי כנסיות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, די בתי מדרשות פון בבל וועלן גיין קיין ארץ ישראל, וואס וועט זיין מיט די בתי מדרשות וואס מ׳בויעט אין ארץ ישראל, וואו וועלן זיי גיין? די חוץ לארץ׳דיגע וועלן האבן אן התעלות, די וועלן גיין קיין ארץ ישראל, נו וואספארא התעלות וועלן האבן די ארץ ישראל׳דיגע בתי מדרשים, וואס מ׳האט געבויעט אין ארץ ישראל, דאס האב איך היינט אריין געטראכט, ס׳איז א היינטיגע חקירה, וואו וועלן זיי גיין?

קען מען זאגן, אז דאס וואס מ׳בויעט אין אנדערע שטעט אין ארץ ישראל, קען מען זאגן אז זיי וועלן גיין קיין ירושלים, האבן זיי אויך עפעס אן התעלות, די חוץ לארץ׳דיגע גייען קיין ארץ ישראל, און די ארץ ישראל׳דיגע וועלן גיין קיין ירושלים, אבער וואס טוט זיך מיט די וואס מ׳בויעט אין ירושלים, וואספארא התעלות וועלן זיי האבן.

דער פעטער ז״ל פלעגט נאכזאגן לויטן מהרש״א אז עס וועט זיין אין בית המקדש, לויט דעם וועט יעדע זאך ארויפ גיין מיט א דרגא, חוץ לארץ׳דיגע וועלן גיין קיין ארץ ישראל, ארץ ישראל׳דיגע וועלן גיין קיין ירושלים, און ירושלים וועט גיין צום בית המקדש, דאס מוז דאך אויך עפעס שטייגן, וועט דאס מוזן גיין ממש אין בית המקדש.

ס׳קומט מיר אוים צו רעדן וועק מ׳מאכט א שמחה (בשמחת ההתחנה אצל הקבלת פנים) **אויפן פסוק** (תהלים קכב) ״**שמחתי** באומרים לי בית ה׳ נלך״, יעצט איז עס אויפן אנדערן פסוק ״עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים״, עומדות היו רגלינו, אונז שטייען מיר דא, בשעריך ירושלים, וועק מ׳בויעט א בנין בשעריך ירושלים, און מ׳דארף זעהן צו ענדיגן דאס בויען. ס׳האט זיך יעצט געמאכט די קריג, האט זיך אביסל אפגעשטעלט דאס בויען אין ארץ ישראל וויל ס׳איז נישטא דארט קיין ארבעטער וועגן דעם מצב אין ארץ ישראל, אבער מ׳האפט יעצט וועט ממשיך צו זיין, און כדי מ׳זאל קענען דעם בנין אויפבויען פעלט זיך אוים פון יעדן איינעם, פון די אלע אנשים חשובים דא, די אלע וואס פארשטייען דאס נחיצות, זאלן זעהן וועט ממשיך צו זיין און העלפן צולייגן א פלייצע מ׳זאל קענען וועט בויען.

דער אויבערשטער זאל העלפן, אז אלע זאלן זוכה זיין צו די ברכה פון משה רבינו וואס שטייט אין די תורה די וואך, משה רבינו האט געבענטשט די אלע אידן וואס האבן מתנדב געווען פאר״ן משכן, משה רבינו איז אויך דארט וואו מ׳קומט זיך צוזאם אויף צו בויען א ביהמ״ד, איז משה רבינו דא, ער איז געווען דער ערשטער וואס האט געמאכט אן אפיעל, משה רבינו איז געווען דער ערשטער וואס האט צוזאם געזומען געלט, משה רבינו בענטשט די אלע אידן וואס זיי געבן גלט, דער אויבערשטער זאל העלפן די אלע מתנדבים בעם זאלן געבענטשט ווערן מיט ברכה והצלחה.

כ׳וועל מסיים זיין מיט א ווערטל, מ׳האט יעצט געזאגט דעם שבת פרשת שקלים, ושקל אשא, פרעגט מען די קשיא, אור פניך עלינו אדון נשא, וואס הייסט ושקל אשא? מ׳געט דאך נאר א מחצית השקל. נאר, געבן גט מען טאקע נאר א מחצית השקל, אבער נעמען וועט מען נעמען א גאנצן שקל. מ׳גט טאקע נאר א מחצית השקל, אבער ושקל אשא בבית נכון ונשא, נעמען וועט מען נעמען א גאנצן שקל, מער וויפיל מ׳גט, דער אויבערשטער זאל העלפן אלע אידן זאלן טאקע נעמען אסאך מער וויפיל מ׳גט, דער אויבערשטער זאל שיקן א ברכה פאר די אלע אידן שפע ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא אין אלע ענינים, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל מאכן אסאך גלט.

מ׳האט געזאגט ושקל אשא בבית נכון ונשא, שטייט אין ייטב פנים, אז שק״ל איז די ראשי תיבות **ל**׳שמוע ק׳ול **ש**׳ופר, ווי קומט עפעס אהער לשמוע קול שופר?, נאר ביים רביץ פון לובלין איז געווען איינער וואס האט אים געזאגט, דער רבי גייט בלאזן שופר, דער רבי זאל ארוים בלאזן פונעם שופר קעסטעלעך מיט גלד, אזוי האט מען אים געזאגט. שק״ל איז די ראשי תיבות ל׳שמוע ק׳ול ש׳ופר, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל ארויס נעמען קעסטעלעך מיט גלד, מיט אסאך שפע און מיט אלעם גוטן תמיד.

שוהל-חויף
בית המדרש | מקוה
בית התבשיל | בית רבינו
Strada Gheorghe Doja 71, Sighetu Marmației 435500, Romania

בית החיים
בית החיים | אוהל הק'
של רבותיה"ק זי"ע
Strada Izei 29 Sighetu Marmației 435500, Romania

ב"ה

ברוכים הבאים

לכל האורחים החשובים
אנשי שלומינו די בכל אתר ואתר שיחיו

הבאים להסתופף

'בצל הקודש'

של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

'במקום הקודש'

פה עיר האבות סיגוט יצ"ו

שב"ק פ' מטות מסעי • מברכין חודש מנחם אב • כ"ח תמוז תשפ"ד לפ"ק
שבת הילולא קדישא של אבי השלשלת
מרן משה איש האלוקים בעל ישמח משה זיע"א

זמן הדלה"נ 8:41	עלות השחר 4:51
פרקי אבות .... פרק ב'	סוף זמן קר"ש 9:10
זמן מוצש"ק 10:09	חצות 1:30

כל הסעודות והמאכלים שע"י בית התבשיל בבנין השוהל-חויף,
עומד תחת השגחתה המלאה של
מערכת הכשרות שע"י ק"ק מחזיקי הדת אנטווערפן יצ"ו

שוהל-הויף
בית המדרש | מקוה
בית התבשיל | בית רבינו
Strada Gheorghe Doja 71, Sighetu Marmației 435500, Romania

בית החיים
בית החיים | אוהל הק'
של רבותיה"ק זי"ע
Strada Izei 29 Sighetu Marmației 435500, Romania

ב"ה

סדר ערב שב"ק

זמן קימה בשעה 6:15

עלי' לציון הק' בשעה 7:30

המקוה 'ד' לייבעלע בערקאוויטש' יהי' מוכן בבוקר
משעה 4:30 עד שעה 11:00 בדיוק

מניני שחרית יתקיימו בזה אחר זה

מנין הגדול של כ"ק רבינו שליט"א בשעה 9:30
בהיכל ביהמ"ד הגדול

ארוחת בוקר יהי' מוכן בהיכל השלחנות עד שעה 12:00 בדיוק

המקוה 'ד' לייבעלע בערקאוויטש' יהי' מוכן לכבוד שב"ק
משעה 2:00 ואילך עד זמן הדלקת הנרות

טועמי' יהי' מוכן בהיכל השלחנות
משעה 4:00 אחצ"ה, עד שעה 8:00 בדיוק

השאטעל האחרון יסע להשוהל-הויף בשעה 8:30 בדיוק

שוהל-חויף
בית המדרש | מקוה
בית התבשיל | בית רבינו
Strada Gheorghe Doja 71, Sighetu Marmației 435500, Romania

בית החיים
בית החיים | אוהל הק'
של רבותיה"ק זי"ע
Strada Izei 29 Sighetu Marmației 435500, Romania

ב"ה

סדר ליל שב"ק

דרשת הכנה לשבת קודש

ע"י הגה"צ **רב דקהל עצי חיים סיגוט וומסב"ג** שליט"א

בשעה 8:45 בהיכל ביהמ"ד הגדול

זמן מנחה בשעה 9:10

אמירת גוט שבת לכ"ק רבינו שליט"א

יתקיים תיכף אחר התפילה בביתו נאוה קודש

בקומה הראשונה של בנין ביהמ"ד

שיעור נפלא ע"י פה מפיק מרגליות

הגה"צ ר' **מאיר צוויבל** שליט"א

מרבני קהלתינו הק' בוומסב"ג יצ"ו

בהיכל השולחנות

היכל ביהמ"ד יהי' סגור עד אחר השיעור
העסקנים יסדרו את עריכת שולה"ט ונא שלא להפריע

עריכת שולחן הטהור סעודתא דחקל תפיחין קדישין

יחד עם כל הקהל הקודש בהיכל ביהמ"ד הגדול

המקומות עפ"י סדר מיוחד ומיועד מראש

שוהל-הויף
בית המדרש | מקוה
בית התבשיל | בית רבינו
Strada Gheorghe Doja 71, Sighetu Marmației 435500, Romania

בית החיים
בית החיים | אוהל הק'
של רבותיה"ק זי"ע
Strada Izei 29 Sighetu Marmației 435500, Romania

ב"ה

סדר יום שב"ק

מנין אמירת תהלים ביומא דהילולא קדישא
בשעה 8:00 בהיכל משה ארי'

שיעור לפני התפילה במשנתו של מרן הק' בעל ההילולא זיע"א
ע"י הרה"ג ר' **זלמן טייטלבוים** שליט"א
רב ביהמ"ד מנחם זאב בקרית יואל יצ"ו
בשעה 9:15 בהיכל ביהמ"ד

זמן שחרית בשעה 9:45

כל העליות לתורה עומדים למכירה
כולל עליית שישי לכבודו של כ"ק רבינו הגה"ק שליט"א

קידושא רבא אחר התפילה לכבוד ההילולא קדישא
בהיכל השולחנות
ידרוש לכבוד ההילולא
הגה"צ ר' **נפתלי הירצקא צויבל** שליט"א
ראה"כ תורה וידאה וומסב"ג יצ"ו

שוהל-חויף
בית המדרש | מקוה
בית התבשיל | בית רבינו
Strada Gheorghe Doja 71, Sighetu Marmației 435500, Romania

בית החיים
בית החיים | אוהל הק'
של רבותיה"ק זי"ע
Strada Izei 29 Sighetu Marmației 435500, Romania

ב"ה

עריכת שולחן הטהור סעודתא דעתיקא קדישא

יחד עם כל הקהל הקודש בהיכל ביהמ"ד הגדול

המקומות עפ"י סדר מיוחד ומיועד מראש

בתחילת הסעודה ידרוש

הרה"ג ר' **חנני' יו"ט ליפא טייטלבוים** שליט"א

דומ"ץ בקהלתינו הק' אנטוועדפן יצ"ו

פירות ומזונות לכבוד שב"ק יהי' מוכן בהרחבה

משעה 6:00 אחצ"ה בהיכל השולחנות

שיעור בפרקי אבות

ע"י הגה"צ **רב דקהלתינו הק' וויליאמסבורג** שליט"א

בשעה 7:30 – בהיכל ביהמ"ד הגדול

לחם משנה וסעודה שלישית יהי' מוכן בהרחבה

בהיכל השולחנות

זמן מנחה בשעה 9:00

ואח"כ סעודת רעוא דרעוין

בהיכל ביהמ"ד הגדול

המקומות עפ"י סדר מיוחד ומיועד מראש

שוהל-חויף
בית המדרש | מקוה
בית התבשיל | בית רבינו
Strada Gheorghe Doja 71, Sighetu Marmației 435500, Romania

בית החיים
בית החיים | אוהל הק'
של רבותיה"ק זי"ע
Strada Izei 29 Sighetu Marmației 435500, Romania

ב"ה

סדר מוצאי שב"ק

הבדלה, אמירת ויתן לך ברב עם, תיכף אחר מעריב בהיכל ביהמ"ד
כאו"א על מקומו המיועד בכל הסעודות שב"ק

סעודת מלוה מלכה

יהי' מוכן תיכף אחר הבדלה בהיכל השולחנות

זמן כניסה לכ"ק רבינו שליט"א

חצי שעה אחר הבדלה, בביתו נאוה קודש

סדר יום ראשון

באשמורת הבוקר יום א' יהי' מוכן קאווע ומידי דמיזן בהיכל השולחנות

המקוה 'ד' לייבעלע בערקאוויטש' יהי' מוכן לכל הקהל לפני הנסיעה

הבאסעס לאיהעל יסעו מלפני השוהל–חויף משעה 4:00
הבאס האחרון יסע בשעה 5:00 בדיוק
השאטעל האחרון יסע להשוהל–חויף בשעה 4:30 בדיוק

וּשְׁמֹר צֵאתֵנוּ וּבוֹאֵנוּ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם

שוהל-הויף
בית המדרש | מקוה
בית התבשיל | בית רבינו
Strada Gheorghe Doja 71, Sighetu Marmației 435500, Romania

בית החיים
בית החיים | אוהל הק'
של רבותיה"ק זי"ע
Strada Izei 29 Sighetu Marmației 435500, Romania

ב"ה

זמן כניסה
לכ"ק רבינו הגה"ק שליט"א

להאורחים החשובים אנשי שלומינו שיחי'
הבאים להסתופף בצל הקודש
בעיר האבות סיגוט יצ"ו

במוצאי שב"ק חצי שעה אחר הבדלה

בביתו נאוה קודש
בקומה הראשונה של בנין ביהמ"ד

כתיבת קוויטלעך ע"י הרה"ח המשב"ק הי"ו

ביום ו' ערש"ק בעזרת נשים
משעה 10:30 עד שעה 12:00 בבוקר
מוצאי שב"ק תיכף אחר הבדלה בהיכל השולחנות
והזריז נשכר!

למען הסדר לא יתאפשר מסירת פתקאות
לידו של כ"ק רבינו הגה"ק שליט"א
בעת עלי' לציון הק' של מרן בעל ישמח משה זיע"א

בס"ד

קהל יטב לב דסאטמאר
אנטווערפען יצ"ו

סדר הביקור המרומם

עת מלך ביפיו תחזינה עינינו ונזכה לקבל
פני גאון עוזינו עטרת תפארת ראשינו

מרן רבינו הגה"ק שליט"א

אשר יבוא ברינה לביקור קצר להשפיע מהודו והדרו
ולראות בטוב קהלתינו הק' אשר גדלה והצליחה
ועשתה פרי לטובה לשם ולתפארת

ביום **ה' מטות-מסעי** הבעל"ט

בשעה 9:15
יופיע כ"ק מרן רבינו שליט"א
לתפלת שחרית ברוב עם

בהשתתפות קהל עדתינו אנשי שלומינו,
זקנים עם נערים, בחורי חמד, וילדי תשב"ר
בהיכל בית מדרשינו הגדול (עז"נ יהא פתוח)

לאחר התפלה תתקיים בעז"ה

מסיבת לחיים ומעמד
קבלת פנים רבתי

באשר נזכה לשמוע מפום ממלל
רברבן אמרי טב"א ודברות קודש
התעוררות והתחזקות ופרקי הדרכה לציבור אנ"ש

קבלת קהל
תתקיים בעז"ה משעה 2:00
פרטים יבואו